

PE MALURILE PRUTULUI

www.pemalurileprutului.ro

IAȘI

- *revistă bianuală de educație prin geografie* -

An I, nr. 1 (iunie 2023)

ISSN: 3008-2439

ISSN-L: 3008-2439

***Număr dedicat memoriei academicianului ION SIMIONESCU cu prilejul
împlinirii a 150 de ani de la naștere (1873 - 2023)***

Revistă fondată în decembrie 2022 de Viorel Paraschiv și Gheorghî Niculița

Titular: Societatea Geografică "Gheorghe I. Năstase"

Adresa: Iași - România, Bd. Independenței, nr. 28

Corespondență: paraschiv03@gmail.com

Coordonator proiect **Viorel Paraschiv**

Comitetul științific:

- Dr. **Petru Urdea** – prof. emerit în Universitatea de Vest din Timișoara, membru corespondent al Academiei Române
- Dr. **Vasile Surd** – profesor emerit în Universitatea „Babeș – Bolyai” Cluj Napoca, Facultatea de Geografie - Centrul de cercetare pentru așezări și urbanism
- Dr. **Veronica Hrițcu** – profesor în Universitatea Națională „Iuri Fedcovici” din Cernăuți
- Dr. **Marcel Mândrescu** – profesor în Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Facultatea de Istorie – Geografie
- Dr. **Elena Sochircă** – conferențiar în Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
- Dr. **Gheorghî Niculița** – conferențiar în Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
- Dr. **Vasile Maxim** – conferențiar în Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
- Dr. **Gheorghe Jigău** – conferențiar în Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău
- Dr. **Petru Bunduc** – secretar științific în Institutul de Ecologie și Geografie al Universității de Stat din Moldova, Chișinău
- Dr. **Radu Săgeată** – cercetător în Institutul de Geografie al Academiei Române din București
- Dr. **Nicolae Aurelian Roman** – lector în Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Geologie și Geografie - Departamentul de Geografie
- Dr. **Covăsnianu Adrian**, geograf, expert dezvoltare durabilă în S.C. „GeoArtis” SRL Iași
- Dr. **Ioan Mărculeț**, profesor în Colegiul Național „I.L. Caragiale” din București
- Dr. **Lucian Șerban**, profesor în Colegiul Național „Gh. Vranceanu” din Bacău
- Dr. **Viorel Paraschiv**, profesor în Liceul Tehnologic Economic de Turism din Iași

Redacția Iași: Paraschiv Viorel, prof. dr. în geografie, redactor coordonator; Voicu Cristina Georgiana, prof. dr. în filologie și geograf, redactor și traducător în lb. engleză; Corduneanu Flaviana, prof. dr. în hidrologie și geograf, redactor; Ipate Dănuț Emil, profesor de geografie, secretar de redacție și redactor; Achiței Ricardo-Daniel, geograf student, preprint și site.

Redacția Chișinău: Dobândă Liuba, dr., lector univ., redactor și Melinte Nicolae, profesor și director de liceu, redactor.

Redacția Cernăuți: Hrițcu Veronica, dr. în geografie, redactor și Timiș Rodica, redactor, profesor - consultant, Instituția municipală „City Center for Professional Development of Pedagogical Workers” - Consiliul orașenesc Cernăuți.

Corespondenți: Livingston Viorica Mihaela – profesor în Carolina de Sud (SUA), Balaban Marcel Vasile – profesor în Londra (Regatul Unit), Vornicu Bogdan – cercetător în ”Mowi West” (Canada), Nicolae Victor – cercetător dr, consilier în Ambasada Republicii Moldova din Varșovia (Polonia), Păuleț Constantin – profesor, Consulatul României la Bologna (Italia).

Foto copertă: Prutul la Fălciu (autor Doina Rebegea, © iunie 2023)

© Articolele reprezintă proprietatea intelectuală a autorilor, iar redacția revistei nu răspunde pentru eventualele contestații de ordin științific.

© Nici o parte din prezenta revistă nu poate fi copiată sau folosită fără acordul scris al autorului sau a redacției!

CUPRINS

I. EVOCĂRI. AMINTIRI. ANIVERSĂRI

- 1 *Savantul Ion Simionescu la 150 de ani de la naștere / The 150th anniversary of the birth of the scientist Ion Simionescu* **7**
Paraschiv V., Voicu Cristina-Georgiana
- 2 *Prof. univ. dr. doc. Grigore Posea (1928-2023) / Grigore Posea, Professor docent PhD (1928-2023)* **17**
Paraschiv V., Voicu Cristina-Georgiana
- 3 *In memoriam, Profesor universitar doctor emerit Liviu Apostol (1949 – 2023)* **24**
In memoriam professor doctor emeritus Liviu Apostol (1949 – 2023)
Nistor Alina, Nistor B.
- 4 *Cercetător principal I doctor în geografie, Gheorghe Popa-Tutoveanu (1931-2023) / Gheorghe Popa-Tutoveanu, Senior Geography Researcher, PhD (1931-2023)* **28**
Mărculeț I., Mărculeț Cătălina

II. CERCETĂRI GEOGRAFICE

- 1 *Industria aeronautică românească și transporturile aeriene civile din perioada interbelică / The Romanian aeronautical industry and civil air transport during the interwar period* **34**
Paraschiv V., Maxim V., Niculița Gh.
- 2 *Vegetația Câmpiei colinare a Fălciului / The vegetation of the hilly plain of Fălciu* **48**
Grădinaru Janeta
- 3 *Impactul antropic în bazinul inferior al râului Uz / Anthropogenic impact in the lower basin of the Uz river* **50**
Mocanu Nicoleta Paraschiva
- 4 *Impactul activităților antropice asupra ecosistemului Lacului Tăbăcărie – Constanța, Sit Natura 2000 / The impact of human activities on the ecosystem of Tăbăcărie Lake – Constanța, Natura 2000 Site* **55**
Cazacu Steliana
- 5 *Calitatea și starea mediului în bazinul râului Bistrița Ardeleană / The quality and state of the environment in the Bistrița Ardeleană river basin* **63**
Filipaș Lucreția
- 6 *Zonele de interes ecologic transfrontalier Giurgiu și Ruse / The cross-border ecological areas of interest from Giurgiu and Ruse* **67**
Bucurică Vaviluța
- 7 *Multiculturalitatea în satele dobrogene / Multiculturalism in the villages of Dobrogea* **74**
Cazacu Dumitra

8	<i>Efectele economice ale turismului asupra teritoriului / The economic effects of tourism on the territory</i>	82
	Barbu C. I.	
9	<i>Semnificațiile termenului geografic „hlabnic” sau „vlabnic” din Moldova istorică / The meanings of the geographical terms of „hlabnic” or „vlabnic” in historical Moldova</i>	91
	Ipate Emil-Dănuț	
III. DIDACTICA GEOGRAFIEI. CERCETĂRI PEDAGOGICE		
1	<i>Utilizarea DEA în evaluarea eficienței școlilor gimnaziale la Evaluarea Națională. Studiu de caz: județul Constanța, Dobrogea, România / DEA usage in assessing the efficiency of secondary schools in the National Assessment. Case study: Constanța county, Dobrogea, Romania</i>	99
	Matei Gh.	
2	<i>Cunoștințe geografice explicative / Explanatory geographical knowledge</i>	131
	Niculiță Gh., Paraschiv V.	
3	<i>Împărățiile floristice ale Terrei. Vegetația holarctică a Americii de Nord / The floristic kingdoms of the Earth. Holarctic vegetation of North America</i>	135
	Niculiță Gh.	
4	<i>Investigația, dezbateră și eseul de cinci minute – trei metode utile pentru dezvoltarea inteligenței naturaliste la orele de Geografie (clasa a IV - a) / The investigation, the debate and the five-minute essay – three useful methods to develop the naturalistic intelligence in Geography classes (4th grade)</i>	142
	Corduneanu Flaviana, Corduneanu Doina	
5	<i>Formarea de competențe în activități didactice extrașcolare (excursia școlară – aplicații practice în Munții Bucegi) / Skills development in extracurricular teaching activities (The school trip – field trips in the Bucegi Mountains)</i>	152
	Constantin Dorina	
6	<i>Proiectarea demersului didactic / Planning the didactic approach</i>	157
	Amironesei Elena-Denisa	
7	<i>Programă pentru Curriculum la decizia școlii Erbiceni – vatră de locuire milenară / School curriculum decision making Erbiceni – a millennial living hearth</i>	163
	Ivan Elena	
8	<i>Stimularea creativității elevilor prin jocul geografic / Stimulating students' creativity through geographical game</i>	170
	Chipăilă Mirela	
IV. INTERDISCIPLINARITATE ȘI COMPETENȚE TRANSVERSALE		
1	<i>Dobrogea istorică în viziunea lui Nicolae Bălcescu, în anul 1850 / Nicolae Bălcescu's perspectives on the 1850 historical Dobrogea</i>	174
	Sîngeorzan Volumia	
2	<i>Frontiera româno-sovietică (1919-1934). Percepții parlamentare / The Romanian-Soviet border (1919-1934). Parliamentary perspectives</i>	178

	Filipescu R.	
3	<i>Modificări inerente pe harta politică provocate de Rusia împotriva statelor din vecinătatea apropiată / Inherent changes on the political map caused by Russia against the neighboring countries</i> Maxim V., Paraschiv V.	187
4	<i>Opere literare care - și corespund (I) / Corresponding literary works (I)</i> Burghelea Ionelia	194
IV. MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE GEOGRAFICE. PROIECTE. GEO-TURISM		
1	<i>La Wieliczka, în universul unic al celei mai cunoscute saline din Polonia</i> <i>At Wieliczka, in the unique universe of the most famous Polish salt mine</i> Epure T.	199
2	<i>Simpozioane geografice omagiale internaționale la Iași, în 2023</i> Paraschiv V., Voicu Cristina-Georgiana	203
VI. RECENZII. NOTE		
1	Ionel Muntele, Alexandru Bănică, Constantin Rusu (coordonatori) <i>Turbulențe, discontinuități și adaptări teritoriale în Antropocen</i> <i>Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2022, 197 pag., ISBN 978-606-714-731-5</i> Paraschiv V.	206
2	Ioan Mărculeț (coordonator) <i>„România – 32 de superlative fizico-geografice”</i> , Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București, ISBN 978-973-0-38081-1, București, 2023, 51 pag. Artut Halil Ibrahim	207

I.
EVOCĂRI. AMINTIRI. ANIVERSĂRI

Savantul Ion Simionescu la 150 de ani de la naștere 150 years since the birth of the distinguished scholar Ion Simionescu

Paraschiv Viorel¹, Voicu Cristina-Georgiana²

Rezumat. Naturalistul Ion Simionescu este una din cele mai mari personalități științifice a perioadei interbelice. Cu studii academice și specializări internaționale în paleontologie la Viena și Grenoble Ion Simionescu a fost un demn continuator al școlii ieșene de geologie întemeiată de Grigore Cobălcescu. Contribuțiile sale științifice vaste au fost dintre cele mai variate din domeniile științe ale naturii (geologie, paleontologie, geografie, biologie) și educație-învățământ. Lucrările sale de geologie generală cu exemple din natura și evoluția pământului românesc sunt citate în străinătate, în diverse studii și monografii de anvergură. Fost președinte al Academiei Române și membru al altor foruri științifice naționale sau internaționale, Ion Simionescu a marcat epoca sa prin modelul omului de succes prin spiritul enciclopedist, dârz, responsabil și atașat valorilor neamului românesc.

Cuvinte-cheie: *personalitate științifică, științele naturii, educație pe toată durata vieții*

Abstract. The naturalist Ion Simionescu is one of the greatest scientific personalities of the interwar period. With academic studies and international specializations in paleontology in Vienna and Grenoble, Ion Simionescu was a worthy successor of the Iași school of geology founded by Grigore Cobălcescu. His extended scientific contributions were among the most varied in the fields of natural sciences (geology, paleontology, geography, biology) and education. His works on general geology with examples from the nature and evolution of the Romanian land are cited abroad, in various large-scale studies and monographs. Former president of the Romanian Academy and member of other national or international scientific forums, Ion Simionescu marked his era with the model of a successful man with an encyclopedic spirit, brave, responsible and attached to the values of the Romanian nation.

Keywords: *scientific personality, natural sciences, lifelong learning*

Ion Simionescu a marcat lumea științifică din prima jumătate a secolului al XX-lea prin contribuțiile sale din domeniul științelor naturii și în mod special cele de geologie – paleontologie și geografie. Opera sa științifică și de popularizare a științelor cuprinde numeroase acțiuni și volume din domeniul politicilor educaționale, cu o implicare susținută în promovarea științelor în rândul populației.

Ion Simionescu s-a născut în satul Fântânele din actualul județ Bacău, la 10 iulie 1873. Rămas orfan este adoptat de bunicii din partea mamei la doar 3 ani de când numele său va fi schimbat definitiv în „Simionescu”, după ce la naștere primise numele părinților naturali, Gheorghiu. Urmează studiile primare și secundare la Botoșani, unde absolvă Liceul „A.T. Laurian”, în 1890 obținând bacalaureatul. În același an se înscrie la Universitatea din Iași, la Facultatea de științe, unde este remarcat de profesorii Grigore Cobălcescu (geolog) și Petru Poni (chimist) și obține prin concurs o bursă a Școlii Normale

¹ Prof. dr. la Liceul Tehnologic Economic de Turism, Iași, e-mail: paraschiv03@gmail.com

² Prof. dr. la Școala Gimnazială „Titu Maiorescu” Iași, e-mail: voicucristina2004@yahoo.fr

Superioare³. După absolvirea studiilor universitare la Iași revine la Botoșani, unde este angajat ca profesor suplinitor de științele naturii pentru doi ani, la liceul pe care-l absolvise.

În 1894², Ion Simionescu câștigă bursa „Vasile Adamachi” a Academiei Române și urmează studii de specializare doctorală în geologie și paleontologie la Universitatea din Viena sub coordonarea profesorului Eduard Suess. Studiază bazinul hidrografic al văii Dâmbovicioarei și în 1898 obține doctoratul în filozofie – disciplina geologie la Viena⁴. Își continuă specializarea timp de un an în paleontologia amoniților eocretacici la Universitatea din Grenoble, sub îndrumarea profesorului Charles Wilfrid Kilian. În toamna anului 1899, revenit la Iași, Ion Simionescu este numit profesor de științe naturale la Școala comercială și Institutul (liceul) de fete „Humpel”, dar și conferențiar la

Seminarul pedagogic universitar.

În 1900 își începe cariera academică și devine preparator la laboratorul de mineralogie al Universității din Iași, sub coordonarea profesorului Vasile Buțureanu, pentru ca peste câteva luni să fie numit profesor suplinitor la nou înființata catedră de geologie-paleontologie. Urcă repede toate treptele academice universitare la Iași devenind prin concurs profesor agregat în 1902 și profesor titular din 1905. Tot în 1905 devine membru în Consiliul superior din Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor și publică prima sa lucrare de geografie turistică intitulată „Ce se poate învăța de la un drum lung”.

În 1906 publică lucrarea de sinteză „Geologia României” și studiul „Valorificarea subsolului românesc”. În 1907 devine membru corespondent al Academiei Române, iar în 1910 este promovat decan al Facultății de Științe ieșene. În 1911 este ales membru titular al Academiei Române și profesor suplinitor al catedrei de geografie la Universitatea din Iași. În perioadele 1911-1914 și 1919-1920 profesorul Ion Simionescu a suplinit catedra de geografie de la Facultatea de Științe predând cursuri studenților. Ion Simionescu a predat cursuri de înaltă ținută și s-a preocupat de organizarea laboratorului de geografie, de procurarea materialului didactic, obținând crearea unui post de preparator-desenator în care l-a încadrat pe Mihai David, la 1 noiembrie 1913. Tot pe baza demersurilor sale administrative s-a obținut finanțarea de către universitate a excursiilor didactico-științifice cu studenții, o tradiție nouă care s-a menținut de-a lungul timpului. Prin noua organizare a învățământului superior, în baza Decretului Regal din mai 1918, a fost creată secția de Geografie la Universitatea din Iași. Cursurile universitare au fost reluate însă abia în 1919 și în acel an academic Ion Simionescu a predat „Geografia României”, iar Ion Borcea a predat „Geografia Eurasiei”⁵. Din amintirile discipolului său Mihai David, Ion Simionescu mărturisea că „a simțit totdeauna chemarea cea mai puternică pentru studiul geografiei”⁶. Având și

³ Macovei Gh., în revista „Natura” nr. 1/1945, pag. 5.

⁴ Teza de doctorat cu titlul *Über Die Geologie Des Quellengebietes der Dâmbovicioara (Rumänien)* a fost susținută la Viena în 21 iulie 1898.

⁵ I. Donisă (1984, 2010, 2014)

⁶ Revista „Natura” nr. 1 – ianuarie 1945, pagina 37

numeroase sarcini oficiale administrative, Ion Simionescu nu s-a putut consacra geografiei așa cum i-ar fi permis vastele sale cunoștințe de teren, mai ales, acumulate în timp.

În 1912 este ales rector al universității din Iași, funcție în care a fost reales și în 1923. În perioada academică ieșeană Ion Simionescu s-a preocupat de formarea unor discipoli de marcă în geologie, care și-au susținut tezele de doctorat sub coordonarea sa, printre care îi amintim pe Gh. Macovei, Mihai David, Teodor Văcăuțeanu și Neculai Macarovici.

Pentru popularizarea științelor, înființează în 1922 la Editura „Cartea românească” din București o colecție numită „Cunoștințe folositoare” cu mai multe serii despre științe naturale, cunoașterea țării, energii românești, gospodărie ș.a., în care a publicat 53 de broșuri unele în tiraje de 20.000 exemplare!⁷

Monografia dedicată personalităților lumii și intitulată *Oameni aleși* a apărut în 1920 (volumul I) și 1926 (volumul II), fiind retipărită ulterior în câteva ediții. În 1927 publică „Tratatul de geologie generală” în care sunt menționate numeroase dovezi geologice despre teritoriul românesc, iar în 1928 apare cursul „Introducere în paleontologie”.

În toamna lui 1929 Ion Simionescu se mută la București pentru a îndeplini funcții administrative în ministerul învățământului și este transferat ca profesor la catedra de paleontologie a Universității din București, fiind înlocuit la catedra de la universitatea din Iași. În perioada bucureșteană cercetează și publică lucrări despre fauna fosilă a vertebratelor din siturile paleontologice de la Berești și Mălușteni (Platforma Moldovenească), din bazinul Petroșani ș.a. În 1930 este ales președinte al „Societății Române de Științe”. Între 1933 și 1934 publică două volume de impresii de călătorie *În curmezișul țării și Colțuri de țară*.

În 1937 apare la Editura Fundației Regale cea mai complexă lucrare a sa cu caracter geografic intitulată *Țara noastră – natură, oameni, locuri*, cu o foarte elogioasă publicitate din partea istoricului Nicolae Iorga și profesorului Emmanuel de Martonne⁸. În 1938 publică volumele „Fauna și flora României” și „Mamiferele pliocene de la Cimișlia”. Activitatea sa didactică la București este curmată brusc de dictatura fascistă, fiind înlăturat de la catedră prin impunerea pensionării în 1940.

În 1941, Ion Simionescu este ales președinte al Academiei Române și apare volumul omagial „O viață de muncă (Profesorul I. Simionescu)” o dedicație din partea discipolului său, Gh. Macovei. În 1943 publică „Paleontologia României” și este sărbătorit la 70 de ani de Academia Română. Între 1940 și 1943 a publicat alte numeroase cercetări despre: delfinidele sarmațiene din România, ursul de cavernă de la peștera Cioclovina, amoniții de talie mare din cretacicul României precum și un studiu asupra primului craniu paleolitic descoperit în România (împreună cu Fr. Rainer). Ca o recunoaștere a meritelor sale la promovarea științei, în general, și a geologiei paleontologiei și geografiei, în special, a fost ales președintele Societății Române Regale de Geologie (1932), a primit titlul de membru de onoare al Societății Române Regale de Geografie și a fost membru de onoare al Societății „Progresul silvic”.

Academicianul Ion Simionescu a decedat subit în urma unui infarct, în seara zilei de Sf. Ion, pe 7 ianuarie 1944!

Lucrări geografico-geologice de popularizare. Activitatea publicistică a profesorului Ion Simionescu a fost una vastă și laborioasă, care cuprinde cca 1.600 de titluri din diverse domenii ale

⁷ Vasile Netea în prefață la volumul „Prin munții noștri”, Editura pentru turism, București, 1973

⁸ Ioan Gh. Botez în revista „Natura”, nr. 1 / 1945 pag. 29

științelor naturii și educației⁹. În centrul activității științifice a lui Ion Simionescu se regăsesc și numeroase lucrări elaborate în vederea popularizării științei, adresate în special tinerilor. Aceste lucrări prezintă viața în toate laturile ei și sunt corelate cu locuri din România și cu trăirile specifice poporului român¹⁰. Din seria de lucrări despre resursele naturale a scris resursele subsolice, despre gaze naturale, petrol și cărbune, adică sursele energetice cu o importanță deja dovedită la momentul la care Simionescu scria despre ele, dar care trebuiau mai bine cunoscute și cu un rol mai mare în dezvoltarea economică românească. Din broșura *Cărbunele de pământ* (care a fost publicată în două ediții, în 1919 și 1925, dar cartea a fost scrisă în anul 1915, pe când Marele Război deja izbucnise în Europa) ne-a atras atenția concepția lui Simionescu despre necesitatea lucrărilor de popularizare a științei. A scris broșuri de popularizare și despre sare și fier. Dată fiind și specializarea academică a savantului Ion Simionescu, cărțile despre resursele naturale conțin în bună parte și cunoștințe mai avansate, geologice, de exploatare și prelucrare industrială.

Opera geografică a profesorului Ion Simionescu cuprinde și lucrări de geografie regională, cu ample interpretări de geopolitică, în care sunt descrise state, regiuni sau continentele. A fost preocupat de informarea noastră despre țări îndepărtate (*Afganistanul* – foto, sau Indonezia) sau vecine, așa cum a fost broșura despre *Bulgaria*. Iată cum era descris Afganistanul într-o carte insolită pentru viața publicistică națională la momentul apariției ei, în care observăm și o gândire geopolitică profundă în acele triste vremuri ale istoriei naționale și a planetei în ansamblul său: „Afganistanul e în inima Asiei. Având conturul unei pere, partea dinspre coadă e ca înfiptă în înaltul podiș al Pamirului, nodul în care vin să se împreune ghirlanda munților ce înconjoară Persia și de unde pornesc acele lanțuri de munți

înalți care samănă cu degetele răsfirate de la mâna pusă pe toată întinderea Asiei de răsărit. E un stat rămas independent dintr’o necesitate politică. Cam cum rămăsesem noi înainte de război, o zonă neutră între cele două mari imperii cu aceleași năzuinți de întindere, însă în direcții contrare, așa a rămas azi Afganistanul ca tipul statului-tampon între cele două mari puteri din Asia: Rusia și Anglia”¹¹.

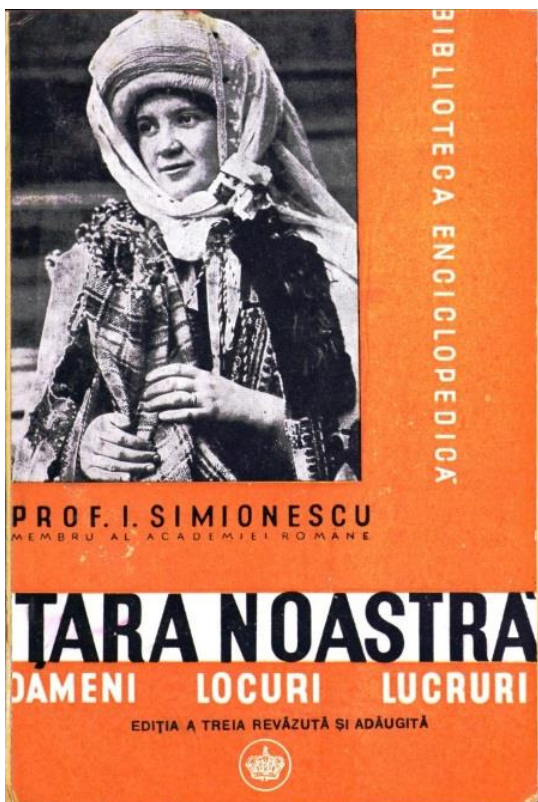
În volumul regional dedicat „Bulgariei”, publicat în 1920, la scurt timp după Primul Război Mondial și tratatele de pace aferente acestuia, Simionescu arăta că cel mai bine este să ne cunoaștem mai întâi pe noi, și apoi pe vecinii noștri apropiați mai înainte de cei din Apus, de unde „ne veneau lumina și sprijinul industrial al vieții noastre moderne” pentru că „nu strică dacă din vreme în vreme ne mai aruncăm ochii la vecin”, mai ales unul considerat neprietenesc (inamic în Primul Război Mondial). Simionescu a scris cartea și cu rol moralizator, nu doar de popularizare geografică, pentru că ea „se adresează mai mult copiilor de școală, care trebuie crescuți într’o atmosferă alta

⁹ Macovei, 1941

¹⁰ http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Ion_Simionescu

¹¹ <http://muzeu.unibuc.ro/ro/ion-simionescu-1873-1944/>

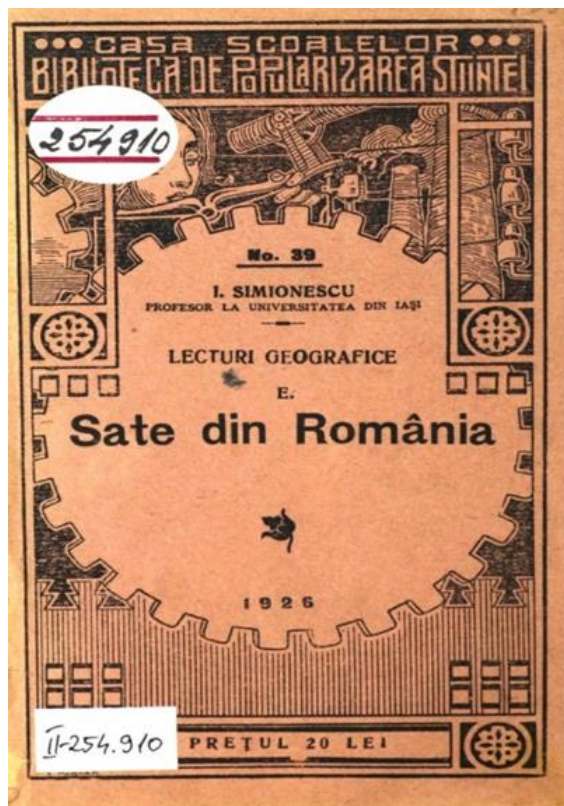

de cât până acum. Mai multă atenție se cuvine să dăm lucrurilor apropiate, de cât celor prea depărtate, în totul, de noi”¹².

O altă contribuție importantă geografică de popularizare a fost volumul *Orașele din România* (1925), o extraordinară culegere de geografie urbană care prezenta pe scurt situația orașelor din România Mare, existând păreri că volumul s-a dorit a fi și o invitație la drumeție sau chiar un mic ghid turistic. În prefața ediției întâi, din anul 1925, Simionescu nota: „Scopul volumului acestuia e de a atrage atențiunea vizitatorilor asupra particularităților orașelor noastre. Nu le-am cuprins pe toate, pentru că nici timpul, nici mijloacele nu mi-au îngăduit să le cunosc pe toate [...]. Nu le-aș fi strâns în volum, dacă nu mi s’ar fi cerut din toate părțile, mai ales de la conducătorii excursiilor școlare, lipsiți adese de orice orientare în popasurile scurte ce aveau de făcut cu elevii lor. Aș fi mulțumit dacă le-aș fi cât de puțin de folos, după cum și osteneala mea aș socoti-o pe deplin răsplătită, dacă schițele de față ar servi drept îndemn la cât mai mulți,

să-și cunoască țara și frumoasele ei orașe. Avem atât de minunate colțuri necercetate de nimeni și totuși multe mai mândre cele de peste graniță, care atrag ca un miraj!”¹³

Monografia geografică „*Țara noastră. Oameni, Locuri, Lucruri*” ediția a treia revizuită¹⁴ și adăugită a apărut în 1940 la „Tipografia Monitorul oficial” și „Imprimeria Națională”. În cele 528 de pagini, structurate în 32 de capitole, se descrie cadrul natural și uman al României, precum și date despre finanțele țării, administrație, viața culturală și femeia română (vezi coperta). Specific vremii primele capitole tratează istoricul cercetării spațiului românesc, locul țării noastre pe continentul European și un capitol intitulat liric „Icoana generală a pământului românesc”. Chiar în primele pagini sunt oferite lămuriri asupra edițiilor anterioare și este argumentată nevoia reparației lucrării cu noi date și informații. Această monografie este

¹² <https://muzeu.unibuc.ro/ro/ion-simionescu-1873-1944/>

¹³ <https://muzeu.unibuc.ro/ro/ion-simionescu-1873-1944/>

¹⁴ După edițiile I (1937) și II (1938).

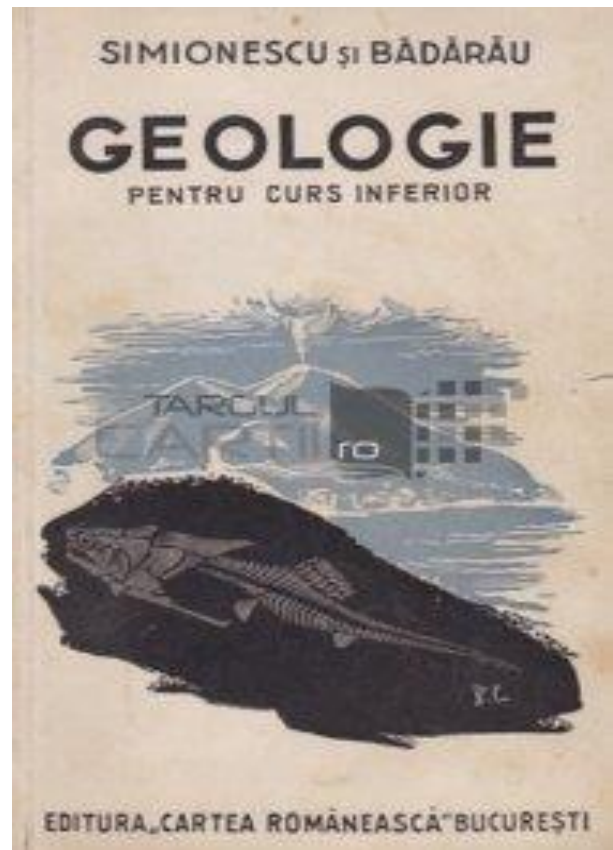
structurată pe baza cursului universitar „Geografia României” pe care profesorul Simionescu l-a susținut la universitatea ieșeană.

Volumul *Sate din România* (1926) este o parte din aceleași lecturi geografice, care descriu câteva incursiuni istorico-geografice în peisajul rural predominant din România Mare, purtându-ne din nordul Moldovei, pe la Bivolari, Ruginoasa, Șendriceni și Pomârla, apoi prin Basarabia, la Naslavcea pe Nistru prin satele din stepa Bălților și coborând în Bugeac, la Șaba și Vîlcov, apoi în depresiunea Transilvaniei, la Bazna și Cîsnădioara, în Oaș și Maramureș pe la Bixad, Ieud și Brebu, prin nordul Dobrogei, la Niculițel și în clisura Dunării, la Moldova Veche...

În 1939 Ion Simionescu începe publicarea voluminoasei sale scrieri în 5 volume intitulată *Pitorescul României*: volumul I *Între Dunăre și Mare* (1939), volumul II *În lungul graniței* (1939), volumul III *Pe drumul apelor mari* (1940), volumul IV *Prin munții noștri* (1941) și volumul V *Printre dealuri și câmpie* (1943).

Opera științifică geologică cuprinde peste 100 de studii dedicate Carpaților, Subcarpaților, Podișului Moldovenesc dintre Siret și Nistru, Podișului Dobrogei și a altor regiuni ale României. Ion Simionescu s-a dovedit a fi un deschizător de drumuri, fiind recunoscut și pe plan internațional, în mod deosebit ca specialist în fauna neocomianului. A descris pentru prima dată mai multe specii de amoniți, a avut o contribuție originală în analizarea originii conglomeratelor verzi din Carpații Orientali – provenite din șisturile verzi ale catenei chimice din Dobrogea – în lucrarea *Sur l'origine des conglomérats verts du tertiaire Carpathique*, 1910. A redactat și publicat în 1927 primul tratat de geologie în limba română¹⁵. A descris prin cele mai noi metode ale vremii geologia și paleontologia mezozoicului Dobrogei de nord, geologia Podișului Moldovenesc, cercetări clasice de mare importanță științifică pentru școala românească de geologie. Prin cercetările sale a descoperit mai multe specii noi, pe baza cărora a întocmit valoroase generalizări paleoclimatice, fiind un important deschizător de noi drumuri în cercetarea și corelarea speciilor pe baza evoluției climei.

Opera pedagogică și educativă a profesorului Ion Simionescu cuprinde serii de popularizare a științei, în general, selectate tematic în volumele: *Lecturi geografice*, *Lecturi botanice*, *Lecturi zoologice*, *Lecturi geologice*, *Pe plaiuri de munte*, *Prin poiene și pajiști ș.a.* Majoritatea acestor broșuri și volume au apărut la edituri cu sediul în București.

¹⁵ Singurul tratat de geologie în limba română.

Volumul *Scrisori către un învățător* apărut în martie 1943 la Editura „Cartea românească” este o carte de povește dedicată învățătorilor, dar și o analiză de politici educaționale specifice vremii. În cele 15 texte ale volumului găsim povește legate de rolul învățământului în societate și al învățătorului în comunitate (rurală, cu precădere), poporul, satul și copiii, apoi este analizat rolul comunitar al învățământului normalist, al pregătirii de bază a învățătorilor, al programelor școlare și se continuă cu importanța socială care trebuie să fie reflectată de așteptările societății față de învățători. Ultima povastă este scrisă dintr-o puternică determinare a spiritului maiorescian și haretian, potrivit căruia învățătorii erau „iluminatorii maselor și ai satelor”. Să nu uităm că la acea vreme populația rurală a României era de cca 80%, după estimările¹⁶ și interpretările recente. Rolul învățătorului în comunitate era mult amplificat de Ion Simionescu dincolo de educație și transmitere de cunoștințe, insistând pe rolul „stâlpilor intelectuali ai satului” și recomandând

învățătorilor o implicare culturală activă prin „căminul cultural și muzeul școlar”.

Ion Simionescu a fost și autor de manuale pentru învățământul secundar (gimnazial și liceal) cu titluri despre științele geologie, geografie, zoologie sau biologie. Alături de Theodor A. Bădărău, profesor la Liceul „Vasile Alecsandri” din Galați și ulterior la Liceul Internat din Iași, Ion Simionescu a realizat un manual de geologie mai ales în primii săi ani de activitate academică. Elaborat într-o manieră didactică descriptivă manualul de „Geologie pentru curs inferior” era destinat „...și pentru cei care vor să învețe fără profesor” (foto).

Implicarea sa activă la toate nivelurile societății pentru educația tinerilor avea semințele adânci desprinse din activitatea sa de cercetaș, cu care s-a identificat încă din 1914, când făcea parte din Comitetul de Patronaj al Asociației Cercetașilor României, susținându-i la Iași pe profesorii Vasile Boga, Vasile Teodoreanu, Dimitrie Cădere ș.a. să inițieze Cohorta „Vasile Lupu”. Apoi, în perioada refugiului din 1916-1918 mergea frecvent în taberele cercetașilor refugiați la Iași (la Școala Normală de Băieți „Vasile Lupu” de la Copou) și la conacul de la Sculeni, încurajându-i pe elevi să învețe, asigurând din propriile resurse susținerea materială a taberelor¹⁷.

De asemenea, Ion Simionescu a manifestat interes și față de istoria științei mărturie fiind lucrarea *Evoluția culturii științifice în România*, publicată în 1913, pe baza discursului rostit la Academia Română la data de 24 mai/6 iunie, din același an¹⁸.

¹⁶ 77,2% rural la 01 iulie 1946 potrivit <https://insse.ro/cms/files/evenimente/RoCentenar/ROCentenar.pdf> pag. 29.

¹⁷ „Gândul lui curat și fapta sa bună, dintr-un început s-au îndreptat spre tineret prin formarea temeinică a căruia – atât prin școală cât și prin cercetășie- vedea posibilitatea redresării necesare a neamului românesc” – Radu Cădere în revista „Natura” nr. 1/ ian. 1945

¹⁸ <https://muzeu.unibuc.ro/ro/ion-simionescu-1873-1944/>

Toată opera profesorului Ion Simionescu este rezultatul numeroaselor călătorii și sutelor de conferințe pe care le-a susținut de-a lungul vieții sale, fie la Ateneul Român din București sau la Școala Normală „Alexandru Vlahuță” de la Șendriceni-Botoșani, în taberele de cercetași de la Iași și Sculeni, sau cu prilejul întrunirilor publice sau academice, toate acestea fiind dedicate frumuseților patriei și educației poporului român¹⁹. Preocupările sale constante pentru știință și educație sunt reflectate și de faptul că în 1910 a fost unul din membrii fondatori ai Revistei științifice „Vasile Adamachi” de la Iași.

Concluzii. În întreaga sa carieră publică savantul Ion Simionescu a dovedit un înălțător cult pentru înaintașii săi, considerând că prezentarea vieții și importanței sociale a marilor personalități ale țării este importantă pentru poporul român: „pentru noi e și mai necesar, chiar imperios, să pomenim mai des pe cei care, învingând cumpenele vremii din trecut, prin jertfa lor, ne-au asigurat puțința vieții de azi, după cum represintă cheazăia vieții noastre de mâine. Trebuie însă să-i privim în cadrul timpurilor tragice în care au avut tăria să se manifeste și să nu le doborâm însemnătatea, schimbându-i în pitici, prin comparația cu cei preamăriți peste măsură uneori de ai lor. Nimic nu poate fi mai dăunător în calea nouă ce avem de dus, de cât neconținută închinare numai către zeii altora [...]. Nesocotind ce e al nostru, micșorându-i valoarea, ne clătinăm pe drumurile altora, schimbându-le după bătaia vântului. Redescoperind de sub praful gros al uitării dăunătoare, făptuirile trecutului din a căror sfortare se poate clădi o tradiție, contribuim la „pregătirea participării noastre în simfonia culturală a omenirii”²⁰. Considerăm înălțător faptul că memoria savantului Ion Simionescu încă dăinuie în mod pozitiv, mobilizator și chiar moralizator, în cadrul Departamentului de Geologie al Facultății de Geologie și Geografie al *Almei mater iassiensis*, acolo unde, în muzeul de paleontologie, se păstrează biroul (foto), scaunul, truse de lucru pe teren, lupa, lucrări științifice, colecții de fosile (foto), cursuri și hărți care i-au aparținut cândva profesorului...

Contribuțiile științifice ale profesorului Ion Simionescu pot fi asociate unui amestec fericit între trăirea academică, impregnată cu numeroasele experiențe practice de teren, și asumarea rolului educațional al exponenților lumii academice la care s-a adăugat inevitabil dragostea sa față de poporul român și de creațiile lui. Ion Simionescu a fost un apostol de marcă al științei românești, un promotor fervent al emancipării maselor cultivând accesul la educație. „Geolog, geograf, antropolog, etnograf, călător neobosit (educator - n.a.), sensibil la nuanțe și armonii, român pe deasupra oricărei preocupări profesionale, el a fost până în ultimele sale zile, o conștiință luminată și înțeleaptă a faptelor și gesturilor pământului și a neamului românesc”²¹. „Nemurirea profesorului Ion Simionescu stă în scrierile sale”²²... „acest necurmat lucefăr al culturii românești”, ce „a slujit ca un preot în altarul universității ieșene exact trei decenii”²³, este un model academic greu de egalat în vremurile noastre.

¹⁹ <http://150.uaic.ro/personalitati/geografie-si-geologie/ion-simionescu/>

²⁰ <https://muzeu.unibuc.ro/ro/ion-simionescu-1873-1944/>

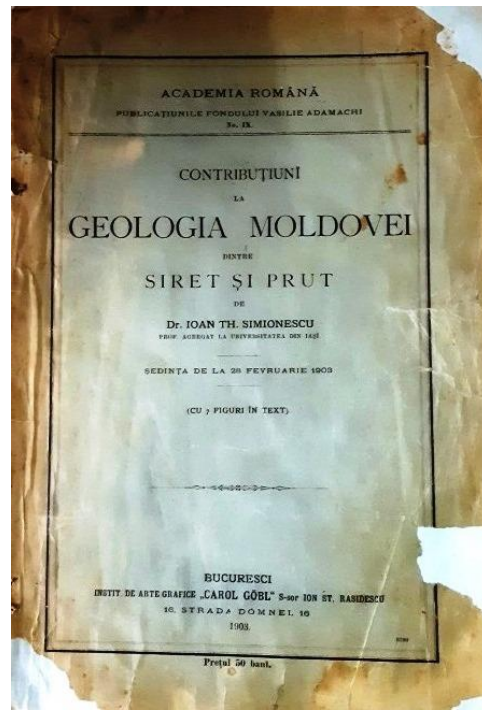
²¹ Redacția revistei „Natura” nr. 1 – ianuarie 1945, anul XXXIV, Editura „Oficiul de Librării” Al. Pasere, București (număr dedicat în totalitate comemorării unui an de la decesul lui Ion Simionescu).

²² Mihai David, în revista „Natura” nr. 1/1945 pag. 35.

²³ Mihai David, în revista „Natura” nr. 1/1945.

La biroul lui Ion Simionescu cercetătorul paleontolog Sergiu Loghin le explică elevilor de la Centrul de Excelență la geografie despre viața și opera savantului (foto V. Paraschiv - aprilie 2022)

Detalii de pe biroul savantului Ion Simionescu (foto V. Paraschiv, decembrie 2021)

B I B L I O G R A F I E

- Brânzilă M., *Academicianul Ion Simionescu: savant și dascăl al neamului*. Editura Universității “Al. I. Cuza” din Iași, 2010
- Donisă I., *File din istoricul geografiei ieșene*. Editura Ștef, Iași, 2014
- Donisă I., „Activitatea geografică a lui Ion Simionescu”, în *Analele științifice ale Univ. Iași*, II b, seria Geol. Geogr., tom XXX, 1984
- Dragomirescu Ș., „Ion Simionescu. Repere cronologice academice” în rev. *Academica*, V, nr. 8, pag. 24-30, București, 1995
- Macovei G., *O viață de muncă (Prof. I. Simionescu)*, București, 1941
- Muntele I., Vasiliniuc I., „Contribuția lui Ion Simionescu (1973-1944) la dezvoltarea geografiei românești” în volumul colectiv *Aniversarea a 150 de ani de la nașterea profesorului Ion Simionescu*, editat de Academia Română – Filiala Iași, 2023
- Pop I.S., „Un geograf patriot: Ion Simionescu (100 de ani de la naștere)” în *Studii și cercetări de Geologie, Geofizică, Geografie. Seria Geografie*, vol. XX, nr. 2, pag. 225-231, București, 1973
- Simionescu I., *Prin munții noștri*, Editura pentru turism, București, 1973 (ediție îngrijită de Vasile Netea)
- * * * *Istoria științelor în România. Geologia. Geofizica. Geodezia. Geografia*. Editura Academiei, București, 1977
- *** *Personalități românești ale științei și tehnicii*. Editura științifică și enciclopedică, București, 1982
- <https://muzeu.unibuc.ro/ro/ion-simionescu-1873-1944/>
- <http://dspace/bcu-iasi.ro/handle/123456789/48152>
- <http://dspace/bcu-iasi.ro/handle/123456789/46182>
- <http://dspace/bcu-iasi.ro/handle/123456789/27039>
- https://dspace.bcucluj.ro/bitstream/123456789/68140/1/BCUCLUJ_FP_493856_1945_034_001.pdf

Prof. univ. dr. doc. GRIGORE POSEA (1928-2023)²⁴
GRIGORE POSEA, Professor docent PhD (1928-2023)

Paraschiv Viorel²⁵, Voicu Cristina-Georgiana²⁶

Rezumat. În spiritul marilor personalități, acest articol aduce un omagiu memoriei distinsului profesor universitar doctor docent Grigore Posea printr-o prezentare succintă a vieții sale academice de o desăvârșită valoare științifică prin contribuțiile aduse la dezvoltarea geomorfologiei moderne și a celei românești, în special. Prin magnetismul personalității sale, prin profesia didactică de excepție și cercetările în domeniu de o incontestabilă calitate realizate ca formator al școlii geomorfologice universitare, profesorul Grigore Posea va rămâne în memoria spirituală a generațiilor viitoare ca o expresie a realității devenirii și desăvârșirii profesionale geografice.

Cuvinte-cheie: *geomorfologie, cercetare, parcurs academic, omagiu*

Abstract. In the spirit of great personalities, this article pays tribute to the memory of the distinguished university professor doctor docent Grigore Posea through a brief presentation of his academic life of a perfect scientific value by his contributions made to the development of modern and Romanian geomorphology, in particular. By his fascinating personality, his exceptional teaching skills and undeniable quality research in the field carried out as a remarkable contributor to the academic geomorphological environment, Professor Grigore Posea will remain in the spiritual memory of future generations as a real expression of the geographic professional development and excellency.

Keywords: *geomorphology, research, academic career, tribute*

În ziua de 23 februarie 2023, geografia românească a mai pierdut un demn continuator și formator de școală geomorfologică universitară. Profesorul Grigore Posea a avut de-a lungul unei lungi și rodnice perioade din viața sa o activitate academică deosebită și plină de reușite, reușind să determine cu energia sa un important imbold cercetărilor geomorfologice, în special.

A fost un student emerit, a fost un profesor excepțional, cu recunoaștere internațională, a fost cel care a pus bazele geomorfologiei moderne românești. A fost decan al Facultății de Geografie a Universității din București, director al Institutului de Geografie al Academiei Române, rector și prorector al Universității

²⁴ Foto de Marian Cruceru@

²⁵ Secretarul științific al Societății de Geografie „Gh. Năstase” din Republica Moldova, Chișinău, e-mail: paraschiv03@gmail.com

²⁶ Prof. dr. la Școala Gimnazială „Titu Maiorescu” Iași, e-mail: voicucristina2004@yahoo.fr

„Spiru Haret” în cadrul căreia a înființat Facultatea de Geografie, președinte al Societății de Geografie din România, președinte și membru fondator al Asociației Geomorfologilor din România...²⁷

De-a lungul carierei sale profesorul Grigore Posea a publicat cca 340 de lucrări științifice, din care peste 30 de volume, reprezentând cercetări științifice personale, sinteze, manuale, tratate, dicționare de specialitate, unele în colaborare, dar la toate având aportul substanțial sau fiind coordonator (fig. 1-12). De asemenea, a coordonat și realizat peste 50 de contracte de cercetare științifică. Contribuțiile sale de marcă sunt legate de domeniul geografiei fizice, iar la maturitatea sa intelectuală profesorul Posea a elaborat și cercetări de geopolitică²⁸. Prezentăm pe scurt câteva repere din activitatea sa profesională, după cum urmează:

Titluri științifice

- *Diplomat universitar* cu Diplomă de Merit (1952);
- *Doctor în geografie*, Universitatea din Cluj (Hot. Com. Sup. de Diplome din 15 mai 1958 și cabinet Ministru nr. 1070/15.05.1958);
- *Doctor docent în științe*, Universitatea din București (Hotărârea Comitetului Superior de Diplome 284/30.03.1970);
- *Profesor de Onoare* al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2 mai 2002).

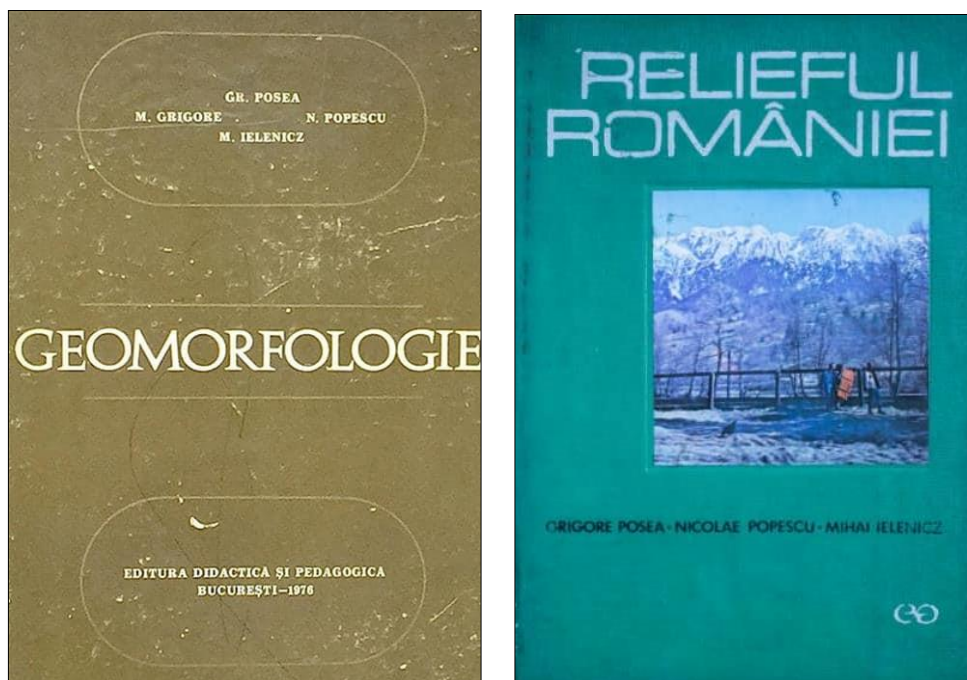

Fig. 1-2. Volume de referință din opera științifică a profesorului Posea

²⁷ Mădălina Andrei (Facebook 24.02.2023)

²⁸ „România. Geografie și geopolitică”, Editura „Fundației România de Măine”, București, 1999

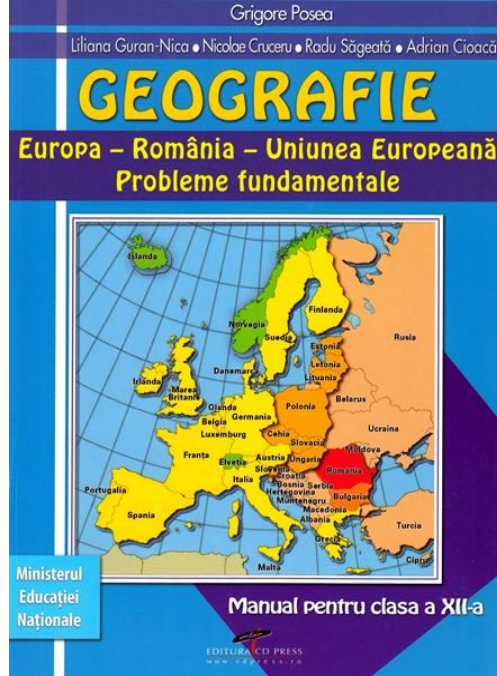
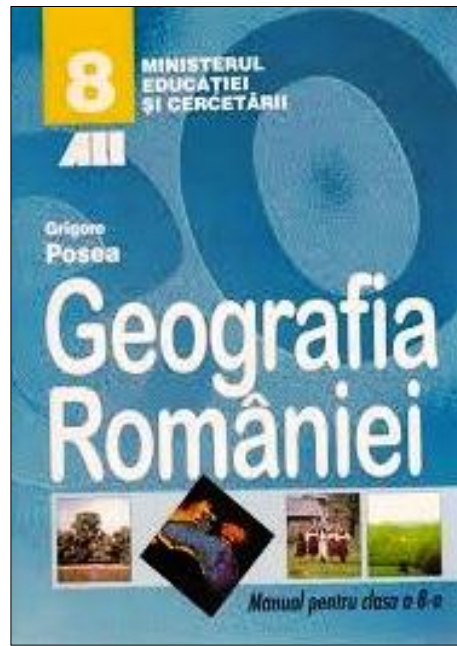
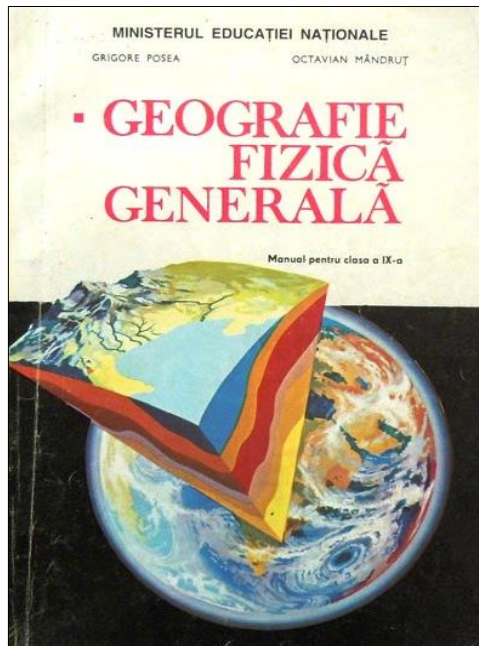

Fig. 3-6. Manuale școlare realizate

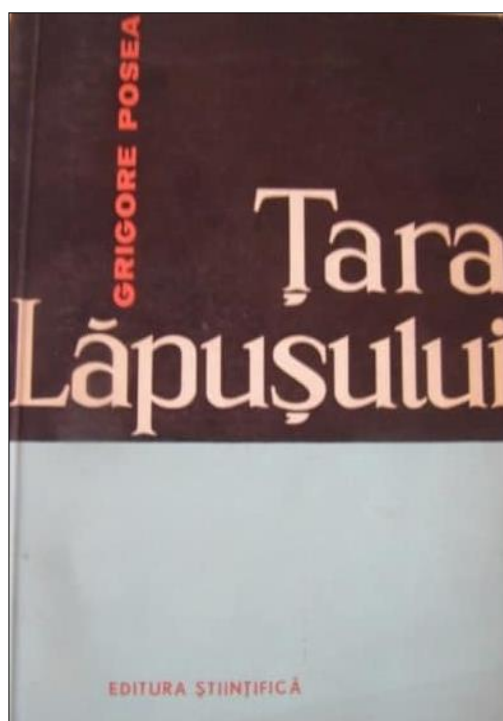
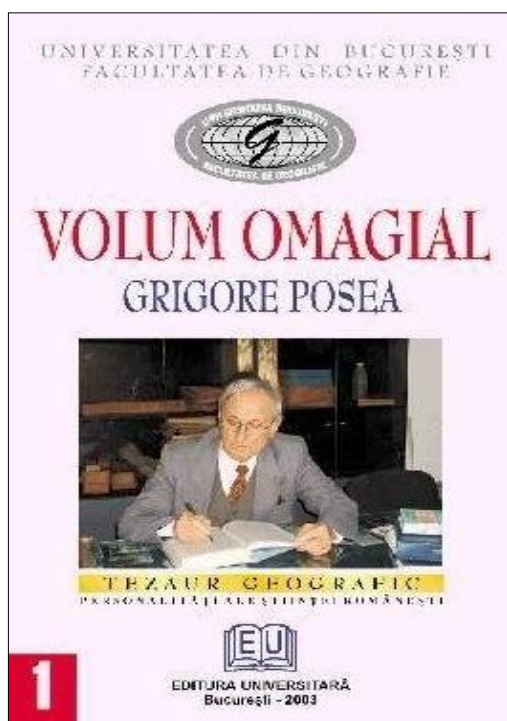

Fig. 7. Volumul omagial dedicat profesorului Posea de Universitatea din București (2003)
Fig. 8. Lucrarea de doctorat a profesorului Posea (1962)

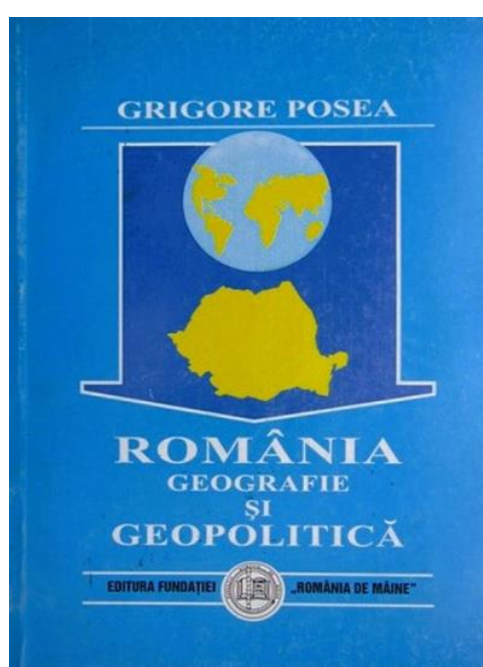
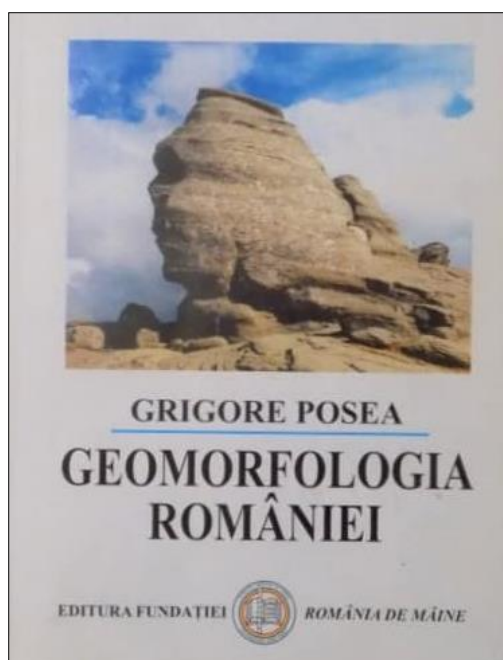

Fig. 9 - 12. Lucrări importante din opera profesorului Gr. Posea

Specializări în străinătate

- în 1962 la Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov” din Moscova (4 luni la prof. K. Markov);
- între 1965 - 1966, la Universitatea „Sorbonne” din Paris (4 luni la prof. J. Dresch).

Evoluția profesională și funcții didactice

- Prodecan la Facultatea de Geologie-Geografie a Universității din București (1961-1963);
- Decan la Facultatea de Geologie-Geografie a Universității din București (1972-1976); ordin M.E.I. nr. 794/ 22.05.1972;
- Director al *Institutului de Geografie al Academiei Române* (1975-1976), numit prin ordin M.E.I. nr. 490/ 18.06.1975;
- Șef de catedră Geografie Fizică (1966-1972) și Geomorfologie-Pedologie (1990 -1996);
- Conducător de doctorat pentru Geomorfologie (din 1965);
- Conducător de doctorat pentru Geografie Fizică (din 1968); ordin Ministerului Învățământului nr. 40 / 27.01.1968;
- Vicepreședinte al *Comitetului Național de Geografie* (1968-1998);
- Prim-vicepreședinte al *Societății de Geografie din România* (1972-1990);
- Președinte al *Societății de Geografie din România*, 1990-2004, apoi Președinte de Onoare;
- Fondator și Președinte al *Asociației Geomorfologilor din România* între 1990 - 1998, apoi Președinte de Onoare;
- Vicepreședinte al Fundației „România de Măine“, din 1990;
- Rector al Universității „Spiru Haret” din București (1993-1994) și președinte al Consiliului de științe geografice și ecologice;

- Prorector la Universitatea „Spiru Haret” din București, din 1995;
- Președinte sau membru în numeroase comisii de doctorat la universitățile din București, Cluj și Iași.

Activitatea editorială

- Redactor-șef adjunct la revista Academiei Române, *Revue Roumaine de Géographie* (1970-1998);
- Redactor-șef adjunct la revista Academiei Române, *Studii și cercetări de geografie* (1970-1998);
- Membru în colectivul revistei *Terra* a Societății de Geografie (din 1968);
- Redactor responsabil al *Buletinului Societății de Geografie din România* (din 1995);
- Redactor responsabil al *Analelor Universității „Spiru Haret”*, Seria Geografie (din 1997);
- Membru în colectivul de redacție al revistei *Analele Universității București*, Seria Geografie (1968);
- Membru în Comitetul de Cercetare al Supervizorilor (Research Board of Advisors) la *The American Biographical Institute* (în 2002);
- Membru în colegiul de redacție al revistei de *Geomorfologie*;
- Membru în Comitetul de redacție al revistei francofone *Physio-Géo* (Géographie Physique et Environnement), Parts (2007);
- Membru în colectivul de coordonare al *Tratatului de Geografia României* (vol. I-VI) din 1978 și redactor-responsabil pentru volumul V, apărut în 2005, la Editura Academiei;
- Coordonator al unor volume ca: *Enciclopedia Geografică a României* (1982), *Dicționarul de Geografie* (Geografia de la A la Z, 1986), *Probleme de Geomorfologie* (1969 și 1988) ș.a.;

Premii științifice și distincții

- Premiul Ministerului Învățământului pentru cercetare științifică (în 1959 și 1962);
- Premiul „Gh. Munteanu Murgoci” al Academiei Române, 1974, pentru volumul colectiv *Relieful României*;
- Premiul „Gr. Cobălcescu” al Academiei Române, 1984, pentru volumul colectiv *Enciclopedia Geografică a României*, coordonator și autor principal;
- Diplome și medalii ale Societății de Geografie (între 1975-2006);
- Profesor de onoare al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2002) la propunerea Facultății de Geografie și Geologie;
- Ordinul „Meritul pentru Învățământ” în grad de Cavaler (Decret prezidențial nr. 1181/13.12.2004)

Apartenență la societăți științifice

- Societatea de Geografie din România (președinte și președinte de onoare);
- Asociația Oamenilor de Știință din România;
- Uniunea Internațională de Geografie (U. I. G.);
- Asociația Geomorfologilor din România (președinte și fondator) – A.G.R.;
- Membru periodic în unele comisii de lucru ale Uniunii Internaționale de Geografie (până în 1978, după care țara noastră nu a mai plătit cotizația);

Pentru majoritatea profesorilor ce au activat în ultima parte a secolului al XX-lea și la începutul secolului al XXI-lea, opera geografică a profesorului Grigore Posea va rămâne referențială mai ales în domeniul geomorfologiei. Contribuțiile sale științifice au determinat noi nivele evolutive și idei ale de-

și re-constructivismului teoriilor cu privire la interpretarea geomorfologiei teritoriului românesc, dar și asupra metodologiilor cercetării științifice fizico-geografice.

In memoriam,
Profesor universitar doctor emerit Liviu Apostol (1949 – 2023)
In memoriam professor doctor emeritus Liviu Apostol (1949 – 2023)

Nistor Alina²⁹, Nistor Bogdan³⁰

În data de 9 ianuarie 2023, a plecat în eternitate profesorul universitar doctor emerit Liviu Apostol, veritabil model de erudiție și profesionalism pe tărâmul geografiei, având contribuții remarcabile la dezvoltarea climatologiei românești.

Liviu Apostol s-a născut în data de 1 noiembrie 1949 la Iași, unde și-a petrecut copilăria și primii ani de școală. Absolvent al Colegiului Național „Costache Negruzzi” din Iași promoția 1967, a urmat studiile superioare, specializarea Geografie la Universitatea din București (1969-1973) pe care le-a completat cu perfecționarea ca agent de turism de specialitate la Centrul de formare a personalului Ministerului Comerțului Interior și Turismului, București (1977-1981) și cu obținerea titlului de doctor în geografie în anul 1999 la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. În perioada 1967-1982 și-a conturat drumul în cariera sa având diferite experiențe profesionale: operator chimist (1967 – 1968, la Întreprinderea de Antibiotice Iași), profesor de geografie (1974 – 1976, la școlile generale din comunele Oniceni și Icușești, jud. Neamț) și agent turism principal de specialitate (1976 – 1982, la Oficiul Județean de Turism Neamț). Din anul 1982 și până în anul 2015, domnul profesor universitar doctorat emerit Liviu Apostol a urcat treptele unei cariere științifice în geografie. Cercetările științifice de la Stațiunea de Cercetări Biologice, Geografice și Geologice „Stejarul” P. Neamț (1987 – 2002) l-au propulsat de la activitatea de geograf la cea de cercetător științific principal I.

În paralel cu activitatea de cercetare științifică din anul 1994 până în anul 2001, în calitate de lector universitar doctor a ținut cursuri de meteorologie și climatologie la Facultatea de Istorie și

²⁹ Doctorand la Departamentul de Geografie, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava

³⁰ Prof. dr. Școala Gimnazială Nr. 4 din Suceava, e-mail: nistorbobo@yahoo.com

Geografie din cadrul Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava. În perioada 2001 – 2008 a deținut funcția didactică de conferențiar, ca mai apoi să devină profesor universitar doctor la Catedra de Geografia mediului – Departamentul de Geografie, Facultatea de Geografie și Geologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Din anul 2004 a devenit Profesor coordonator doctorate la Școala doctorală Chimie, Științele vieții și ale Pământului, iar din anul 2017 la Școala doctorală de Geoștiințe, modelând caractere, schimbând și conturând cariere și destine ale unor oameni pasionați de geografie.

Activitatea didactică a fost însoțită permanent de activitățile de cercetare în cadrul Departamentului de Geografie, inclusiv prin contracte de cercetare CNCSIS, PNCDI, MEC, ANCS, Academia Română, Universitatea tehnică „Gh. Asachi”, Iași și Ministero dell’Università e della Ricerca, Italia. În calitate de specialist în domeniul meteorologiei, climatologiei, geografiei mediului, poluare atmosferică, geografie istorică și turism a fost membru în 22 rețele științifice electronice internaționale și în societățile științifice internaționale: “International Association for Urban Climate” (Huntington, Indiana, U.S.A), “International Commission on History of Meteorology” (Mexico City).

Pe parcursul activității sale științifice a publicat 7 cărți în edituri academice, 24 volume de lucrări și 230 articole științifice în reviste și volume ale unor manifestări naționale și internaționale, 7 articole omagiale, prefață la 14 cărți, 4 recenzii, prezentarea unui număr de 426 lucrări științifice la manifestări și conferințe în țară și străinătate.

A fost un constructor în sinea sa, reușind să pună bazele și să ducă până la maturitate proiectul „Simpozionul *Mediul Actual și Dezvoltarea Durabilă*”, să fondeze revista *Present Environment and Sustainable Development* pe care a crescut-o ca pe un copil până a ajuns mare.

Competența sa științifică a permis o implicare în activitățile didactice, științifice și de expertiză:

- membru în colectivele de cercetare pentru 117 contracte de cercetare științifică (din care 57 coordonate);
- membru și președinte în comisii de licență și dizertație (2005-2016);
- conducător de doctorate în cotutelă cu universități din străinătate;
- referent la 6 comisii de susținere a doctoratului din străinătate;
- coordonator la 6 stagii de cercetare în România pentru cadre didactice universitare din străinătate și 3 stagii postdoctorale pentru doctor din România;
- conducător științific pentru 10 lucrări de gradul I în învățământul preuniversitar;
- membru Comisia CALISRO – Calitate și standardizare în învățământul superior românesc, specialitatea Geografia mediului în anii 2004 – 2007;
- membru al Registrului național de experți evaluatori ARACIS, din 2006 – 2010, Domeniile „Știința mediului” și „Geografie”;
- membru în Comisia de experți permanenți ai ARACIS, 2010 – 2022, domeniile Geografie și Știința mediului;
- specialist autorizat de către Ministerul Mediului, pentru elaborarea studiilor de impact și a bilanșurilor de mediu 1998-2001;
- expert evaluator CNCSIS - UEFISCU;
- referent științific la 12 cărți în țară și la două cărți peste hotare;
- editor șef la două reviste, din care *Present Environment and Sustainable Development* (2005-actual), indexată ISI (Web of Science);
- redactor șef la 2 reviste din România

- membru în comitetul de redacție, o revistă cotate ISI, 2 indexate ISI, 2 peste hotare și 12 comitete de redacții la reviste din România;
- redactor științific la un atlas publicat în străinătate și coordonator la 3 simpozioane științifice din care unul internațional.

Rezultatele cercetărilor științifice și competențele acumulate în domeniu i-au adus numeroase diplome, medalii, distincții și premii ca semn al recunoașterii și încununării întregii activități desfășurate cu pasiune, ambiție și sacrificii:

- Diplomă de merit - *Inaugurare Stațiunea de practică Simion Mehedinți de la Tulnici*, 2002;
- Diploma de merit 125 de ani de la înființarea *Societății de geografie din România*;
- Diploma de merit și medalie la 100 ani de învățământ geografic la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, 2004;
- Medalia jubiliară „20 de ani de protecție a mediului în România”, 2011, Garda Națională de Mediu, București;
- Diplomă de onoare, a X-a ediție a Simpozionului Internațional „Present Environment and Sustainable Development”, 2015;

- Diploma de onoare a Asociației personalului didactic „Simion Mehedinți” Focșani, pentru promovarea operei lui Simion Mehedinți și a culturii române, 2015;
- Diploma și cupa “Special prize” Romanian Inventors Forum & Euroinvent, 2016, pentru Revista *Present Environment and Sustainable Development*, al cărei editor șef a fost de la fondare până în anul 2020;
- Diploma de excelență a Societății „Simion Mehedinți”, Focșani, 2016;
- Diploma de Profesor Emeritus, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, octombrie 2016;
- Diploma de onoare „60 de ani de la înființarea Stațiunii de Cercetări Biologice, Geografice și Geologice „Stejarul” din Piatra Neamț”, 2016;
- Diploma Ministerului Educației din Republica Moldova,

pentru abnegație și profesionalism în domeniul învățământului și cercetării, pentru contribuție substanțială în promovarea educației ecologice și de protecție a mediului, 2016;

- Diploma de Excelență pentru participarea la Simpozionul „Ziua Pământului”, Societatea de Geografie din România – Filiala Vrancea, 2017;
- Premiul Academiei Române (2017), pentru Literatură și Filologie „Bogdan Petriceicu Hașdeu”, pentru monografia în colectiv de autori, „Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice”, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2015;
- Diploma de excelență a Technical-Scientific, Artistic and Literary Book salon „Euroinvent” – The 10th Edition of EUROINVENT – European Exhibition of Creativity and Innovation, Iași, 17-19 mai 2018, pentru dicționarul elaborat în colectiv de autori „Dicționarul fenomenelor atmosferice”, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași;

- Diploma *Centenar* (2018), la 100 de ani de la desăvârșirea statului român realizată prin Unirea tuturor provinciilor românești, Consiliul Județean Iași.
- Medalia *România 2019 EU*, Instituția prefectului județului Iași;
- Medalia „Nicolae Milescu Spătaru” conferită de Academia de Științe a Republicii Moldova.

Comunitatea științifică din țară și de peste hotare și învățământul superior a suferit o pierdere irecuperabilă. Unul dintre cei mai înțelepți și raționali dascăli, ancorat în tot ce a însemnat evoluția societății omenești, a contribuit la formarea profesională a multor generații de studenți – un creator de școală lăsând în urmă un nor de climatologi și geografi bine formați.

**Cercetător principal I doctor în geografie, Gheorghe Popa-Tutoveanu
(1931-2023)**
Gheorghe Popa-Tutoveanu, Senior Geography Researcher, PhD (1931-2023)

Mărculeț Ioan¹, Mărculeț Cătălina³¹²

Rezumat. Gheorghe Popa-Tutoveanu s-a născut la 22 august 1931, în localitatea Bălcaciu (comuna Jidvei), județul Alba. După terminarea liceului (1948-1952), la Școala Medie Tehnică Financiară din Blaj și-a continuat studiile superioare la Facultatea de Geografie din Universitatea București (1953-1958). După absolvirea Facultății de Geografie a lucrat ca cercetător în: Institutul de Geografie al Academiei Române din București, Direcția de Gospodărire a Apelor Argeș-Ialomița (1963-1968), Institutul de Studii și Proiectări pentru Îmbunătățiri Funciare, la Institutul de Studii și Proiectări Hidrotehnice și în Institutul de Cercetări și Modernizări Energetice. A obținut titlul de doctor în geografie în anul 1973, cu teza „Argeșul – studiu hidrogeografic”. După pensionare, Gheorghe Popa-Tutoveanu a activat în mai multe instituții de învățământ din Capitală și din județul Ilfov, ca profesor de geografie cu gradul didactic I.

Cuvinte-cheie: *geograf, cercetător, profesor Gheorghe Popa-Tutoveanu*

Abstract. Gheorghe Popa-Tutoveanu was born on August 22, 1931, in the town of Bălcaciu (Jidvei commune), Alba county. After he graduated the Financial Technical High School in Blaj (1948-1952), he continued his academic studies at the Faculty of Geography of the University of Bucharest (1953-1958). After graduation, he worked as a researcher in: the Institute of Geography at the Romanian Academy in Bucharest, the Directorate of Water Management Argeș-Ialomița (1963-1968), the Institute of Studies and Designs for Land Improvements, at the Institute of Hydrotechnical Studies and Designs and at the Institute of Energy Research and Modernization. He received his PhD diploma in geography in 1973 with the thesis *Argeșul – A Hydrogeographical Study*. After retirement, Gheorghe Popa-Tutoveanu worked as a senior geography teacher in several educational institutions in Bucharest and Ilfov county.

Keywords: *geographer, researcher, professor Gheorghe Popa-Tutoveanu*

Viitorul geograf Gheorghe Popa-Tutoveanu³ s-a născut la 22 august 1931, în localitatea Bălcaciu (comuna Jidvei), județul Alba, din părinții Maria și Gheorghe, de profesie agricultori. A urmat școala primară în satul natal, școala generală la București – la Școala *Centrul Practic*, nr. 1 (1944-1946) și la Liceul Comercial „*Nicolae Bălcescu*” (1946-1948) – și liceul (1948-1952), la Școala Medie Tehnică Financiară din Blaj (fostul Liceu Comercial). Și-a continuat studiile superioare la Facultatea de Geografie din Universitatea București (1953-1958) – unde i-a avut profesori pe: Mihai Iancu (la Geografia fizică a României), Petre Coteț (la Geomorfologie), Ion Pișota (la Hidrologie), Raul Călinescu (la Biogeografie), Ștefan Stoenescu (la Meteorologie și climatologie), Ion Rădulescu (la Geografia continentelor), Constantin Herbst (la Geografia economică a lumii), Atena Herbst-Rădoi (la Geografia economică a

¹ Profesor dr. la Colegiul Național „I. L. Caragiale”, București; Calea Dorobanților, nr. 163, Sector 1; tel. 0730654593; e-mail: ioan_marculet@yahoo.com

² Cercetător științific dr. la Institutul de Geografie al Academiei Române, București; Dimitrie Racoviță, nr.12; tel. 0735011260; e-mail: cmarculet@yahoo.com

³ Numele de Tutoveanu l-a preluat prin căsătoria cu învățătoarea Aurora Tutoveanu, în anul 1976.

României) ș.a. –, finalizate cu susținerea lucrării de licență intitulată „*Târnava Mică – studiu geografic*”, coordonată de profesorul universitar Traian Naum.

Cercetător principal I dr. Gheorghe Popa-Tutoveanu

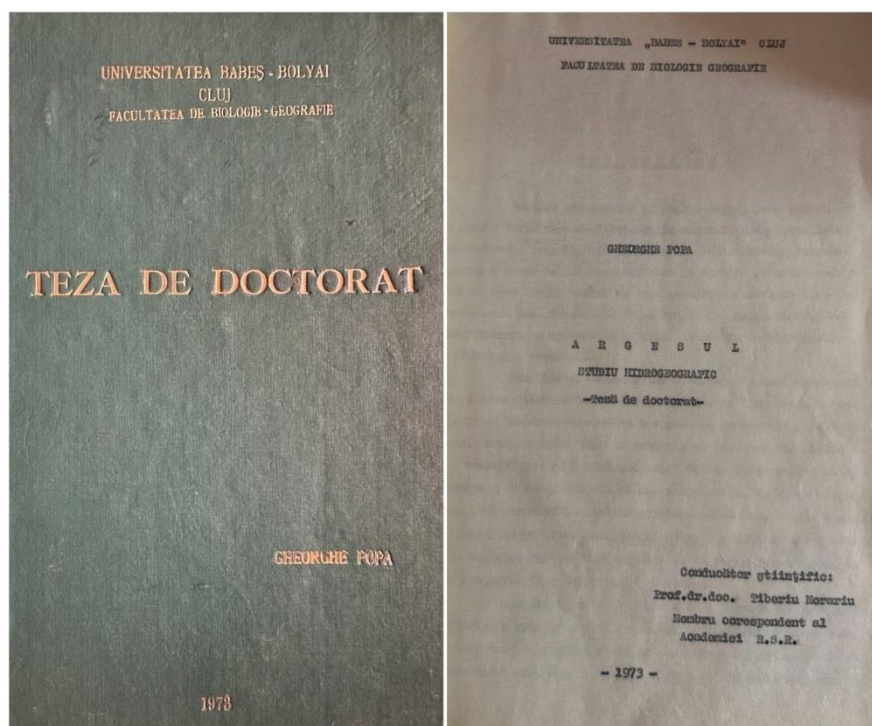
După absolvirea Facultății de Geografie, Gheorghe Popa-Tutoveanu s-a angajat ca cercetător geograf în Institutul de Geografie al Academiei Române din București, până în anul 1963, când și-a schimbat locul de muncă, trecând la Direcția de Gospodărire a Apelor Argeș-Ialomița (1963-1968). În intervalul 1968-1974, și-a desfășurat activitatea în cadrul Institutului de Studii și Proiectări pentru Îmbunătățiri Funciare, iar între 1974 și 1976, la Institutul de Studii și Proiectări Hidrotehnice. Din 1976, până în 1994, când s-a pensionat, a lucrat în Institutul de Cercetări și Modernizări Energetice. În perioada de activitate de cercetare (1958-1994), Gheorghe Popa-Tutoveanu a parcurs toate treptele științifice, ajungând chiar Cercetător principal I și șef al laboratorului de Cercetări Hidroenergetice din Institutul de Cercetări și Modernizări Energetice.

Ca membru al Institutului de Geografie, s-a înscris la doctorat în cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, unde a obținut titlul de doctor în geografie, cu teza „Argeșul – studiu hidrogeografic”⁴, coordonată de prof. univ. dr. doc. Tiberiu Morariu, membru corespondent al Academiei Române. Lucrarea, de pionierat pentru acea perioadă, de o reală valoare științifică, a fost susținută în ședință publică în anul 1973, doctorandul având în comisie, pe lângă coordonator, reputați profesori și cercetători în hidrologie: Iosif Ujvari, Gheorghe Platagea și Petre Gâștescu.

Tot în perioada în care a activat în Institutul de Geografie al Academiei Române (1958-1963), Gh. Popa-Tutoveanu a abordat probleme variate de geografie fizică, în funcție de obligațiile de serviciu, publicate în mai multe articole: „Lacul Vulturilor din Siriu – geneză și regim hidrologic” (1960, în colaborare cu Petre Gâștescu), „Câteva observații asupra unor structuri criogenice din Depresiunea Praid-

⁴ Lucrarea, rămasă în stadiu de manuscris dactilografiat în biblioteca Facultății de Geografie din Cluj-Napoca, a fost structurată pe zece capitole: „I. Considerații generale”, „II. Apele freatice”, „III. Caracteristicile rețelei hidrografice”, „IV. Gradul de cunoaștere hidrometrică”, „V. Regimul de scurgere”, „VI. Bilanțul apei”, „VII. Procesul de eroziune și scurgerea de aluviuni”, „VIII. Regimul termic și al fenomenelor de îngheț”, „IX. Regimul hidrochimic” și „X. Folosirea râurilor și gospodărirea apelor”. La finalul lucrării se regăsesc „Concluzii” și o „Bibliografie” bogată.

Sovata” (1961), „Contribuții la studiul teraselor Bistriței și depozitele de terasă din sectorul Galu-Bicaz” (1961, în colaborare cu Lucian Badea), „Variația caracteristicilor rețelei hidrografice dintre Ialomița și Trotuș” (1962, în colaborare cu Gheorghe Platagea) și „Contribuții la studiul fizico-geografic al văii Târnavei Mici” (1963, în colaborare cu Tiberiu Morariu, Maria Călinescu, Gheorghe Platagea și Aurora Posea).

Teza de doctorat „Argeșul – studiu hidrogeografic” (1973)

Plecat din Institutul de Geografie (în 1963), preocupările științifice ale geografului Gheorghe Popa-Tutoveanu devin preponderent hidrologice. Majoritatea studiilor publicate au avut ca obiect bazinul hidrografic al râului Argeș – inclusiv acumularea de la „Vidraru” și „Uzina Hidroenergetică Cetățuia” (fostă „Gheorghe Gheorghiu-Dej”) – sau fac referiri la acesta și au fost publicate în revista „Hidrotehnica” sau în alte volume de specialitate: „Propagarea în albia râului Argeș a debitelor uzinate de uzina hidroelectrică «Gh. Gheorghiu-Dej»” (1968, în colaborare cu Romeo Amaftiesei), „Influența hidrocentralei «Gh. Gheorghiu-Dej» asupra repartiției scurgerii medii în timpul anului pe râul Argeș” (1968), „Analiza raportului dintre apele freatice și apele de suprafață în bazinul hidrografic al râului Argeș” (1971), „Analiza variației amplitudinii nivelurilor apei râurilor din bazinul hidrografic Argeș” (1971, în colaborare cu Marieta Alboiu), „Unele valori asigurate ale scurgerii maxime în bazinul hidrografic Argeș” (1972), „Unele aspecte ale scurgerii maxime în bazinul hidrografic al râului Argeș” (1973, în colaborare cu Maria Platagea), „Cu privire la scurgerea maximă în bazinul râului Argeș” (1975, în colaborare cu Maria Platagea), „Exploatarea acumulării Vidraru-Argeș, în perioada 1970-1981” (1983) ș.a.

Între preocupările geografului Gheorghe Popa-Tutoveanu, în colaborare cu cercetătoarele Cornelia Stoaia (hidrolog) și Georgeta Stănculescu (matematician), se evidențiază metodele de calcul și prognozele hidrologice destinate amenajărilor hidroenergetice, concretizate prin publicarea a trei articole: „Metodele de calcul în prognoza anuală a debitelor în bazinele amenajate hidroenergetic, pe baza analizei existenței ciclurilor hidrologice naturale mai mari de un an” (1980), „Metoda de prognoză a apelor mici din sezonul cald, în bazinele amenajate hidroenergetic” (1980) și „Metodă de prognoză hidrologică a apelor din zăpezi în amenajările hidroenergetice” (Bratislava, 1983).

După pensionare (1995-2008), Gheorghe Popa-Tutoveanu a desfășurat o intensă activitate didactică în mai multe instituții de învățământ din Capitală și din județul Ilfov: Școala nr. 59 „Dimitrie Sturdza” din București, Liceul „Pamfil Șeicaru” din Ciorogârla (județul Ilfov), Liceul Teoretic „Traian Lalescu” din Brănești (județul Ilfov) și Colegiul Preuniversitar „Dr. I.C. Cantacuzino” din București.

Ca profesor de geografie cu gradul didactic I, activitatea domnului Gheorghe Popa-Tutoveanu s-a diversificat mult, articolele care tratează aspectele hidrologice și pe cele ale amenajărilor hidroenergetice fiind extrem de reduse, unele având doar caracter informativ. Între materialele publicate se evidențiază: „Aspecte privind sistemul hidroenergetic Sebeș” (2009, în colaborare cu Ioan Mărculeț), „Brănești – o comună cu perspective” (2001, în colaborare cu Mihaela Crețu și Elena Costache), „Valea Pasărea – zonă cu potențial turistic rural” (2002), „Lacurile județului Ilfov în conjunctura actuală a dezvoltării economico-sociale” (2002, în colaborare cu Ioan Mărculeț și Cătălina Mărculeț), „Aspecte privind turismul în județul Ilfov” (2003, în colaborare cu Ioan Mărculeț), „Observații privind utilizarea și degradarea terenurilor din vestul Câmpiei Moviliței” (2003, în colaborare cu Ioan Mărculeț și Cristina-Ionica Tudorache), „Considerații asupra populației germane din România în secolul XX” (2004, în colaborare cu Ioan Mărculeț), „Teritoriul administrativ al orașului Gherla – aspecte geografice” (2004, în colaborare cu Ioan Mărculeț și Cătălina Mărculeț), „«Zgârie norii» invadează Bucureștiul” (2009), „Aspecte privind amenajarea râului Dâmbovița” (2010, în colaborare cu Ioan Mărculeț) ș.a.

În perioada în care activat ca profesor în București, geograful Gheorghe Popa-Tutoveanu a redactat volumul al III-lea al revistei „Învățătorii noștri” (2005, sub egida Inspectoratului Municipiului București, Sector 3) și a coordonat și redactat revista „Liceul – prezent și viitor” (șapte volume, între anii 2003 și 2010), editată de Colegiul Preuniversitar „Dr. I. C. Cantacuzino”.

La 8 mai 2023, geograful Gheorghe Popa-Tutoveanu a trecut la cele veșnice și a fost înmormântat în cimitirul Berceni 2.

BIBLIOGRAFIE

- Mărculeț, Ioan (coordonator), *Geografi români. Mică enciclopedie biografică*, Colegiul Național „I.L. Caragiale”, ISBN 978-973-0-21618-9, București, 2016.
- Mărculeț, Ioan, MĂRCULEȚ, Cătălina, „Geograful Gheorghe Popa-Tutoveanu la 80 de ani”, *Collegium Mediense, II, Comunicări științifice, XI, Mediaș*, 2012.

Popescu, Nicolae, Ielenicz, Mihai, Osaci-Costache, Gabriela, Folea, Florina, Ene, Marian, *Relieful României – bibliografie*, Editura Eficient, București, 2001.

****Buletin Geografic. Bibliografie – Geografie fizică*, Inst. de Geografie al Academiei Române, București, 1998-1999.

****Liceul – prezent și viitor*, Vol. I-VII, Colegiul Preuniversitar „Dr. I. C. Cantacuzino”, București, 2003-2010.

II.
CERCETĂRI GEOGRAFICE

Industria aeronautică românească și transporturile aeriene civile din perioada interbelică

The Romanian aeronautical industry and civil air transport during the interwar period

Paraschiv Viorel³², Maxim Vasile³³, Niculița Gheorghi²

Rezumat. Prezentul articol își propune să reconstituie evoluția cronologică a perioadei de început a industriei aeronautice și a fazei de pionierat a transporturilor civile aeriene din țara noastră, în perioada interbelică. Prin analiza multicriterială am încercat să înțelegem politicile publice cu privire la aviația civilă, ca o reflectare a sistemului democratic al acelei perioade și a principalelor dominante din domeniul respectiv.

Cuvinte-cheie: *perioada interbelică, industrie, aeronautică, transporturi civile, România*

Abstract. This article aims to rebuild the timeline of the early aeronautical industry and the pioneering era of civil air transport in our country, during the interwar period. By applying a multicriteria analysis we tried to understand the public policies regarding civil aviation, as a reflection of the democratic system of that period of time and the main dominants in the field.

Keywords: *interwar period, industry, aeronautics, civil transport, Romania*

Introducere premisele economice post-1920. România Mare desăvârșită la 1 decembrie 1918 și recunoscută prin tratatele internaționale de la Paris (1919 Versailles și iunie 1920 Trianon-Versailles) devenise un stat mare și cu potențial economic însemnat în Europa centrală (295.041 km² și cca 15,7 milioane de locuitori³⁴). Starea economică a României în 1920, estimată după cele 16 luni de război, arătau din nefericire o țară distrusă, pe de o parte, și cu teritoriile reunite foarte slab dezvoltate (Basarabia avea un PIB/loc estimat la 1000 USD, față de 1414 USD Imperiul Țarist, în totalitate, în 1914). Economia României era practic ruinată, industria fiind distrusă în proporție de 60%, căile ferate distruse și ele în proporție de 30%, iar în domeniile extractiv și alimentar pagubele erau și mai mari prin distrugerea sondelor petroliere, a porturilor, a producției agricole cu foarte multe terenuri minate³⁵. Premisele economice ale României nu erau deloc îmbucurătoare imediat după război, prin raportarea la situația anterioară acestuia (tabel nr. 1) când, Regatul României, era poziționat economic peste toate economiile țărilor balcanice, fără datoriile externe și apropiat ca nivel de dezvoltare de Cehoslovacia și Polonia!

³² Dr. în geografie, profesor la Liceul Tehnologic Economic de Turism din Iași, str. Milcov, nr. 18A, e-mail: paraschiv03@gmail.com

³³ Dr., conferențiar, Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" Chișinău

³⁴ Petrișor Peiu pe <https://ziare.com/stiri/eveniment/cum-s-a-facut-romania-mare-socul-1918-1491362>

Statul	PIB/locuitor (dolari internaționali) 1990
Teritoriul actualei Polonii	1.739
Ungaria	2.098
Cehoslovacia	2.096
Bulgaria	1.137
Viitoarea Iugoslavia	973
România	1.741
Spania	2.056
Germania	3.648
Franța	3.485
Italia	2.301

Tabel nr. 1. PIB/locuitor în câteva state europene, în 1913 (după A. Maddison, 2003)³⁶

În domeniul aeronautic România dăduse lumii științifice „pionieri” de frunte ai tehnicii de zbor, așa cum au fost Traian Vuia, Aurel Vlaicu, George Bibescu, Henri Coandă ș.f.m.a. Ca orice domeniu industrial nou ramura aeronautică românească a fost printre primele din Europa Centrală dar, din păcate, numai ca intenții instabile din partea statului. Politicile statului în domeniu aeronautic au fost incoerente și nu au urmărit cu adevărat crearea unei industrii performante și utile atât pentru zborurile militare cât și celor civile, mulțumindu-se cu încurajarea importurilor aparatelor de zbor.

Discuții. a) Producția aeronautică. În perioada de pionierat a industriei aeronautice românești avem două perioade distincte, cea de până la intrarea în Primul Război Mondial (1916) și cea de după făurirea statului unitar român (1920). Anul 1909 este cel de debut pentru industria aeronautică românească, chiar dacă în cadrul unui atelier la începuturi. În toamna lui 1909 la Chitila lua ființă Compania *Cerchez&Co* integrate cu un aerodrom de încercare și școală de pilotaj. În cei doar doi ani de producție fabrica de la Chitila va produce avioane civile și militare după modelul francez „Farman MF 11”. Școala de pilotaj Cerchez & Co. a pregătit șapte piloți, din care doi brevetați, a construit șapte avioane „Farman”, din care patru au fost livrate Ministerului de Război, și a reparat „Farman”-ul prăbușit de René Guillemin, iar, pe aerodromul de la Chitila, s-a ținut câteva mitinguri aeronautice³⁷.

În 1911 ia ființă „Arsenalul Aeronautic” de la Cotroceni, construit lângă București, considerat cea de-a doua „fabrică” românească de avioane dar în realitate fiind un atelier destinat reparațiilor de avioane și din 1924 aici începe transformarea bombardierelor DH-9 (de Havilland) în avioane de pasageri. Câmpul de instrucție aeriană de la Cotroceni va fi transformat în aerodrom militar prin realizarea unei piste de zbor și construirea a trei hangare încăpătoare, fiecare din ele putând adăposti câte 5–6 avioane.³⁸ Pe durata primului război mondial producția de avioane a fost sistată, mai ales pe fondul ocupării țării de Puterile Centrale și al resurselor necesare producției.

În 1923 în cadrul uzinei „Astra” de la Arad începe producția de avioane într-o secție nouă ce a înglobat și secția de motoare de avioane deja existentă, în care se fabricau modelele „Martha” și „Bentz”.

³⁶ Maddison Agnus *The World Economy vol. 2 Historical Statistics* OECD Development Centre, 2003
<https://doi.org/10.1787/9789264022621-en>

³⁷ Frîncu, 2016

³⁸ Frîncu, 2016

Au fost construite avioane din modelul „Astra-Şeşefski” și 25 avioane de școală și acrobație „Proto-1”, ulterior modificat în modelul „Proto-2”.

Lipsa de interes a guvernului pentru înființarea unei industrii aeronautice naționale l-a determinat, în anul 1924, pe inginerul Grigore Zamfirescu să pună bazele unei fabrici de avioane pe care a denumit-o „Societatea de Exploatare Tehnice (SET)”, cu sediul în București. Produsele acestei fabrici au fost în special avioanele „SET” proiectate în propriul birou specializat. Avioanele „SET” au fost utilizate în special pentru școală-instructaj și pentru dotarea armatei. S-au fabricat și avioane sub licență: SET-Nardi FN-305, IAR-39. Fabrica SET a fost desființată în anul 1948³⁹ odată cu confiscarea acesteia de regimul comunist sovietic.

În 1925, fabrica de avioane din cadrul uzinelor „Astra” din Arad este relocalată la Brașov sub denumirea *IAR (Întreprinderea Aeronautică Română)*, fiind întemeiată printr-o asociere româno-franceză cu firmele „Bleriot-Spad” pentru avioane și „Lorraine Dietrich” pentru motoare. Inaugurarea uzinei a avut loc la 11 octombrie 1927. Aici încep să fie construite avioane și motoare sub licență, dar și modele rezultate din proiecte autohtone. La Întreprinderea Aeronautică Română de la Brașov s-a construit în 1930 primul avion monoplan de luptă cu aripă joasă „IAR CV-11” de creație integral românească. Raidurile aviației americane asupra României, în 1943–1944, au pus autorităților militare problema dispersării uzinei aeronautice de la Brașov și a personalului. Fabrica de celule a fost relocalată la Caransebeș și Topleş, fabrica de motoare la Colibași (actual, Mioveni) și Ucea, iar fabrica de armament și accesorii la Câmpulung Muscel⁴⁰.

La 15 august 1925, cu prilejul Zilei Marinei Regale Române, a avut loc zborul primului hidroavion de construcție românească, *GETTA S.T.C. tip R.A.S.–I*⁴¹. Hidroavionul GETTA a fost proiectat și construit de Radu Stoika în *Atelierile Societății de Transport Constanța (STC)*, între 1 iunie și 15 august 1925, cu personal românesc și din materiale indigene. Din păcate statul s-a mulțumit să importe escadrile de hidroavioane pentru dotarea armatei în loc să stimuleze dezvoltarea producției interne.

În 1927 se înființează la Iași, Cluj și Galați ateliere de reparat avioane, ceea ce arată că întreținerea și repararea parcului de avioane era obligatorie și că aviația civilă era în dezvoltare.

În 1931 se înființează la București „Întreprinderea de construirea avioanelor din România (ICAR)”, care va produce începând cu 1935 primul avion românesc destinat transportului de pasageri pentru maxim 5 persoane, denumit „ICAR M. 36 Comercial” (figura nr.1) căruia i s-a mai spus și „Turing”. Fabrica a mai construit și alte tipuri de avioane sub licență, până în 1950, când este transformată în fabrică de ventilatoare.

Fragilitatea și mobilitatea capitalului pe de o parte și mai ales slaba susținere a statului român au făcut ca industria aeronautică să se dezvolte sincopat și din inerția vremii și doar ceva mai susținut odată cu pregătirea celui de-al Doilea Războiului Mondial.

³⁹ https://academiaromana.ro/sectii/sectia08_tehnica/doc2020/IstoriaTehnicii/25IstoriaTehnicii-Vol2.pdf

⁴⁰ https://academiaromana.ro/sectii/sectia08_tehnica/doc2020/IstoriaTehnicii/25IstoriaTehnicii-Vol2.pdf

⁴¹ https://academiaromana.ro/sectii/sectia08_tehnica/doc2020/IstoriaTehnicii/25IstoriaTehnicii-Vol2.pdf

Primul avion de pasageri construit dupa proiect german in Romania

Figura nr. 1. Avionul ICAR M.36 Comercial (Sursa foto <https://roaviation.com/2018/03/01/primii-icari-de-pasageri-construiti-in-romania/>)

b) Transporturile aeriene civile

La Conferința de pace de la Paris-Versailles ministrul român de finanțe Nicolae Titulescu propune fondarea unei companii de aviație transcontinentală, cu capital franco-român, care va fi înființată la 23 aprilie 1920 sub numele de *Compania Franco-Română de Navigație Aeriană (CFRNA)*, prima companie internațională de aviație pentru pasageri, mărfuri și poștă din lume³. Primele zboruri încep în septembrie 1920 pe relația Paris (Le Bourget) – Strassbourg, urmate în octombrie 1920 cu linia Strassbourg-Praga, cu trei zboruri pe săptămână⁴². Începând din 1921 cursa este prelungită de la Praga până la Varșovia (figura nr. 2 a).

Figura nr. 2. a) traseul CFRNA; b) avionul de călători Bleriot-Spad 33 cu care se circula în 1922 (Sursa foto: <http://deullin.fr/epopee%20de%20la%20franco-roumaine.html>)

Începând din 1922 liniile operate de CFRNA care zburau pe ruta Paris-Praga, sunt prelungite până la Budapesta- Arad (Belgrad)- București- Constantinople, primul zbor continuu fiind în ziua de 12 noiembrie 1922 pe distanța de 3144 km (figura 2a), flota fiind completată cu avioane noi modelul francez „Bleriot - Spad 33” (figura 2b). La început escała dintre Budapesta și București s-a făcut la Arad, deoarece autoritățile de la Belgrad nu au permis circulația în spațiul lor aerian. La 1 ianuarie 1925

⁴² <http://deullin.fr/epopee%20de%20la%20franco-roumaine.html>

compania CFRNA devine CIDNA – *Compania Internațională de Navigație Aeriană* cu o flotă aeriană de cca 25 avioane.

În 1925 este deschisă prima cursă civilă internă, de probă, pentru pasageri și coletărie poștală, pe ruta București - Galați, cu aparate de zbor civile de tip „Potez XV” conduse de piloți militari aflați sub comanda Direcției Aviației Civile, subordonată Ministerului de Război. Festivitatea deschiderii oficiale a primei linii aeriene comerciale românești a avut loc pe aeroportul Băneasa, înființat în 1920 pe aerodromul deschis de prințul George Valentin Bibescu încă din 1912. „Familia regală a trecut în revistă cele opt avioane DH-9 care urmau să-și ia zborul spre Galați, cu câte un pasager voluntar”⁴³, „aeroportul din Galați era deservit de două tipuri de avioane, monoplanele „Junkers F 13” care aveau curse de trei ori pe săptămână pe ruta București - Galați - Iași - Cernăuți și biplanele „Avia Bh 25” care mergeau zilnic pe rutile Galați - Chișinău - Iași și Galați - Constanța - Balciac⁴⁴. Aerodromurile Iași, Galați, Cernăuți și Chișinău capătă statutul de „aeroport comercial” fiind alocate resurse pentru construirea aerogărilor.

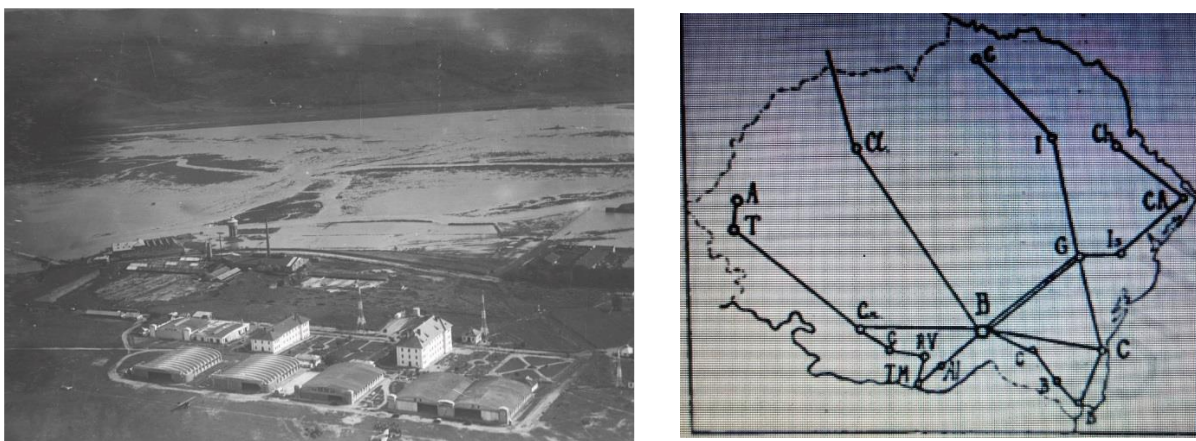

Fig. nr. 4. a) Aeroportul din Galați (Sursa foto: volumul "Galați, o poveste cu aviatori", de Dan Antoniu și Violeta Ionescu, Editura Muzeului de Istorie Galați, 2015- din colecția personală Dan Antoniu)
b) Schiță de hartă cu rutele aeriene interne din 1936-1937 (Sursa: Simionescu, 1940)

În 24 iunie 1926 are loc prima cursă internă oficială a *Companiei Internaționale de Navigație Aeriană-CIDNA*⁴⁵ pe ruta București-Galați-Iași-Chișinău. Conform bibliografiei sovietice această cursă care a aterizat la Chișinău era operată de *Societatea Națională de Navigație Aeriană a Regatului României* (SNNA).

În anul 1930 compania de transporturi aeriene poștale și de pasageri a adoptat numele LARES (Liniile Aeriene Române Exploatate de Stat) și a funcționat până în 1937. LARES exploata doar două curse interne: București- Alexandria-Turnu Măgurele-Roșiorii de Vede-București și București-Galați-Ismail-Cetatea Albă-Chișinău.

În anul 1930, Direcția Aviației Civile din România a dezvoltat un proiect de legături aeriene între București și centrele regionale din România pentru a fi în măsură să se ajungă în orice colț al provinciilor,

¹⁰ https://www.viata-libera.ro/prima-pagina/93544-orasul-care-a-stiut-sa-zboare-galatiului-i-a-fost-construit-aeroportul-cu-forta?fbclid=IwAR2m2PJXQjQsCTxy9qBhi5Gt9xpMpmSTAw7twX5IT1-UQt24Q9wS8W_mTdE

¹¹ https://www.viata-libera.ro/prima-pagina/93544-orasul-care-a-stiut-sa-zboare-galatiului-i-a-fost-construit-aeroportul-cu-forta?fbclid=IwAR2m2PJXQjQsCTxy9qBhi5Gt9xpMpmSTAw7twX5IT1-UQt24Q9wS8W_mTdE

⁴⁵ Noua denumire a fostei CFRNA

dus-întors, într-o zi. Spre exemplu, pentru a promova această idee a transportului aerian, în rândul locuitorilor, Autoritatea Aeronautică Civilă Română a echipat un avion special de propagandă pentru dezvoltarea transporturilor aeronautice și, în 28 octombrie 1930, aeronava a decolat de la București spre Bucovina și Basarabia unde a vizitat orașele Cernăuți, Hotin, Bălți, Orhei, Tighina, Cahul, Bolgrad, Cetatea Alba și Ismail, unul din scopuri fiind și acela de a alege terenurile pentru viitoarele aeroporturi. Rezultatele au fost peste așteptari, autoritățile civile, militare, și inclusiv populația, salutând cu entuziasm ideea”.⁴⁶ Un alt scop al acțiunii de propagandă/promovare/marketing era și familiarizarea locuitorilor cu avioanele și, ulterior, să fie astfel ușurată acțiunea de lămurire a cetățenilor în vederea obținerii terenurilor necesare dezvoltării și extinderii aerodromurilor și aeroporturilor. Anual, pe fiecare rută, urmau să fie efectuate 240 de curse complete. Se preconiza construcția a două aeroporturi/hangare în punctele extreme ale Basarabiei, la Hotin și Cetatea Albă, dotate cu ateliere de reparații ale aeronavelor.

În 1933 CIDNA este încorporată în compania AIR France.

În 1935 se înființează SARTA (*Societatea Anonimă Română de Transport Aeriană*), care după doi ani se va desființa. SARTA a zburat pe câteva rute interne printre care amintim București-Craiova (Turnu Severin)-Timișoara-Arad (1935-iulie 1937), iar în 1936 opera cursa internațională București-Praga, cu escale la Cluj, Ujgorod și Piestany. Această rută a fost preluată și operată în contrapartidă cu „CSA - Czech Airlines”, cu o regularitate de trei zboruri pe săptămână.

Ambele companii aeriene românești, SARTA și LARES, sunt desființate în 1937 și reorganizate într-o singură companie cu acționariat de stat și privat. Între anii 1937 și 1946, compania a fost redenumită Liniile Aeriene Române Exploatate cu Statul (adică tot LARES), dar prin noua titulatură (acronim) demonstra prezența acționarilor privați în compania nou înființată. Compania este dotată cu avioane moderne produse în SUA, mărcile „Lockheed 10A Electra”, „Lockheed 14 (fabricate în 1938)” și „Douglas DC-3”. În 1940, flota română de aviație civilă era una dintre cele mai moderne din Europa Centrală, iar autoritățile aviatice române promovau zborurile civile. Între 1937 și 1945, LARES a ajuns la o flotă de 57 de avioane de producție americană, italiană, britanică, germană și franceză. După fuziunea din 1937 au fost adăugate alte trei rute interne: București – Craiova – Timișoara – Arad- (Oradea Mare), București – Galați – Iași – Cernăuți și București – Constanța– Balcic.

Una din cele mai lungi linii aeriene din Europa a fost deschisă atunci când LARES împreună cu compania națională poloneză P.L.L. (LOT) au creat o legătură aeriană între Palestina și Polonia. Această rută era pe traseul: Lydda – Rhodos – Athena – Salonic – Sofia – București – Cernăuți – Lvov – Varșovia și retur. Tot ca urmare a parteneriatului român-polonez se dorea înființarea unei curse aeriene pe ruta ”Baltica-Marea Neagră”, între Gdansk-Varșovia-Cracovia- Cernăuți –Iași –Galați - (București)-Constanța⁴⁷.

Guvernul României a dezvoltat un program pentru crearea de noi linii aeriene naționale precum și internaționale care urmau a fi operate de către compania de stat precum și de operatori privați autorizați.

⁴⁶ <https://romaniaimaginideierisiasi.wordpress.com/2014/10/30/transportului-aerian-in-bucovina-si-basarabia-interbelica/>

⁴⁷ La ședința din 12 septembrie 1931, maiorul Sturza a explicat necesitatea construirii unui aeroport la Constanța: „Astăzi, în străinătate, zeci de călători voiajează pe calea aerului, metodele noi și perfecționările în tehnica avioanelor, asigurând acestor transporturi toate garanțiile de siguranță. Sesizate de aceasta, toate țările au trasat marile căi aeriene. Polonia a dat o deosebită importanță politicii aeriene. În 1929 ea a încheiat convenția aeriană cu România, stabilind o legătură între Marea Baltică și Constanța. Mijloacele financiare reduse nu ne-au permis să trimitem însă tricolorul nostru de la Constanța spre Baltică. (...) Orașul Constanța are norocul să fie capul liniei Baltica – Marea Neagră. Linia Paris – Barcelona – Zagreb – București va fi făcută până la Constanța. Experiențele făcute anul acesta cu linia București – Balcic – Constanța, ne-au arătat posibilitățile de dezvoltare” (<https://dobrogealive.ro/stiati-ca-in-orasul-constanta-a-existat-aeroport-iata-unde-si-in-ce-perioada/>)

Acest plan de dezvoltare al transporturilor aeriene prevedea deschiderea următoarelor rute aeriene: București – Turnu Severin – Timișoara – Arad- Oradea Mare (din iulie 1937), Galați – Chișinău, Cernăuți – Hotin, Chișinău – Cernăuți, București – Silistra – Bazargic – Balcic, Galați – Istanbul, Chișinău – Ismail, București – Galați – Iași – Cernăuți – Lvov –Varșovia, București – Cluj – Ujhorod – Praga. Pentru realizarea acestui plan trebuiau construite și dotate corespunzător aerodromurile de la Cluj și Cernăuți și terenuri de zbor la Timișoara, Satu Mare, Zalău, Bistrița, Rădăuți, Hotin, Soroca, Moreni, Urziceni, Făurei, Silistra și Bazargic. Acest plan a fost prezentat parlamentului și aprobat parțial.

Tabel nr. 2 Traficul pe aeroportul Arad în perioada 1935-1938 (Sursa datelor: anuarele statistice ale României pentru anii 1939,1940, 1941)

Anul	Perioada trafic	Operator aerian	Ruta de zbor	Număr pasageri
1935	2 aug.-15 sept.	SARTA	București-Craiova-Timișoara-Arad	764 persoane
1936	Tot anul	SARTA	București-Craiova-Timișoara-Arad	593 persoane
1937	1 apr.-20 iul.	SARTA	București-Craiova-Timișoara-Arad	259 persoane
	21 iul.-31 dec.	LARES	București-Tr. Severin -Timișoara-Arad	435 persoane
1938	Tot anul	LARES	Cernăuți-Cluj-Arad București-Arad- Budapesta	134 persoane 1419 persoane

În luna mai 1938 au fost redeschise zborurile interne pe rutele: București – Galați – Cernăuți, Cetatea Albă – Cernăuți, București – Arad. Iar în luna iunie 1938 au fost deschise câteva zboruri pentru sezonul estival: București – Călărași – Bazargic – Balcic, București – Constanța, Cernăuți – Iași – Galați – Constanța și Cernăuți – Cluj – Arad (tabel nr. 2), cu legături spre Europa vestică.

Aeroportul de la Arad devenise cel mai important punct de escală internă din vestul țării pentru cursele internaționale spre Budapesta-Viena-Berlin, care decolau de la București-Băneasa.

Numai în perioada 1936-1938 traficul de pasageri pe aeroportul din Arad a crescut an de an (tabelul nr. 3), aspect care era vizibil și pe celelalte aeroporturi importante românești (Galați, Iași, Cernăuți, Constanța ș.a.).

Compania națională LARES a folosit pentru zboruri civile aeroportul din Arad doar până la 14 noiembrie 1940, începând cu ziua următoare acesta a fost atribuit armatei germane, iar cursa internațională București-Viena-Berlin era operată doar de companiile germane Lufthansa și Malert. Și alte aeroporturi civile românești au fost ocupate de aviația germană începând din toamna lui 1940 (Băneasa, Popești-Leordeni, Craiova, Satu Mare, Galați, Constanța ș.a.), astfel încât cursele civile de călători au dispărut aproape total. În iunie 1940 odată cu rapturile teritoriale pe care România a trebuit să le suporte din partea statelor vecine (URSS „cedarea Basarabiei și a Bucovinei de nord”, Ungaria „Diktatul de la Viena” și Bulgaria „cedarea Cadrilaterului”), liniile interne și internaționale de transport civil se prăbușesc. Singurele rute internaționale care au mai funcționat în acel an, în număr de patru, au fost: București-Sofia-Salonic-Atena, București-Balcic-Istanbul; București - Turnu Severin - Belgrad -

Zagreb – Veneția - Milano - Marsilia și București - Turnu Severin – Arad – Budapesta – Viena - Berlin (harta din figura 3).

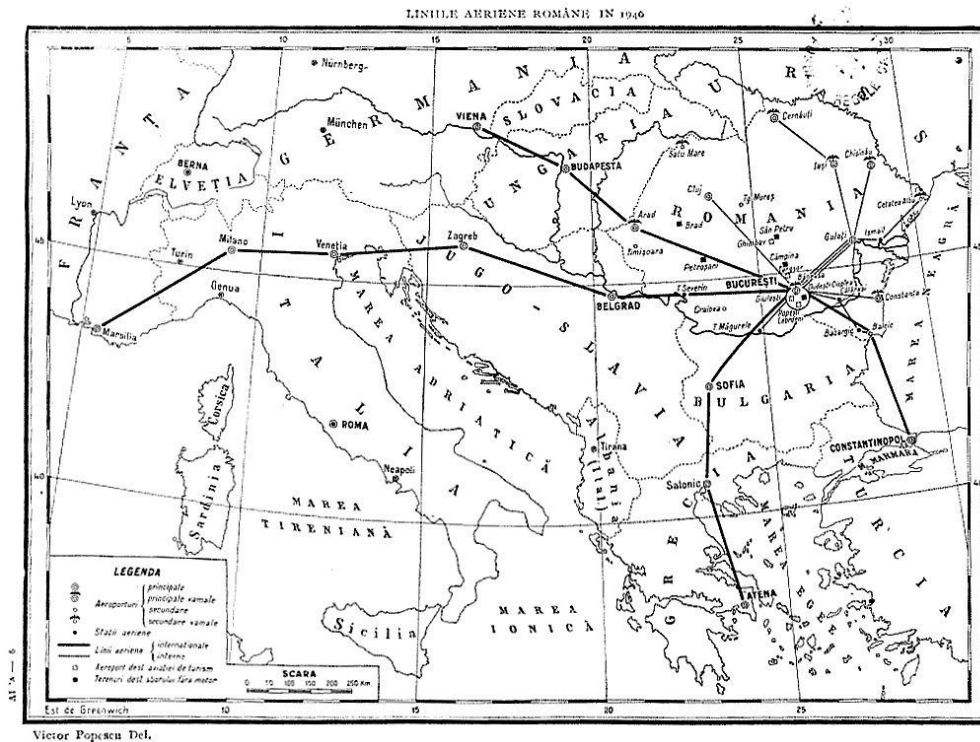

Figura nr. 3. Sursa hărții <https://www.facebook.com/Cadrilater/photos/harta-companiei-aeriane-lares-pentru-1940>

Aviația civilă română a fost membră fondatoare a aviației civile internaționale⁴⁸.

După anexarea Basarabiei și Bucovinei de nord de către URSS, în iunie 1940, România începe treptat să se micșoreze. Acest lucru schimbă programele companiei LARES de-a lungul tuturor liniilor interne, nu numai cele din Basarabia și Bucovina. Începe pregătirea pentru inevitabilul război. O parte din avioanele de pasageri primesc camuflaj militar și au fost transformate în avioane de transport pentru armată. Zborurile pe direcția București - Călărași - Bazargic - Balcic, sunt efectuate de acum de trei ori pe săptămână, nu zilnic ca în sezoanele precedente. Liniile internaționale rămân doar cu două curse, pe linia București - Sofia - Salonic - Atena, și din luna mai până la jumătatea lunii septembrie 1940 s-a menținut pe linia București - Balcic - Istanbul. În ultimele patru luni de administrație românească, aeroportul Balcic a acceptat zboruri internaționale, deși nu exista vamă. Asta înseamnă că cel mai probabil aeroportul a fost deschis doar pe relația dintre Balcic și București.

În 1945, după ce România fusese ocupată de trupele sovietice încă din 1944, compania de transporturi aeriene civile LARES este desființată și patrimoniul său transferat către compania TARS (Transporturile Aeriene Româno-Sovietice). Astfel a fost lichidat transportul aerian civil din România și subordonat total intereselor ocupanților sovietici, cu toate că în 1946 s-a încercat redeschiderea rutei către Praga însă imediat închisă de sovietici din motive de „nerentabilitate”.

Infrastructura aeroportuară interbelică din România

⁴⁸ <https://www.jurnal.md/ro/news/5a33d62e5dd77859/cati-ani-are-totusi-aviația-civilă-din-r-moldova.html>

Majoritatea aeroporturilor erau doar aerodromuri dotate cu o pistă înierbată nivelată, suficientă pentru greutatea avioanelor din acea perioadă care nu necesitau piste betonate. Existau câteva aerodromuri militare, mai ales, care după ocupația germane-bulgară din 1917-1918 au fost distruse în mare parte și nemodernizate suficient în ani ce au urmat. Așa că, după 1920 se trece la un program de dezvoltare și a aviației civile construindu-se noi piste și clădiri pentru aerogări (aeroporturi - tabelul nr. 2). În jurul Bucureștiului erau 4 aerodromuri amenajate la Chitila, Cotroceni, Băneasa și Popești-Leordeni, aeroportul civil fiind amenajat la Băneasa. Alte aerodromuri importante erau la Galați, Iași, Chișinău, Craiova, Arad, Constanța, Călărași, Turnu Severin, Roșiorii de Vede, Caracal, Satu Mare, Tg. Mureș, Turnu Măgurele ș.a.

Aeroportul Galați era considerat aeroport principal și vama începând din 1930, fiind situat geografic în mijlocul tuturor rutelor importante naționale. În 1937 aeroportului din Galați i se recunoaște și rolul de "centru comercial aeronautic"⁴⁹. După București, Galațiul era al doilea nod aerian al României interbelice de unde se realizau legăturile aeriene cu Iași și Cernăuți, iar mai apoi și cu orașele Chișinău, Ismail, Cetatea-Albă și Constanța. Distrus parțial în 1944 aeroportul din Galați și-a pierdut din importanță odată cu creșterea autonomiei de zbor a avioanelor și a fost desființat de regimul comunist (1956).

Aeroportul Chișinău a fost construit începând cu 1922, pe timpul României întregite. Ansamblul aerian civil cuprindea pista și aerogara, o centrală electrică, un hangar, o clădire administrative și o stație de benzină. Începând cu 24 iunie 1926 de pe aeroport au fost operate primele curse regulate de pasageri pe ruta București-Galați-Chișinău.

Primul zbor care a testat viabilitatea acestei rute a avut loc chiar mai devreme, pe 1 iunie 1922. La Chișinău aerodromul românesc interbelic era situat în zona sectorului urban actual Râșcani (Râșcana) al capitalei, în zona străzilor Aerodrom și Kiev, de unde a fost dezafectat după anul 1960. S-a mai păstrat doar o parte a clădirii aerogării în urma parcelărilor sovietice și a construirii de noi străzi (figura nr. 5).

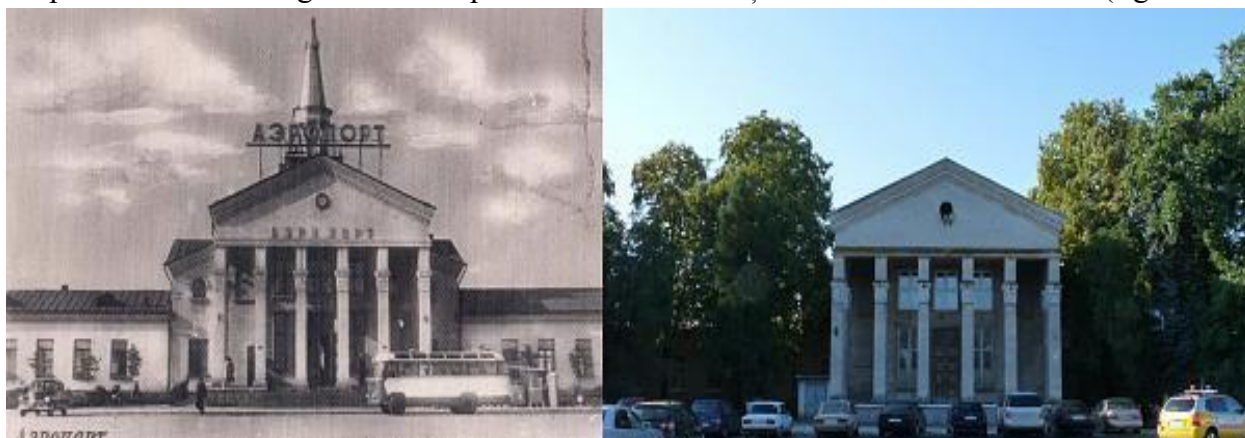

Figura nr. 5. Peisaje temporale: fostul aeroport Chișinău pe timpul ocupației sovietice între 1945-1960 și clădirea aerogării rămasă în urma mutării aeroportului (Sursa <https://www.prospect.md/ro/history/aviatie/aeroportul-din-chisinau.html>)

Deși Basarabia era provincia românească cea mai puțin dezvoltată economic drept urmare a ocupației și administrației țariste ruse, ruta de la București la Chișinău cu escală la Galați a fost prima rută de aviație civilă din România. Aviația fiind tehnologia cea mai nouă și promițătoare a vremii,

⁴⁹ https://www.viata-libera.ro/prima-pagina/93544-orasul-care-a-stiut-sa-zboare-galatiului-i-a-fost-construit-aeroportul-cu-forta?fbclid=IwAR2m2PJXQjQsCTxy9qBhi5Gt9xpMpmSTAw7twX5IT1-UQt24Q9wS8W_mTde

România interbelică conecta Basarabia la cel mai important circuit tehnologic al epocii.⁵⁰ În plus, înainte de reocuparea sovietică din 1940, existau deja elaborate planuri de construire a aeroporturilor de la Orhei, Bălți, Soroca și Hotin, și interconectarea acestor orașe cu rutele aeriene care urmau să transforme Chișinăul în punct nodal principal de legătură, inclusiv pe rutele către Cernăuți - Iași. Aeroportul din Chișinău, construit de România în perioada interbelică, a fost folosit de aviația de ocupație sovietică între 1944-1960, atât militar cât și civil, când a fost construit un nou aeroport mai mare la periferia sudică a orașului. Mutarea aeroportului vechi, românesc, a fost decisă și ca urmare a extinderii teritoriale a orașului spre est și sud.

Tabel nr. 3. Aerogări și aerodromuri construite în perioada interbelică

Orașul	Anul construirii clădirii administrative	Starea actuală a aerodromului și clădirii aeroportului
Iași	1926/1930	clădirea aerogării a fost demolată în 2014 odată cu modernizarea aeroportului internațional
Chișinău	1922	demolat în 1960 și relocat la sud de oraș; o parte din clădirea administrativă se păstrează cu o altă utilitate publică (figura nr. 6)
Galați	1926	Distrus în 1944, refăcut ulterior și demolat în 1956 pentru a face loc unei fabrici. Relocat la Suceava
Balcic	1933	transformat în bază militară sovietică după 1945; rușii – sau retras din baza militară după 1995; momentan închis
Cernăuți	24 mai 1935	funcțional
Cetatea Albă	20 iunie 1935	distrus
Bazargic	1935	distrus
Constanța	16 iulie 1936	distrus pentru construirea centralei termoelectrice „Palas”, relocat la Tuzla și mai recent la ”Mihail Kogălniceanu”
Călărași	1936	distrus
Tg Mureș	1936	funcțional
Satu Mare	1936	funcțional
Băneasa – București	1920 și modernizat 1937	funcțional

⁵⁰ <https://www.jurnal.md/ro/news/5a33d62e5dd77859/cati-ani-are-totusi-aviatia-civila-din-r-moldova.html>

Arad	14 noiembrie 1937	funcțional pe un nou amplasament
Caracal	1937	distrus (ruină)
Alexandria	1937	distrus
Ismail	04 noiembrie 1937	ruină
Timișoara	1938	existent
Cluj	1939	distrus în 1944 (bombardament)

La Cetatea Albă clădirea aeroportului proiectată de arhitectul român Constantin Dragu a fost realizată în stilul neo-românesc (modernism românesc) în partea de vest a orașului, fiind inaugurată în anul 1935 (figura nr. 6). Alte proiecte de aviație civilă ce aparțin aceluiași arhitect amintim clădirile aerogărilor din Balcic (1933) și Cernăuți (1933 – foto nr. 6).

Figura nr. 6. Aeroporturile din Cetatea Albă și Cernăuți

Județul Constanța era străbătut de liniile aeriene ale societății L.A.R.E.S. cu plecare și sosire pe aerodromul din Constanța. Itinerariile erau: București – Galați - Constanța și Iași – Galați – Constanța - Balcic⁵¹. La 25 iulie 1931 avioane monoplan ”Junkers F 13”⁵² au deschis ruta civilă turistică între București - Constanța și Balcic (rută aeriană cu o lungime de 304 km). Ruta către Balcic a fost efectuată zilnic până la 15 septembrie și, mai apoi, redusă la o frecvență de trei ori pe săptămână până la închiderea sa la 1 octombrie. Societatea Anonimă Română de Transporturi Aeriene (SARTA) a operat ruta București - Constanța - Balcic, zilnic, în anul 1936. Din 15 iunie 1938, LARES a operat serviciul aerian sezonier estival pe ruta București - Călărași - Bazargic - Balcic. În anul 1939 rutele deservite pentru sezonul estival de compania LARES erau destul de importante pentru majoritatea aeroporturilor noastre (figura nr. 7). În anul 1939 „cea mai frecventată dintre liniile aeriene interne a fost linia București – Constanța – Balcic – Bazargic – Călărași - București, pe care s-a făcut uneori mai multe curse pe zi pentru transportul turiștilor”.

⁵¹ <https://romaniainterbelica.memoria.ro/judete/constanta/>

⁵² Primul avion metalic din lume care avea o capacitate de doar 4 pasageri (pe www.aerobuzz.fr, 27 aprilie 2018)

În cursul anului 1940, LARES a operat un serviciu aerian internațional București - Balcic - Istanbul (între mai și jumătatea lunii septembrie), precum și linia internă București - Călărași - Bazargic - Balcic (operată de trei ori pe săptămână)⁵³. Cursa pleca din București – Băneasa, la 8,15, ajungea la Călărași la 8,45 și după o escală de 10 minute pleca spre Balcic unde ajungea la 9,40. De la Balcic, pleca la 17,05, sosea la Călărași la 17,50 și la București- Băneasa la 18,30. Odată cu pierderea Cadrilaterului, în anul 1940, au încetat și cursele aeriene pe traseul amintit.⁵⁴

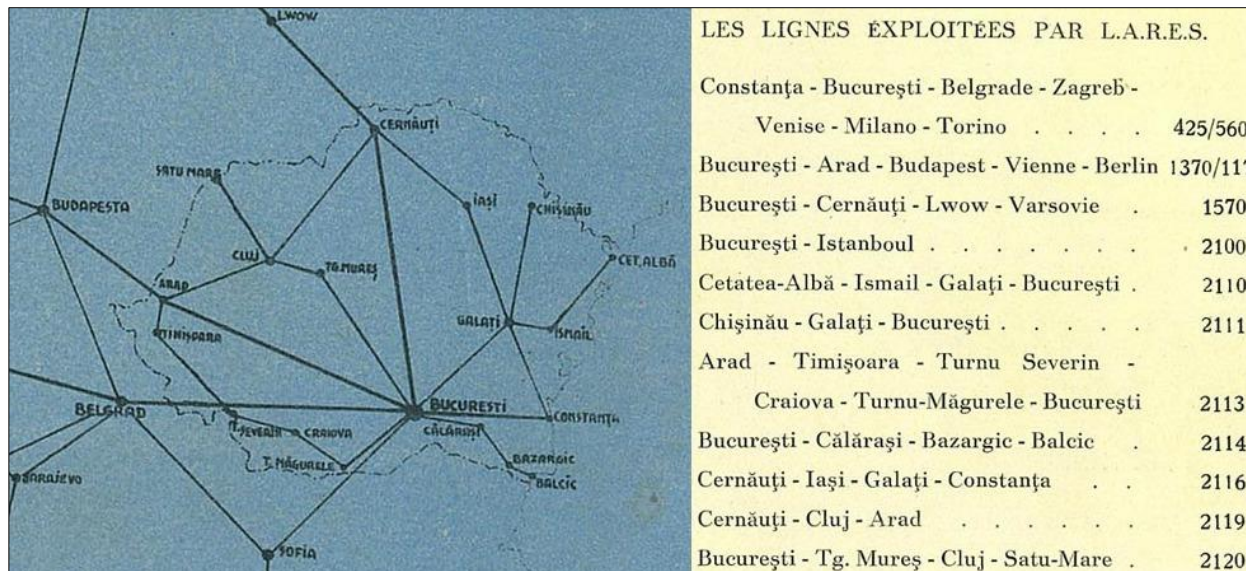

Figura nr. 7. Harta rutelor aeriene ale companiei LARES în sezonul estival 1939

Concluzii. Perioada interbelică nu a fost ieșită din comun pentru traseul istoric al României a primei jumătăți de secol XX, cu o reflectare directă în evoluția economiei și a ramurii industriei aeronautice în special. Problemele sociale ne sunt foarte cunoscute: cele două războaie mondiale, sărăcie, corupție, subdezvoltare, administrație ineficientă, sistem politic disfuncțional^{55,56}. Industria aeronautică incipientă s-a mulțumit cu producții reduse și, mai ales, cu producții sub licențe occidentale. În ciuda neajunsurilor companiile de transport aerian românești au reușit să se impună ca o alternativă rapidă și facilă pentru distanțele mari dintre orașe, iar statul român să construiască infrastructura necesară cu aeroporturi noi și relativ moderne pentru acele vremuri (tabel nr. 3, figurile nr. 4, 5, 6 și 7). Marketingul, prin afișele și pliantele de popularizare și promovare a transporturilor aeriene, era destul de activ și bine dezvoltat încă din perioada de început a companiei franco-române de navigație aeriană și a continuat pe toată perioada analizată.

⁵³ www.europeanairlines.no

⁵⁴ <https://adevarul.ro/stiri-locale/calarasi/povestea-aeroportului-din-baragan-ruta-1935577.html>

⁵⁵ Murgescu, 2010

⁵⁶ Olivia Manning în *Fortunes of War. A Balkan Trilogy* (New York, 2010 - reeditare) face o radiografie cuprinzătoare asupra societății românești înaintea intrării României în cel De-al Doilea Război Mondial (1939-1940). Ea petrece un an în București, urmându-și soțul proaspăt angajat la British Council.

BIBLIOGRAFIE

- Antoniou D., Cicoș G., *Primii pași către o industrie aeronautică în România: Societatea Cerchez&Co.pdf*
- Antoniou D., Ionescu Violeta, *Galați, o poveste cu aviatori*, Editura Muzeului de Istorie Galați, 2015
- Avram V., *Istoria aeronauticii militare române. 1910-1916*". Editura Tiparg, Pitești, 2003
- Axenciuc, V., *Evoluția economică a româniei: cercetări statistico-istorice 1859-1947*, Editura Academiei, București, 1992
- Balotescu N., Burlacu D., Crăciun N.D., Dăscălescu J., Dediu D., Gheorghiu C., Ionescu C., Mocanu V., Popescu-Rosetti I., Prunariu D., Tudose S., Ucrain C., Zărnescu G., *Istoria aviației române*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984
- Deullin P., pe <http://deullin.fr/epopee%20de%20la%20franco-roumaine.html>, 2010
- Frîncu V., „Avocatul Mihai Cerchez promotor al aeronauticii românești și de fondator al publicației Aviațiunea” în revista *Străjer în calea furtunii*, anul X, nr. 20, Editgraph Buzău, decembrie 2016
- Gusti D., *Enciclopedia României vol. II Țara Românească*, Editura Imprimeriei Naționale, București, 1938
- Murgescu B., *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2000)*. Editura Polirom, Iași, 2010
- Paraschiv V., Mărculeț I., Albăstroiu Simona Elena, Epure T., *Geografia industriei României*. Editura Pim, Iași, 2021
- Prunariu D.-D., Antoniu D., Olivotto C., Berbente C., Thot Pleter O., „Istoria aviației, tehnicii rachetelor și științelor aerospațiale” în *Istoria tehnicii și a industriei românești*- vol. II- coordonator Banabic D., Editura Academiei, București, 2020
- Simionescu, I., *Țara Noastră. Oameni. Locuri. Lucruri*. București, 1940
- https://academiaromana.ro/sectii/sectia08_tehnica/doc2020/IstoriaTehnicii/25IstoriaTehnicii-Vol2.pdf
- <https://romaniaimaginideierisiazii.wordpress.com/2014/10/30/transportului-aerian-in-bucovina-si-basarabia-interbelica/>
- <https://www.prospect.md/ro/history/aviatie/aeroportul-din-chisinau.html>
- <https://www.jurnal.md/ro/news/5a33d62e5dd77859/cati-ani-are-totusi-aviatia-civila-din-r-moldova.html>
- <http://inter-belica.blogspot.com/2016/09/aerogara.html>
- <https://www.romania-interbelica.com/2021/10/unde-cu-ce-si-cum-zburau-romanii-in.html>
- www.europeanairlines.no
- <https://roaviation.com/2018/03/01/primii-icari-de-pasageri-construiti-in-romania/>
- <https://www.vice.com/ro/article/vbax38/cum-traiau-romanii-in-interbelic>

Vegetația Câmpiei colinare a Fălciului

The vegetation of the hilly plain of Fălciu

Grădinaru Janeta⁵⁷

Rezumat. În ansamblul său regional cadrul natural al Câmpiei colinare a Fălciului reprezintă un areal cu particularități specifice determinate de poziția geografică, altitudinea și expoziția reliefului, influențele climatice, resursele de apă și influența antropică. Larga dezvoltare a degradărilor de teren din arealul studiat este determinată atât de existența unor condiții naturale favorabile proceselor geomorfologice actuale, precum și de utilizarea predominant nerațională a terenurilor agricole. În acest context se justifică preocuparea noastră de a insista prin această lucrare asupra prezentării și aprofundării aspectelor principale referitoare la modul de utilizare a terenurilor din Câmpia colinară a Fălciului. Aspectul actual al vegetației din Câmpia colinară a Fălciului, ca și vechimea și originea elementelor componente, nu pot fi înțelese fără o cât de scurtă incursiune în trecut.

Cuvinte-cheie: câmpie, colină, Fălciu, vegetație, teren

Abstract. As a regional whole, the natural framework of the Hilly Plain of Fălciu represents an area with specific peculiarities determined by the geographical position, the altitude and exposure of the relief, the climatic influences, the water resources and the anthropic influence. The wide development of land degradation in the studied area is determined both by the existence of natural conditions favorable to the current geomorphological processes, as well as by the predominantly irrational use of agricultural land. Within this context, our concern is justified to insist through this work on the presentation and deepening of the main aspects related to the way of land use in the Hilly Plain of Fălciului. The current aspect of the vegetation in the Hilly Plain of Fălciu, as well as the age and origin of the structural elements, cannot be understood without a short foray into the past.

Keywords: plain, hill, Fălciu, vegetation, land

Introducere. În ultimele secole, odată cu acțiunea ofensivă tot mai accentuată a omului asupra pădurilor, asistăm la o treptată avansare a silvostepii și stepei în partea de est și sud-est a țării noastre. Totodată, are loc concomitent și o îmbogățire a stepei și silvostepii cu elemente ierboase și lemnoase estice și sudice (sarmatice, pontice, asiatice, balcano - moesice, submediteraneene). Suprafețe întinse de soluri forestiere, rămase în afara masivelor păduroase, sunt un argument convingător că silvostepa și-a recâștigat o bună parte din suprafața pe care o deținea în perioada anterioară subatlantică. Este greu de apreciat dacă acest proces a fost avantajat și de o tendință naturală de continentalizare a climatului. Sigur este, însă, faptul că fragmentarea, restrângerea pădurilor prin defrișare antropică și degradare zoogenă, au contribuit la creșterea gradului de continentalism.

Acest istoric zbuciumat al regiunii postglaciare, cu restrângeri și extinderi spațiale ale zonelor de vegetație, cu vestigii relict ale diferitelor etape și infiltrații succesive de noi specii, consecință a modificării, în climatul general, a diversității condițiilor fizico-geografice și a poziției de răscruce pentru

⁵⁷ Profesor geografie, Școala Gimnazială Nr.1, Sat Lunca Banului, județul Vaslui, Telefon: 0755463563
e-mail:janeta.hondru@gmail.com

multiple specii fito - migratoare, ne explică mozaicul vegetației, bogăția și coabitarea elementelor floristice de origine atât de variată în regiunea studiată.

Constatări și discuții.

1. Vegetația zonală

Suprafața totală acoperită de păduri din arealul mai extins dintre văile Bârlad, Lohan, Prut, Horincea și Jeravăț deține o pondere de cca 10%, în timp ce solurile de pădure ocupă aproximativ 15%. Se poate constata că, în Câmpia colinară a Fălciului, zona de silvostepă este predominantă. Aceasta se pune în evidență prin câteva redii (petice de pădure) din partea de vest, spre rama vecină deluroasă, dar și tufișuri, în special pe porțiunile mai degradate de pe versanți.

În inventarul rediurilor este nelipsit gorunul (*Quercus petraea*), jugastrul (*Acer campestre*), ulmul (*Ulmus campestris*), teiul (*Tilia cordata*), cornul (*Cornus mas*), sângerul (*Cornus sanguinea*), dârmozul (*Viburnum lantana*), lemnul câinesc (*Ligustrum vulgare*), păducelul (*Crataegus monogyna*), porumbarul (*Prunus spinosa*) ș.a.

Vegetația naturală din Câmpia colinară a Elanului a fost înlocuită aproape în întregime de terenurile cultivate, ea păstrându-se în arealele cu declivitate mai mare, sub formă de pășuni aflate în diverse stadii de degradare și destul de ruderalizate.

Vegetația ierboasă este alcătuită din specii xerofile: bărboasa (*Andropogon ischaemum*), sadina (*Chrysopogon gryllus*), coada șoricelului (*Achillaea nelrechi* și *Achillaea panonica*), sânziana (*Galium verum*) – o graminee, pelinul (*Artemisia absintium*), pelinița (*Artemisia austriaca*) ș.a. Pajiști de productivitate modestă apar pe versanții puternic înclinați (pe frunțile de cuestă) și în albiile majore ale afluenților Elanului și Sărății.

Cele câteva petece de pășune cuprinse în această zonă sunt dominate de graminee, precum: păiuș (*Festuca pseudovina*), firuța (*Poa pratensis*), cimbrisor (*Thymus sp.*), jaleș (*Salvia nemorosa*), lucerna salbatică (*Medicago falcata*), scai galben (*Centaurea solstitialis*), negară (*Stipa capillata*) – fig. 1, nemuritoare (*Xeranthemum annuum*), peliniță (*Artemisia austriaca*) ș.a.

Vegetația de stepă este instalată în areale cu altitudinea cuprinsă între 40 - 170 m, fiind reprezentată de pajiști care sunt alcătuite aproape exclusiv din asociații aparținând de *Festuco-Stipion* și *Puccinellion*. Formează o fâșăie continuă pe dreapta văii Prutului, cu pătrunderi largi pe văile Hușilor, Săratei, Elanului și Horincei. Ea se suprapune reliefului de dealuri joase și de terase și corespunde maximului de continentalism climatic – cu precipitațiile cele mai reduse (în jur de 400-450 mm anual) și cu temperaturile medii anuale cele mai ridicate de 9,5 - 10°C). Pajiștile de stepă primară nu se mai păstrează decât pe porțiuni reduse, iar compoziția lor floristică este aproape asemănătoare cu a celor de silvostepă (figura nr.1).

Vegetația lemnoasă este reprezentată doar prin pâlcuri sau tufișuri de arbuști spinoși, cum sunt: porumbarul, măceșul, păducelul, migdalul pitic (*Amygdalus*).

Fig. 1. Pâlc de negară (*Stipa capillata*) pe versantul stâng, uscat, al Văii Sărata (frunte de cuestă cu expoziție vestică)

2. Vegetația intrazonală este limitată la luncile văilor și cu apariții sporadice (ochiuri umede în jurul izvoarelor de coastă) sau mai consistente pe arealele cu sărături de pe versanți.

a) *Vegetația de luncă*, răspândită în lungul afluenților Prutului, care traversează regiunea studiată. În lunca Prutului se găsesc aproximativ 700 ha de zăvoaie sau plantații recente de plop negru hibrid, în care se asociază cca 150 de specii mezo-higrofile grupate în șase asociații vegetale lemnoase. Dintre plantele ierboase din cadrul luncilor, amintim: *Tripholium pratense*, *Tripholium repens*, *Poa pratensis*, *Poa palustris*, *Ranunculus repens*, *Ranunculus palustris*, *Ranunculus sardons*, *Agrostis stolonifera*, *Alopecurus pratensis* ș.a. Vegetația lemnoasă este prezentă prin plop (*Populus tremula*), salcie (*Salix fragilis*, *Salix alba*), curpenul de pădure (*Clematis vitalba*), vița sălbatică (*Vitis silvestris*).

Repartiția actuală a vegetației lemnoase de luncă este dependentă în mare măsură atât de influența omului, cât și de condițiile pedo-geomorfologice. Răchitișuri de *Salicetum triandrae* și *Salicetum purpureae* sunt răspândite în lunca Prutului și rar pe valea Horincei, pe terenuri adesea inundabile. Zăvoaie de *Salicetum alba fragilis* și *Populetum albae* se găsesc mai ales pe grindurile rar inundabile din lunca Prutului. Plantații cu asociația (cultivată) *Populetum marylandicae* sunt numai în lunca Prutului, pe locul fostelor zăvoaie defrișate sau exploatare prin tăieri rase.

b) *Vegetația regiunilor mlăștinoase* se întâlnește pe suprafețele ocupate temporar sau permanent de bălți, unde cresc: rogozul (*Carex*), papura (*Typha*), stuful (*Phragmites*), pipirigul (*Scirpus*), iar în bălțile permanente se adaugă iarba de baltă (*Potamogeton pectinatus* și *Potamogeton crispus*), ciulinul de baltă

(*Trapa natans*), nufărul galben (*Nuphar luteum*) (figura nr. 2) ș.a. Suprafața totală a bălților, mlăștinilor și apelor curgătoare ocupă circa 2 % din teritoriul studiat. Majoritatea bălților sunt localizate în lunca Prutului și a Elanului inferior însumând o suprafață de cca 600 ha. Adâncimea lor variază între 0,5-2,5 m, încât aproape toate se aprovizionează atât din pânza freatică cât și din revărsările de primăvară. Cea mai bogată și variată vegetație acvatică și palustră se întâlnește în lunca Prutului care, datorită îndiguirii, s-a restrâns treptat (mai ales datorită lucrărilor hidroameliorative din incinta îndiguită Albița –Fălciu). Pe luncile din interiorul Câmpiei colinare a Fălciului, îndeosebi pe Elanul și Sărata se întâlnesc „ochiuri” de vegetație higro-halofilă.

Fig. 2. Nuferi galbeni (*Nuphar luteum*) în lunca Prutului, în balta Rădeanu

c) *Vegetația halofilă* se întâlnește pe sărăturile dezvoltate pe faciesul salmastru din treimea inferioară a versanților și pe fundul văilor (în special în lunca externă a Prutului, la contactul șesului cu versantul drept și mai ales pe luncile văilor mai importante din interior). Vegetația halofilă este alcătuită din: pelinița de sărătură (*Artemisia salina*), lăptuca de sărătură (*Traxacum bassarabicum*), săricica (*Salsola soda*) ș.a.

În distribuția vegetației halofile din arealul cercetat se observă câteva particularități ca urmare a deosebirilor în procente și natura sărurilor solubile. Datorită solurilor sărăturate de pe văile Elanului și Săratei, văi ce străbat sedimente salmastre, chersoniene, vegetația halofilă din Câmpia Elanului este

mai bogată în specii euhalofile, continental-pontice, decât vegetația din lunca Prutului, care conține mai ales specii halofile tolerante, eurasiatice și cosmopolite. Deci, pe solurile halomorfe din văile Elanului și Săratei, predomină o vegetație xero-halofilă, asemănătoare cu cea din stepele haline ucrainene, concretizată în asociații precum: *Obionetum verruciferae*, *Camphorosmatum monspeliacae*, *Bassiatum sedoidis*, *Plantaginetum maritimae* ș.a. Prin urmare, în Câmpia colinară a Elanului sunt cele mai variate soluri halomorfe din Podișul Moldovei, și, de aceea, aici se găsește și cea mai variată și interesantă vegetație halofilă.

d) *Plantele ruderales* mai frecvente (nefurajere sau slab furajere) în pajiști, pe lângă garduri sunt: holera (*Xanthium spinosum*), loboda porcească (*Artiplex tatarica*), urzica (*Urtica dioica*), bozul (*Sambucus ebulus*), cucuta de baltă (*Conicum maculatum*), brusturul (*Arctium retroflexus*), laptele câinelui, urda vacii, lumânărica (*Verbascum phlomoides*), ciulinul, păpădia, troscotul, pelinița, pălămida (*Cirsium arvense*), coada șoricelului (*Achillea millefolium*), turița (*Galium aparine*) ș.a. Unele din aceste buruieni au invadat terenurile de cultură unde, datorită rezistenței lor, pun probleme dificile la combaterea lor eficace.

Concluzii. Cea mai densă și diversă vegetație acvatică și palustră se întâlnește în lunca Prutului care, în urma lucrărilor de îndiguire, s-a restrâns treptat (în special din cauza lucrărilor hidroameliorative punctuale. Pe luncile din interiorul Câmpiei colinare a Fălciului, îndeosebi pe Elanul și Sărata se întâlnesc „ochiuri” de vegetație higo-halofilă. Materialul fotografic întregeste în mod armonios conținutul lucrării, iar concluziile desprinse ridică probleme importante în fața edililor localităților, privind modul de valorificare a potențialului natural și uman în condițiile protecției calității mediului.

BIBLIOGRAFIE

1. Băcăuanu V., Barbu N., Pantazică M., Ungureanu Al., Chiriac D., *Podișul Moldovei*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980, (347 p.)
2. Condorachi D., 2004 - *Studiul fizico – geografic al zonei deluroase dintre văile Lohan și Horincea*, Teză de doctorat. Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, 2004
3. Ioniță I., Condorachi D., Roman N., 2004 - „Considerații privind modul de utilizare a terenurilor din bazinul inferior al Elanului”, în *Lucr. Semin. geografic „D. Cantemir”*, Univ. "Al.I.Cuza", vol. 23-24, Iași, 2004 (99-106 p.)
4. Mititelu D., *Flora și vegetația din Depresiunea și Colinele Elanului*. Rezumatul tezei de doctorat, Universitatea „Al.I.Cuza”, Iași, 1973
5. Grădinaru Janeta, „Caracterizarea fizico - geografică a Câmpiei colinare a Fălciului”, Lucrare științifico-metodică pentru obținerea gradului didactic I, în învățământ, 2007, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, Facultatea de Geografie și Geologie, Departamentul de Geografie, îndrumător științific - Prof. univ. dr. ing. Ioniță Ion.

Impactul antropic în bazinul inferior al râului Uz

Anthropogenic impact in the lower basin of the Uz river

Mocanu Nicoleta Paraschiva⁵⁸

Rezumat. Impactul antropic în bazinul inferior al râului Uz este foarte puternic și este cauzat de exploatarea principalelor resurse de combustibili minerali, petroliere și carbonifere din regiune. După închiderea minelor de cărbune brun de la Lapoș Sud și Lapoșul de Sus în 2002 au rămas terenuri degradate, o vegetație și solul puternic antropizat. Exploatarea nisipului și a pietrișului din albia Trotușului au dus la adâncirea vadurilor, în unele zone devenind imposibil de traversat. Argila exploatată din unele maluri sau versanți deluroși a dus la surparea acestora și prăbușiri sau surpări ale drumurilor de acces. Pădurea defrișată irațional în ultimii 30 de ani a lăsat expuse suprafețe mari în care procesele de versant sunt foarte active și s-au înregistrat inundații istorice.

Cuvinte-cheie: *antropic, exploatare, resurse, irațional, defrișare, inundații, prăbușiri, surpări.*

Abstract. The human impact in the lower basin of the Uz River is highly powerful and it is caused by the exploitation of the main mineral, oil and coal fuel resources in the region. After the closure of the brown coal mines from Lapoș Sud and Lapoșul de Sus in 2002, degraded lands, vegetation and heavily anthropized soil remained. The exploitation of sand and gravel from the Trotuș river bed led to the deepening of fords, in some areas becoming impossible to cross. The clay mined from some banks or hilly slopes has led to their overturning and the collapse or overturning of access roads. Irrationally cleared forest in the last 30 years has left exposed large areas where slope processes are very active and historic flooding has occurred.

Keywords: *anthropogenic, exploitation, resources, irrational, deforestation, floods, collapses, landslides.*

Introducere. Bazinul inferior al râului Uz constituie o subregiune geografică relativ bogată în resurse naturale, solice și subsolice. Resursele de petrol și cărbune au fost cunoscute încă din secolul al XVI-lea, dar exploatarea lor intensă a început la debutul secolului al XX-lea. Modul de exploatare s-a făcut prin metode rudimentare, urmărindu-se doar extragerea unor cantități însemnate într-un timp relativ scurt și fără investiții sustenabile. Haldele de steril rămase în urma exploatărilor carbonifere au modificat peisajul în zona bazinului superior al Pârului Chitici, în prezent au fost acoperite de vegetație. Au existat surpări ale galeriilor de mină, alunecări de teren pe sectoare de drum deoarece mașinile erau supraîncărcate, au avut loc scurgeri de petrol de la sondele de pe Dealul Ciungi și Măgurice, iar terenurile agricole din apropiere au fost puternic afectate.

Discuții. Principala resursă o reprezintă petrolul, începând cu a doua jumătate a secolului al XX-lea, care a fost exploatat din Dealul Ciungi, Dealul Măguricea, Lapoș și Boiștea. Petrolul extras în aceasta zonă este mai vâcos, de aceea s-a decis construirea unei rafinării în Dărmănești, în perioada 1949-1950, care a prelucrat materialul adus prin conducte, din împrejurimi. Din cauza decăderii

⁵⁸ Profesoară de geografie la Școala Gimnazială „George Bacovia” din Bacău, e-mail: nikollero@yahoo.com

economice în care ne aflăm și pe fondul epuizării zăcămintelor exploatare pe întreaga vale a Troțușului rafinăria și-a închis porțile în 2003, în prezent este sub pază, dar în mare parte a fost tăiată la fier vechi. În 1986 a avut loc un accident la Rafinăria Dărmănești când au fost scăpate cantități însemnate de benzină pe albia Uzului, în urma unei explozii la o conductă incendiată, iar fauna piscicolă a fost ucisă până la confluența cu Troțușul. Pânza freatică din împrejurimile rafinăriei și din incinta acesteia a fost îmbibată cu petrol iar fântânile locuitorilor au devenit inutilizabile, apa fiind poluată cu petrol. Scurgerile de la sonde au afectat unele izvoare cunoscute de localnici, cum a fost cazul sondei de La Budăi unde petrolul a ajuns până la izvor, iar agricultorii din zonă au rămas fără apă pentru animale pentru câțiva ani. Unele bataluri apărute la amplasarea unor sonde, au provocat pagube deoarece peste fânețele din zonă au fost deversate cantități mari de noroi petrolier. Refacerea solului s-a făcut după cca 15-20 de ani iar peisajul a fost puternic modificat.

Cărbunele brun a fost exploatat din mai multe mine săpate în zonă: Sălătruc, Gloduri, 1 Mai - Plaiul Mănăstirii, Lapoșul de Sus, Lozii (Boiștea), Runc, Bâtcă, Groapa Mocanului, Lapoșul de Jos, Livada, Chitici, Schender (Schendre), Căputeanu, Groza. Nu mai funcționează nici una, dar au rămas regiuni puternic afectate de aceste exploatare în prezent conservate (Alexa et al., 2005). Mina Lapoșul de Sus a fost deschisă în 1915 și a funcționat destul de bine, având o producție de 180 tone pe zi cărbune brun și 400 de salariați în 1930, dar în 1944 și-a încetat activitatea deoarece societatea care îi patrona nu și-a mai găsit piață de desfacere. Pentru o bună funcționare a minei a fost construită o colonie minieră pentru muncitori, care ulterior a fost abandonată, iar poiana este în prezent împădurită. Mina Lapoșul de Sus s-a redeschis în 1977 și a funcționat până în 2002 sub denumirea de Lapoș Sud (fig. Nr. 1), în perioada 1989-1990 exploata 40.000-50.000 tone de cărbune pe an, dar și-a redus capacitatea foarte mult, astfel încât, în 2002, s-a decis închiderea ei din cauza costurilor foarte mari de întreținere și exploatare, respectiv a accidentelor care se produceau tot mai des în interiorul minei (se surpau galeriile deoarece nu s-a investit în consolidarea lor), în prezent este bine conservată în vederea reluării exploatareilor.

Fig. nr. 1 Zona fostei mine Lapoș Sud, în bazinul mijlociu al Pârâului Chitici, în prezent conservată (arhivă personală)

Celelalte mine au fost mai puțin importante, unele deoarece au avut resurse reduse exploatabile, iar la altele din motive financiare au fost abandonate săpăturile. Galeria minelor au fost în parte conservate prin turnarea de plăci de beton peste gurile de intrare. Cărbunele era folosit la CET Comănești, care este închisă și în conservare cu toate că aspectul său este de ruină. În urma exploatărilor de cărbune brun a rămas însă un teren degradat cu halde de steril, peste care s-a dezvoltat o vegetație secundară dominată de specii de arin și salcie. Solul actual este puternic antropizat în urma suprafețelor de pădure tăiate ras, iar drumurile folosite pentru exploatare au fost afectate de inundațiile torențiale din anii următori.

Argila sau lutul, cum îl numesc localnicii, este utilizată mai la tencuirea caselor, și se exploatează din mai multe puncte ale văii inferioare a Uzului în zonele: Dărmăneasca, Chitici, Gura Costii, Colțul Viei. După exploatarea argilei malul se surpă și degradarea versantului continuă cu alunecarea de teren până în drumuri de acces sau de exploatare.

Nisipul și pietrișul (balastrul), sunt exploatare ca agregate minerale în special din albia Uzului. În zona exploatărilor albia este permanent modificată, deoarece se exploatează mult și perioade îndelungate din același loc. Vadurile folosite pentru traversarea Uzului cu diverse atelaje sau cu animalele devin uneori impracticabile deoarece se adâncesc în urma exploatărilor iraționale.

Apele constituie o altă resursă importantă, la Dărmănești fiind barajul Poiana Uzului, stația de tratare a apei de la Cărăboia și de distribuție a apei potabile în mai multe localități de pe raza județului inclusiv în municipiul Bacău. La viiturile din 2005, 2010, 2012, 2020 au fost rupte conductele de aducțiune de la baraj spre Cărăboia și localitățile din aval au rămas fără apă pentru câteva zile.

Pădurile de conifere, foioase și de amestec, constituie o altă resursă naturală importantă, mai ales că Dărmăneștiul este încă destul de bine împădurit. Defrișările fiind destul de proaspete, iar gaterile amplasate în apropierea albiilor, au lăsat cantități mari de rumeguș și resturi de lemn, care uneori sunt transportate de către ape mai ales la debite mari. La Gura Izvorului Negru, un gater a fost puternic inundat în 2020, curtea acestuia fiind inundată, gardul de împrejmuire rupt, iar instalațiile tehnice afectate (Fig. nr. 2).

Fig. nr. 2 Gater inundat în 2020, la Gura Izvorului Negru (sursa: Boatcă Răzvan)

„Aurul verde” al văii Uzului, așa cum este supranumită zona forestieră, ocupa în trecut aproximativ 90% din suprafața totală bazinală, fapt dovedit de existența solurilor de pădure pe o arie mult mai largă decât se află astăzi. Odată cu apariția industriei forestiere a început și distrugerea pădurilor, mai ales pe domeniul familiei Ghica care a început concesionarea pădurilor unor firme italiene și austriece în perioada interbelică (Iulia Văcărașu, 1972). Lemnul de la Valea Uzului sau de pe Valea Pârâului Izvorul Negru era transportat la gară, pe liniile de cale ferată forestieră (cu ecartament îngust, ramificate pe majoritatea marilor văi montane)⁵⁹. Colonia forestieră din Valea Uzului a fost abandonată după 1950, iar resturile zidurilor de beton de la fabrica de oțet (din lemn de fag), mai sunt vizibile și astăzi⁶⁰.

Au mai existat prospecțiuni geologice în perioada comunistă care au avut rezultate nesatisfăcătoare prin descoperirea unor zăcăminte slabe iar exploatarea lor era costisitoare financiar și tehnic. În schimb forajele, drumurile, batalurile, au lăsat adevărate cratere în peisaj, uneori chiar pe terenuri cultivate, fără ca să fie despăgubit cineva.

Concluzii. Impactul antropic datorat folosirii iraționale a resurselor naturale din bazinul râului Uz este în mare parte vizibil și afectează peisajul natural. Pe alocuri natura a acoperit rănilor abuzului antropic și a lipsei măsurilor reale pentru protecția mediului și a regenerării naturale a componentelor mediului.

BIBLIOGRAFIE

1. Alexa, V., Alexa V., Creangă L., Alexa, I., Buzatu, M., *Monografii Dărmăneștene*, Editura Grapho, Bacău, vol I, 2008
2. Apopei, V., Pantazi, E., „Evaluarea cantitativă a precipitațiilor și a scurgerii lichide din bazinul hidrografic al râului Trotuș”, în *Lucr. Staț. „Stejarul”*, (8), 1985
3. Apostol, L., *Precipitațiile atmosferice în Subcarpații Moldovei*, Editura Universității Suceava, 2000
4. Boia, L., *Scurtă istorie a dezastrelor naturale, Epidemii, cutremure și dereglări climatice*. Editura Humanitas, , 2020(p. 64 – 87)
5. Bojoi, I., *Geografia fizică a României*, Editura Universității A. I. Cuza, Iași, 2000, (p. 75-88).
6. Burton, I., Kates, R. W., White, G. F., *The Environment as Hazard*, New York: Oxford University Press, 1978
7. Ciulache, S., „Precipitațiile atmosferice în Depresiunea Dărmănești”, în *Analele Univ. București*, Seria Geografie, vol. XXXVIII, 1989
8. Dumitriu, D., *Sistemul aluviunilor din bazinul râului Trotuș*. Editura Universității Suceava, 260 p., 2007
9. Dumitriu, D., „Sediment flux during flood events along the Trotuș river channel: hydrogeomorphological approach” *J. Soils Sediments*, 20,, 2020 (p. 4083-4100)
10. Dumitriu, D., „Floods events as geomorphologic thresholds for channel bed level change”, in *Carpathian Journal of Earth and Environmental Sciences februarie*, 16 (1)., 2021(p. 77-92)

⁵⁹care ulterior au fost rupte de viituri și abandonate în perioada comunistă (n.a.)

⁶⁰ Iulia Văcărașu, 1970

11. Paraschiv V., Machidon O.M., Capșa Doina, Găină Judit, „Climatic and hydrological hazards in june 26-27, 2010 in the upper basin of Trotuș. case study: between the proposed preparation and the effects at Agăș (county of Bacău)”, in rev. *Present Environment and Sustainable Development*, nr. 2, Editura Univ. „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2014 (p 69-76)
12. Văcărașu Iulia, „Considerații istorico-geografice asupra economiei depresiunii Dărmănești”, în rev. *Carpica*, vol. V, Muzeul județean Bacău, 1972 (p. 267-277)
13. Văcărașu, Iulia, „Poiana Uzului, un sat dispărut de pe harta județului Bacău”, în rev. *Carpica*, vol. III, Muzeul județean Bacău, 1970 (p. 163-173).

**Impactul activităților antropice asupra ecosistemului Lacului Tăbăcărie –
Constanța, Sit Natura 2000**
**The impact of human activities on the ecosystem of Tăbăcărie Lake –
Constanța, Natura 2000 Site**

Cazacu Steliana⁶¹

Rezumat. Lacul Tăbăcărie, împreună cu Lacul Siutghiol, aflat în apropiere, formează un complex lacustru, declarat Sit Natura 2000, deoarece el găzduiește cca 31 de specii de păsări protejate. Ca urmare a intereselor economice, dar și a lipsei unei strategii coerente pentru conservare și management durabil, în zona parcului și lacului Tăbăcărie, biodiversitatea costieră terestră se află într-un continuu declin, odată cu distrugerea sau afectarea gravă a zonelor umede. Acest fapt a determinat dispariția unor specii de floră și faună, respectiv periclitarea unor specii de păsări. Reducerea biodiversității acestor zone costiere de interes local, chiar național, se datorează presiunii antropice, acțiunii ireponsabile a oamenilor. De aceea, suntem obligați să încercăm, prin acțiunile noastre, să tragem un semnal de alarmă asupra stării de degradare a parcului și, mai ales, a Lacului Tăbăcărie.

Cuvinte cheie: *Lacul Tăbăcărie, sit Natura 2000, biodiversitate, păsări, poluare*

Abstract. Located nearby and together with Lake Siutghiol, the Lake Tăbăcărie is a complex lake declared a Natura 2000 Site because it is home to about 31 species of protected birds. As a result of economic benefits, but also the lack of a coherent strategy for conservation and sustainable management, in the area of the Tăbăcărie park and lake, terrestrial coastal biodiversity is ongoingly declining, along with the destruction or serious damage of wetlands. This fact determined the disappearance of some species of flora and fauna, and the endangerment of some species of birds. The biodiversity loss of these coastal areas of local, even national concern, is due to anthropic pressure, as the irresponsible action of people. That is why by our actions we are obliged to try to raise awareness about the degraded state of the park and, especially, of Tăbăcărie Lake.

Keywords: *Tăbăcărie Lake, Natura 2000 site, biodiversity, birds, pollution*

Introducere. Orașul Constanța ne oferă o paletă diversificată de locuri de distracție și de petrecere a timpului liber, mai cu seamă vara, dar Lacul și parcul Tăbăcărie rămân locul de vis și sănătate a constănțeanului (fig.1), dar și a multor turiști care vizitează anual orașul nostru. Din păcate, lacul și paradisul păsărilor, această DELTĂ în miniatură, a fost neglijată, uitată și lăsată la voia întâmplării, autoritățile și oamenii de rând trec nepăsători pe lângă degradarea lui. Ba, chiar contribuie, intenționat sau nu, la distrugerea sa. Spațiile verzi au devenit loc de promenadă pentru câinii vagabonzi sau cu stăpân, lacul, depozit pentru gunoaie și resturi menajere.

⁶¹ Profesor titular de geografie în Liceul Teoretic „Decebal” Constanța, Telefon 0773947880; e-mail: cazacusteliana@yahoo.com

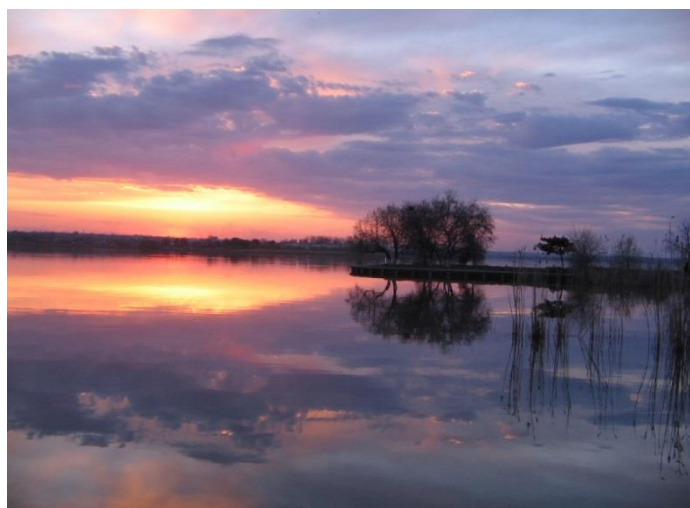

Fig. nr. 1. Apus pe Lacul Tăbăcăriei
(arhivă personală)

Din acest motiv, ne-am gândit că ar fi binevenit realizarea unui studiu asupra impactului activităților antropice asupra ecosistemului Lacului Tăbăcărie și să promovăm frumusețea „ochiului de verdeață de lângă casă”, pentru a sprijini comunitatea locală în dezvoltarea durabilă a orașului, pentru a informa populația despre valențele turistice ale lacului și despre posibilitățile de petrecere a timpului liber. Lucrarea de față este un studiu calitativ despre caracteristicile organoleptice și fizico-chimice ale apelor lacului Tăbăcăriei și importanța acestora pentru menținerea sănătății ecosistemului și a faunei acvatice, dar și un studiu al impactului negativ pe care îl au activitățile antropice .

Discuții. Lacul Tăbăcăriei este situat în nord-estul sectorului maritim al Dobrogei de Sud, în proximitatea contactului geologic cu Dobrogea Centrală (falia Capidava-Ovidiu), la 44°14'44" lat. N și 28°36'15" long. E (Fig. nr. 2).

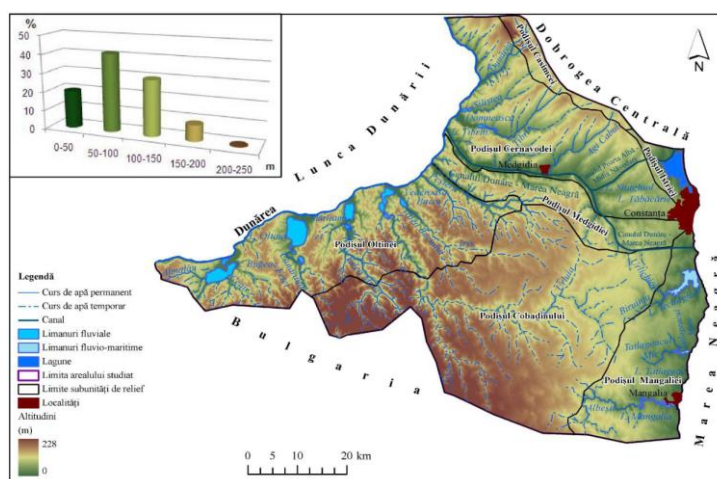

Fig. nr. 2. Dobrogea de Sud – Harta hipsometrică și a subunităților de relief
Sursa hărții: <http://earth.unibuc.ro>; Posea și Badea, (1984)

Lacul Tăbăcăriei este situat, mai exact, în perimetrul orașului Constanța (Fig. nr.3), în extremitatea nordică a acestuia, într-un golf marin, ce oferă și astăzi un cadru geografic încântător. Lacul,

cu apă dulce, este legat prin canale de lacul Siutghiol și de Marea Neagră. Pe vremuri, din acest loc se scotea o cantitate mare de pește, iar în partea sa vestică erau foarte multe grădini.

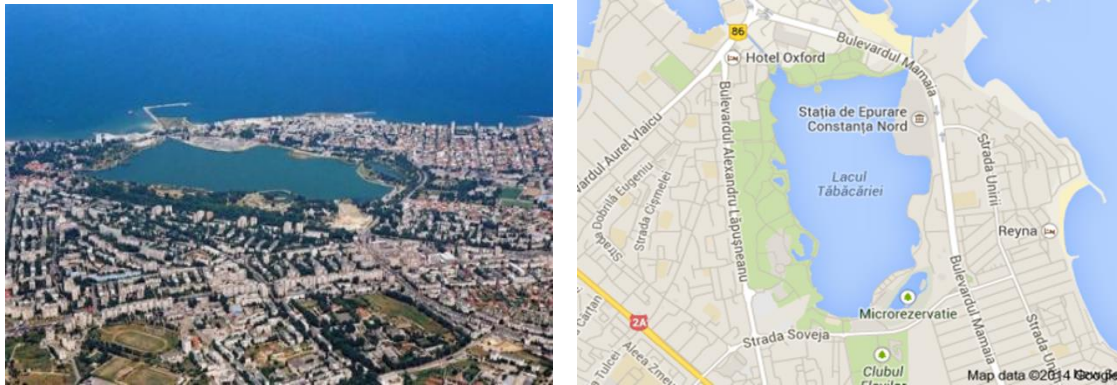

Fig. nr. 3. Așezarea geografică a Lacului Tăbăcărie (www.google.earth)

Toponimie. Este interesantă istoria acestui lac alimentat cu apă dulce din Siutghiol. În urmă cu peste 100 de ani, în zonă erau două fabrici de tăbăcărie, unde lucrau mulți conștanțeni și unde se prelucrau pieile și blănurile cu un amestec de substanțe, pentru a le face trainice, impermeabile, flexibile. În „Constanța și împrejurimile ei”, volum apărut în 1960, se menționează: „Lacul își trage numele de la industria locală „Tăbăcăria mică”, fondată în aceste locuri în 1896 (Fig. nr.4). Cei ce munceau la tăbăcărie erau în majoritate femei și tineri – forță de muncă mai ieftină. Peste doi ani, „Tăbăcăria mică” și-a încetat activitatea. În 1880, pe locul ocupat azi de clădirea stațiunii de cercetări maritime s-a instalat „Tăbăcăria mare”.

Fig. nr.4. Lacul Tăbăcărie la 1896
Foto preluată <http://earth.unibuc.ro>

Fig. nr. 5. Harta unităților de relief din Dobrogea (Atlasul României, 2001)

Aspecte morfologice ale reliefului zonei orașului Constanța

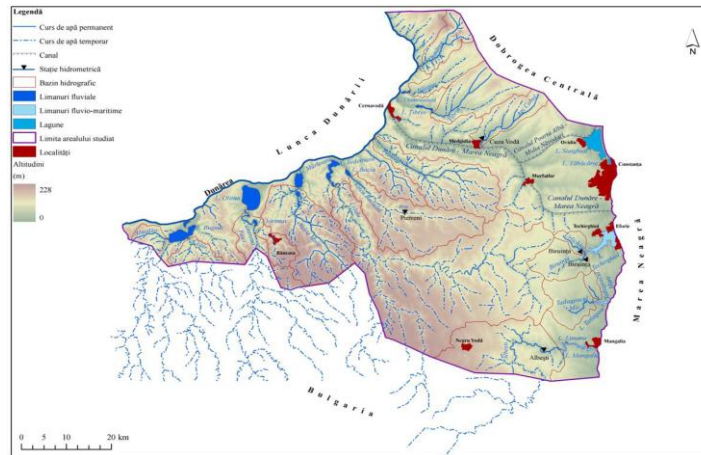
Sub raportul reliefului, zona geografică a Constanței aparține unității naturale Dobrogea de Sud, mai exact în părții de nord a subdiviziunii acesteia - Podișul Litoralului. Podișul Dobrogei de Sud este

considerat un podiș tabular și neted ca o câmpie, dar prezintă orientare, pante și fragmentare diferită, ondulări și uneori, căderi de altitudine rapide. Dintre componentele geografice ale acestei regiuni, dealurile reprezintă treapta de relief cea mai întinsă. Strâns legat de spațiul deluros, cea de-a doua unitate morfologică, litoralul (fig.nr.5), se deosebește de prima, atât în ce privește evoluția reliefului, cât și prin caracterul climei și vegetației. Partea sudică, corespunzătoare Podișului Litoralului, este delimitată spre vest de altitudini cuprinse între 85 -100 m, unde se face trecerea spre podișul Dobrogei de Sud (Medgidiei și Topraisarului). Lățimea acestui sector este cuprinsă între 10 și 12 km.

Relieful pe care este situat orașul Constanța îl constituie extremitatea nordică a Podișului Litoralului, unde treapta mijlocie de relief înaintea ca un pînten în mare, având un aspect abrupt. Astfel, relieful de aici va fi caracterizat printr-o zonă mai joasă de podiș, în continuarea căreia apare un țărm cu faleză înaltă. Altitudinea maximă a orașului este de 61m în „Dealul Constanței”, situat în partea de vest. Din Dealul Constanței se desprinde spre est înălțimea Anadolchioi, dintre lacul Siutghiol și Lacul Tăbăcării. Energia de relief este destul de mică și fragmentarea destul de redusă. Deși orașul Constanța este lipsit de vecinătatea unei ape curgătoare, hidrografia superficială este suplinită de unul dintre cele mai frumoase lacuri, de natură fluviu-maritimă, prezent în lungul litoralului românesc.

La sud de Gura Buhazului, pe golful larg cuprins între Capul Midia, la nord, și Promontoriul Pescărie din Mamaia - Constanta, la sud, se grupează lacurile: Gargalac, Tașaul, Sinoe, Siutghiol și Tăbăcării. Ele sunt barate de un perisip comun care le închide pe o lungime de 16 km, format din cordoane de nisip, unele sunt fixate de vegetație, altele încă libere. Între ele se găsesc depresiuni puțin adânci în care apa stagnează uneori în timpul anului și care sunt invadate de vegetație de baltă. După așezare, acestea se împart în două grupe: una nordică și una sudică. Din grupa sudică fac parte Lacul Siutghiol și Lacul Tăbăcării (Fig. nr. 6).

În cadrul orașului Constanța, Lacul Tăbăcării este situat în partea de nord a acestuia, la 300 m de țărmul Mării Negre, de la punctul „Pescărie” și până la marginea estică a Înălțimii Anadolchioi.

• **Fig. nr. 6.** Rețeaua hidrografică din Dobrogea de Sud
 • Sursa hărții: Harta topografică a României 1:100.000, DTM, 1997;
<http://earth.unibuc.ro>.)

Geneza și dimensiunile Lacului Tăbăcării

Dobrogea de Sud se remarcă, așa cum am menționat, prin prezența limanurilor fluviale, fluviu – maritime și lagune. Geneza lacurilor din Dobrogea de Sud este legată, în general, de adâncirea unor văi dobrogene care a avut loc în perioada regresivității neoeuxinice sau în perioada regresivității dacice.

Din punct de vedere genetic, Lacul Tăbăcărie este un liman marin, format prin izolarea sa de Marea Neagră cu un cordon litoral lat de câteva sute de metri.

Are o formă aproximativ dreptunghiulară, malurile sunt joase și betonate, flancate uneori de brâuri înguste de stuf. Suprafața sa este de 99 ha, lungimea medie de 1,4 Km, lățimea medie de 0,7 Km, adâncimea medie este de 1,5 m și este alimentat de puternice izvoare subterane (Fig. nr.7) . Nivelul apei este cu 1 m mai jos decât nivelul apei din lacul Siutghiol – aflat la nord de lacul Tăbăcăriei și este legat de acesta printr-un canal lung de 400 m (Fig. nr.8). Un alt canal, prevăzut cu un stăvilar, la „Pescărie”, face legătura cu apele mării (Fig. nr.9).

Fig. nr.7. Vedere spre estul lacului

Fig. nr.8. Canalul de legătură dintre Lacul Tăbăcărie și Lacul Siutghiol

Fig. nr. 9. Canalul de legătură dintre Lacul Tăbăcărie și Marea Neagră

(arhivă personală)

Batimetria cuvetei Lacului Tăbăcăriei

Lacul Tăbăcărie are un nivel hidrologic de cca + 1,20 – +1,70 m , fiind dependent de aportul de apă din lacul Siutghiol. Surplusul de apă este deversat din lacul Tăbăcărie în mare printr-un stăvilar situat în punctul “Pescărie”.

Între anii 1978-1979, cuveta lacului a fost dragată, iar țărmul amenajat cu alei pietonale. În urma lucrărilor de dragaj, cele mai mari adâncimi (maxim 3,70 m) au fost puse în evidență în partea de nord a lacului, unde topografia fundului acestuia prezintă taluzuri relativ abrupte, datorate operațiunilor de dragare, fapt ce se observă și pe harta batimetrică (Fig. nr.10), dar și pe profilele realizate de mine, longitudinal și transversal (Fig. nr.11).

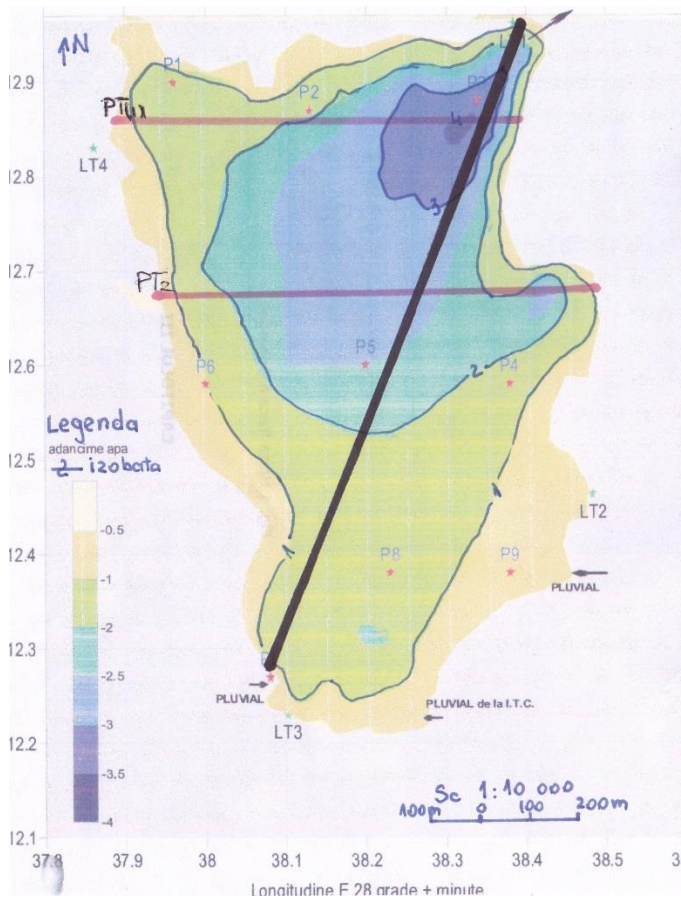
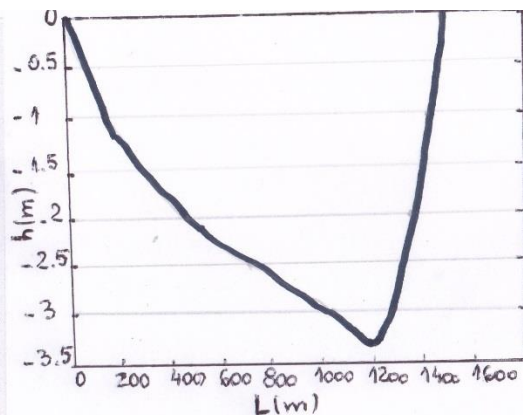
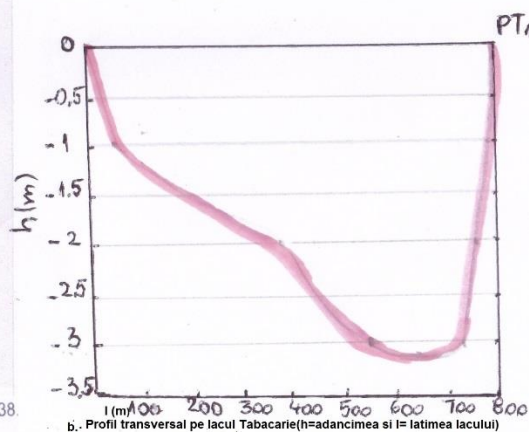

Fig. nr. 10. Batimetria Lacului Tăbăcărie .
 Pozitia profilului longitudinal (linie neagra) si
 transversal (linie rosie –PT1)
 (Sursa GeoEcomar Constanța)

a. Profil longitudinal pe Lacul Tabacarie (h=adancimea lacului; L=lungimea lacului)

b. Profil transversal pe lacul Tabacarie(h=adancimea si l=latimea lacului)

Fig. nr. 11 . Profile a. longitudinal
 b. transversal pe Lacul Tăbăcărie
 (arhivă personală)

Inițial dragarea s-a făcut uniform pe tot cuprinsul lacului, dar aportul de ape pluviale și uzate, cu o mare încărcătură de suspensii solide, a dus la colmatarea parțială a sectorului sudic. Aici se află amplasate și cele mai numeroase surse de deversare de material solid (nisip, pietriș), precum și material organic în descompunere, care au format două trepte în profilul batimetric al cuvetei lacustre .

Lacul Tăbăcăriei – SIT NATURA 2000

Lacul Tăbăcărie, împreună cu Lacul Siutghiol, aflat în apropiere, formează un complex lacustru, declarat Sit Natura 2000, deoarece el găzduiește cca 31 de specii de păsări protejate.

În suprafață de 2.023 hectare, situl reprezintă un adăpost pentru populațiile de păsări în perioada de cuibărit, pentru speciile migratoare și pentru speciile de păsări care ierneză la noi. În perioada de migrație, situl găzduiește mai mult de 20.000 de exemplare de păsări de baltă, fiind posibil candidat ca sit RAMSAR (Fig. nr. 12).

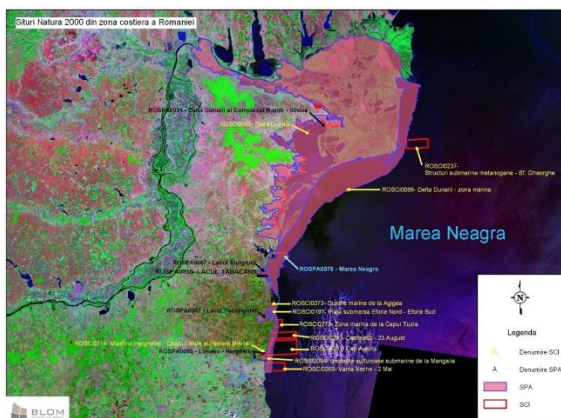

Fig. nr. 12. Harta Siturilor Natura 2000

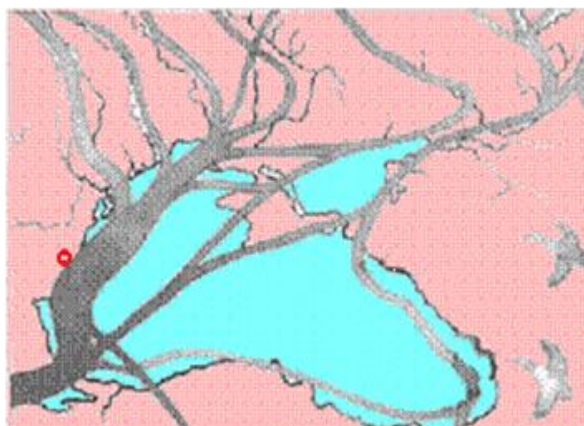

Fig. nr. 13. Culoarele de migrare ale păsărilor călătoare din zona costieră a României
(Sursa *GeoEcomar* Constanța)

Cu toate că situl este supus unei puternice presiuni cauzate de apropierea de stațiunea Mamaia și orașul Constanța, amplasarea sa pe rute de migrație a păsărilor (*Via Pontica* și „drumul sarmatic” – fig. nr. 13) îl face deosebit de important pentru conservarea celor 43 de specii de păsări migratoare. Dintre acestea 28 sunt specii protejate în spațiul comunitar, patru fiind periclitate la nivel global. Deși există și specii protejate care cuibăresc în sit, importanța lui deosebită pentru conservare este accentuată în timpul migrațiilor și al iernilor. Păsările care frecventează acest sit sunt îndeosebi cele care se hrănesc sau se odihnesc pe luciul apei, cum ar fi: pelicanul comun, rața roșie, lișița, cormoranul mic, ferestrașul mic, rata cu cap alb, cufundarul polar și cufundarul mic, sau care se pot hrăni în zbor de la suprafața apei : pescărușul cu cap negru și cel mic, chira de baltă, chira mică și cea mare sau pescărușul rozalb.

Deși lacul Tăbăcării este un excelent habitat cu stufărișuri, suprafețe de apă libere sau tufărișuri de pe mal pentru multe specii de păsări, atât pentru cuibărit cât și pentru popas sau hrănire, în el deșeurile din canalizarea pluvială a municipiului Constanța, fapt ce contribuie la o degradare accentuată a calității apei, cu un impact major negativ asupra păsărilor. În urma cercetărilor realizate de Institutul de Cercetări Marine Constanța și Institutul *GeoEcomar* Constanța, s-a constatat, în ultimii 20 de ani, o scădere a efectivului de păsări ce cuibăresc sau tranzitează Lacul Tăbăcării și Lacul Siutghiol, ca urmare a dispariției, aproape în totalitate, a florei acvatice și a stufului de pe aceste lacuri.

Fig. nr. 14 – Fig. nr.15 Poluarea Lacului Tăbăcării
(arhivă personală)

Rămășițe ale stufărișului, care constituie mediul de viață al păsărilor, au mai rămas în golfurile din partea de vest a parcului Tăbăcăriei. De asemenea, abundența de pește care exista acum 25 de ani, nu mai este.

Data fiind activitatea antropică deosebit de intensă, manifestată prin turism de masă, sporturi nautice, pescuit, circulație rutieră, habitare umană (stațiunea turistică Mamaia, orașul Constanța, orașul Ovidiu, localitatea Mamaia Sat) ș.a., impactul asupra sitului este major cu efecte negative asupra habitatului lacustru și a speciilor de floră și faună asociate (fig. nr. 14 și fig. nr. 15).

Concluzii. Zona costieră, implicit Lacul Tăbăcăriei, prezintă o importanță deosebită în ceea ce privește varietatea habitatelor naturale și diversitatea ridicată a speciilor de floră și faună acvatică. Datorită particularităților microclimatice și a solurilor, habitatele costiere sunt mediu de viață pentru numeroase rarități floristice și faunistice, unele dintre ele cu areal strict litoral. Degradarea biosistemului din Lacul Tăbăcăriei are cauze precise, care trebuie căutate, studiate și eliminate cât mai urgent. Se poate și trebuie acționat cât mai repede pentru păstrarea purității apei, pentru păstrarea echilibrului natural, a florei specifice și a faunei acvatice.

Pentru eficiența acestor acțiuni se impune:

- stoparea oricărui fel de construcții permanente în zona stufărișului și a parcului;
- sancționarea drastică a celor ce depozitează sau deversează deșeuri în zona parcului și lacului;
- înlocuirea conductelor de deversare a apelor menajere de la cartierele adiacente, centrele comerciale și Centrul de Scafandri, confecționate din plumb;
- acestea trebuie dublate de un management eficient al deșeurilor și apelor menajere.

Prin acțiuni de implicare a autorităților locale și regionale, dar și a societății civile în problematica conservării biodiversității și a prezervării habitatelor naturale din zona lacului se creează premisele creșterii gradului de conștientizare a cetățenilor din zona riverană și ale înțelegerii importanței conservării unor zone cu floră și faună sălbatică, nealterate încă de activitățile economice – fundament al dezvoltării durabile a orașului Constanța.

BIBLIOGRAFIE

- Breier A, *Lacurile de pe litoralul românesc al Mării Negre*, Editura Științifică, București, 1987
- Gâștescu, P., *Lacurile din România – Limnologie regională*, Editura Academiei R.S.R., București, 1971
 - Gâștescu, P., Breier, A., „Lacurile din Dobrogea, Studii Geografice asupra Dobrogeii”, *Lucrările Primului Simpozion de Geografie a Dobrogeii*, Constanța, 1969
 - Ielenicz, M., *Dealurile și podișurile României*, Centrul de Multiplicare al Facultății de Geografia Turismului, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, 1996
- Popovici I., Grigore M, Marin I., *Podișul Dobrogei și Delta Dunării*, Editura Științifică , 1984
- Skolka M., Fagaras M., Paraschiv G., *Biodiversitatea Dobrogei*, 396 pp., Ovidius University Press, 2004
- Zotta B., *Geografia Municipiului Constanța*, Editura Muntenia, 1995
- <http://earth.unibuc.ro>

Calitatea și starea mediului în bazinul râului Bistrița Ardeleană

The quality and state of the environment in the Bistrița Ardeleană river basin

Filipaș Lucreția⁶²

Rezumat. Calitatea mediului din în bazinul râului Bistrița Ardeleană este condiționată de implicarea autorităților locale, care ar trebui să țină seama de slaba dezvoltare a unui sistem de colectare selectivă a deșeurilor, depozitarea necontrolată a deșeurilor în zona inundabilă și pe malurile albiilor râurilor, în special a deșeurilor menajere și a rumegușului (lipsesc depozitele temporare în zonele de exploatare a materialului lemnos), absența acțiunilor de ecologizare a albiilor râurilor, prezența în zonele rurale a unor spații de depozitare neconforme, amplasarea de obiective economice și edilitare în detrimentul suprafețelor de protecție ecologică.

Cuvinte cheie: *calitate, mediu, amenajare, Bistrița, dezvoltare durabilă*

Abstract. The quality of the environment in the Bistrița Ardeleană river basin is conditioned by the involvement of local authorities, which should take into account the poor development of a selective waste collection system, the uncontrolled storage of waste in the flood zone and on the banks of the riverbeds, especially household waste and sawdust (temporary warehouses are missing in wood exploitation areas), the absence of actions to green the riverbeds, the presence in rural areas of non-compliant storage spaces, the location of economic and development objectives at the expense of ecological protection surfaces.

Keywords: quality, environment, planning, Bistrița, sustainable development

Introducere. Bazinul Bistriței Ardelene este parte integrantă din bazinul hidrografic al Someșului (cod II-1). Principalele cursuri de apă care străbat zona sunt Bistrița identificată cu codul cadastral II-1-24-4, afluent pe dreapta al râului Șieu și afluenții acesteia, în principal Bârgăul. Realizarea amenajării de la Colibița s-a impus ca o necesitate în contextual evoluției social-economice a municipiului Bistrița. Numărul ridicat de locuitori și dezvoltarea considerabilă a industriei municipiului într-un timp destul de scurt, au reclamat cantități sporite de apă. Soluția pentru care s-a optat a fost realizarea unei amenajări de tip complex pe cursul superior a Bistriței Ardelene, constituită dintr-un baraj de acumulare. Pe lângă rezolvarea necesităților de apă (prin regularizarea debitelor Bistriței), s-a urmărit și obținerea de energie electrică. Barajul, ale cărui lucrări de pregătire și punere în operă a anrocamentelor a început în anul 1977, a fost ridicat la capătul din aval al depresiunii Colibița, acolo unde versanții s-au apropiat cel mai mult de râu, astfel încât să se realizeze condițiile tehnice optime pentru obținerea unei acumulări cât mai mari. Are o înălțime de 92 m și lungime la coronament de 252 m și a fost realizat din anrocamente de roci eruptive (1.6 mil mc).

Discuții. Materialul privind calitatea mediului este tributar, în speță, unor surse de informare publice, tip PLAM, PJGD (2007-2113), PIDU Bistrița, Strategia Locală de Dezvoltare Durabilă a Municipiului Bistrița, fără a exclude materialele referitoare la contextul regional și național (sub forma

⁶² Profesoară de geografie la Liceul de Arte „C. Baba” din Bistrița, E-mail: lucretia_filipas@yahoo.com

strategiilor pe o perioadă determinată, care nu induc inadvertențe privind actualitatea datelor vehiculate). S-a ținut, în primul rând, cont de inventarierea principalelor categorii de surse de poluare, nuanțându-se specificității pe categorii de factori de mediu. În partea finală a fost schițată problematica managementului deșeurilor în context bazinal, și s-au configurat principalele disfuncții aferente problematicii stării și calității mediului. De altfel, așa cum am mai menționat și cu altă ocazie, calitate mediului reprezintă una dintre coordonatele esențiale în privința reconfigurării acestui teritoriu pe calapodul unei dezvoltări durabile.

Regia Autonomă Județeană de Apă „AQUABIS” SA exploatează sistemul de alimentare cu apă potabilă, precum și cel de evacuare a apelor uzate din cuprinsul bazinului hidrografic al Bistriței Ardelene. SC „AQUABIS SA” Bistrița-Năsăud, este o societate de importanță județeană sub autoritatea Consiliului Județean Bistrița-Năsăud și în cuprinsul bazinului hidrografic al Bistriței Ardelene cuprinde două sisteme: sistemul Bistrița și sistemul Bârgău-Colibița. A fost detaliată rețeaua de canalizare a apelor uzate, cu accent pe situația indusă de investițiile din proiectul ISPA, distribuția energiei termice și a gazelor naturale, infrastructura de alimentare cu energie electrică, telecomunicațiile și infrastructurile de protecție împotriva dezastrelor. Însă au fost semnalate o serie de alte disfuncționalități, și voi prezenta câteva:

- Lipsa tronsonului de autostradă care să interconecteze Transilvania cu Bucovina și Moldova;
- Drumurile județene au fost modernizate recent dar nu acoperă în totalitate nevoile de comunicații tot mai ridicate ca trafic și importanță umană;
- Nu există o centură de ocolire pe varianta sudică a Municipiului Bistrița;
- Slaba interconectare în context transbazinal a așezărilor din arealul investigat;
- Inexistența unui sistem coerent de drumuri vicinale, care să mijlocească accesul agricultorilor în incinta proprietății, evitându-se astfel supraaglomerarea arterei E 576;
- Starea tehnică a infrastructurii căilor ferate de-a lungul arterei 406 (Bistrița - Bistrița Bârgăului) este una deficitară: uzură crescută, neechipare corespunzătoare, lipsa haltelor, viteză scăzută de rulare;
- Lipsa unor variante de legătură feroviară prin intermediul liniilor ferate cu ecartament îngust, în speță în arealele care au avut tradiție în acest sens și dispun de un potențial crescut de valorificare turistică, cum sunt cursul superior al văilor Bistriței și Bârgăului;
- Lipsa unui sistem încheiat de alimentare cu apă potabilă pentru gospodăriile așezărilor bârgăuane;
- Lipsa sistemului de canalizare în marea majoritate a așezărilor rurale;
- În arealul lacului de acumulare de la Colibița, reședințele de vacanță sunt conectate la fose septice, care se varsă mai apoi în lac;
- Sistemul de alimentare cu energie electrică este subdimensionat în ruralul teritoriului investigat, în special în partea superioară a bazinului;
- Lipsa sistemelor de alimentare cu gaze naturale în sectorul rural (cursul mijlociu și superior al văilor Bistrița și Bârgău), ceea ce antrenează o presiune crescută asupra fondului forestier. Simultan, izolarea termică necorespunzătoare a locuințelor atrage după sine un consum crescut de combustibil solid (lemn) ș.a.

La nivelul teritoriului s-a urmărit conturarea unui tablou sinoptic în privința următoarelor categorii de probleme: poluarea aerului, poluarea apelor de suprafață și subterane, poluarea solului și gestiunea

deșeurilor. Exceptând fenomenul de depozitare necontrolată a deșeurilor, specific arealului rural, toate celelalte sunt rezultatul activităților socio-economice din cuprinsul municipiului Bistrița și ne semnificativ, a celor din comunele unde se derulează activități economice de producție. Culoarul depresionar al văii Bistriței Ardelene favorizează remanență multor poluați ai aerului, mai ales, pe fondul reliefului concav descris de versanții montani și glacisurile acumulative care parazitează versanții (figura nr. 1).

Figura nr. 1. Vedere asupra Culoarului depresionar al Bistriței Ardelene (sursa: <http://www.ideal-travel.ro/atracie-turistica-detalii-trasee-turistice-bistrita-1463>)

Există o serie de disfuncționalități pe care consiliile locale trebuie să le rezolve urgent:

- Slaba dezvoltare a unui sistem integrat de colectare selectivă a deșeurilor;
- Depozitarea necontrolată a deșeurilor în zona inundabilă și pe malurile albiilor râurilor, în special a deșeurilor menajere și a rumegușului (lipsesc depozitele temporare în zonele de exploatare a materialului lemnos);
- Absența acțiunilor de ecologizare a albiilor râurilor;
- Prezența în zonele rurale a unor spații de depozitare neconforme;
- Amplasarea de obiective economice și edilitare în detrimentul suprafețelor de protecție ecologică;
- Lipsa unui sistem încheiat de canalizare și a stațiilor de epurare în zona rurală;
- Emisii crescute de poluanți ca urmare a traficului rutier (în special pulberi în suspensie);
- Lipsa inițiativelor ce vizează salubritatea traseelor turistice;
- Lipsa unui cod de bune practici în agricultură;
- Funcționarea unor companii poluatoare cu sisteme de reținere ineficiente;
- Insuficiente dotări edilitare publice: surse stradale de apă potabilă, grupuri sanitare;
- Suprafața insuficientă a spațiilor verzi în raport cu numărul de locuitori;
- Funcționarea în condiții necorespunzătoare a rampei de deșeuri Zăvoaie;
- Diminuarea spațiilor verzi în favoarea amplasării de obiective economice și edilitare;
- Potențial risc de poluare a apei râului Bistrița, amonte de Stația de tratare din cauza activităților economice neconforme.

Concluzii. Problemele de mediu identificate în bazinul hidrografic al Bistriței Ardelene sunt în mare parte identice în majoritatea comunităților rurale din arealul montan al țării. România trebuie să se conformeze în ceea ce privește construirea sistemelor de canalizare și a stațiilor de epurare a apelor uzate în aglomerările urbane cu peste de 10.000 locuitori, iar până în 2024 în aglomerările cu o populație echivalentă cuprinsă între 2.000 și 10.000 locuitori. În plus, tot până la sfârșitul anului 2024, toate aglomerările de peste 10.000 locuitori trebuie să fie dotate cu instalații pentru reducerea concentrațiilor de nutrienți. În acest scop se impune execuția de rețele de canalizare și stații de epurare în zona rurală, conform angajamentelor rezultate din procesul de negocieri la UE, Capitolului 22 – Mediu.

BIBLIOGRAFIE

- Bâca I., Onofreiu A., *Bistrița 750: Coordonate geografice și istorice*. Editura Argonaut, Cluj -Napoca, 2014
Cazan, N., *Ghid de dezvoltare strategică a Bistriței*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2013
Chintăuan, I., (1998), *Bistrița - Năsăud. Ape minerale și stațiuni*, Ed.Supergraph, Cluj Napoca, 1998 (sursa: <http://www.ideal-travel.ro/atracie-turistica-detalii-trasee-turistice-bistrita-1463>)

Zonele de interes ecologic transfrontalier Giurgiu și Ruse

The cross-border ecological areas of interest from Giurgiu and Ruse

Bucurică Vaviluța⁶³

Rezumat. Având în vedere că orașele Giurgiu și Ruse sunt importante pentru regiune, ca atare, dispun de resurse umane înalt calificate, una dintre direcțiile strategice constă în valorificarea optimă a resurselor. Se acordă o atenție deosebită atragerii investițiilor ecologice în sectoarele economiilor locale, în care există premisele necesare realizării acestora, pe termen scurt și mediu, pentru valorificarea în timp optim a stărilor de fapt din aceste sectoare. Se urmărește stabilirea cadrului de cooperare transfrontalieră în regiunea Giurgiu – Ruse, care va permite exploatarea oportunităților existente astfel încât să fie creat un spațiu propice investițiilor și afacerilor ecologice în mod special. Astfel, zonele de frontieră vor deveni locuri mai atractive. În acest sens va fi acordată atenție, în mod special, structurilor care sprijină afacerile în domenii de activitate ecologică.

Cuvinte cheie: *euromuniții, transfrontalier, arii protejate, investiții, tranziție*

Abstract. Given that the cities of Giurgiu and Ruse are relevant for the region, as such, they have highly qualified human resources, one of the strategic directions consists in the best use of resources. Particular attention is paid to the attraction of ecological investments in the sectors of the local economies, where there is the necessary background, in the short and medium term, for the fastest capitalization of the actual conditions in these sectors. The aim is to establish the framework of cross-border cooperation in the Giurgiu-Ruse region, which will allow the exploitation of existing opportunities so that an area suited to investments and ecological businesses in particular is created. Thus, border areas will become more attractive places. In this respect, attention will particularly be paid to the structures that support businesses in areas of ecological activity.

Keywords: *euromuniții, cross-border, protected areas, investments, transition*

Introducere. Așezarea geografică

Municipiul Giurgiu - Orașul se află în sudul României, la 65 km de București, într-un areal mlăștinos și învecinat cu orașul Ruse. Solul este nisipos, iar orașul se află amplasat atât în Luncă Dunării cât și în Câmpia Burnazului. Giurgiu se găsește la intersecția a două coridoare: Pan-European 7 auto cu Pan-European 9 fluvial. Atestat documentar în secolul XIV, municipiul Giurgiu a fost primul oraș din România care a beneficiat de linie de cale ferată (București-Giurgiu) și prima linie de telegraf. Municipiul Giurgiu este unul dintre cele mai importante porturi românești la Dunăre, fiind totodată un important punct de trecere a frontierei pentru traficul de produse și transportul de persoane, rutier și feroviar.⁶⁴

Valea Dunării se diferențiază prin efectul său de canalizare al curenților de aer, ceea ce determină o influență parțial moderatoare în contextul microclimatului local. De-a lungul văii se pot acumula însă și mase de aer rece care, prin stagnare și poziție, favorizează producerea inversiunilor termice. În extremitatea sudică a orasului se individualizează topoclimatul specific Luncii Dunării, cu veri mai călduroase și ierni mai blânde decât în restul câmpiei.

⁶³ Profesor de geografie în Liceul Teoretic „Nicolae Cartoian” Giurgiu, e-mail: avon_vavi@yahoo.com

⁶⁴ Sursa: PUG Giurgiu 2014 și PAZ

Municipiul Ruse – este cel de-al cincilea oraș ca mărime din Bulgaria și principalul port fluvial al țării. Ruse este un hub important de transport pentru Bulgaria, fiind principala zonă de tranzit a mărfurilor care se exportă și se importă din România, Ucraina și Federația Rusă

Ruse este singurul oraș riveran Dunării de pe sectorul care traversează Bulgaria (și România) care dispune de un aeroport internațional. Pe lângă funcția sa de transport și logistică, orașul este cel mai important centru administrativ (capitala Provinciei Ruse – cu peste 235.000 de locuitori), educațional (centru universitar), industrial, comercial, medical, cultural, turistic și de servicii din nord-estul Bulgariei⁶⁵

Euroregiunea Ruse-Giurgiu are o suprafață de 517,8 km² și cuprinde doi poli urbani – Municipiul Ruse și Municipiul Giurgiu la care se adaugă, pe partea bulgară, un oraș de mici dimensiuni – Marten - și 12 localități rurale.

Ambele așezări au o istorie foarte îndelungată și au îndeplinit, de-a lungul timpului, o poziție strategică, inclusiv din punct de vedere militar. De remarcat este faptul că cele două orașe trebuie privite din perspectiva regiunilor pe care le polarizează, respectiv județul Giurgiu și Provincia Ruse, cu o suprafață de peste 6.242 km² și o populație de 500.746 de locuitori (2011).

Discuții.

1. Identificarea zonelor de interes

Unul dintre aspectele care a contribuit la desemnarea acestor două zone: Giurgiu și Ruse este localizarea acestora. Sistemele politice, legislative, administrative, economice, sociale, culturale, diferite din cele două țări au contribuit la transformarea frontierelor geografice în obstacole în cooperarea dintre cele două state.

În urma cercetărilor efectuate în zonele de interes a fost identificată o serie de avantaje care se pot constitui în oportunități pentru crearea unui mediu de afaceri ecologic.

Astfel, în zona transfrontalieră, în ultimii ani, autoritățile locale și regionale au luat următoarele măsuri pentru protejarea mediului și conservarea într-o stare bună a patrimoniului natural: în districtul Ruse a fost deschis un laborator regional, care este unul dintre cele 16 laboratoare ale Agenției Executive pentru Protecția Mediului și Gospodăririi Apelor.

Principala activitate este aceea de a monitoriza calitatea factorilor de mediu, în strânsă cooperare cu experții agenției.

Laboratorul regional Ruse cuprinde patru domenii principale: aerul, apa, solul, metode și instrumente. Este acreditat SR EN ISO /IEC 17025: 2006 pentru a efectua teste privind: apele de suprafață, apele subterane, apele uzate pentru piscicultură, crustacee, apa destinată pentru consum și activități casnice, aer, atmosferă, emisii industriale, soluri, starea factorilor de mediu etc⁶⁶.

În domeniul apei, până în 2010, pe teritoriul regiunii Ruse, au fost construite 7 stații de epurare a apelor uzate și sisteme de canalizare. Stația de tratare din Ruse s-a construit cu fonduri europene prin Programul ISPA, iar în 2011 a fost pusă în funcțiune.

De asemenea, în Giurgiu a fost construită o stație de epurare a apelor uzate, care are și o stație de procesare a nămolului (fig. nr.1), construită în anul 2008. Nămolurile sunt de două tipuri: cele ce provin de la epurarea apelor uzate orășenești și cele din zona industrială. Cantitatea mai mare rezultă de la epurarea apelor uzate ce provin din zonele urbane locuite.

⁶⁵ ibidem

⁶⁶ Sursa: Stația de ape uzate Giurgiu

Nămolurile rezultate în urma epurării sunt eliminate prin depozitare (după un lung proces de uscare). Referitor la valorificarea nămolurilor provenite de la epurarea apelor uzate industrial, se face mențiunea de către S.C. „Dunăreana” S.A. Giurgiu, care procesează ape uzate rezultate din industria textilă (la nivelul anului 2008), că s-a generat o cantitate de 20 tone namol cu o umiditate de 72,8%, din care operatorul economic producea caramizi pentru uzul propriu și l-a folosit, în amestec cu ciment, la realizarea tencuielilor interioare și exterioare în incinta unității. În ceea ce privește nămolurile provenite de la stația de epurare existentă se va realiza o linie completă de tratare a nămolului în cadrul acesteia. Se estimează ca se va genera o cantitate de cca. 5 t/zi de namol.

În vederea eliminării lui au fost propuse două alternative de gestionare: în agricultură ca îngrășământ (după efectuarea analizelor calitative) sau ca sursă de generare a energiei electrice prin producerea de biogaz.⁶⁷

Fig.nr. 1. Stație de procesare a nămolului⁶⁸

2. Captarea apelor din pânza freatică are avantajul unei calități superioare. Avându-se în vedere necesitatea vitală permanentă a prezenței apei potabile pentru procesele fiziologice, biochimice și de alt ordin din organismul uman, precum și necesitățile igienice, menajere, putem afirma fără rezerve că factorul de mediu cu cel mai mare impact asupra sănătății populației este apa.

Fig nr 2. a) Decantor primar orizontal radial; b) Deznisipator orizontal longitudinal⁶⁹

⁶⁷ Stația de ape uzate Giurgiu

⁶⁸ *ibidem*

⁶⁹ *ibidem*

Elementele hidrografice care se impun în peisajul municipiului Giurgiu sunt fluviul Dunărea și brațele auxiliare ale acestuia (gârle sau privaluri). La acestea se adaugă ca elemente hidrogeologice, straturile acvifere, dar Dunărea rămâne, desigur, elementul hidrografic cel mai important al teritoriului municipiului Giurgiu.

Calitatea râurilor interioare din județul Giurgiu este controlată și supravegheată de Administrația Națională „Apele Române”. Agenția pentru Protecția Mediului Giurgiu a analizat 3 probe de apă uzată la solicitarea agenților economici, conform Ordinului 860/2009; La solicitarea Gărzii Naționale de Mediu – Comisariatul Județean Giurgiu s-a analizat o probă de apă uzată recoltată din canalul de deversare în Dunăre. Au fost înregistrate valori crescute ale unor indicatori la analize fizico-chimice ale unor surse provenind de la S.C. Apa Service S.A. Giurgiu, SCUT Giurgiu S.A. și s-au înregistrat ușoare depășiri la azot total, materii în suspensie, CBO , amoniu, fosfor total și 5 detergenți.

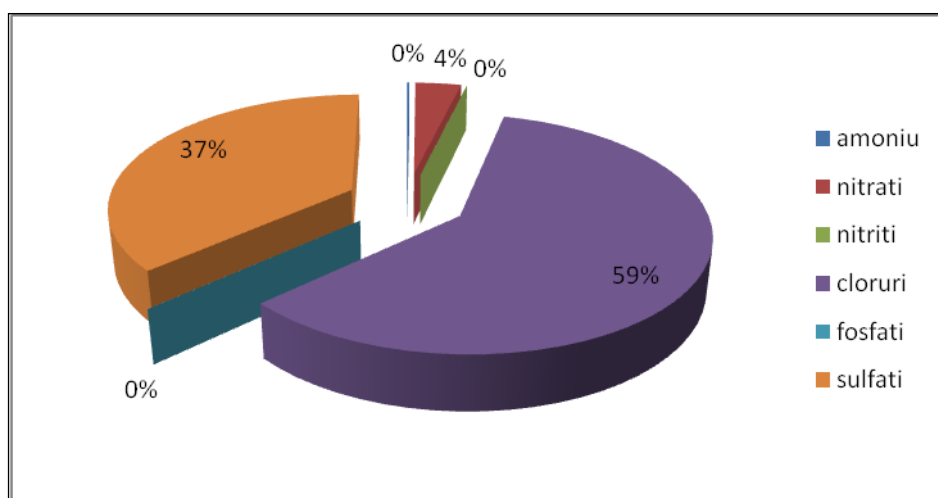

Fig. 3 Analiza fizico-chimică a apelor subterane din municipiul Giurgiu ⁷⁰

Teritorial, controlul regiunii Ruse pentru gestionarea apelor acoperă o parte din raionul Dunării și include văile Dunării, râul Ruse Lom, împreună cu afluenții săi Beli Lom, Cerni Lom, Mali Lom, Lom Baniska, iar în aval râul Yantra și Dobrudjanski.

Din anul 1999 se realizează Programul Dunărea pentru controlul analitic al apei prin efectuarea de teste de laborator la nivel internațional, alături de alte state participante la acest program. Inspectoratul Regional de Mediu și Gospodărire a Apelor Ruse are atribuții de control în cadrul: - zonei municipalității Ruse și alte orașe

Punctele controlate sunt situate în Nord-Estul Bulgariei, Regiunea Centrală și de Nord. În domeniul programului de gestionare a apei, punerea în aplicare a Directivei 91/271/CEE privind tratarea apelor urbane reziduale din așezări, este transpusă în legislația bulgară prin Ordonanța nr 6 din 9 noiembrie 2000 privind standardele de emisie pentru conținutul acceptabil de substanțe nocive și periculoase din apele reziduale deversate în apă.

⁷⁰ Sursa prelucrat după Agenția pentru Protecția Mediului Giurgiu ⁷⁰

Rețeaua a fost construită în 2004 și primul an de bază a fost 2005, următorul ciclu complet de monitorizare a fost în 2010. Din prelevările de sol realizate de punctele de monitorizare nu s-au înregistrat depășiri ale nivelului de referință.

Rețeaua de monitorizare. În ceea ce privește aerul: au fost montate stații de monitorizare a calității aerului, au fost luate numeroase măsurători în cadrul programelor de gestionare a calității aerului. Sistemul este format din două stații de monitorizare automată în Giurgiu, amplasate în port G1-APDF și în centrul orașului G2 - DGFP și 3 stații în Ruse:

Rețeaua de monitorizare în municipiul Ruse – R1, uzina Zhiti - R2 și uzina Hlebna Maja – R3 și monitorizează indicatorii: dioxid de sulf, dioxid de azot, monoxid de azot, monoxid de carbon, ozon, benzen, pulberi (PM10), plumb și metale (As, Cd, Ni). Acestea au fost amplasate în cadrul programului „Extinderea Rețelei de Monitorizare a Calității Aerului”, prin care s-a urmărit completarea rețelei naționale cu stații automate de monitorizare a calității aerului.

Rețeaua de monitorizare în municipiul Giurgiu (figura nr. 4) este formată din trei stații după cum urmează:

- GR1 – stație de trafic: aceasta este situată pe Șoseaua București chiar la intrarea în Giurgiu, această locație este considerată una adecvată din punctul de vedere al traficului. Parametrii măsurați sunt: SO_2 , NO_x , PM_{10} , CO ;
- GR2 – stație de fond urban: aceasta este localizată în Parcul Elevilor, fiind amplasată într-o zonă ferită de traficul și industria din oraș. Parametrii măsurați sunt : PM_{10} , SO_2 , NO_x , O_3 , CO ;
- GR3 – stație industrială: aceasta este situată în incinta curții Stației Meteo din Giurgiu pe Șoseaua Sloboziei, este într-un areal industrial, acesta incluzând centrala termoelectrică a Giurgiului. Parametrii măsurați sunt: PM_{10} , SO_2 , NO_x , CO ;⁷¹

În cele din urmă mai există o a patra stație de monitorizare, însă aceasta nu se află pe teritoriul municipiului Giurgiu (GR4 - stație de tip rural de nivel subregional). În cazul indicatorilor monitorizați, valorile limită sunt fixate conform Legii nr. 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător.

Parametrii monitorizați de aceste stații sunt: dioxid de sulf (SO_2), oxizi de azot ($\text{NO}/\text{NO}_x/ \text{NO}_2$), monoxid de carbon (CO), ozon(O_3), compuși organici volatili (COV), pulberi în suspensie ($\text{PM}_{10}/\text{PM}_{2,5}$), plumb (Pb) și parametrii meteo. Stațiile au fost integrate în cadrul Rețelei Naționale de Monitorizare a Calității Aerului (RNMCA).

Datele înregistrate de acestea sunt transmise direct către panoul de informare, în formă accesibilă pentru public. Variația valorilor indicatorilor măsurați depinde de sursele de poluare și de condițiile climatice-direcție vânt, viteza acestuia, temperatură, presiunea atmosferică, precipitații.

⁷¹ Sursa prelucrat după Agenția pentru Protecția Mediului Giurgiu – Raport de Mediu 2012 ⁷¹

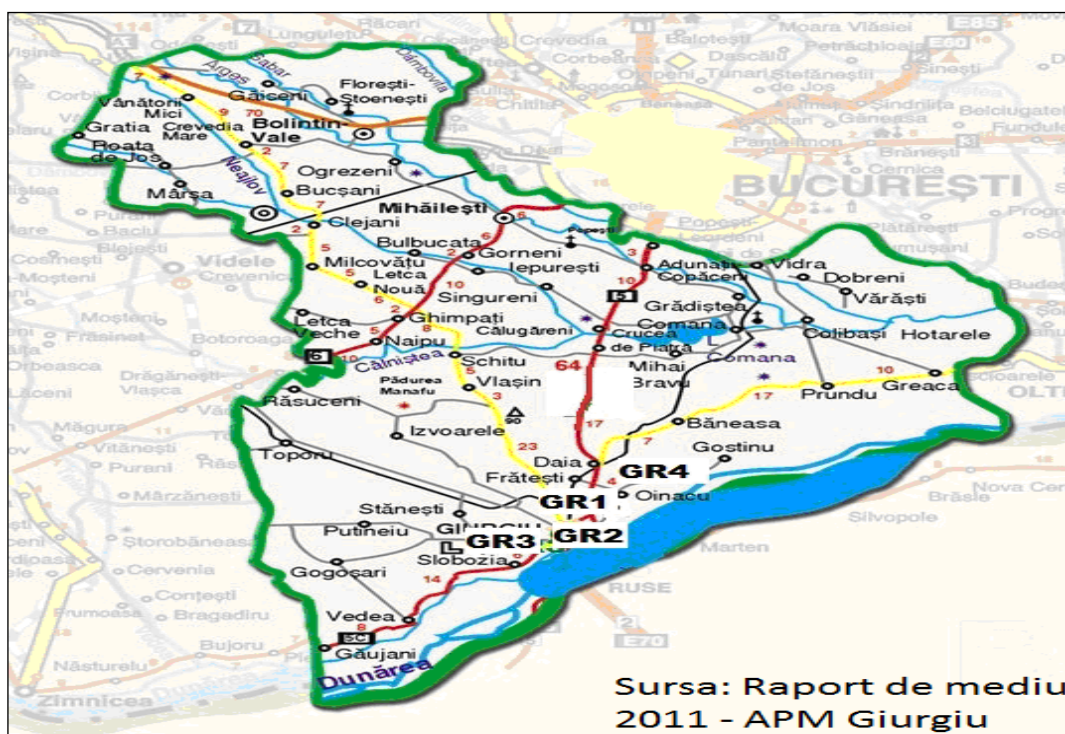

Figura nr. 4. Stațiile de monitorizare din Giurgiu

În luna aprilie 2011 s-au efectuat 18.466 măsurători, din care 9.096 măsurători au fost efectuate la cele trei stații din RNMCA, care funcționează în acest moment, și 9370 măsurători la cele 2 stații transfrontiere, care funcționează în comun cu sistemul bulgăresc.⁷²

Pe parcursul anului 2010 calitatea aerului a fost bună. S-au înregistrat ușoare depășiri ale valorii limită la ozon. Calitatea aerului s-a menținut constantă, în ultimii ani existând o ușoară îmbunătățire.

Nu a fost depășit pragul de alertă la niciun indicator. În regiunea Ruse sunt amplasate 5 sisteme de monitorizare a calității aerului și o stație de măsurare automată AIS, Vazrajdan este situată în zona rezidențială Ruse.⁷³

Legislația recent adoptată a permis luarea unor măsuri pentru reducerea emisiilor de substanțe nocive și îmbunătățirea calității aerului.

3. Biosfera și utilizarea rațională a resurselor naturale

Au fost luate măsuri de conservare a biosferei și utilizare rațională a resurselor naturale, printre care o formă nouă de protecție teritorială a biodiversității o constituie declararea ca arii protejate a anumitor specii de plante, animale, copaci etc.

Biodiversitatea contribuie în mod notabil la asigurarea unui mediu de viață sănătos și decent pentru oameni, prin capacitatea de a înprospăta și curăța aerul pe care îl inspirăm și apa pe care o bem, dar și prin faptul că ne furnizează materie primă pentru construirea caselor în care locuim și confecționarea hainelor pe care le îmbrăcăm și ne asigură resurse de hrană sau ne oferă remedii naturiste.

În acest context, ostroavele Mocanu și Mocănașu reprezintă locuri de popas și cuibărit pentru o serie de specii protejate prin convențiile internaționale. Pe teritoriul orașului Giurgiu, în zona Cetății din

⁷² Toma, Liana Doina, 2009, *Ecologie și protecția mediului*, Ed. PIM, Iasi și Raport de Mediu

insulă a fost identificată o specie de șopârlă (*Podarcis muralis*) strict protejată în România prin Legea 13/1993⁷⁴.

În Bulgaria, în scopul de a se păstra plantele rare și valoroase și speciile de animale, se utilizează două metode de bază: grădinile botanice și zoologice.

Ariile protejate se fac potrivit reglementărilor adoptate în 1998, numărul total al acestora în regiunea Ruse este de 40, include: rezervația Beli Lom, parcul Ruse Lom și 28 de arii protejate. Pentru 3 dintre ele s-au elaborat și aprobat planurile de gestionare care definesc procedurile specifice și activitățile – Silver, Ruse Lom, Kalimok Brushlen.

Pe teritoriul regiunii Ruse se află una dintre cele mai mari zone protejate din Bulgaria, Kalimok-Brushlen. Ea a fost fondată în anul 2011, având o suprafață de 59.750 hectare. Este situată în două provincii Ruse și Silistra, acoperind terenurile din 9 zone: Riahovo, Babovo, Goliamo Vranovo, Brushlen, în municipiul Slivo și Tar Samuil, Nova Cerna, Staro Celo și Tutrakan. Zona a fost creată pentru a restaura și păstra una dintre puținele zone umede rămase și biodiversitatea unică a Dunării. Zona este bogată în mlaștini, stuf, păduri de luncă, pajiști, nisip, habitat cu peste 400 de specii de plante, 60 de specii de pești, 20 de reptile și amfibieni, 40 mamifere, 230 specii de păsări și mii de nevertebrate.

„Srebărna” este una dintre cele mai cunoscute rezervații naturale cunoscută dincolo de granițele Bulgariei, având o vechime de 300 de ani, reprezentând un patrimoniu natural și cultural mondial⁷⁵. „Rezervația de argint”⁷⁶ este una dintre primele înființate în Bugaria, în 1948, printr-un decret al Ministerului Agriculturii și Proprietății de Stat. Avifauna lacului este unul dintre motivele pentru care locul a fost declarat rezervație. Cea mai mare bogăție a rezervației este colonia de cuibărit de pelican creț. Pentru păstrarea speciilor de păsări s-au amplasat locuri speciale pentru vizitare și observare.

Pe teritoriul Riew din Ruse, Razgrad și Silistra se află 77 arbori seculari. Cei mai vechi dintre ei sunt 5 stejari de iarnă, de peste 800 de ani, situați în apropierea orașului Isperih.⁷⁷ Cel mai mare stejar de vară este situat în satul Koshov, municipalitatea Ivanovo, și are o circumferință a trunchiului de 5,97 metri, 30 de metri înălțime și peste 200 de ani. Grupuri de mai mulți copaci au fost declarate arii protejate, cum ar fi:

- „Venerabilul Tserova Forest” - (12 arbori) în Tserovets sat, municipiul Ivanovo;
- „Pădurea de stejar vechi” - 282 arbori de peste 200 de ani în satul Gorotsvet, municipiul Loznitsa;
- „Kolchakovska grove” - stejari în municipiul Samuil, sat Harsovo,
- „Yuperska grove” - pădure veche de stejar pufos în satul Huppert, municipiul Kubrat.

Concluzii. Orașele Giurgiu și Ruse situate pe maluri opuse ale Dunării sunt confruntate cu același tip de probleme de dezvoltare și oportunități pe care le pune procesul de tranziție. Ele împart aceeași responsabilitate referitoare la utilizarea durabilă și siguranța ecologică a fluviului Dunărea. Municipalitățile din Ruse și Giurgiu acordă un interes special relațiilor de colaborare transfrontaliere, economiei și mediului. Dunărea este axul principal transfrontalier și economic al Euroregiunii Ruse-Giurgiu.

⁷⁴ Zaharia, Carmen, 2008, *Legislația privind protecția mediului*, Ed. Politehniun, Iasi ⁷⁴

⁷⁵ Sit Ramsar din 1975 și UNESCO din 1983

⁷⁶ srebro = argint (lb. bulgară)

⁷⁷ Sursa – Raport de Mediu 2012

BIBLIOGRAFIE

- 1) Dănciulescu, C., *Atmosfera și calitatea aerului*, Ed. Pro Universitaria, București, 2012
 - 2) Dănciulescu, D., *Atmosfera și calitatea aerului*, Ed. LVS Crepuscul, Ploiești, 2008
 - 3) Gheorghe, Mihaela, *Atmosfera și consecințele deteriorării ei*, Ed. Else, Craiova, 2011
 - 4) Georgescu, L., *Atmosferă și poluare*, Editura Didactica si Pedagogica, București, 2003
 - 5) Rădulescu, Hortensia, *Poluare și tehnici de depoluare a mediului*, Ed. Eurobit, Timișoara, 2001
 - 6) Ștefan, Sabina, *Fizica interacției atmosferă-ocean*, Ed. Universitatea București, 1996
 - 7) Toma, Liana Doina, *Ecologie și protecția mediului*, Ed. PIM, Iași, 2009
 - 8) Turtoi, D., *Protecția mediului*, Editura Universitara, București, 2010
 - 9) Vișan, Sanda, *Mediul înconjurător*, Editura Economică, București, 2000
 - 10) Vîntu, V., *Ecologie și protecția mediului*, Editura "Ion Ionescu de la Brad", Iași, 2000
 - 11) Zaharia, Carmen, *Legislația privind protecția mediului*, Ed. Politehniun, Iași, 2008
 - 12) Zaharia, Carmen, *Legislația pentru protecția mediului*, Editura Universitara, București, 2003
- Surse internet wikipedia.

Multiculturalitatea în satele dobrogene Multiculturalism in the villages of Dobrogea

Cazacu Dumitra⁷⁸

Rezumat. În prezent, este evident faptul că trăim într-o lume multi-etnică și multiculturală, însăși Uniunea Europeană este un mare conglomerat etnic, iar abordarea inter-etnică și interculturală a devenit prioritară în încercarea de a forma o unitate în diversitate, așa cum este și deviza europeană. Pământul românesc dintre Dunăre și Mare a avut o evoluție extrem de bogată și interesantă, la care și-au adus contribuția – alături de români – toate etniile constituite în minorități: turci, tătari, aromâni, ruși-lipoveni, greci, italieni, bulgari etc., ceea ce a făcut ca Dobrogea să fie demult o Europă la scară redusă.

Cuvinte-cheie: *Dobrogea, etnii, multiculturalitate, conviețuire, toleranță*

Abstract. Currently, it is obvious that we live in a multi-ethnic and multicultural world, the European Union itself is a large ethnic melting pot, and the inter-ethnic and inter-cultural approach has become a priority in its attempt to lead to being ‘united in diversity’, according to the European motto. The Romanian land between the Danube and the Black Sea has had an extremely rich and interesting evolution, to which all the ethnicities made up in minorities have contributed - alongside the Romanians: Turks, Tatars, Aromanians, Russian-Lipovani, Greeks, Italians, Bulgarians, etc., which made Dobrogea to be some sort of Europe at a small-scale long ago.

Keywords: *Dobrogea, ethnic groups, multiculturalism, coexistence, tolerance*

Introducere. Dobrogea, tărâmul dintre ape, cu bogatul său trecut istoric, fabulos spațiu geografic și spiritual constituie un prețios model de conviețuire interconfesională și etnică. Oamenii de cultură, atât din țară, cât și din străinătate, preocupați de trecutul poporului român, au numit Dobrogea “leagănul culturii și spiritualității poporului nostru”. Și dacă spiritualitatea este trăsătura fundamentală a acestui spațiu, toleranța rezultă din această trăsătură caracteristică locuitorilor ei, uniți în diversitatea lor.

Concret, acest articol se vrea a fi o imagine de ansamblu, o ”fotografie panoramică” a mozaicului etnic dobrogean, din care să reiasă:

- particularitățile ce definesc grupurile etnice,
- amprenta lor demografică și culturală,
- gradul de conservare a obiceiurilor și tradițiilor acestora pe meleagurile dobrogene.

Sunt o admiratoare a tradițiilor etnofolclorice și consider că este necesară redescoperirea culturii tradiționale a tuturor etniilor din Dobrogea și salvarea, punerea în valoare a potențialului cultural rural, prin studierea, în particular, a unor sate reprezentative, ca modele de multiculturalitate, în scopul

⁷⁸profesor titular geografie Liceul Teoretic „Traian” Constanța . Telefon 0771717739 ; email cazacu_rica@yahoo.com

dezvoltării durabile a spațiului rural din zona Dobrogei și de a sensibiliza populația față de valorile moștenite de la străbuni.

Discuții. Diversitatea etnică specifică Dobrogei

Conform „Dicționarului de geografie umană” (G. Erdeli și colaboratorii, 1999), **etnia** „este grupul uman a cărui unitate comportă raporturi originale de paternitate, care se exprimă printr-o comunitate de caractere somatice ereditare (rasa), dar este îmbogățit de aporturile culturale (limba, credința, modul de existență). Etnia stă la baza formării unui popor sau a unei națiuni”.

I Tot conform acestui dicționar, grupul etnic se referă la divizarea verticală a unei societăți în care un grup, parte a unei populații, posedă o cultură proprie, distinctă. Membrii unui astfel de grup au o origine comună, reală sau preimpusă, și de regulă, o rasă, religie sau apartenență națională, diferită de cea a majorității”.

Dobrogea, tărâmul dintre Dunăre și Marea Neagră, a constituit dintotdeauna un mozaic etnic. Cea mai importantă bogăție a acestor meleaguri sunt oamenii, un amestec inedit de etnii, care au ales să se stabilească într-unul dintre cele mai sălbatice medii și l-au transformat în „acasă”.

Conform datelor recensământului din 2021, cele două județe din partea românească a Dobrogei aveau o populație de 971.643 de locuitori, din care 863.620 (90,94%) sunt români, 19850 aromâni, 27.580 turci, 23.409 tătari, 21.623 lipoveni și restul greci, ucraineni și bulgari (tabelul nr. 1., fig. nr.1)

Nr. total locuitori	Români	Aromâni	Turci	Tătari	Rromi	Lipoveni	Greci	Bulgari	Italieni	Alte etnii
971 643	863.620	19850	27.580	23.409	8223	21.623	2100	430	214	6200

Tabel nr. 1. Structura etnică a populației în Dobrogea în anul 2021
(Sursa: Institutul Național de Statistică)

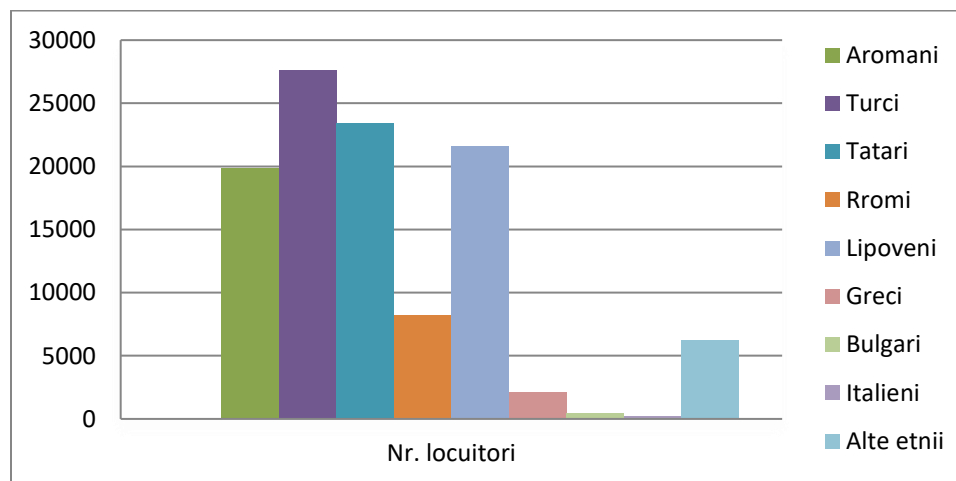

Figura nr.1. Structura etnică a populației din Dobrogea în anul 2021

Patrimoniul etnofolcloric multicultural al spațiului dobrogean se bazează pe valorificarea patrimoniului material și spiritual moștenit de la înaintași, transmis din generație în generație și descoperit în viața de zi cu zi a oamenilor sau cu ocazia unor manifestări culturale. „Dobrogea etnografică” prezintă un interes deosebit și datorită structurii populației: români, autohtoni sau veniți din celelalte provincii românești, aromâni, turci, tătari, nemți, lipoveni, bulgari, greci, italieni. În acest context, moștenirea etnofolclorică, cuprinzând arhitectura populară, tradițiile și obiceiurile populare,

artizanatul, portul și folclorul popular, gastronomia, specifică fiecărui grup etnic constituie un element definitoriu pentru spațiul dobrogean.

Dezvoltarea, protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural, caracterizat de elementele menționate, contribuie în mod esențial la integrarea reușită într-o Europa multiculturală și multinațională.

Aceste etnii sunt rezultatul unei istorii de peste 2000 de ani și al complexității fenomenelor de cultură și civilizație care le-au adus să trăiască împreună. Fiecare dintre aceste etnii și-au păstrat identitatea culturală, tradițiile și obiceiurile și, aducând în același timp, poporului român propria contribuție la dezvoltarea vieții economico-sociale, în general.

Resurse etnofolclorice principale sunt:

- arhitectura tradițională
- portul popular
- ocupații, meșteșuguri, unelte și instalații tradiționale;
- obiceiuri tradiționale;
- folclorul: literar, muzical și coregrafic.

Arhitectura tradițională dobrogeană este variată, datorită etniilor. Ea este încă reprezentată în Dobrogea prin case vechi, țărănești, specifice fiecărei minorități etnice. Materialele folosite la construcția caselor, indiferent de populația căreia au aparținut sunt piatra pentru temelie, chirpicii și ceamurul pentru pereți, lemnul pentru tâmplărie și șarpantă, stuful, olana sau țigla pentru acoperiș.

Am regăsit arhitectura populară românească în timpul deplasării pe teren și este reprezentată de case vechi, cum ar fi cele de la Ostrov și Oltina, din sud-vestul Dobrogei. Locuințele dobrogene erau, în vechime, de două feluri. Primul tip era bicelular (fig. nr. 2), cu tindă și odaie, dominant în așezările rurale dobrogene din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Acest tip de case se mai păstrează și astăzi în localitățile Ostrov, Dunăreni, Vlahi, Rasova.

Fig. nr.2. Casă tradițională românească din Ostrov **Fig. nr. 3.** Casă tradițională românească din Oltina
(arhivă personală)

Locuința tricelulară (Fig. nr.3), cu tindă mediană și două camere, succede primul tip de case și este întâlnit la Oltina, Seimeni, Seimenii Mici, Aliman. Casa de la Oltina, datată din 1573, are temelia zidită din piatră de râu, pereții din chirpicii și acoperișul din olană. Este tipul de casă tricelulară cu prispă la fațadă și foișor dispus în ax.

Gospodăria tradițională țărănească a rușilor lipoveni este realizată din lut, piatră, lemn și stuf și se integrează armonios în peisajul specific dobrogean. Ansamblul arhitectural cuprinde casa cu chiler (spațiu de depozitare) și câteva din anexele tipice pentru o gospodărie din această zonă: grajdul pentru

animale, șoproanele, bucătăria și cuptorul de vară, porumbarul, fântâna. La fațadă și pe latura dinspre stradă, casa are prispă cu balustradă și stâlpi. Pe latura din spate (spre nord) pe aproape toată lungimea casei se găsește chilerul. Această încăpere era folosită ca și spațiu de depozitare.

Gospodăria tradițională are la exterior ornamente colorate în albastru. La pazie și fronton, acestea sunt realizate în tehnica traforului. S-au folosit motive florale, geometrice și zoomorfe foarte des întâlnite în arhitectura tradițională din această zonă (fig. nr. 4).

Fig. nr. 4. Casă tradițională lipovenească din Enisala, județul

Foto: preluare <https://rusiilipoveni.wordpress.com>

Casele tradiționale turcești erau construite din chirpici, ceamur pentru pereți, cu acoperiș din scânduri de lemn sau țigle, împrejmuite cu piatră de râu, cu cuptor de pământ în curți, case ce sunt tot mai rar întâlnite prin zona Hârșovei (fig. nr. 5) și sudul Dobrogei, la granița cu Bulgaria, la Bașpunar sau numele actual al localității, Fântâna Mare (fig. nr. 6 și fig. nr.7).

Fig. nr. 5. Casă tradițională turcească din Hârșova **Fig. nr. 6.** Casă tradițională turcească din Bașpunar județul Constanța (Fântâna Mare)

(preluare <http://www.romanianmuseum.com/Romania/RomaniaEthnoTurci.html>)

Fig. nr. 7. Cuptor turcesc din localitatea Bașpunar

(preluare <http://www.romanianmuseum.com/Romania/RomaniaEthnoTurci.html>)

Portul popular

În prezent, portul tradițional nu mai este prezent, el fiind înlocuit de portul orășenesc, de zi cu zi. Doar în zilele de sărbătoare sau la biserică, se mai pot întâlni unele elemente ale porturilor tradiționale, purtate în special de către bătrâni. Astfel, portul popular din Dobrogea păstrează aspectele specifice multitudinii etnice.

Portul tradițional românesc (Fig. nr. 8)

- Costumul bărbătesc reprezentat prin:
 - căciula, confecționată din piele de miel;
 - cămașa albă, cu broderie executată cu arnici și cu mătase, cu motive geometrice și florale;
 - chimir, brâu țesut la război sau confecționat din piele, purtat peste cămașă;
 - ițari, pantaloni confecționați dintr-o stofă albă, lucrată în casă;
- Costumul femeiesc reprezentat prin:
 - cămașă, bogat ornamentată, lucrată pe pânza albă țesută în casă;
 - poale, ornamentate doar în partea de jos, continuând modelul cămășii;
 - bârneață, brâu țesut în casă, din canva;
 - bundița, cojoc fără mâneci, din piele de oaie, bogat ornamentat cu motive geometrice.

Fig. nr. 8. Port tradițional românesc din Dobrogea

(preluare http://www.academia.edu/7149391/UNIVERSITATEA_DIN_BUCURESTI)

Portul lipovenesc (Fig. nr.9)

- Costumul bărbătesc reprezentat prin:
 - rubașcă, o cămașă largă, din pânză sau mătase, fără guler și cu bentiță, croită drept, cu încheietura într-o parte a gâtului, colorată în tonuri vii;
 - pois, brâu foarte îngust, lucrat din lână, în diferite culori și terminat la capete cu ciucuri ce încinge cămășile peste mijloc;
 - pedeuca (paddioveca), o haină lungă de stofă de culoare albastru închis, ce se purta peste haine;
 - pantaloni largi, cu croială dreaptă;
 - iericiki, ciorapi albi, împlețiți din lână;

- cizme negre;
- bărbații poartă barbă mare (bătrâni),
- la gât poartă o cruce mare, pe care au primit-o la botez și de care nu se despart niciodată , ca semn al creștinătății.

- Costumul femeiesc reprezentat prin:
 - iubca: fustă, confecționată din mătăsuri, catifele și stofe subțiri de lână;

- cofta, cutaveica, cufaica: bluze, făcute din materiale din culori vii;

- pois, brâu confecționat din lână, terminat cu ciucuri și de care este prinsă o punguliță;

- chicica, bonețică ce acoperă cocul la femeile căsătorite sau baticul viu colorat-kaseacul;

- fetele nemăritate își împletesc părul într-o singură coadă și își prind în păr o panglică alba;

- lestovca: mățaniile, realizate din piele, cu diferite decorațiuni.

Fig. nr. 9. Port tradițional lipovenesc (arhivă personală)

Portul tradițional turcesc (fig. nr.10)

- Costumul bărbătesc reprezentat prin:
 - șalvari, pantaloni largi de culoare albastru închis, cu broderie neagră;
 - brâu de culoare roșie, din lână;
 - fes de culoare roșie sau turban alb.

- Costumul femeiesc reprezentat prin:
 - Fistan , Șalvari, Ilik brodat.
 - Kaftan;
 - Işlenmiş gömlek (cămăși brodate, rochii);
 - Fes, voal, cember;

Fig. nr. 10. Portul tradițional turcesc **Fig. nr. 11.** Portul tradițional tătar
(preluare <http://www.romanianmuseum.com/Romania/RomaniaEthnoTurci.html>)

Portul traditional tătăr (fig. nr. 11)

- Costumul bărbătesc reprezentat prin:
 - cămașă alba cu guler tunica;
 - saltar (ilicul), prezent în diferite variante din catifea, cusut cu fir de argint sau aur ;
 - brâu roșu sau verde din catifea;
 - pantaloni din stofă albastră sau neagră;
 - turban.
- Costumul femeiesc reprezentat prin:
 - aldina salmon: pieptarul, cu broderii multicolore;

- ieteclie: fusta confecționată din panza roșie cu broderii multicolore executate la gherghef;
- legătura pe cap, confecționată dintr-o pânză din borangic alb, violet sau verde ;
- cancoi cusac, cordon în filigram;
- terlic: papuci împlețiți din lână;
- omicli sorap, ciorapii din lână cu elemente decorative.

Portul traditional aromân sau macedonean (fig. nr. 12)

- Costumul bărbătesc reprezentat prin:
 - giumedanul, ilicul, închis într-o parte;
 - duluma, vesta cu mâneci, tivite cu ornamente negre, roșii, cafenii și argintii ;
 - șalvari, largi asemănători cu cei bulgărești;
 - sarica, haină neagră din lână mițoasă, folosită pentru anotimpul friguros.
- Costumul femeiesc reprezentat prin:
 - cămașa albă cu mâneci largi, cu ornamente din dantelă;
 - cinduse, rochia țesută din lână neagră sau albastru închis ;

- plisirna sau cumașiu , rochia cu multe pliuri,
- ibade, vesta scurtă ornamentată cu fireturi din argint;
- poale, catrința sau șorțul cu vergi verticale colorate;
- papute: pantofi;
- căciula, din pâsla roșie tivită cu fire de argint, prinsă sub bărbie cu o bandă de mărzele, peste care se poartă o basma neagră.
- accesoriile sunt batista, albă, ornată cu broderii, centuri din mărzele, brățări și mărzele.

Fig. nr. 12. Portul tradițional aromân

(preluare http://www.academia.edu/7149391/UNIVERSITATEA_DIN_BUCURESTI)

Concluzii. Dobrogea, ca spațiu excepțional de multiculturalitate interetnică dispune de resurse turistice deosebit de importante, excelând prin cele etnofolclorice prezentate anterior. Resursele turistice etnofolclorice pot susține și alte forme de turism pe lângă cel etnofolcloric: agroturismul și turismul cultural-istoric. Din păcate, valorificarea acestor resurse în Dobrogea, prin turism etnofolcloric este destul de redus.

BIBLIOGRAFIE

- Bujduveanu, T., *Romanitatea balcanică și civilizația aromânilor*, Editura Ex-Ponto, Constanța, 1997
- Capidan, Th., *Macedo-românii – etnografie, istorie, limbă*, Editura Dacoromână, București, 2010
- Carageani, Gh., *Studii aromâne*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1999
- Cocean, P., *Patrimoniul turistic al României*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2010
- Cocean, P., *Geografia turismului*, Editura Focul Viu, Cluj-Napoca, 1999
- Costin, C., *Curs de Etnografie și Folclor*, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Facultatea de Litere și Științe ale Comunicării, Suceava, 2012
- Erdeli, G., Câdea M., Braghină C., Costache S., Zamfir D., *Dicționar de geografie umană*, Editura Corint, București, 1999
- Ipatov, F., *Rușii-lipoveni din România*, Presa Universitară, Cluj-Napoca, 2001
- Mehmet A.E., *Civilizația Turcă*, București, 1981
- <https://rusiilipoveni.wordpress.com/>
- <http://www.romanianmuseum.com/Romania/RomaniaEthnoTurci.html>
- http://www.academia.edu/7149391/UNIVERSITATEA_DIN_BUCURESTI
- <https://simpozionul-de-geografia-turismului-pentru-elevi2.webnode.ro>

Efectele economice ale turismului asupra teritoriului

The economic effects of tourism on the territory

Prof. dr. Barbu Constantin Ionuț⁷⁹

Rezumat. Turismul reprezintă unul dintre cele mai energice și mai apreciable fenomene din economia contemporană. Evoluția lui este impulsionată de mersul vieții economice și sociale, urmare a faptului că dezvoltarea economică facilitează condiții de călătorie pentru un număr din ce în ce mai mare de persoane. Impactul activităților economice a reprezentat și reprezintă în continuare o permanentă preocupare a cercetărilor și a specialiștilor din domeniu. Activitatea turistică dintr-un anumit teritoriu poate avea atât efecte pozitive, cât și negative pentru teritoriul respectiv. Dintre efectele pozitive ale turismului, binecunoscute sunt cele de stimulare a economiei prin efectul multiplicator al cheltuielilor realizate de turiști la destinație, creșterea veniturilor bugetare, evoluția gradului de ocupare a forței de muncă. Efectele negative sunt reprezentate, în special, de inflația ce se poate instala prin creșterea prețurilor la produsele de bază sau scumpirea terenurilor și clădirilor. Un alt efect negativ este generat de problema personalului calificat, care să lucreze în domeniul hospitalității.

Cuvinte-cheie: *turism, economie, efecte economice, dezvoltare economică, efect multiplicator, venituri.*

Abstract. Tourism represents one of the most energetic and appreciable phenomena in the contemporary economy. Its evolution is driven by the progress of economic and social life, as a result of the fact that the economic development facilitates travel conditions for an ever-increasing number of people. The impact of economic activities represented and still represents a permanent concern of researches and specialists in the field. Tourism activity in a certain territory can have both positive and negative effects for that territory. Among the positive effects of tourism, the well-known are those of stimulating the economy through the multiplier effect of the expenses made by tourists at the destination, the increase in budget revenues, the evolution of the employment rate. The negative effects are particularly represented by the inflation that can set in by increasing the prices of basic products or the price of land and buildings. Another negative effect is generated by the problem of qualified personnel to work in the field of hospitality.

Keywords: *tourism, economy, economic effects, economic development, multiplier effect, incomes*

Introducere. Turismul, prin activitatea sa economică, poate avea atât efecte pozitive cât și negative asupra unui teritoriu (figura 1). Această apreciere a efectelor pozitive sau negative depinde în mod deosebit de cel care face aceste observații. De exemplu, mărimea capacității de cazare a unei structuri de cazare într-o anumită zonă turistică va duce la crearea de noi locuri de muncă (atât pentru persoanele ce vor fi angajate pentru lucrările de construcție, cât și pentru persoanele ce vor fi angajate pentru funcționarea eficientă a respectivei structuri de cazare). Un alt observator poate scoate în evidență efectele negative ale creării de noi locuri de muncă, și anume că aceste locuri de muncă vor fi în cea mai

⁷⁹ Profesor doctor, Școala Gimnazială Nr. 1 Barcea, Str. Căminului Nr. 1145, Comuna Barcea, jud. Galați, e-mail: constantin_ionut_barbu@yahoo.com

mare parte cu jumătate de normă, vor solicita o pregătire scăzută a angajaților, salariile vor fi modeste și cu posibilități reduse de avansare (Toader, V., 2014).

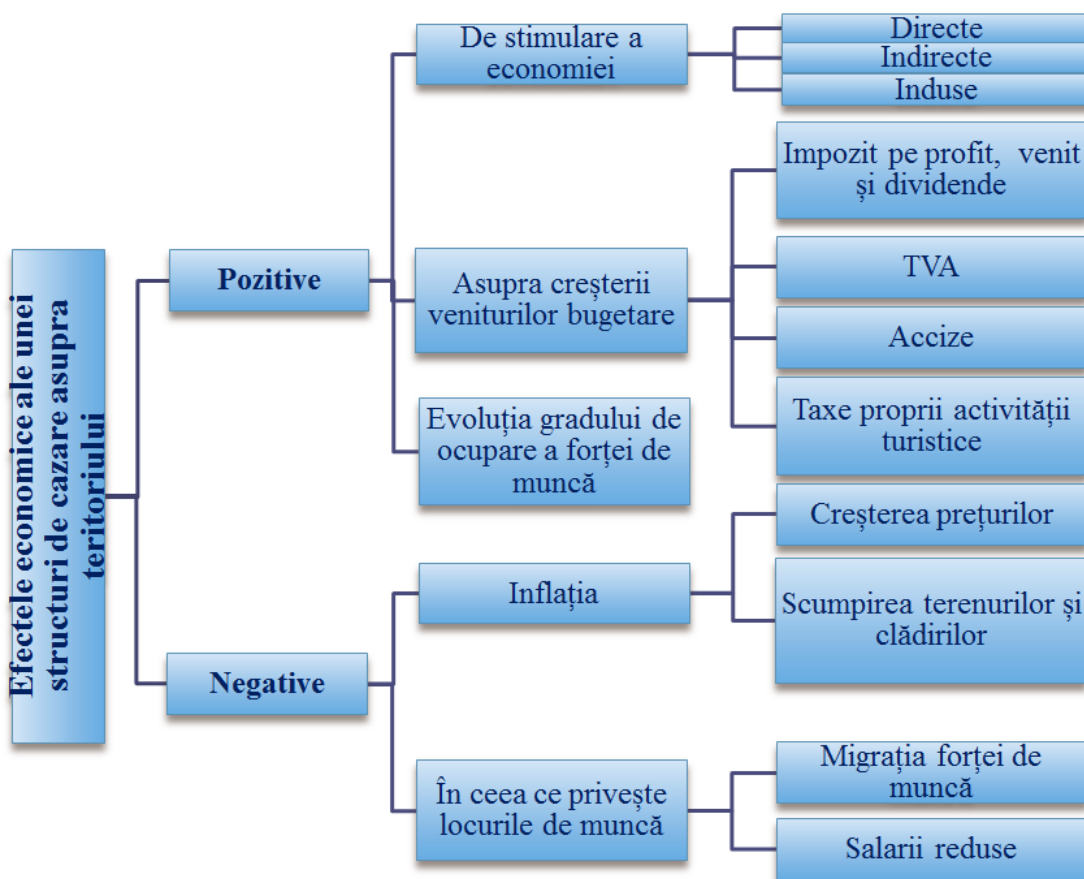
Discuții.

I. Efecte pozitive

Este necesar de specificat faptul că industria turistică este capabilă să asigure prosperitatea unor zone defavorizate, putând fi un remediu pentru regiunile dezindustrializate. Această prosperitate poate fi generată prin dezvoltarea unor teritorii cu mai puține resurse cu valoare economică mare, dar care are importante, valoroase și atractive resurse turistice naturale și/sau antropice. Ca urmare a acestora, turismul poate fi considerat ”o pârgă de atenuare a dezechilibrelor interregionale” (Teodorescu, C., 2009).

1. Efecte de stimulare a economiei

1. Structura de cazare, ca element principal al turismului ce este o ramură a sectorului terțiar, are un rol de interferență între diverse domenii și sectoare. În sectorul turistic, pe lângă serviciile de cazare și alimentație publică puse la dispoziție de structurile de cazare, sunt utilizate și alte servicii sau activități din alte ramuri economice. Deci, prin activitatea unei structuri de cazare, efectele pozitive asupra economiei sunt grupate în două sensuri:

2. **Figura 1.** Efectele economice ale unei structuri de cazare asupra teritoriului

3. Sursa: Barbu, C., I., 2018

4. a). Susține dezvoltarea noilor funcții economice ce sunt dependente industriei turistice: locuri de distracție și petrecere a timpului liber, transporturi speciale (telescaune, telecabine), producție de artizanat;

5. b). Generează creșteri substanțiale în activitățile altor ramuri economice ce sunt în strânsă legătură unele cu altele: agricultură, industrie alimentară, transporturi, servicii culturale, construcții, etc.

6. Se pot identifica trei tipuri de efecte pozitive pe care o structură de cazare le poate genera asupra dezvoltării economice (Cocan R., și colab., 2014):

7. a). *Efectul direct* pe care îl generează o structură de cazare este raportat la impactul economic pe care îl poate avea creșterea cheltuielilor turistice în cadrul câștigurilor structurilor de cazare precum și în cadrul celorlalte servicii ce deservește industria turistică (companii de transport, zone de agrement, comercianți de suveniruri). Dacă la restaurantul unei pensiuni sosește un grup mai mare de turiști / vizitatori și solicită luarea mesei, va genera încasări suplimentare, iar dacă o mare parte vor dori să se și cazeze încasările se vor mări substanțial nu numai pentru structura de cazare respectivă ci și pentru alte magazine și agenții comerciale din zona unde este amplasată pensiunea respectivă;

8. b). *Efectele indirecte* se referă cu precădere la impactul economic pozitiv pe care îl poate avea majorarea cheltuielilor unei structuri de cazare asupra altor ramuri economice; astfel se poate înainta ideea unor efecte în cascadă ale bugetelor monetare din turism, aceste bugete fiind folosite pentru:

- Plata datoriilor față de furnizori, legate de comenzile curente sau de investiții (produse alimentare, nealimentare, servicii utilitare – apă, gaz, electricitate, canalizare – echipamente, etc.). La rândul lor acești furnizori, pentru a-și onora comenzile, vor trimite comenzi la propriii lor furnizori (de exemplu, o terasă din preajma unui obiectiv turistic important care oferă și masă solicitanților, se va aproviziona prin comenzi către furnizorii de băuturi răcoritoare, băuturi alcoolice, diverse ingrediente pentru bucătărie (pentru a putea răspunde oricăror solicitări din meniu); la rândul lor furnizorii terasei vor lansa comenzi către propriii furnizorii sau direct către producători. Producătorii vor comanda ambalaje specifice produselor lor, și așa mai departe). Așadar, putem concluziona că o unitate monetară plătită de un turist trece succesiv prin mâinile a "n" producători sau furnizori

- Plata taxelor către stat, cu aceste sume "statul va putea investi în infrastructura generală, în menținerea și dezvoltarea potențialului turistic".

9. c). *Efectele induse* reprezintă un procent din banii proveniți de la turiști, ce nu vor fi direcționați către furnizori, vor fi utilizați de către administrația structurii de cazare atât pentru plata salariilor și dividendelor asociaților direct implicați în industria turismului cât și celor indirect implicați. Acest buget reprezintă sumele de bani care se vor întoarce la rândul lor în economia locală sub forma cheltuielilor pe consum din gospodăriile populației ce lucrează într-o structură de primire turistică (pensiune, hotel, motel, restaurante, terase, baruri). Din cele afirmate mai sus putem trage concluzia că un turist nu dă de lucru doar celor angajați în structurile de primire turistică, ci și brutărilor de la care se aprovizionează angajații respectivei structuri, magazinelor alimentare de unde își cumpără produsele necesare familiei, depozitelor de construcții de unde directorul hotelului/pensiunii cumpără diverse materiale pentru ridicarea unei case, sau producătorii de confecții unde aceștia își fac costumele. Toate persoanele (angajații hotelului, brutăriei, croitoriei, magazinelor alimentare, depozitelor de construcție, respectiv patronii acestora) cheltuiesc sume de bani suplimentare, sume provenite din încasările provenite de la turiștii sosiți la structura de cazare dintr-o localitate sau stațiune turistică, toate acestea generând efecte induse.

10. d). *Efectul multiplicator al veniturilor din turism* redă sumele adiționale, ce sunt generate de cheltuielile turistice. Un consum primar făcut de un turist/excursionist, de exemplu, într-o structură de cazare, poate servi unor noi investiții, pentru plata salariilor, a unor credite sau pentru plata unor bunuri și servicii de care beneficiază structura de cazare. La rândul lor, beneficiarii vor cheltui banii în alte scopuri, iar circuitul este reluat, și astfel unitățile monetare provenite din turism sunt cheltuite de mai multe ori, distribuindu-se către diferite sectoare economice, generând venituri repetitiv. Ratele de multiplicare a încasărilor turistice în circuitul economic depind de viteza cu care banii se scurg spre alte destinații, fenomen ce poate avea loc în timp ce sunt realizate cheltuieli suplimentare. Dacă economia unui stat este dependentă de importuri, scurgerea banilor spre diverse destinații economice externe este una rapidă. Aceste scurgeri sunt neeconomice și sunt echivalente cu ieșirea unităților monetare din circuitul economic al unei economii. (Iordache, C., M., 2005).

Pentru a se dobândi un randament cât mai mare pe seama cheltuielilor provenite din industria turismului, trebuie atrase cât mai multe cheltuieli de bunuri și/sau servicii de către economia locală, în defavoarea economisirilor sau achiziționării din export a diverselor bunuri și/servicii (astfel eliminându-se scurgerile neeconomice ale unităților monetare).

În consecință, unitățile monetare ce sunt cheltuite în primă instanță de către turiști, vor contribui în continuare la mai multe operații economice, având ca principal efect amplificarea proceselor de producție. În urma cheltuielilor realizate de către turiști, antreprenorii implicați în această activitate economică vor contribui la bugelul local prin intermediul unor taxe și impozite mai mari.

Efectul multiplicator al unei cheltuieli de 1000 euro făcute de către turiști este redat schematic în figura 2, în care sunt prezentate doar trei cicluri economice ale cheltuielilor generate de turism.

Se poate observa că de la un ciclu la altul, unitățile monetare intrate în circuitul economic sunt din ce în ce mai puține. Acest fapt este dat de scurgerile din sistem prin intermediul cheltuielilor orientate către destinații neeconomice pentru teritoriu, impozite, taxe, iar valoarea unităților monetare va deveni nulă după aproximativ 6 – 7 cicluri.

Tabel 1. Modul de funcționare al multiplicatorului de venituri

Ciclul 1	Ciclul 2	Ciclul 3	Ciclul 4	Ciclul 5	Ciclul 6	Ciclul 7	Total
1000 €	500 €	250 €	125 €	62,5 €	32,25 €	16,12	1985,87 €

Sursa: Adaptare după Iordache, C., M., și colab, 2005

d) Promovarea producției interne (de exemplu, dacă cheltuielile sunt îndreptate preponderent către exporturi, efectul multiplicator își diminuează efectul asupra teritoriului), în altă ordine de idei, sloganul *”cumpărați produse fabricate în țară, nu este un slogan patriotic, ci o condiție sine – qua – non pentru propagarea efectelor pozitive ale turismului asupra unei cât mai extinse părți din economie”* (Cocean, R., și colab, 2014, pag. 107, apud Vanhove N., 2005).

”Determinarea efectului multiplicator în turism constituie un instrument de stabilire a cascadei cheltuielilor turistice și a influenței pe care acestea le au asupra economiei. Cert este însă, că valoarea lui este condiționată de gradul de dezvoltare economică al regiunii, efectul multiplicator fiind în descreștere pe măsură ce economia este caracterizată printr-un număr tot mai mic de subramuri productive, fiind necesară apelarea la resurse externe pentru satisfacerea cerințelor turiștilor” (Iordache, C., M., și colab, 2005, pag. 247).

Deși analiza efectului multiplicator al activităților turistice are o importanță evidentă în măsurarea impactului teritorial, cunoașterea sa este mult îngreunată de o serie de dificultăți obiective, dintre care se detașează cele legate de colectarea datelor (de către organismele oficiale sau de către cercetători), cele legate de selectarea datelor relevante și cele legate de estimarea capacității sistemului turistic local de a integra și de a activa efectul multiplicator (Harcombe, 1999).

2. Efecte asupra creșterii veniturilor bugetare

Cele mai importante mijloace prin care turismul participă la creșterea veniturilor de la bugetele locale și naționale sunt: impozitele pe profit generate de structurile de cazare, impozitul pe venit al angajaților din structurile de cazare, impozitul pe venit al celor ce câștigă dividende din turism, taxa pe valoare adăugată (TVA) aplicată în turism, accizele de la produsele achiziționate de turiști în timpul deplasării lor la/ spre destinațiile turistice (benzină, țigări, băuturi alcoolice), taxe proprii aplicate sectorului turistic (taxe de stațiune, taxe de aeroport, taxe de drum etc.).

11. Foarte important și de dorit ar fi ca aceste taxe și impozite, amintite mai sus, să fie dimensionate cu mare atenție, astfel încât să nu fie un factor de îndepărtare a turiștilor și care să producă o descurajare a cererii turistice.

3. Efecte în evoluția gradului de ocupare a forței de muncă

Lăsând la o parte impactul extrem de puternic pe care îl are turismul asupra creșterii economice a unei regiuni, are și un impact destul de mare asupra forței de muncă. Făcând comparație cu alte sectoare economice, industria turismului reprezintă un sector ce are un mare număr de angajați. Datorită acestei cereri mari de forță de muncă pe care o solicită turismul, în multe zone acesta a fost perceput *ca o modalitate de a reduce nivelul șomajului* (Cocean R., și colab, 2014, apud Bull A. 1992). De asemenea, turismul dă posibilitatea de angajare pentru un număr considerabil de oameni cu niveluri de calificare și specializare diferite, ușurând în acest mod accesul pe piața muncii a unor categorii de persoane diversificate și mai cu seamă accesul pe piața muncii a grupelor de persoane defavorizate (Cocean R. 2014).

4. Efecte asupra dezvoltării regionale

Valorificarea și dezvoltarea industriei turistice poate aduce avantaje economice nu doar acesteia, ci și celorlalte ramuri ale economiei. De exemplu, îmbunătățirea infrastructurii de transport, a alimentării cu apă potabilă și gaze etc. are efecte benefice atât pentru populația locală cât și pentru societățile economice ce își desfășoară activitatea în respectivul teritoriu.

Turismul generează efecte asupra dezvoltării și diversificării economice a unui teritoriu pe un termen relativ lung. Până la faza dezvoltării, turismul trece prin mai multe faze sau perioade, (R. Cocean și colab, 2014, pag 107-108 apud Vanhove N., 2005)

a). Impactul incipient al turismului asupra economiei locale, este marcat de sosirea primilor vizitatori (turiști) și încasarea primelor venituri din această nouă activitate economică pentru respectivul teritoriu (este scos în evidență impactul direct). În această perioadă impactul economic al turismului este marcat doar de creșterea cifrei de afaceri, a profitului de către prestatorii de servicii de acest gen.

b). Stimularea consumului populației locale, ca urmare a veniturilor obținute din turism, acestea sunt transpuse în salarii pentru angajați, ceea ce face ca puterea de cumpărare a populației din respectiva regiune să crească și astfel este stimulat consumul (este scos în evidență impactul indus). Ca urmare a creșterii puterii de cumpărare se evidențiază impactul pozitiv de stimulare și dezvoltare și a altor sectoare din economia locală, care oferă produse de larg consum.

c). Stimularea investițiilor organizațiilor turistice din zonă – acum, veniturile provenite din activitățile turistice pun la dispoziție o bază suficientă pentru a se putea realiza investiții de către prestatorii de servicii de acest gen în teritoriile locale. Aceste investiții au scopul de a crește și de a diversifica oferta destinației turistice (este scos în evidență *impactul indirect*). Deci, turismul este o activitate economică a sectorului terțiar, care angajează în dezvoltarea sa, în cascadă, și alte ramuri ale economiei. *”Încetul cu încetul, în economia locală apar furnizori care oferă toate tipurile de bunuri și servicii de care turismul are nevoie, eliminând dependența acestuia de achizițiile din afară. În această fază, întregul sistem productiv local începe să graviteze în jurul turismului, ca factor principal de comenzi și creștere economică”* (Cocean R. și colab., 2014, pag. 108). Așadar, este foarte important de precizat că turismul poate genera o *stimulare a dezvoltării activităților antreprenoriale*. Pentru a furniza un produs turistic de calitate, industria turistică are nevoie de o serie de bunuri și servicii. Prin această nevoie ridicată stimulează populația locală să își dezvolte propriile afaceri pentru a produce aceste bunuri și servicii, promovând spiritul antreprenorial.

d). Ultima fază, este cea a *emancipării de sub tutela turismului*, fază în care producătorii de pe piața locală ce au apărut în una din fazele anterioare devin suficient de stabili din punct de vedere economic, și pot să abordeze și alte segmente și piețe geografice. Acest fenomen nu este unul de reducere a importanței sectorului turistic, ci este un rezultat al dezvoltării altor ramuri economice, care sunt în stare să producă o evoluție independentă de cea a sectorului turistic.

II. Efecte negative

Dacă până acum am scos în evidență impactul economic pozitiv al turismului, este important să precizăm și efectele negative asociate industriei turistice în ansamblu.

12. Efecte ale inflației⁸⁰

În zonele cu potențial turistic ridicat, flux mare de turiști, industria turistică adună în același timp într-un singur teritoriu un număr mare de cereri de bunuri și servicii. Mare parte din populația nerezidentă (turiștii) dispune de o putere de cumpărare mult mai mare decât cea a populației rezidente. Deci, ca în orice domeniu economic în care este o anumită presiune din partea cererii, există o reacție promptă a ofertanților, și anume creșterea prețurilor.

În urma acestor creșteri de prețuri, primul efect colateral al industriei turistice este reprezentat de inflație⁸¹. Legătura dintre activitățile turistice și inflație nu este atât de simplă, ea fiind limitată temporal

⁸⁰ Inflația este un dezechilibru macroeconomic caracterizat printr-o creștere anormală, continuă și generalizată a prețurilor și prin scăderea simultană a puterii de cumpărare a monedei naționale

⁸¹ Inflația este cel mai frecvent efect negativ asociat industriei turismului

și geografic. De exemplu, în sezoanele cu cerere turistică mare, în zonele turistice, sunt înregistrate creșteri ale prețurilor pentru aproape toate produsele. Cu aceste creșteri de prețuri se confruntă și populația rezidentă, chiar dacă mulți dintre aceștia nu profită de câștiguri suplimentare de pe urma impactului economic pozitiv al turismului.

Însă unii autori, apreciază că acest efect al inflației este relativ. Creșterea prețurilor la produsele și serviciile aferente industriei turistice afectează un număr redus de produse de interes pentru turiști, interes de care nu se bucură și din partea localnicilor (cazare în structuri hoteliere, pensiuni, suveniruri, haine specifice zonei, servirea mesei la restaurante, etc.).

Chiar dacă creșterea prețurilor se extinde și asupra produselor de larg consum, aceasta este limitată teritorial, deoarece creșterile sunt concentrate în zonele cu o intensă circulație turistică a destinației (străzi – alei). Astfel se poate realiza o atenuare a efectelor negative, localnicii având posibilitatea să-și facă cumpărăturile de la magazinele mai îndepărtate de sectorul cu o circulație turistică intensă, și unde prețurile nu sunt afectate de cererea turistică.

Prețurile serviciilor de cazare suferă și ele evoluții specifice în destinațiile turistice. Pe termen scurt, ca urmare a unei oferte turistice scăzute, creșterea fluxurilor turistice va genera o creștere a prețurilor și implicit câștiguri mai mari pentru proprietarii de unități de cazare. Dar studiile arată că pe termen lung destinația turistică poate suferi o scădere a cererii turistice ca urmare a concurenței ce există între destinațiile turistice.

Un alt element ce este afectat de dezvoltarea turismului într-un anumit teritoriu este reprezentat de scumpirea terenurilor și clădirilor din zonele turistice, ca urmare a cererii din partea vizitatorilor, care sunt interesați să achiziționeze sau să își ridice în aceste spații reședințe secundare. Acest aspect este considerat profitabil, dar nu ar trebui să se omită faptul că aceste scumpiri vor duce la scăderea șanselor populației locale, în special a celei tinere, să își facă propria gospodărie (Toader, V., 2014).

Analizând factorii care duc la presiunea inflației în toate activitățile turistice, (inclusiv în cadrul activităților de cazare), putem aprecia că în sectorul turistic se manifestă două tipuri de inflație: *inflația prin cerere și inflația prin costuri*. Inflația prin cerere este determinată de cererea produselor turistice, cerere ce depășește oferta existentă, fiind determinată de sezonalitate, precum și de creșterea sumelor de bani disponibile ca urmare a încasărilor din serviciile și produsele turistice. Inflația prin costuri apare în urma creșterii prețurilor la produsele și serviciile turistice, sau în urma creșterii costurilor pentru materiile prime în cadrul restaurantelor, (de exemplu, alimente, băuturi răcoritoare, etc.), precum și ca urmare a creșterii costurilor cu forța de muncă, etc.

13. Efecte negative în ceea ce privește locurile de muncă

Ca urmare a faptului că cererea și oferta turistică determină concentrarea activității turistice în anumite zone geografice, la nivelul unei regiuni sau țări se poate înregistra fenomenul migraționist al forței de muncă spre zonele turistice, generând un deficit de forță de muncă în zonele în care fenomenul migrației este mare.

Un alt aspect negativ și foarte important, este dat de faptul că salariile plătite personalului angajat sunt situate la nivelul salariului minim pe economie. Un procent important din veniturile acestui personal provin din așa numite „bacșișuri”. Aceste venituri reprezintă un mare prejudiciu din punct de vedere economic, ca urmare a faptului că ele nu pot fi cuantificate și verificate sau nu sunt declarate oficial, ele nefiind generatoare de creștere de PIB, venituri la bugetele locale și naționale, ci din contra, ele încurajează dezvoltarea unei ”economii subterane”, neperformante (Cocean R., și colab, 2014).

Concluzii. În ansamblul unei economii turismul se manifestă ca un element dinamizator al sistemului economic el presupunând o cerere specială de bunuri și servicii, cerere care generează o creștere în sfera producției acestora. De asemenea, cererea turistică determină o adaptare a ofertei, care se materializează în dezvoltarea structurilor turistice și, indirect, în stimularea producției ramurilor participante la construirea și realizarea de noi mijloace de transport, instalații de agrement etc. Dezvoltarea turismului conduce astfel, la un semnificativ spor de producție.

BIBLIOGRAFIE

- Armaș, I., *Teorie și metodologie geografică*, Editura Fundației România de Măine, București, 2006
- Barbu, C., I., Drugan, O., N., „Touristic landscape and geosystems from Ozana-Topolița (Neamț) Depression”, *Annals of Valahia University of Târgoviște. Geographical Series*, 2015
- Barbu, C., I., *Impactul turismului asupra sistemului teritorial local din Depresiunea Neamțului*, Teza de Doctorat, Universitatea Al. I. Cuza, Iași, 2018
- Barbu, C., I., Stănilă A., „Economic impact of accommodation structures on the local territorial system”, *Annals of Valahia University of Târgoviște. Geographical Series*, 2016
- Bâc, P., D., *Turismul și dezvoltarea durabilă. Realități. Provocări. Oportunități*, Editura Economică, București, 2013
- Bulai, M., „Impactul crizei economice asupra cererii turistice în Moldova”, în *Turismul Rural Românesc în contextul dezvoltării durabile. Actualitate și perspectivă*, vol. XXIV, 2011
- Coccean, R., Moisescu, O., I., Toader, V., *Economie și planificare strategică în turism*, Editura Risoprint, Cluj Napoca, 2014
- Groza, O., *Geografia industriei*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2000
- Iordache, C., M., *Efectul multiplicator al turismului*, Universitatea Constantin Brâncoveanu, Facultatea Management Marketing în Afaceri Economice, Rm. Vâlcea, Analele Facultății de Economie Oradea, 2005
- Toader, V., *Economia turismului și industriei ospitalității. Note de curs*, Facultatea de Business, Univ. Babeș – Bolyai, Cluj Napoca, 2014.

**Semnificațiile termenului geografic „hlabnic” sau „vlabnic”
din Moldova istorică**
**The meanings of the geographical terms of „hlabnic” or „vlabnic”
in historical Moldova**

Ipate Emil-Dănuț⁸²

Rezumat. Forma cea mai veche de atestare documentară a entopicului analizat este cea de *hlabnic*, iar împreună cu forma *vlabnic* se află în documentele interne dintr-o perioadă cuprinsă între anii 1440 și 1727. Articolul evidențiază etimologia și semnificația pe care le putem atribui termenilor respectivi (împreună cu toate variante lor), surprinzând o sumedenie de dificultăți de interpretare și o serie de confuzii inerente înțelegerii toponomastice, a semnificațiilor specifice terminologiei adaptate pentru anumite situații, perioade și spații geografice din Moldova istorică, atât la est, cât și la vest de valea Prutului.

Cuvinte cheie: *hlabnic, hladnic, vlabnic, vladnic, vlahnic*

Abstract. The oldest documented word of the analyzed entopic is that of ‘hlabnic’, and together with ‘vlabnic’ it is found within the internal documents between 1440 and 1727. The article highlights the etymology and meaning we can attribute to the respective word (together with all their variants), capturing a lot of reading difficulties and a series of confusions inherent in the toponymic understanding, of the specific meanings of the terminology adapted for certain situations, periods and geographical spaces in historical Moldova, both east and west of the Prut valley.

Keywords: *hlabnic, hladnic, vlabnic, vladnic, vlahnic*

Iorgu Iordan, în *Toponimia românească*, abordează doar succint termenul de *vladnic*, cel pronunțat popular și *vlamnic*, căruia îi face următoarea descriere: „*Vlamnicul*, așa am auzit în copilărie pronunțându-se numele satului *Vladnicul*, din ale cărui păduri își aduceau tecucenii lemne de foc. Avem o disimilație (*d* și *m* sunt amândouă dentale) și totodată o asimilație (*m*, rezultat din *d*, este o nazală, la fel și cu *n*”) ⁸.

În lucrarea *Toponomastică*, editată la Sedcom Libris, Iași, în 2006, autorii ieșeni menționează termenul *hlabnic* la subcapitolul „*e*” - *particularități ale activităților economice*-, unde se face conexiunea cu termenul slav *хлеб* (*pâine, grâu*) și se precizează că... „Din tema slavă *хлеб* (*pâine, grâu*) derivă toponime vechi ca *Leamna*, din Câmpia înaltă a Bălăciței (< *хлебна*), *Lemnia*, din Depresiunea Trei Scaune și *Hlabnic* din Moldova, toate indicând *locuri de cultură preferențială a grâului*”⁷.

În alte cazuri, se ajunge la confuzia, greu de acceptat, cu substantivul *vlădică, vlădici*, un termen cu semnificația de *episcop, stăpânitor, domn, principe* (provenit de la *vladika*, din slava veche). Din primele dicționare și indicatoare de localități (din secolele al XIX-lea și al XX-lea), apar astfel de explicații eronate, fie din cauza confuziei de termeni, prin atracție paronimică, fie prin limitarea la o conexiune greșită, cea cu apelativul *vlădică* (de tipul substantivelor proprii ca Vlad, Vlădeni sau Vlădiceni, ultimul desemnând o poiană în partea de sud a municipiului Iași). Public, se afirmă că, *potrivit tradiției, în anul 1415, domnitorul Alexandru cel Bun și mitropolitul Iosif Mușat au întâmpinat la marginea Iașului, în locul unde se află astăzi Mănăstirea Vlădiceni, alaiul care ducea*

⁸² Ex - prof. Liceul Tehnologic „Petru Poni” Iași și Cex-iasi.ro. E-mail: lipate_emil@yahoo.com

moaștele Sfântului Mare Mucenic Ioan din Trapezunt, de la Cetatea Albă către capitala Suceava. Poiana unde a fost întâmpinat alaiul a căpătat numele de Poiana Vlădicăi, denumire existentă și în cronică (aici se face trimitere la o sursă neștiințifică - un ziar local din Iași).

Or, se știe că acest sfânt a fost decapitat la **2 iunie 1330**, în Cetatea Albă, iar după 72 de ani, la **24 iunie 1402**, moaștele sale au fost duse la Suceava¹⁷. Tot în anul **1402** se putea produce și evenimentul de la sud de Iași, cel cu întâmpinarea din *Poiana Vlădicăi*. Mențiunile ulterioare din anii 1414, 1415 etc., nu indică data evenimentului, ci data consemnării lui în înscrisuri.

De multe ori, constatăm o deturnare semantică a termenului sau o schimbare a înțelesului entopicului *vladnic*, prin utilizarea lui în forma adjectivului *puternic* (pornind de la termenul slav de *vlati = putere* sau de la etimonul numelui de *Vlad*).

Al. Odobescu, în lucrarea istorică *Pseudo-kynegetikos (sec. 19)*, face o astfel de eroare atunci când notează „*urmele unei cetăți de Uriși și brazda vladnică a Troianului*”, unde sensul dat termenului *vladnic* este cel specific adjectivului *puternic, impunător*. Chiar și DEX înregistrează doar forma adjectivală, dându-i o etimologie necunoscută, ceea ce se dezmințe în dicționarul lui H. Tiktin⁶.

Doar în unele dicționare mai noi, „*vladnic*” desemnează un „*teren umed (acoperit cu iarbă), de obicei pe malul unei ape curgătoare*”. Explicația este întărită în următorul citat documentar: „*Am miluit pe giupăneasa lui Albotă... cu un vladnic...pe Jijia cea veche*”. Ca regionalism, poate însemna și *baltă, lac (mare)*, cu plural *vladnice*; din slava veche *владникъ*⁵.

Constatăm că toponimele care-și au originea în acest entopic desemnează locuri amplasate pe forme de relief cu altitudine redusă (văi sau dealuri), în proximitatea unor iazuri, izvoare sau râuri. Forma populară de *vladnic*, ca și variantele *vlainic* și *vlanic*, au apărut începând din secolul al XVII-lea, în conformitate cu mențiunile documentare identificate în cele ce urmează.

Forma *Vladnic* este prezentă într-o traducere din secolul al XVIII-lea (al unui act din secolul al XVI-lea). Se aprecia că ar fi existat un pârâu din bazinul Șacovățului, la NE de Războieni, comuna Țibănești, județul Iași. El traversa un teren de bahnă, aflat acum sub apele Lacului de acumulare Tungujei. Apoi, în apropiere, *Pădurea Vladnic* este denumirea dată pentru un trup de pădure de la NE de satul Băcești, județul Vaslui⁶.

Cea mai veche atestare a termenului geografic de *hlabnic* este întâlnită sub forma *vârvul Hlabnicului*, într-un document din anul 1440, din care voi menționa câteva aspecte relevante.

La **14 noiembrie 1440**, la Vaslui, domnii Moldovei, Iliăș și Ștefan au emis un ispisoc în care se menționează: „*Iar hotarul Ceritienilor...începând din capul heleșteului, peste câmpu, la stâlpu, ...la codru, iar de la codru la vârful Hlabnicului, apoi iarăși dialul pâr la același heleșteu...*” (acest document din „limba sârbească s-au tălmăcit pe limba moldovenească”, la Iași, în anul 1810)⁹.

Entopicul este menționat și în 1451, în expresia *obârșia Hlabnicului*, într-un act pitoresc, emis de Bogdan-Voievod la 17 octombrie 1451, prin care se întărește o proprietate în Podișul Central Moldovenesc, *un hlabnic de fânaș pe Șacovăț, la confluența cu pârâul Gruiețul*, în apropiere de satele actuale Țibana și Țibănești (județul Iași). Aici apare menționat *hlabnicul, locul de prisacă și obiceiul prisăcilor*⁴:

«*Din mila lui Dumnezeu, noi, Bogdan voievod, domn al Țării Moldovei. Facem cunoscut cu această carte a noastră, tuturor celor care o vor vedea sau auzi citindu-se, că această adevărată slugă a noastră, Pătru Durnea, ne-a slijit drept și credincios. De aceea, noi, văzând dreapta și credincioasa lui slujbă către noi, l-am miluit cu deosebita noastră milă și i-am dat și l-am întărit, în țara noastră, în Moldova, loc de prisacă din pustie, pe Șacovăț, anume în capătul Cornișului (Derenului), unde cade Gruiețul în Șacovăț, pe cealaltă parte a Șacovățului, și loc de moară în matca Șacovățului și*

hlabnicul care este mai sus de Gruieț, pentru că i-a fost lui fânaț și pentru că a ascultat acest hlabnic de această prisacă»³.

Localizarea acestui **hlabnic** poate fi în apropierea **pârâului Gruieț** și a satului **Griești**, la SE de Țibănești, județul Iași (lângă un loc ce pare a folosi un toponim de origine latină, de la **granum (grâu)** și nu de **gronium** (mormăit) – sens notat eronat în dicționarul geografic al județului Iași¹⁸. În realitate, denumirea satului Griești este de la un loc de hlabnic plasat în zona colinei menționate documentar cu numele de **Grui sau Gruieț**, de la care și-au tras numele atât **râul Gruieț** (afluent al Șacovățului), cât și satul **Griești**, denumit inițial **Gruiești** (sic) – ceea ce reprezintă o descoperire personală expusă în monografia științifică a zonei aflată în lucru.

Ștefan cel Mare emitea un uric satului Lăslăoani, la **gura Hlabnicului**, iar în prezent acolo există **pârâul Vladnic**, un afluent pe partea stângă al Prutului (la N de satul Zagarancea, în apropiere de Ungheni). Apoi, la 6 august 1610 și în iunie 1627, satul numit **Verdeșeni** sau **Varticeni** era poziționat pe **Hlabnic**, ce pare un afluent al Prutului^{2 și 6}, aspect de clarificat.

În 1643 (7151) martie 8, Gligorie Ureche mare vornic de Țara de Jos, cu nepoții săi, Neculai Ureche spătar și Nistor Batiște, fac cunoscut că și-au împărțit toate satele rămase de la părinți”, printre care apare și.. **Verdeșenii pe Vlamnic, ...ținutul Iași**,¹¹(sat asimilat la Petrești, în secolul al XVIII-lea) desemnând, la prima vedere, o așezare pe un pârâu numit **Vlamnic** sau **Vladnic**, ceea ce nu este chiar o certitudine. După ce analizăm actele din 1583 și din 27 iulie 1609, constatăm că atât în hotarul Petreștilor din ținutul Cârlișău (azi Boghicea, județul Bacău), cât și cel din stânga Prutului (fostul ținut Iași), a existat, în proximitatea lor, câte **o poiană** cu numele de **Vladnic**¹².

Acest termen apare în documentele interne până în anul 1727, atunci când era întărită ca proprietate și „o coadă de heleșteu, ce se chiamă **hlabnicul**, la care **hlabnic** este iazul făcut de hatmanul Balica”, la Vlădenii de pe Jijia^{1 și 6}.

Anatol Eremia tratează distinct ca termeni geografici: **hlabnicul** și **hlabnicul**.

1. Termenul entopic **hlabnic**, frecvent atestat în secolele XV-XVI, dar fără un înțeles clar, are o semnificație doar presupusă: teren defrișat, curătură, fiind atestat documentar în 1451 (după părerea lui A. Eremia)¹³. Astfel, pentru Bogdan Damian, hlabnic semnifică o „**vale... cu izvoare care nu seacă și cu...mlaștini cu stuf și ... iarbă bună de fânaț**”, fie un „**loc acoperit cu nămol apos rămas dintr-o baltă secată**”. Tot Bogdan Damian remarcă mai multe forme documentare ale termenului: **hlabnic** (1440), **vlabnic** (1642), **vladnic**, **hlabnic** (sec. XVI-XVII)¹⁴.

La Anatol Eremia, identitatea etimologică a termenilor pare să se regăsească prin originea lor din vechiul termen slav **Глад** – **frig, răcoare, rece**, din care s-a ajuns, prin evoluție, la sensurile de **lac, pârâu, izvor...rece, vale rece, răcoroasă**. Se adaugă și variantele de **глад, хлад - loc mlaștinos, băltoacă**.¹⁰ E posibil să fi provenit, în anumite cazuri, de la termenul rus **хляб, хлябь** – **genune, hău, abis, șuvoi, cascadă, mlaștină, mocirlă, smârc, nămol, tină**, sau din sârbo-croatul **hleb** – **prăpastie, hău**, ori din **hlöb, hlöp** – **cascadă**.¹⁵

2. Termenul entopic **hlabnic**, (*ist.*) **răchitiș lângă un râu**. În plus, se mai atribuie și sensul de **apă ieșită, care face să meargă moara de apă**.¹⁶ Apare un citat documentar din 1668, în care...S-au pârât ...pentru un **hlabnic** ce iaste împotriva satului Vlădeanilor, peste Jijia...Să aleagă **șesul hlabnicului** lui Albotă¹⁰. Se dă exemplul de Vladnic, râuri, afluenți de stânga ai Prutului, în satele Zgarancea și Mășărești (Ungheni), lac secat – Sărăteni. Se apreciază că aceste hidronime apar în vorbirea curentă și cu formele **Vlamnic, Vlanic** (prin simplificarea a grupului fonetic **mn** la **n**). Se adaugă că ideea că entopicul poate fi întâlnit și la forme de relief pozitive precum **Dealul Vlamnicului de la Bălănești** (raionul Ungheni).

Pluralul acestor entopice este *hladnice* (*vladnice*), iar ca etimologie se indică același radical slav *Нлад* – *frig, răcoare, rece*, având un sens arhaic de (*lac, pârâu, izvor*) *rece*, (*vale*) *rece*, *răcoroasă*.

În concluzie, termenii și variantele analizate sunt mai frecvent atestate în hrisoavele sec. XV și XVI, având următoarele semnificații extrase documentar: „*hlabnic de fânaț*”, „*vale... cu izvoare care nu seacă și cu...mlaștini cu stuf și ... iarbă bună de fânaț*”, fie un „*loc acoperit cu nămol apos rămas dintr-o baltă secată*”, „*lac, pârâu, izvor...rece, vale rece, răcoroasă*”, „*loc mlăștinos, băltoacă, genune, hău, abis, șuvoi, cascadă, mlaștină, mocirlă, smârc, nămol, tină, răchitiș lângă un râu, apă iezită, care face să meargă moara de apă, (lac, pârâu, izvor) rece, (vale) rece, răcoroasă*”.

Bibliografie

1. Creșterea colecțiilor în anul 1909, Biblioteca Academiei Române, p. 192
2. *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. XXIII, Edit. Academiei, Buc., 2006, p. 479
3. *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. II, Edit. Academiei, Buc., 1976, p.16
4. *Litere, K, 390, f.6^v* Arhivele naționale Iași,
5. dextonline.ro/intrare/Vladnic/203107
6. Ciubotaru M, *Entopice de origine slavă*. Institutul de Filologia Română „A. Philipide” Iași, Editura Academiei, 2003 (p. 7-12)
7. Ungureanu Al. și Boamfă I., *Toponomastică*, Editura Sedcom Libris, Iași, 2006, p. 106
8. Iordan I., *Toponimia românească*, Editura Academiei, 1963, p. 355
9. *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. I, Edit. Academiei, Buc., 1975, p. 296-297
10. Eremia A., *Dicționar explicativ și etimologic de termeni geografici*, Edit. Știința, Chișinău (R. Moldova), 2006, p. 89
11. *Catalogul Arhivelor Moldovenești din Direcția Arhivelor Centrale*. Supliment I (1403-1700), Buc., 1975, p. 208
12. Iucal V., *Revista de istorie a Moldovei*, nr. 3-4 (119-120), Chișinău, 2019, articolul „Petreștii la Prut: legendă, nume, prima mențiune documentară”, p. 153-157
13. Bolocan Gh. (red. resp.), *Dicționarul elementelor românești din documentele slavo-române*, Buc., 1981, p. 104
14. Damian B., *Glosarul cuvintelor românești din documentele slavo-române*, Buc., 1946, p. 64
15. Bolocan Gh., Voronțova T., Șodolescu-Silvestru E.– *Dicționar rus-român*, Buc., 1985, indic. 1616
16. Moldovanu D., *Chestionar toponimic și entopic general cu un glosar de entopice onomasiologic*, Iași, 1978, p. 57
17. <https://www.crestinortodox.ro/sarbatori/sfantul-ioan-nou-la-suceava/moastele-sfantului-ioan-nou-la-suceava-158465.html> (doar pentru consultare).
18. Obreja Al., *Dicționar geografic al județului Iași*, Editura Junimea, 1979, p. 95

III.
DIDACTICA GEOGRAFIEI.
CERCETĂRI PEDAGOGICE

Utilizarea DEA în evaluarea eficienței școlilor gimnaziale la Evaluarea Națională. Studiu de caz: județul Constanța, Dobrogea, România
DEA usage in assessing the efficiency of secondary schools in the National Assessment Case study: Constanța county, Dobrogea, Romania

Matei Gheorghe¹

Rezumat. Studiul evaluează eficiența tehnică a 111 școli gimnaziale din comunele și orașele județului Constanța (cu excepția orașului Constanța) cu metoda DEA (Analiza Anvelopării Datelor), CRS (Randamente de Scară Constante), orientată spre ieșire (output oriented). Au fost analizate patru modele, rezultate prin combinarea variabilelor (inputuri și outputuri). Eficiența medie a celor patru modele variază de la 0,432 (43%) la 0,735 (73%). Pe baza scorurilor eficienței tehnice ale modelului 4 (cel cu toate variabilele incluse), școlile gimnaziale au fost grupate în: școli eficiente (cu scorul de 1,000 sau 100%), 15 școli, multe din mediul urban, reprezentând cca 22% din totalul școlilor analizate, mediu eficiente, slab eficiente, foarte slab eficiente și ineficiente (cu scorul de 0,000 sau 0%). Un factor important în distribuția acestor rezultate îl are apropierea sau depărtarea școlilor de centrele urbane (în special, față de Constanța), orașele asigurând acestor școli un personal didactic calificat. Stabilitatea rezultatelor analizei a fost testată prin aplicarea metodei jackknife. Testul t Welch evidențiază diferența dintre eficiența tehnică a școlilor din cele două medii: rural și urban.

Cuvinte-cheie: *Analiza Anvelopării Datelor (DEA), eficiență tehnică, jackknife, rural, școli gimnaziale.*

Abstract. The study evaluates the technical efficiency of 111 secondary schools in the communes and cities of Constanța county (except the city of Constanța) by output-oriented DEA (Data Envelopment Analysis), CRS (Constant Scale Returns) method. Four models were analyzed, resulting from the combination of variables (inputs and outputs). The average efficiency of the four models ranges from 0.432 (43%) to 0.735 (73%). Based on the technical efficiency scores of model 4 (the one with all variables included), secondary schools were grouped into: efficient schools (with a score of 1,000 or 100%), 15 schools, many from the urban environment, representing approx. 22% of all schools analyzed, medium effective, weakly effective, very weakly effective and ineffective (with a score of 0.000 or 0%). A key factor in the distribution of these results is the proximity or distance of the schools from the urban centers (particularly compared to Constanța), the cities providing these schools with qualified teaching staff. The stability of the analysis results was tested by applying the jackknife method. The Welch t-test highlights the difference between the technical efficiency of schools in both rural and urban environment.

Keywords: *Data Envelopment Analysis (DEA), technical efficiency, jackknife, rural, secondary schools.*

¹ Profesor la Școala Gimnazială nr. 23 „Constantin Brâncoveanu”, Constanța; e-mail: matei67@yahoo.com

1. Introducere. Cuvântul „educație” provine din limba latină, unde „educatio”, „educationis” înseamnă *educație, creștere* (Ionescu, 1992). Dicționarul explicativ al limbii române (DEX, 1996) îl definește ca „ansamblu de măsuri aplicate în mod sistematic în vederea formării și dezvoltării însușirilor intelectuale, morale sau fizice ale copiilor și ale tineretului sau, prin extensiune, ale oamenilor, ale societății”.

Ministerul Educației Naționale (MEN, 2019) identifică în viziunea asupra viitorului educației în România „Educația ne unește” cele patru roluri pe care le are educația atât pentru fiecare individ, cât și pentru întreaga societate. Primordial este rolul pe care îl are educația „în prosperitatea economică a fiecărui individ în parte, a fiecărei comunități, a fiecărei națiuni”. Rolul cultural al educației „rămâne principala cale prin care valorile și tradițiile se transmit din generație în generație”, iar rolul social „oferă fiecărui individ oportunitatea de a acumula cunoștințele și de a își dezvolta atitudinile și abilitățile necesare pentru a deveni un cetățean informat și activ” în vederea dezvoltării sale sociale, cu scopul de a contribui la creșterea economică și socială a comunității în care trăiește și a națiunii, în final. Important este și rolul educației care se referă la dezvoltarea personală, în sensul că „fiecare individ trebuie să aibă posibilitatea de a se dezvolta potrivit potențialului propriu”, astfel încât să obțină prosperitate pentru el, pentru familia lui și pentru grupul din care face parte. Având în vedere aceste roluri, ca și scopurile și obiectivele educației, guvernul României a înscris educația în programul său drept o prioritate absolută. De altfel, Organizația Națiunilor Unite a inclus educația în Obiectivele de Dezvoltare Durabilă centrale Agendei 2030. Din această perspectivă, „școala românească este în serviciul copilului, al familiei, al comunității și al societății”.

Școlile gimnaziale/învățământul gimnazial din România sunt încadrate, în conformitate cu Clasificarea Internațională Standard a Educației - ISCED 2011, nivelului de educație corespunzător învățământului secundar inferior de nivel 2 - ISCED 2011. Este bazat pe cel puțin 4 ani de instruire (clasele V-VIII) și cuprinde, de regulă, elevi în vârstă de 11-14 ani și peste. Face parte din tipul de învățământ obligatoriu. Promovații ultimului an de studiu obțin Certificat de test național (TEMPO-online INSSE, 2023).

Teritoriul României este împărțit administrativ în județe, orașe și comune (Codul administrativ al României, 2022). Județele sunt alcătuite din comune, orașe și, după caz, municipii. Comunele sunt unități administrativ-teritoriale de bază, cele mai mici din țară, care au în componența lor una sau mai multe localități rurale denumite sate. Comunele și satele aparțin mediului rural, în opoziție cu orașele, care aparțin mediului urban. Mediul rural cuprinde regiunile din afara orașelor, caracterizate prin predominarea activităților agricole, prin numărul mic de locuitori și valori mici ale densității populației, prin venituri mai mici ale populației comparativ cu veniturile locuitorilor orașelor, prin infrastructura precară (artere rutiere principale, căi ferate), prin lipsa unor utilități publice (apă rece, potabilă, apă caldă, canalizare, energie electrică, gaze naturale, dependențe - baie, bucătărie, grup sanitar), prin lipsa unor dotări de interes public (creșe, școli, biblioteci, săli de sport, dispensare, spitale etc.), prin izolare/departare față de centrele urbane etc.

Școlile gimnaziale se găsesc în fiecare sat-reședință de comună, și prea puțin în celelalte sate ale comunei sau deloc în satele mai mici, izolate, cu un număr mic de locuitori. De asemenea, populația școlară de gimnaziu, cu vârsta sub 14 ani, este înscrisă la liceele, de regulă,

cu profil tehnologic și, mai rar, cu profil teoretic, din satele-reședință de comună mai mari și mai bine poziționate în raport cu celelalte așezări rurale și urbane.

Educația, ca fenomen social, este domeniul care a suferit poate cele mai multe schimbări în ultimii 30 de ani, în urma multor așa-zise reforme, modificări de paradigmă, transformări, legi ale educației naționale, nu toate cu impact pozitiv asupra societății (vezi de exemplu, creșterea ratei analfabetismului funcțional în rândul elevilor, a ratei abandonului școlar, subfinanțarea, adâncirea inechității sociale și educaționale dintre elevii din mediul rural și cei din mediul urban etc.).

Organizația World Vision România aduce mereu în prim-plan prin studiile și rapoartele sale anuale inegalitățile din educație dintre cele două medii: rural și urban. Astfel, în anul 2022, 9% dintre copiii din mediul rural nu au frecventat nicio instituție de învățământ, aproape unu din trei elevi de la sate n-a reușit să ia peste 5 la Evaluarea Națională, comparativ cu unu din 10 elevi din mediul urban, peste 36% dintre elevii de la sate au luat sub 5 la matematică, comparativ cu 14% în mediul urban, aproape unu din patru elevi de la sate nu a reușit să obțină o medie peste 5 la limba română (în condițiile în care 40% dintre elevii care au participat la examen au fost din mediul rural), doar 50% dintre elevii care au terminat clasa a VIII-a acum patru ani au reușit să ia Bacalaureatul, doar 8% dintre elevii din mediul rural termină o facultate ș.a.

În același context se pot aminti și rezultatele slabe ale elevilor români, în general, și ale celor din mediul rural, în special, la evaluările internaționale PISA și TIMSS din ultimii ani (Matei, 2016). Astfel, „elevii din mediile dezavantajate sunt, în medie, cu trei ani de studiu în urmă față de colegii lor”, arată datele PISA, citate de World Vision România. De asemenea, decalaje mari între cele două medii există și în ceea ce privește rata de absolvire a învățământului gimnazial, care se calculează ca raport între numărul total de absolvenți ai clasei a VIII-a și numărul populației de vârstă corespunzătoare finalului de gimnaziu (14 ani). La sfârșitul anului școlar 2020-2021, valoarea acestui indicator a fost de doar 53,8% în mediul rural, cea mai mică valoare din ultimii 18 ani în România (față de 71,1% în anul școlar 2012-2013). Această valoare se poate explica prin rata mai mare a abandonului școlar în mediul rural, precum și prin transferul elevilor către finalul gimnaziului la unități școlare din mediul urban „ca o opțiune pentru o educație de o calitate mai ridicată, care oferă șanse mai mari pentru continuarea studiilor în învățământul liceal” (Raport..., 2022).

Lucrarea de față are un scop dublu. În primul rând, măsoară eficiența tehnică a școlilor gimnaziale din județul Constanța la Evaluarea Națională (exceptând școlile gimnaziale din orașul-reședință de județ - Constanța), iar în al doilea rând, investighează factorii (input-urile) care pot afecta în mod semnificativ eficiența acestor școli (oferind și câteva explicații în acest sens). Lucrarea este organizată pe câteva secțiuni. Astfel, secțiunea 2 prezintă o trecere în revistă a literaturii de specialitate referitoare la eficiența tehnică în domeniul educației. Secțiunea 3 prezintă, pe scurt, zona de studiu în care se încadrează școlile gimnaziale studiate. Secțiunea 4 redă metodologia DEA utilizată în lucrare (cadrul conceptual, modelul inputurilor și outputurilor). În secțiunea 5 sunt prezentate rezultatele studiului și discuțiile pe baza acestor rezultate. În cele din urmă, secțiunea 6 oferă concluziile lucrării.

2. Literatura de specialitate

Literatura de specialitate privind măsurarea eficienței școlare cu metoda DEA (Data Envelopment Analysis – Analiza Anvelopării Datelor) este vastă, mai ales, la nivel

internațional, având în vedere perioada lungă de timp care a trecut de la folosirea pentru prima dată a acestei metode de către Charnes, Cooper și Rhodes, în anul 1978, într-o lucrare în care a fost analizată eficiența școlilor publice din SUA. Au apărut, în acest interval de timp, o cohortă de lucrări în foarte multe state, dezvoltate sau în curs de dezvoltare, de pe toate continentele globului. Au fost evaluate în aceste lucrări unități școlare din toate nivelurile: preșcolar, primar, gimnazial, liceal și academic, publice sau private.

Scopul acestei secțiuni nu este de a prezenta o trecere în revistă exhaustivă a literaturii de aplicare a DEA în educație, ci de a prezenta unele dintre studiile relevante pentru evaluarea eficienței școlilor gimnaziale, cele care fac obiectul de studiu al acestei lucrări. Studiile sunt redată mai jos, în ordinea apariției lor, de la cele mai noi la cele mai vechi, și sintetizate în Tabelul 1.

Gao și Liu (2021) calculează, pe baza unui chestionar aplicat directorilor de școli în anul școlar 2014-2015, eficiența a 60 de școli gimnaziale din China. Ei determină o medie a eficienței la scară (scale efficiency) de 0,813 pentru aceste școli (doar 16 dintre ele fiind eficiente) și identifică raportul profesor-elev ca fiind inputul care duce la scăderea eficienței în aceste școli, mai bine zis calitatea predării realizate de cadrele didactice.

Akbar (2018) măsoară eficiența tehnică (technical efficiency) a școlilor gimnaziale din 33 de regiuni din Indonezia analizând testelor standardizate aplicate în anul 2012. Identifică și inputurile care influențează pozitiv scorul eficienței elevilor din aceste școli. Eficiența tehnică medie a școlilor din Indonezia a fost de 0,980, din care 9 regiuni ating eficiența maximă. Inputurile care contribuie semnificativ la creșterea scorului eficienței sunt raportul mai mare profesor-elev și numărul mai mare de profesori care dețin gradul I.

Nghiem *et al.* (2016) analizează eficiența tehnică a 832 de școli gimnaziale din Australia dintr-un total de 6.774 de școli primare, gimnaziale și licee în perioada 2009-2011. A rezultat un scor al eficienței tehnice de 0,760. Pentru a testa robustețea datelor autorii folosesc analiza de sensibilitate (sensitivity analysis). Autorii introduc, în prima fază, ca un al doilea output, scorurile rezultate inițial, iar în adoua fază scot din analiză școliile supereficiente una câte una. Scorurile rezultate cresc în acest fel: 0,760, respectiv 0,630.

Ramzi *et al.* (2016) evaluează eficiența școlilor gimnaziale și liceelor din 24 de guvernorate din Tunisia în perioada 1999-2008. Ei folosesc nouă modele diferite, cu anumite inputuri și outputuri, ajungând la concluzia că în perioada analizată scorurile eficienței tehnice au crescut în majoritatea guvernoratelor tunisiene.

Di Giacomo și Pennisi (2015) estimează eficiența a peste 1.000 de școli primare și gimnaziale din Italia pe baza rezultatelor de la evaluarea națională din anul școlar 2009-2010. Scorul mediu al eficienței tehnice la citire în limba italiană și matematică pentru școlile gimnaziale diferă între cele trei regiuni ale Italiei: 0,910, pentru regiunile Nord și Centru, și 0,790, pentru regiunea Sud.

Arshad (2013) investighează nivelul eficienței tehnice al școlilor gimnaziale din învățământul secundar din Malaezia la testul TIMSS 2007, ajungând la concluzia că Malaezia este ineficientă tehnic în ceea ce privește utilizarea resurselor sale educaționale pentru a obține rezultate mai bune la testul TIMSS comparativ cu țările care au susținut acest test. Media eficienței la scară a fost de 0,740. Aceeași medie în cazul României a fost de 0,760.

Wokadala (2011) evaluează eficiența tehnică a 283 de școli gimnaziale din Uganda în funcție de locație (rural-urban), de tipul de proprietate (privată-publică) și de statutul USE (școli care

implementează politica de educație secundară universală – USE, pentru care guvernul oferă o anumită subvenție și școli non-USE, care percep taxe de școlarizare mari de la elevii proveniți din medii socio-economice înalte). Cercetarea se bazează pe rezultatele de la evaluarea națională din anul 2009. Eficiența medie mai mare o au școlile din partea a doua a fiecărei perechi: 0,740-0,780 (rural-urban), 0,720-0,770 (privată-publică) și 0,730-0,800 (USE-non-USE). Din numărul total de școli analizate doar 19 școli ating eficiența maximă (1,000).

Borge și Naper (2005) apreciază eficiența tehnică a școlilor gimnaziale din 426 de municipii din Norvegia în anii școlari 2001-2002 și 2002-2003 prin două modele cu variabile diferite. Scorul mediu al eficienței pentru primul model a fost de 0,784, iar pentru al doilea model de 0,787. Sunt analizați factorii care contribuie sau nu la scorul mediu al eficienței tehnice. Astfel, veniturilor municipale mari, gradul ridicat de fragmentare a partidelor și ponderea mare a socialiștilor în consiliul local sunt asociate cu o eficiență educațională scăzută.

Barbetta și Turati (2003) măsoară eficiența tehnică a 497 de școli gimnaziale din regiunea Piemont din nordul Italiei în anul școlar 1998. Aceste școli sunt împărțite în școli publice, școli private pentru profit și școli private nonprofit. Eficiența tehnică medie pentru întreg eșantionul de școli se încadrează între 0,340 și 0,510. Școlile nonprofit (61 de școli) sunt mai eficiente decât cele 423 de școli publice (0,350 față de 0,340) și mult mai eficiente decât cele 13 școli pentru profit (0,170). Studiul indică și factorii cu impact negativ asupra eficienței, și anume elevii străini și elevii cu dizabilități. Și dimensiunea școlii/numărul de elevi reprezintă un factor care influențează eficiența tehnică.

Soteriou *et. al.* (1998) măsoară eficiența educațională a 55 de școli gimnaziale (33 de școli din mediul urban și 22 din mediul rural) din Cipru la testul TIMSS 1995 folosind trei modele cu variabile diferite. Valoarea medie a eficienței variază pentru toate modelele între 0,959 și 0,971 pentru școlile din mediul urban și între 0,943 și 0,967 pentru cele din mediul rural.

Tabelul 1. Rezumatul studiilor anterioare

Autori (Anul)	Eșantion	Inputuri	Outputuri
Gao, J., Liu, Y. (2021)	școlile gimnaziale ¹ din China	raportul profesor-elev, raportul calculatoare-elev, raportul numărul de locuri-elev	scorul școlii (între 1 și 4)
Akbar, R. (2018)	școlile gimnaziale din Indonezia	profesor per elevi, numărul profesorilor cu gradul I, media cheltuielilor școlii, durata medie până la școală, distanța medie până la școală	scorul mediu la testul PISA ²
Nghiem, H.S. et al. (2016)	școlile primare, gimnaziale și	raporturile profesor/elev, personal nedidactic/elev, veniturile recurente per elev, cheltuielile per elev, educația și ocupația părinților, îndepărtarea geografică, proporția	punctajele obținute la testele de gramatică și punctuație, calcul,

	liceele din Australia	de aborigeni, elevii care nu vorbesc limba engleza, tipul școlilor	citire, ortografie și scriere
Ramzi, S. et al. (2016)	școlile gimnaziale și liceele din Tunisia	numărul de profesori la 100 de elevi, numărul de săli de clasă la 100 de elevi, numărul de școli la 1 milion de locuitori, cheltuielile de educație per elev	punctajul obținut la examenul național de la sfârșitul gimnaziului (clasa a IX-a)
Di Giacomo, G., Pennisi, A. (2015)	școlile primare și gimnaziale din Italia	cheltuielile școlare per elev, profesor per elevi, alt personal per elevi, statutul socio-economic-cultural al elevilor	performanța medie la evaluarea națională din clasa a VI-a la citire în limba italiană și la matematică
Arshad, M.N.M. (2013)	școlile gimnaziale din Malaezia	cheltuielile pentru educația secundară ca procent din PIB, raportul profesor-elev	scorurile medii la matematică și științe la testul TIMSS ³
Wokadala, J. (2011)	școlile gimnaziale din Uganda	indicele facilităților materiale (biblioteci, calculatoare, ateliere, depozite, camere de locuit pentru profesori), numărul de profesori la 100 de elevi, numărul sălilor de clasă la 100 de elevi, profesorii autorizați	scorurile medii la biologie, limba engleză și matematică
Borge, L.E., Naper, L.R. (2005)	școlile gimnaziale din Norvegia	numărul de ore pentru profesorii autorizați, numărul de ore pentru profesorii neautorizați	punctajele obținute la limba norvegiană, limba engleză, matematică și la alte discipline la sfârșitul gimnaziului (clasa a X-a)
Barbetta, G.P., Turati, G. (2003)	școlile gimnaziale din Piemont (Italia)	numărul de profesori, numărul de profesori care se ocupă de elevii cu dizabilități, numărul de elevi străini, personalul administrativ, personalul nedidactic, ponderea persoanelor licențiate în arte (Bachelor of Arts) din populația totală a cartierului școlii, numărul de sucursale bancare active din cartierul școlii	numărul absolvenților la examenul final
Soteriou, A. et al.	școlile gimnaziale din Cipru	vârsta profesorilor, nivelul de educație al profesorilor, educația	scorul la matematică la testul TIMSS

(1998) părinților, statutul socio-economic,
mărimea școlii, numărul de cărți
de la domiciliul elevilor

¹ numite în multe țări lower secondary schools, junior high schools sau middle schools;

² PISA - Programme for International Student Assessment (Programul pentru Evaluarea Internațională a Elevilor);

³ TIMSS - Trends in International Mathematics and Science Study (Tendințe în Studiul Internațional al Matematicii și Științelor).

Sursa: Elaborat de autor

În România, există câteva studii în care este utilizată metoda DEA pentru evaluarea eficienței tehnice a unor instituții de învățământ superior. Liță (2018) calculează eficiența tehnică a 49 de universități publice din România folosind ca inputuri numărul de studenți repartizați unui profesor din învățământul superior public și alocația bugetară per student în învățământul superior românesc, iar ca output, ponderea numărului de absolvenți de învățământ superior public în numărul total de studenți care urmează cursuri la nivelul fiecărei unități de învățământ superior. Pentru 10 dintre aceste universități scorul eficienței educaționale depășește 0,800. Bliidișel (2013) măsoară eficiența a 40 de universități ajungând la concluzia că toate acestea ating o „performanță satisfăcătoare” în urma aplicării testelor de eficiență.

În schimb, Roman și Jaba (2009) evaluează eficiența tehnică a liceelor din București pe baza următoarelor inputuri: raportul elevi absolvenți/total elevi pentru fiecare liceu, media generală a notelor de absolvire, numărul de granturi naționale obținute de elevii liceului și numărul de premii obținute la concursuri naționale și internaționale. Ca outputuri, studiul ia în calcul: numărul total al profesorilor, reputația liceului (definită de nota minimă de admitere), calitatea echipamentelor, nivelul economic al studenților (definit de numărul de granturi sociale), numărul total al elevilor și numărul mediu de elevi din fiecare clasă.

Și în Republica Moldova există studii pentru evaluarea eficienței tehnice cu metoda DEA a unor instituții de învățământ superior. Cimpoeș *et al.* (2022) determină performanța academică a facultăților din două instituții de învățământ superior cu profil agrar, una din București și alta din Chișinău. Pentru universitatea bucureșteană, cel mai mare scor atins de una dintre facultăți este de 0,764, în timp ce pentru universitatea de peste Prut, 0,718 este cel mai mare scor înregistrat. Tomiță *et al.* (2018) analizează comparativ performanța academică a șase instituții de învățământ superior și organizații din sfera științei și inovării cu profil agronomic din Republica Moldova. Folosește 12 inputuri și două outputuri înregistrând un scor maxim de 0,799.

Din cunoștințele autorului, în România, nu există niciun studiu privind măsurarea eficienței școlilor gimnaziale prin metoda DEA. Măsurarea eficienței tehnice se face în funcție de rezultatele de la Evaluarea Națională la nivel regional, pe o anumită unitate administrativ-teritorială a țării – județul Constanța.

3. Zona de studiu

Dobrogea, cunoscută încă din Antichitate sub denumirea de Scithya Minor (Sciția Mică), este provincia istorică situată în extremitatea sud-estică a României, între Dunăre (la vest), Marea Neagră (la est), Ucraina (la nord) și Bulgaria (la sud) (Figura 1). Are o suprafață de 15.570 km², fiind alcătuită din două județe: Tulcea (în nord), cu 8.499 km² și Constanța (în sud), cu

7.071 km². Populația celor două județe este de cca 850.000 de locuitori (INS, 2023), dintre care cca 656.000 de locuitori în județul Constanța (Matei, 2022).

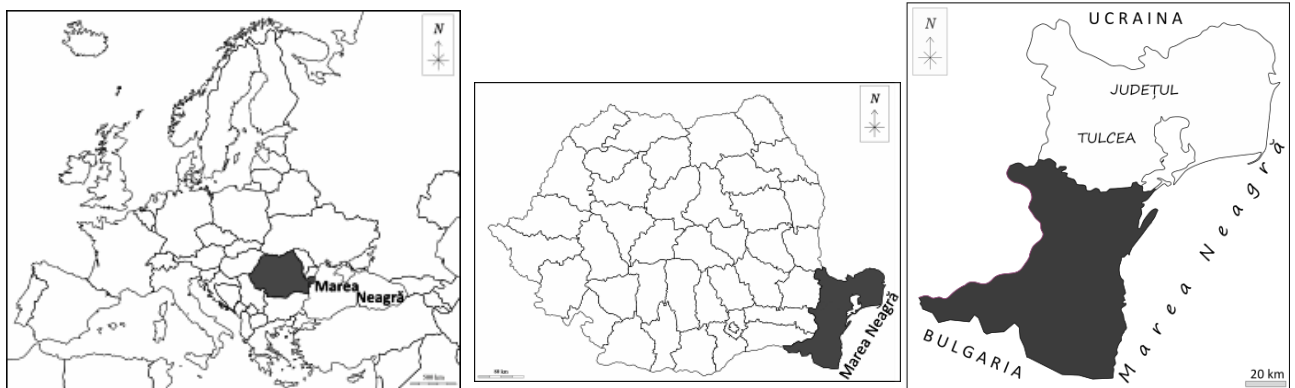

Figura 1. Poziția geografică a județului Constanța în Europa, România și Dobrogea.

Sursa: Elaborată de autor

4. Metodologie

4.1 Cadrul conceptual al Analizei Anvelopării Datelor (DEA)

Ideea de eficiența tehnică apare în literatura economică încă din 1951 într-o lucrare a lui T.C. Koopmans. Eficiența tehnică este definită ca un vector input/output pentru care este imposibil din punct de vedere tehnologic să crească orice output fără a crește simultan orice input (Ruggiero, 1996). Mai târziu, în 1957, M.J. Farrell elaborează un indice radial al eficienței tehnice bazat pe intrări, eficiența fiind măsurată ca reducere în proporție egală maximă a tuturor inputurilor în concordanță cu producția echivalentă a outputurilor observate (Ruggiero, 1996). Pe baza indicelui Farrell, se dezvoltă mai târziu, către sfârșitul anului 1970, metoda DEA (Data Envelopment Analysis – Analiza Anvelopării Datelor), o metodă matematică bazată pe programare liniară pentru calcularea eficienței frontierei (efficiency frontier) lansată de Charnes, Cooper și Rhodes (1978) și extinsă de Baker, Charnes și Cooper (1984). Cu ajutorul acestei metode se poate estima eficiența tehnică a așa-numitelor Unități de Decizie (Decision-Making Units – DMU). Aceste DMU-uri pot fi firme, întreprinderi, spitale, bănci, școli, licee, universități, porturi, țări, regiuni etc.

Măsurarea performanței în termeni de eficiență este definită de raportul:

$$(1) \quad \text{Eficiența} = \frac{\text{suma ponderată a outputurilor}}{\text{suma ponderată a inputurilor}}$$

Eficiența (E) unei unități de luare a deciziei (DMU) (j) poate fi scrisă și altfel:

$$(2) \quad E_j = \frac{\sum_{r=1}^s u_{rj} y_{rj}}{\sum_{i=1}^m v_{ij} x_{ij}}$$

unde:

y_{rj} – cantitatea de produs r generată de DMU _{j} , output;

x_{ij} – cantitatea de resursă i utilizată de DMU _{j} , input;

u_{rj} – ponderea outputului y_{rj} ;

v_{ij} – ponderea inputului x_{ij} ;
 $r = 1, 2, \dots, s$ – numărul de produse generate;
 $i = 1, 2, \dots, m$ – numărul de resurse utilizate;
 $j = 1, 2, \dots, n$ – numărul de DMU-uri.

Conceptul metodei DEA este ilustrat în Figura 2.

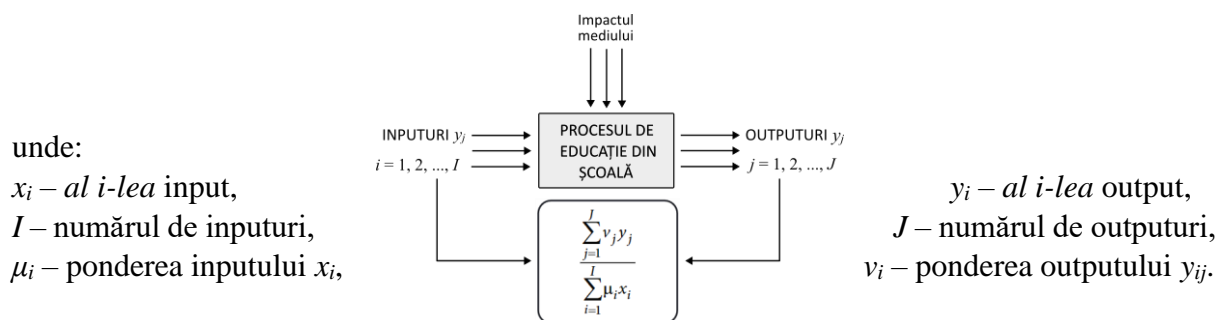

Figura 2. Reprezentarea schematică a metodei DEA.

Sursa: Nazarko și Šaparauskas (2014), bazat pe Thanassoulis și Dunstan (1994)

Aplicarea metodei DEA nu necesită a priori determinarea valorilor. Optimizarea lor se face pentru fiecare obiect în parte prin rezolvarea sarcinii de programare liniară cu scopul de a maximiza relația output-input descrisă în ecuația (2) ținând cont de restricțiile date, ca în ecuația de mai jos:

$$\max h_{j_0} = \frac{\sum_{r=1}^s u_{rj_0} y_{rj_0}}{\sum_{i=1}^m v_{ij_0} x_{ij_0}} \quad (3)$$

supusă la

$$\frac{\sum_{r=1}^s u_{rj_0} y_{rj_0}}{m} \leq 1, \quad j = 1, \dots, j_0, \dots, n;$$

$$\sum_{i=1}^m v_{ij_0} x_{ij_0}$$

$$u_{rj_0} \geq 0, \quad r = 1, \dots, s;$$

$$v_{ij_0} \geq 0, \quad i = 1, \dots, m.$$

Cu alte cuvinte, trebuie să fie găsite valori pentru vectorii u și v , în așa fel încât măsura eficienței pentru acest DMU (j) să fie maximizată.

Există două modele de anvelopare a datelor. Unul dintre acestea este numit CCR (acronimul autorilor metodei – Charnes, Cooper și Rhodes) sau CRS (Constant Returns to Scale – *randamente de scară constantă*), iar celălalt BCC (acronimul autorilor modelului – Banker, Charnes, Cooper) sau VRS (Variable Returns to Scale – *randamente de scară variabilă*).

Un model DEA poate fi orientat spre intrare (*input oriented*), adică ia în calcul cu cât pot fi reduse proporțional cantitățile de intrare fără a modifica cantitățile de ieșire produse. De asemenea, poate fi orientat spre ieșire (*output oriented*), adică ia în considerare cu cât pot fi mărite proporțional cantitățile de ieșire fără a modifica cantitățile de intrare utilizate.

Frontiera producției indică nivelul maxim de output care poate fi realizat cu un anumit nivel de input. DEA optimizează fiecare obiect cu scopul de a construi frontiera producției (efficiency frontier), care constă într-o curbă formată exclusiv din DMU-uri eficiente. Această curbă învește (anvelopează) toate celelalte puncte (școli în acest caz) de pe grafic, de aici și numele metodei – Data Envelopment Analysis (Analiza Anvelopării Datelor). Zona dintre frontiera producției și axa x (a inputului) se numește set de producție fezabil, reprezentând un set de combinații de input-output fezabile din punct de vedere tehnologic pentru orice tip de DMU. Punctele din interiorul setului de producție sunt inefficiente (Oxford Reference).

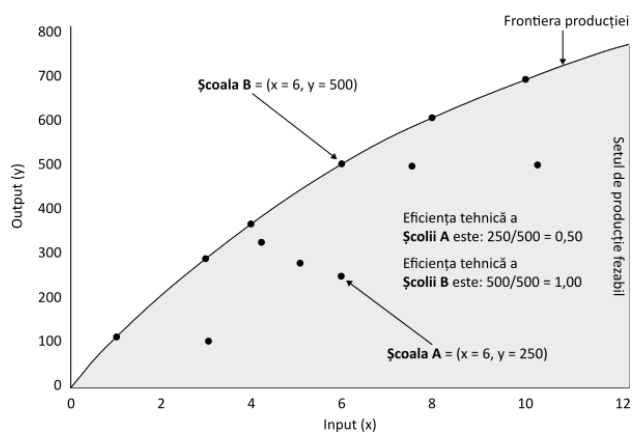

Figura 3. Ilustrarea frontierei producției cu un input și un output.

Sursa: <https://epi.org.uk/publications-and-research/blog-school-efficiency-par-introduction-to-methods-from-economics-data-envelopment-analysis/> (prelucrare simplificată)

Școlile A și B de pe grafic au același nivel de input (6), dar numai școala B este eficientă având un nivel de producție dublu față de școala A. Se poate, astfel, calcula un scor de eficiență pentru cele două școli estimând distanța dintre fiecare școală și frontiera producției. Cel mai mare output posibil la același nivel de input este de 500 pentru școala B, în timp ce școala A produce jumătate din această cantitate, 250, rezultând pentru școala A o eficiență tehnică de 0,50 (250/500) sau de 50%. În schimb, școala B se află pe curba frontierei producției realizând maximum posibil de 500. Prin urmare, eficiența tehnică este egală cu 500/500, ceea ce înseamnă că are un scor de eficiență de 1,00 sau, echivalent, că este eficientă 100%.

Studiul folosește pentru estimarea performanței școlare modelul CRS (Constant Returns to Scale – randamente de scară constante) de anvelopare a datelor, orientat spre ieșire (output oriented). Analizând sistemul de educație se pot identifica ușor atât școlile eficiente, cât și cele mai puțin eficiente la nivel național și se pot găsi factorii determinanți ai eficienței educaționale. O creștere a eficienței educaționale ar duce negreșit la rezultate mai bune ale elevilor fără o creștere a resurselor (Stupnytskyy, 2004).

4.2 Alegerea și descrierea inputurilor și outputurilor

DEA este o tehnică de măsurare a eficienței tehnice ce utilizează multiple inputuri și outputuri. Comparăția între diferitele școli din județul Constanța este dificil de realizat, pentru că operația în sine este complexă și nici pe deplin obiectivă, având în vedere mediul în care funcționează ele (rural-urban), numărul de elevi, numărul și calitatea cadrelor didactice, dotările de care dispun etc. Cu toate acestea,

alegerea cu mare atenție a variabilelor (mai ales a inputurilor) poate conduce, în final, la departajarea școlilor și la sintetizarea unor informații valoroase despre cât de eficiente sunt acestea. De aici, și avantajul indiscutabil al acestei metode, acela de a folosi valori exprimate în diferite unități pentru compararea și măsurarea eficienței tehnice a acestor DMU-uri.

Conform conceptului metodei din Figura 2, pentru a analiza eficiența școlilor constănțene s-a presupus că fiecare școală poate fi caracterizată printr-un set de inputuri care produc un set de outputuri, precum și variabilele de mediu care rămân în afara controlului școlilor.

Tabelul 2 prezintă categoriile de variabile analizate, precum și o scurtă descriere a acestora.

Tabelul 2. Modelul variabilelor

Denumirea variabilei		Descriere	
Inputuri (I)	de mediu	E ₁ dis	distanța față de orașul-reședință de județ Constanța (în km)
		E ₂ elevi/100 loc	numărul de elevi raportat la 100 de locuitori
		I ₁ elevi abs	numărul de elevi absolvenți de clasa a VIII-a
		I ₂ elevi abs/100 elevi	numărul de elevi absolvenți raportat la 100 de elevi
		I ₃ cadre didac	numărul cadrelor didactice de gimnaziu
		I ₄ săli	numărul sălilor de clasă de gimnaziu
	Outputuri (O)		O ₁ lb rom
		O ₂ mate	media la matematică la Evaluarea Națională
		O ₃ elevi repart	numărul de elevi repartizați la liceu (inclusiv la liceele militare)
Rezultate (R)		R ₁ efic	eficiența tehnică
		R ₂ superefic	supereficiența

Sursa: Elaborat de autor

În categoria inputurilor intră, după cum se poate vedea în tabelul de mai sus, două inputuri de mediu. Sunt acele variabile pe care școlile nu le pot controla, dar care au un oarecare impact în estimarea eficienței școlare. Astfel, distanța față de orașul-reședință de județ are o anumită importanță în calcularea scorului eficienței școlilor. Aproximativ, apropierea comunelor sau orașelor din județ față de orașul Constanța (sau a comunelor față de aceste orașe din cuprinsul județului) asigură școlilor un avantaj, personal didactic calificat, cu profesori titulari care garantează o vădită continuitate în pregătirea elevilor, îndeosebi la limba română și la matematică. A doua variabilă de mediu se referă la numărul de elevi din grădinițe, din învățământul primar și din învățământul gimnazial din grădinițele și școlile comunelor sau orașelor raportat la 100 de locuitori din numărul de locuitori al localităților respective. Inputurile controlate de școli sunt: numărul total de elevi absolvenți de clasa a VIII-a, numărul de elevi absolvenți de gimnaziu raportat la 100 de elevi din grădinițe, din învățământul primar și din învățământul gimnazial, numărul total al cadrelor didactice de gimnaziu și numărul total al sălilor de clasă de gimnaziu.

Categoria outputurilor cuprinde: media la limba și literatura română, media la matematică (cele două discipline la care se susține Evaluarea Națională) și numărul total de elevi repartizați la liceu în baza mediei celor două discipline și a mediei claselor V-VIII. Media la limba română și media la

matematică au fost calculate ca medie aritmetică a notelor obținute de elevii din unitățile școlare ale comunelor și ale orașelor care au susținut ambele probe la Evaluarea Națională.

4.3 Sursa datelor

Datele utilizate pentru estimarea eficienței școlilor gimnaziale din județul Constanța provin doar din două surse. Numărul de locuitori al orașelor și comunelor județului, numărul de elevi, de cadre didactice și de săli de clasă au fost extrase din baza de date statistice a Institutului Național de Statistică din București (INS) – TEMPO-online. Toate datele sunt din anul școlar 2020-2021.

De pe site-ul Evaluare Națională 2021 (evaluare.edu.ro) a Ministerului Educației au fost obținute mediile celor două discipline de la probele de examen - limba și literatura română și matematică, precum și numărul absolvenților repartizați în liceele din județul Constanța.

Distanța dintre orașul-reședință de județ Constanța și orașele și satele-reședință de comună a fost calculată de pe website-ul distanta.ro. Studiul s-a bazat pe analiza datelor a 111 școli gimnaziale și licee din comunele și orașele județului Constanța (cu excepția școlilor gimnaziale și a liceelor din orașul Constanța). Unitățile școlare analizate provin, așadar, atât din mediul rural (81 de unități școlare, cu 1.576 de elevi absolvenți, care au încheiat clasa a VIII-a în școlile gimnaziale și liceele din comunele județului), cât și din mediul urban (30 de unități școlare, cu 1.240 de elevi absolvenți, care au terminat gimnaziul în școlile gimnaziale și liceele din orașele județului).

Tabelul 3 redă sintetic valorile variabilelor calculate pentru comunele și orașele județului, dar și scorul eficienței școlare și al supereficienței.

Supereficiența se calculează atunci când se folosește distanța radială („partea radială”, în modelul CCR/BCC). Ea indică îmbunătățirea necesară atunci când toți factorii relevanți sunt îmbunătățiți de același factor în mod echiproportional. Pentru DMU-urile ineficiente, scorul de supereficiență coincide cu scorul eficienței. Pentru DMU-urile eficiente se calculează un scor care indică modificarea radială maximă care este fezabilă astfel încât DMU-ul să rămână eficient. Scorul supereficienței este definit ca scorul eficienței căruia îi sunt excluse restricțiile în evaluarea unui DMU.

Pentru calcularea scorului eficienței școlilor s-a folosit softul MaxDEA 8 Basic, iar pentru calcularea supereficienței s-a utilizat softul EMS (Efficiency Measurement System).

Tabelul 3. Calculațiile variabilelor, eficiența tehnică și supereficiența

N r. cr t.	Oraș / Comună	dis (E ₁)	elevi/ 100 loc (E ₂)	ele vi abs 1 (I ₁)	elevi abs/ 100 elevi (I ₂)	cad re did ac (I ₃)	să li (I ₄)	lb ro m ² (O ₁)	mat e ² (O ₂)	elevi repa rt ³ (O ₃)	efic ⁴ (R ₁)	supe r efic ⁴ (R ₂)
1	CERNAVODĂ	66	9,84	131	7,21	65	44	6,6 9	6,25	109	1,0 00	103, 49
2	EFORIE	18	7,85	56	6,50	29	20	6,8 4	6,56	42	0,8 95	89,5 0
3	HÂRȘOVA	87	11,51	51	4,04	23	42	6,9 4	6,11	48	1,0 00	112, 93
4	MANGALIA	44	9,42	277	7,53	110	92	7,1 4	6,58	212	1,0 00	117, 80
5	MEDGIDIA	41	9,09	281	6,97	131	91	6,8 5	6,02	212	1,0 00	107, 63

6	MURFATLAR	20	9,82	69	6,36	33	22	5,9 3	4,99	45	0,7 61	76,0 7
7	NĂVODARI	20	8,93	244	6,36	115	79	7,2 7	6,48	181	1,0 00	176, 22
8	NEGRU VODĂ	58	10,25	28	4,81	8	8	6,1 0	4,55	18	1,0 00	116, 29
9	OVIDIU	14	9,30	72	4,83	54	25	6,3 5	5,91	29	0,8 82	88,1 8
10	TECHIRGHIO L	16	8,73	31	4,27	28	21	6,1 9	5,37	17	0,9 13	91,2 7
11	23 August	32	8,89	32	6,23	18	10	7,1 9	5,62	21	0,8 11	81,0 7
12	Adamclisi	64	12,59	9	2,52	18	9	5,0 1	3,67	1	0,6 02	60,2 1
13	Agigea	11	7,22	33	5,14	15	9	7,4 8	6,91	31	1,0 00	211, 86
14	Albești	58	12,19	17	3,64	23	0	7,4 6	5,11	8	1,0 00	big ⁵
15	Aliman	93	13,22	22	5,99	12	13	4,3 1	3,86	6	0,4 63	46,3 2
16	Amzacea	36	11,09	22	6,83	14	10	4,2 4	4,15	4	0,5 61	56,0 7
17	Băneasa	94	14,17	54	5,15	12	17	4,7 7	4,54	22	0,8 41	84,1 0
18	Bărăganu	41	12,68	14	5,12	8	4	6,6 2	5,68	6	1,0 00	122, 79
19	Castelu	32	11,18	28	3,04	20	19	5,4 4	4,37	12	0,8 34	83,4 3
20	Cerchezu	67	12,82	5	2,89	11	10	6,3 0	5,50	1	0,8 03	80,3 5
21	Chirnogeni	60	10,96	34	9,60	12	18	5,1 6	4,38	14	0,6 17	61,6 8
22	Ciobanu	90	10,60	32	7,44	15	9	5,6 9	4,32	14	0,6 15	61,5 3
23	Ciocârlia	33	12,78	17	4,22	14	8	5,5 3	4,82	8	0,8 29	82,9 4
24	Cobadin	40	10,90	62	4,43	28	25	6,0 6	5,09	44	0,8 48	84,8 4
25	Cogealac	50	10,41	39	4,71	18	27	5,5 0	4,49	20	0,6 34	63,3 8

26	Comana	46	13,12	19	7,01	12	5	6,9	5,25	12	0,9	94,2
								3			43	6
27	Corbu	31	9,68	40	6,41	22	19	6,4	5,12	19	0,6	66,4
								9			65	8
28	Costinești	31	8,49	15	5,21	14	9	6,0	5,38	10	0,9	99,8
								7			99	8
29	Crucea	57	10,07	16	3,84	17	12	6,2	4,64	9	0,7	73,3
								8			33	0
30	Cumpăna	12	10,51	101	5,38	33	22	6,6	6,05	58	1,0	100,
								8			00	51
31	Cuza Vodă	41	13,99	23	3,53	23	18	5,3	4,00	10	0,6	67,7
								2			77	1
32	Deleni	59	13,60	16	2,28	8	9	4,6	3,70	5	0,7	78,5
								9			86	6
33	Dobromir	85	21,42	22	2,41	34	30	2,8	3,53	0	0,3	37,5
								2			75	2
34	Dumbrăveni	69	9,96	4	7,54	5	4	5,4	4,00	1	1,0	124,
								8			00	59
35	Fântânele	56	11,42	0	0,00	9	7	0,0	0,00	0	0,0	0,00
								0			00	
36	Gârliciu	96	10,49	12	7,22	13	8	4,3	3,23	2	0,4	46,8
								3			69	6
37	Ghindărești	85	7,01	14	7,56	9	10	8,0	7,06	12	1,0	132,
								0			00	31
38	Grădina	54	9,63	9	8,57	11	8	6,1	6,46	7	0,9	94,4
								5			45	9
39	Horia	73	7,81	7	8,13	6	8	6,2	4,96	7	1,0	119,
								0			00	48
40	Independența	59	11,07	36	8,97	40	18	4,3	3,65	4	0,3	37,9
								2			80	7
41	Ion Corvin	79	11,76	15	6,31	9	11	4,7	4,50	6	0,6	65,3
								9			53	4
42	Istria	60	13,68	16	4,67	16	15	6,2	4,90	10	0,6	67,4
								4			74	2
43	Limanu	52	8,55	30	5,14	15	17	5,4	5,09	12	0,6	66,4
								5			64	4
44	Lipnița	10	10,83	24	7,31	12	17	4,6	4,40	9	0,5	53,4
		5						8			34	4
45	Lumina	19	11,20	85	5,31	34	29	6,0	5,58	53	0,8	83,0
								9			31	7
46	Mereni	35	11,94	15	5,11	10	5	4,9	3,50	2	0,7	77,8
								6			78	3
47	Mihai Viteazu	63	16,64	32	4,46	31	21	5,1	4,71	10	0,4	47,5
								6			76	7
48	Mihail Kogălniceanu	29	9,57	42	3,55	27	26	6,9	6,24	27	1,0	102,
								6			00	54
49	Mircea Vodă	49	12,17	38	5,74	25	15	5,3	4,33	23	0,6	64,3
								3			44	6
50	Nicolae Bălcescu	36	11,32	33	4,85	32	19	4,3	4,10	13	0,4	48,2
								6			83	8

51	Oltina	10 7	8,87	16	7,14	8	13	4,5 6	4,43	4	0,7 02	70,2 1
52	Ostrov	12 7	10,41	33	5,13	24	20	6,7 4	5,45	26	0,8 36	83,5 9
53	Pantelimon	56	14,00	15	5,66	11	10	5,3 0	4,23	6	0,6 43	64,3 4
54	Pecineaga	40	11,21	36	9,32	22	7	4,0 5	3,95	8	0,5 02	50,1 8
55	Peștera	56	11,56	19	4,61	13	12	5,5 3	4,47	9	0,6 36	63,6 4
56	Poarta Albă	24	13,68	56	5,21	28	29	6,7 4	5,73	39	0,8 25	82,5 2
57	Rasova	81	11,93	19	4,25	11	14	4,6 4	4,04	6	0,5 51	55,0 9
58	Saligny	72	9,10	10	4,65	11	7	4,9 0	4,42	5	0,6 15	61,5 3
59	Saraiu	84	10,77	4	2,91	10	11	6,2 6	4,52	1	0,8 04	80,4 3
60	Săcele	48	12,33	20	6,75	17	8	6,3 0	4,75	6	0,7 17	71,6 8
61	Seimeni	73	10,04	17	7,83	6	5	6,0 3	4,84	12	1,0 00	125, 15
62	Siliștea	57	13,89	11	5,28	12	9	5,6 4	4,60	5	0,7 09	70,8 7
63	Târgușor	42	10,56	10	5,98	11	9	4,4 2	3,50	2	0,7 07	70,7 4
64	Topalu	95	10,50	15	8,42	13	6	6,9 7	5,12	11	0,8 60	86,0 2
65	Topraisar	29	13,22	49	4,12	23	12	5,6 5	4,98	28	0,8 29	82,9 4
66	Tortoman	50	11,26	24	11,26	11	12	4,7 2	3,61	4	0,5 91	59,0 6
67	Tuzla	22	8,38	45	7,41	21	18	6,6 4	5,45	30	0,7 64	76,3 7
68	Valu lui Traian	15	11,47	89	4,55	41	34	6,6 1	5,98	55	1,0 00	100, 21
69	Vulturu	70	10,20	1	1,35	10	4	7,4 0	7,00	1	1,0 00	619, 47

¹ numărul total de absolvenți, inclusiv cei care au susținut numai o probă la Evaluarea Națională (fie limba română, fie matematica), cât și cei care nu au susținut nicio probă;

² calculate ca medie aritmetică a notelor obținute de elevii care au susținut ambele probe la Evaluarea Națională;

³ nu sunt incluși elevii (puțini la număr) care au optat pentru liceele vocaționale (profilurile artistic, pedagogic, sportiv și teologic);

⁴ calculate înainte de eliminarea inputului I₂;

⁵ big = DMU-ul rămâne eficient în condiții de inputuri mari arbitrare crescute (orientate spre input), respectiv outputuri scăzute (orientate spre output).

Sursa: Elaborat și calculat de autor

Figura 4 redă media la limba și literatura română și matematică la Evaluarea Națională susținută în anul 2021 de elevii celor 111 școli gimnaziale și licee din comunele și orașele județului Constanța analizate în acest studiu. În prima parte a graficului, cu majuscule, sunt reprezentate mediile elevilor din școlile gimnaziale și liceele orașelor județului Constanța (cu excepția celor din orașul Constanța).

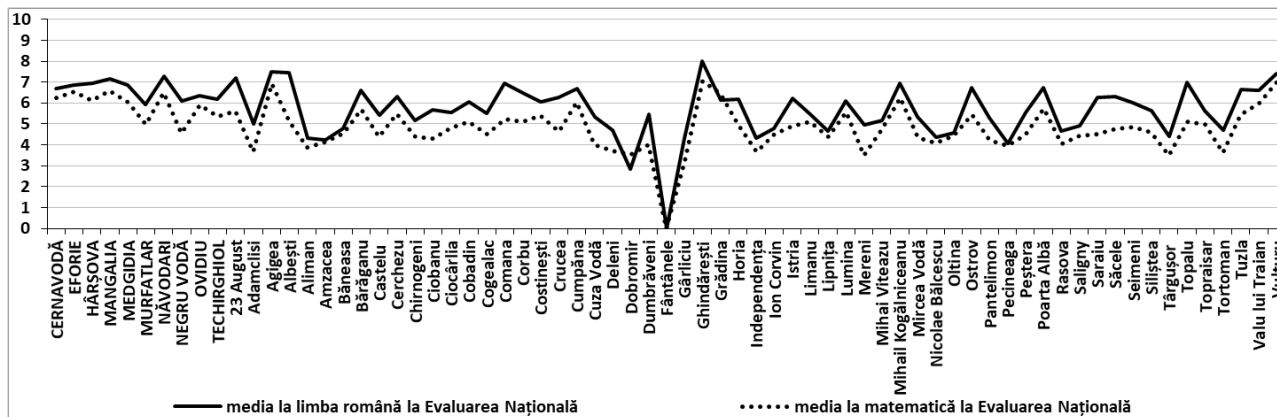

Figura 4. Media la limba și literatura română și la matematică la Evaluarea Națională din anul 2021.

Sursa: Elaborată de autor

Se poate observa din Tabelul 3 și Figura 4 că cele două medii variază între notele 0 (în școala din satul și comuna Fântânele nu a absolvit niciun elev în anul 2021) și 7,06 la matematică și 8,00 la limba română (în școala din satul și comuna Ghindărești). În schimb, cea mai mică medie la limba română în județul Constanța s-a înregistrat în școlile din comuna Dobromir (2,82), iar la matematică la școala din satul și comuna Gârliciu (3,23). Se mai poate observa că media la limba și literatura română este mai mare decât media la matematică aproape în toate unitățile școlare analizate (cu excepția școlilor gimnaziale din comunele Dobromir și Grădina). De asemenea, mediile celor două discipline de examen sunt ușor mai mari în cazul școlilor gimnaziale și liceelor din mediul urban decât cele ale școlilor gimnaziale și liceelor din majoritatea comunelor județului Constanța.

4.4 Modelul variabilelor

Tabelul 4 prezintă matricea de corelație a variabilelor realizată cu ajutorul coeficientului de corelație Pearson pentru a descoperi intensitatea relațiilor dintre aceste variabile. La nivelul outputurilor, o corelație puternică și semnificativă (nivel de semnificație $p < 0,05$) poate fi observată între variabila O_3 (numărul elevilor repartizați la liceu) cu toate celelalte variabile, mai puțin cu variabila I_2 (numărul de elevi absolvenți raportat la 100 de elevi).

Dincolo de notele obținute la limba română și matematică (disciplinele care asigură repartitia la un liceu), corelația poate fi ușor explicată prin scopul final al Evaluării Naționale, anume acela de a accede la unul dintre liceele din județul Constanța (mai ales din orașul Constanța). Limba română (O_1) și, mai ales, matematica (O_2), cele două discipline la care se susține examenul de absolvire a gimnaziului, realizează și ele o corelație puternică și semnificativă cu toate celelalte variabile, mai puțin, din nou, cu variabila I_2 . O slabă corelație se înregistrează între variabila E_1 (distanța față de orașul-reședință de județ Constanța) și câteva dintre variabile și, mai ales, între variabila I_2 și aproape toate celelalte variabile.

Tabelul 4. Matricea de corelație a variabilelor (Coeficientul de corelație Pearson - r)

Variabila	dis (E ₁)	elevi/ loc (E ₂)	elevi abs (I ₁)	elevi abs/ 100 elevi (I ₂)	cadre didac (I ₃)	săli (I ₄)	lb rom (O ₁)	mate (O ₂)	elevi repart (O ₃)
dis (E ₁)	1								
valoarea p	–								
elevi/100 loc (E ₂)	0,192	1							
valoarea p	0,115	–							
elevi abs (I ₁)	–	–	1						
valoarea p	0,307	0,207	–						
		0,088							
		0,010							
elevi abs/100 elevi (I ₂)	0,072	–	0,180	1					
valoarea p	0,559	0,346	0,139	–					
		0,004							
cadre didac (I ₃)	–	–	0,958	0,104	1				
valoarea p	0,312	0,133	<	0,393	–				
		0,276	0,001						
		0,009							
săli (I ₄)	–	–	0,947	0,083	0,937	1			
valoarea p	0,210	0,110	<	0,500	<	–			
		0,370	0,001		0,001				
		0,083							
lb rom (O ₁)	–	–	0,321	0,148	0,272	0,251	1		
valoarea p	0,236	0,416	0,007	0,223	0,024	0,038	–		
		<							
		0,051	0,001						
mate (O ₂)	–	–	0,420	0,145	0,373	0,377	0,903	1	
valoarea p	0,274	0,403	<	0,233	0,002	0,001	<	–	
		<	0,001				0,001		
		0,023	0,001						
elevi repart (O ₃)	–	–	0,988	0,160	0,938	0,942	0,377	0,462	1
valoarea p	0,275	0,255	<	0,190	<	<	0,001	<	–
		0,035	0,001		0,001	0,001		0,001	
		0,022							

Sursa: Calculat de autor

Corelația dintre variabila I₂ și aproape toate celelalte variabile este nesemnificativă. Ca atare, pentru obținerea unei judicioase analize a eficienței școlilor gimnaziale această variabilă a fost exclusă din analiză.

Tabelul 5 prezintă setul de variabile selectate pentru estimarea eficienței tehnice a școlilor gimnaziale din județul Constanța.

Tabelul 5. Variabilele selectate pentru modelul DEA

Denumirea variabilei		Descriere	
Inputuri (I)	E ₁	dis	distanța față de orașul-reședință de județ Constanța (în km)
	E ₂	elevi/100 loc	numărul de elevi raportat la 100 de locuitori
	I ₁	elevi abs	numărul de elevi absolvenți de clasa a VIII-a
	I ₃	cadre didac	numărul cadrelor didactice de gimnaziu
	I ₄	săli	numărul sălilor de clasă de gimnaziu
Outputuri (O)	O ₁	lb rom	media la limba română la Evaluarea Națională
	O ₂	mate	media la matematică la Evaluarea Națională
	O ₃	elevi repart	numărul de elevi repartizați la liceu (inclusiv la liceele militare)

Sursa: Elaborat de autor

Asemenea autorilor Kirjavainen și Loikkanen (1996), lipsa unui criteriu clar în selectarea numărului de variabile folosite pentru determinarea eficienței tehnice a școlilor gimnaziale a impus rularea a patru modele diferite. În construcția acestor modele s-a pornit de la principiul trecerii de la simplu la complex. Această procedură permite testarea stabilității rezultatelor. Inputurile și outputurile incluse în cele patru modele sunt prezentate în Tabelul 6.

Tabelul 6. Modelele utilizate în măsurarea eficienței tehnice prin selectarea variabilelor

Variabila	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4 ¹
E₁ dis			✓	✓
E₂ elevi/100 loc			✓	✓
I₁ elevi abs	✓	✓	✓	✓
I₃ cadre didac	✓	✓	✓	✓
I₄ săli	✓	✓	✓	✓
O₁ lb rom	✓	✓	✓	✓
O₂ mate	✓	✓	✓	✓
O₃ elevi repart		✓		✓

¹ Pe baza acestui model s-a elaborat harta cu eficiența școlilor gimnaziale din județul Constanța din Figura 9.

Sursa: Elaborat de autor

Modelul 1 constă din numărul elevilor absolvenți de clasa a VIII-a, numărul cadrelor didactice de gimnaziu și numărul sălilor de clasă de gimnaziu, inputuri controlate de către școli, și din două outputuri, rezultatele elevilor la limba română și matematică, cele două discipline de la Evaluarea Națională.

Modelul 2 include, pe lângă inputurile și outputurile modelului 1, un al treilea output, numărul de elevi repartizați la liceu. Acest output reprezintă, pe de-o parte, scopul final al gimnaziului pentru fiecare elev prin accesarea sa la un liceu și, pe de altă parte, criteriul pentru care o școală poate fi considerată bună în funcție de numărul cât mai mare de elevi intrați la liceu.

Din modelul 3 s-a scos outputul ce reprezintă numărul de elevi repartizați la liceu, dar s-au adăugat cele două variabile de mediu, necontrolate de către școli: distanța față de orașul-reședință de județ Constanța și numărul de elevi raportat la 100 de locuitori, fiecare având un oarecare impact asupra scorului eficienței tehnice a școlilor, mai ales prima variabilă de mediu. Modelul 4 cuprinde toate inputurile, outputurile și variabilele de mediu incluse în primele trei modele.

4.5 Analiza descriptivă

Analiza descriptivă a variabilelor este prezentată în Tabelul 7. Media celor 69 de observații (comune și orașe din județul Constanța, cu excepția orașului Constanța) este mai mare la limba română (5,74) decât media la matematică (4,88). Diferența de peste 1,00 punct (1,17) se explică prin rezolvarea mai facilă a subiectelor la limba română decât cele de la matematică, care cer un grad de abstractizare mai mare.

Tabelul 7. Statistica descriptivă a variabilelor

Variabila	dis (E ₁)	elevi/ 100 loc (E ₂)	elevi abs (I ₁)	elevi abs/ 100 elevi (I ₂)	cadre didac (I ₃)	săli (I ₄)	lb rom (O ₁)	mate (O ₂)	elevi repart (O ₃)	efic (R ₁)	super efic ¹ (R ₂)
Media	53	11,1	40	5,57	23	17	5,74	4,88	24	0,767	89,47
Mediana	54	10,9	24	5,21	15	12	6,03	4,82	10	0,803	78,56
Deviația standard	26	2,26	54	2,00	23	17	1,25	1,12	42	0,205	71,81
Maxim (max.)	127	21,42	281	11,26	131	92	8,00	7,06	212	1,000	619,47 ¹
Minim (min.)	11	7,01	0	0,00	5	0	0,00	0,00	0	0,000	0,00
Diferența max.-min.	116	14,41	281	11,26	126	92	8,00	7,06	212	1,000	619,47
Coeficientul de variație (%)	49	20	135	35	100	100	21	22	175	26	80

Numărul de observații 69 69 69 69 69 69 69 69 69 69 69

¹ la calcularea supereficienței nu s-a luat în considerare rezultatul „big” din tabel.

Sursa: Calculat de autor

5. Rezultate și discuții

În această secțiune sunt prezentate rezultatele empirice ale acestui studiu. În subsecțiunea 5.1 sunt descrise rezultatele a patru modele DEA, fiecare model având un anumit număr de variabile (vezi Tabelul 6). Pe baza modelului 4, care include toate variabilele propuse la începutul studiului (fără inputul I_2), au fost elaborate două reprezentări grafice: un grafic cu scorul eficienței tehnice a școlilor gimnaziale din județul Constanța (Figura 8) și o hartă a județului Constanța cu eficiența tehnică a acestor școli gimnaziale din unitățile administrativ-teritoriale ale județului Constanța (comune și orașe) (Figura 9). Pentru stabilitatea și robustețea rezultatelor obținute în acest studiu s-au folosit, în subsecțiunea 5.2, metoda jackknife și testul t Welch.

5.1 Distribuția eficienței tehnice

Tabelul 8 redă statistica sumară a variabilelor utilizate în patru modele DEA, rezultate prin combinarea acestor variabile, prin adăugarea uneia sau a mai multor variabile modelului anterior (vezi Tabelul 6). Demn de remarcat este faptul că pe măsură ce numărul de variabile dintr-un model DEA crește, și media scorului de eficiență crește (de la 0,432 în modelul 1 la 0,735 în modelul 4 sau de la 43% la 73%). Astfel, scorurile medii de eficiență ale diferitelor modele nu pot fi comparate între ele ca atare. De asemenea, scorul de eficiență variază în toate modelele de la 0 la 100%, pentru că una dintre cele 69 de observații (școli gimnaziale) nu a avut niciun absolvent de clasa a VIII-a (Fântânele).

Tabelul 8. Statistica sumară a variabilelor utilizate în modelele 1-4

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Media	0,432	0,641	0,675	0,735
Minim (min.)	0	0	0	0
Maxim (max.)	1,000	1,000	1,000	1,000
Deviația standard	0,259	0,233	0,197	0,208
Școli eficiente (%)	7,2	13,0	11,6	21,7
Numărul de observații	69	69	69	69

Sursa: Elaborat de autor

Remarcabil este și faptul că între media de eficiență a modelului 1 și mediile modelelor 2 și 3 (mai ales) există diferențe mari pe măsura introducerii anumitor variabile. Astfel, odată cu adăugarea numărului de elevi repartizați la liceu ca output pentru modelul 2, media acestui model crește de la 43% la 64%. Diferența este și mai mare atunci când modelului 3 i se adaugă cele două variabile de mediu (distanța față de orașul-reședință de județ Constanța și numărul de elevi raportat la 100 de locuitori), de la 43% la 67%. Când modelului 3 i se adaugă ca output și numărul de elevi repartizați la liceu diferența între mediile de eficiență ale celor două modele este maximă (de la 43% la 73%).

În cele din urmă, se poate observa din tabelul de mai sus că ponderea școlilor eficiente (scor 1,000 sau 100%), adică școlile care determină frontiera producției, a crescut de la 7,2% în modelul 1, la 13,0% în modelul 2, până la 21,7% în modelul 4, care înglobează toate variabilele. Două constatări se pot desprinde din analiza acestor valori: 1) între modelele 1 și 2, ca și între modelele 3 și 4, ponderea școlilor eficiente aproape că se dublează (de la 7,2% la 13,0%, respectiv de la 11,6% la 21,7%), odată cu introducerea ca output în modelele 2 și 4 a numărului de absolvenți repartizați la liceu (criteriul pentru care o școală poate fi considerată bună în funcție de numărul cât mai mare de elevi intrați la liceu); 2) diferența mare între ponderea școlilor eficiente în cazul modelelor 2 și 4 (de la 13,0% la 21,7%) odată cu introducerea în modelul 4 ca inputuri a celor două variabile de mediu (distanța față de orașul-reședință de județ Constanța și numărul de elevi raportat la 100 de locuitori).

Rezultatele celor patru modele analizate pot fi, de asemenea, comparate prin prezentarea distribuției eficienței tehnice a acestora, așa cum apare în Figura 5.

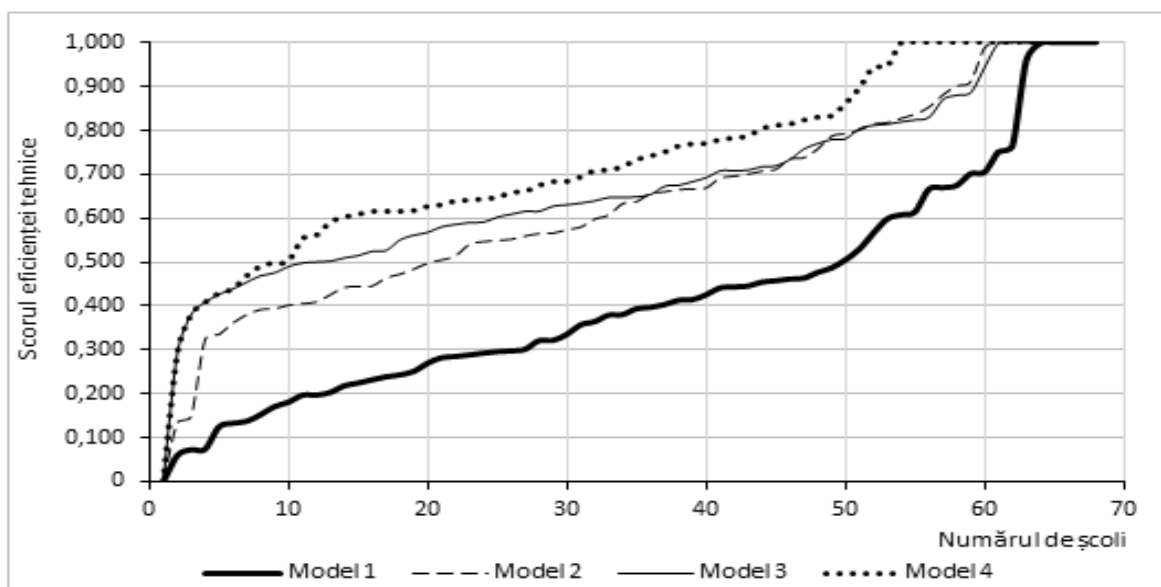

Figura 5. Distribuția eficienței tehnice a modelelor 1-4

Sursa: Elaborată de autor

Scorul de eficiență al modelului 1 se află, evident, cu mult sub scorurile de eficiență ale celorlalte trei modele, așa cum reiese din Figura 5. Adăugarea variabilei care se referă la numărul de elevi repartizați la liceu (variabilă foarte importantă în aprecierea eficienței unei școli gimnaziale) are ca efect deplasarea distribuției eficienței modelului 2 mult în partea de sus a graficului. De asemenea, se mai observă că prin scoaterea acestei variabile din modelul 3 apare o diferență a eficienței tehnice de sub 0,100 (cca 2-10%) pentru 35 de școli gimnaziale, pentru că pentru alte 35 de școli gimnaziale impact mai mare asupra eficienței tehnice să aibă cele două variabile de mediu (distanța față de orașul-reședință de județ Constanța și numărul de elevi raportat la 100 de locuitori). În sfârșit, în modelul 4, adăugarea ca output a numărului de elevi repartizați la liceu are un impact semnificativ pentru cca 45 de școli gimnaziale față de distribuția eficienței modelului 3.

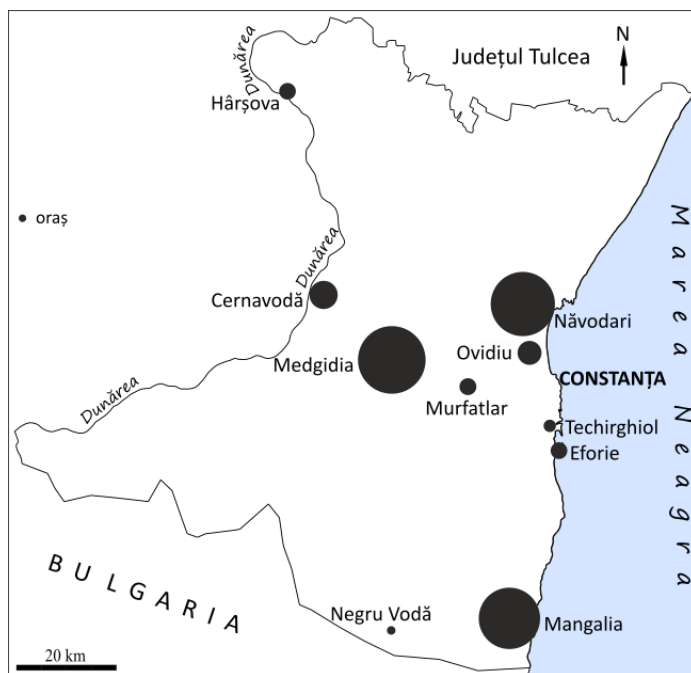

Figura 6. Poziția geografică și mărimea demografică a orașelor. *Sursa:* Elaborată de autor

Figura 7. Localitățile (satele și orașele) cu liceu din orașelor din județul Constanța (exceptând orașul Constanța). județul Constanța.

Sursa: Elaborată de autor

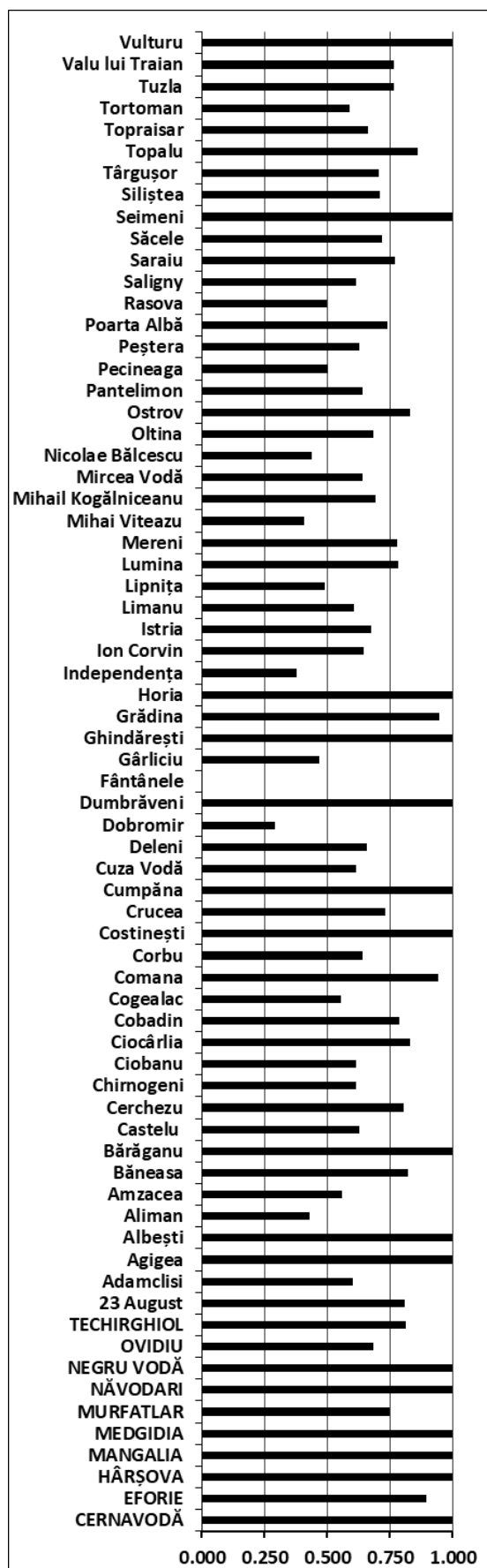

Figura 8. Scorul eficienței tehnice a școlilor gimnaziale.

Sursa: Elaborată de autor

Rezultatele modelului 4 DEA sunt prezentate în graficul din Figura 8 și transpuse în harta din Figura 9.

Unitățile administrative (școlile), în funcție de eficiența lor tehnică, pot fi distribuite în cinci grupuri:

- eficiente (scor de eficiență 1,000): *Negru Vodă*, Dumbrăveni, Ghindărești, *Hârșova*, Horia, Cumpăna, Vulturu, *Mangalia*, *Medgidia*, *Năvodari*, *Cernavodă*, Bărăganu, Albești, Agigea și Seimeni. Aceste școli reprezintă 22% din școlile gimnaziale analizate.
- mediu eficiente (scor de eficiență între 1,000 și 0,700): Costinești, Grădina, Comana, *Eforie*, Topalu, Ostrov, Ciocârlia, Băneasa, *Techirghiol*, 23 August, Cerchezu, Cobadin, Lumina, Mereni, Saraiu, Valu lui Traian, Tuzla, *Murfatlar*, Poarta Albă, Crucea, Săcele, Siliștea și Târgușor, reprezentând 33% din școlile gimnaziale investigate.
- slab eficiente (scor de eficiență între 0,700 și 0,500): Mihail Kogălniceanu, *Ovidiu*, Oltina, Istria, Topraisar, Deleni, Ion Corvin, Pantelimon, Mircea Vodă, Corbu, Peștera, Castelu, Chirnogeni, Cuza Vodă, Ciobanu, Saligny, Limanu, Adamclisi, Tortoman, Amzacea, Cogealac și Pecineaga, deținând 32% din școlile gimnaziale examinate.
- foarte slab eficiente (scor de eficiență între 0,500 și 0,200): Rasova, Lipnița, Gârliciu, Nicolae Bălcescu, Aliman, Mihai Viteazu, Independența și Dobromir, ceea ce reprezintă 12% din școlile gimnaziale studiate.
- ineficiente (scor de eficiență 0,000): Fântânele, cu 1% din totalul școlilor gimnaziale luate în calcul.

Se poate observa că școlile cu scorul de eficiență de 1,000 (sau 100%) se găsesc, mai ales, în mediul urban (șase din cele zece orașe intră în acest grup).

Ineficientă (cu scorul de eficiență 0,000) este școala gimnazială din Fântânele, care nu a avut niciun elev în clasa a VIII-a în anul școlar 2020-2021.

Figura 6 indică poziția geografică și mărimea demografică a orașelor din județul Constanța. În Figura 7 sunt marcate localitățile (satele și orașele) cu liceu din județul Constanța. Pe baza figurilor 6, 7, 8 și 9 se poate deduce existența unei strânse relații între scorul eficienței tehnice a școlilor gimnaziale și distanța acestora față de orașul Constanța, mai ales, dar și față de celelalte centre urbane din județ. Se poate, astfel, ușor constata că scoruri mari ale eficienței tehnice le înregistrează școlile gimnaziale din comunele situate în apropierea acestor orașe (Ghindărești, Horia și Vulturu de lângă Hârșova, ca și Bărăganu, Cumpăna și Agigea de lângă Constanța, sau școlile gimnaziale din sud-estul județului, din apropierea orașelor Mangalia și Negru Vodă etc.). Altfel spus, scorul eficienței tehnice scade odată cu creșterea distanței față de orașul reședință de județ Constanța, îndeosebi, dar și față de celelalte orașe din județ.

De asemenea, această constatare poate fi întărită și de o altă: lipsa unor orașe în partea de nord-est a județului, dar, mai ales, în partea sa de sud-vest, determină ca școlile gimnaziale din comunele situate în aceste părți ale județului să înregistreze scoruri mai mici ale eficienței tehnice (Fântânele, Mihai Viteazu ș.a., respectiv Dobromir, Lipnița, Aliman, Rasova ș.a.).

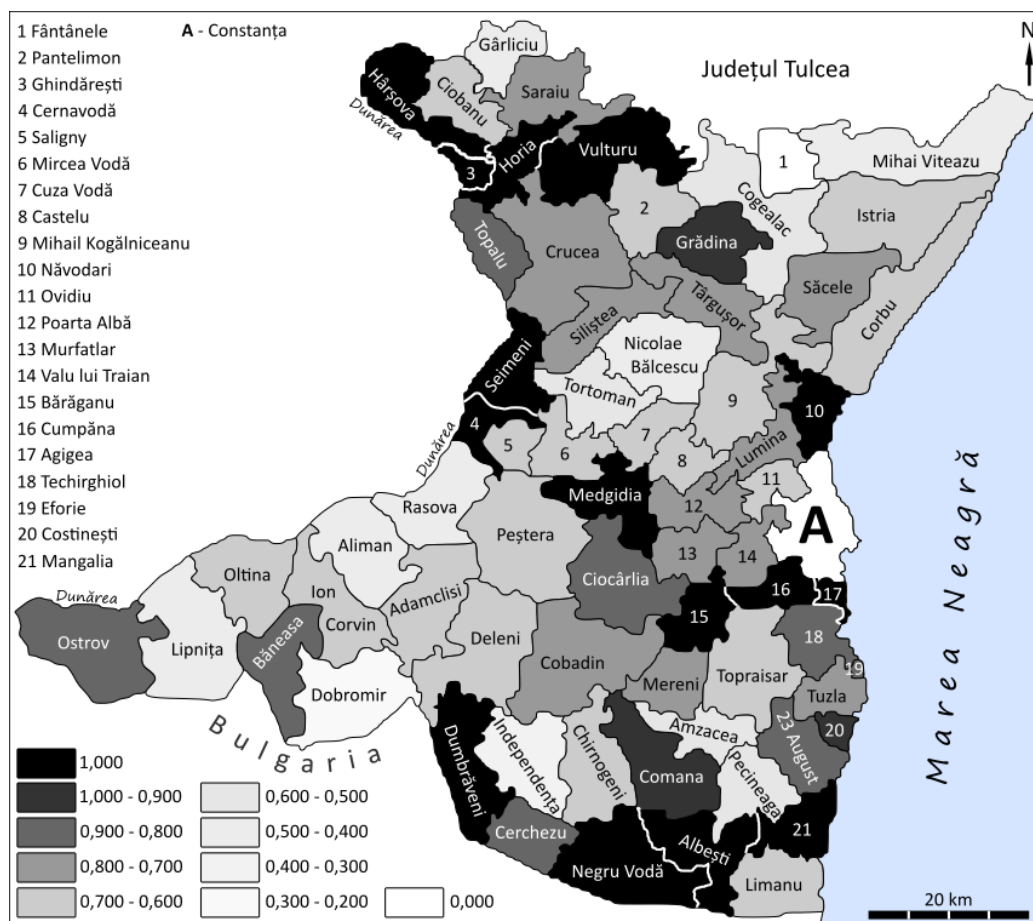

Figura 9. Eficiența tehnică a școlilor gimnaziale din județul Constanța (exceptând pe cele din orașul Constanța). Sursa: Elaborată de autor

Alte explicații referitoare la scorurile mici ale eficienței tehnice consemnate în dreptul școlilor gimnaziale din anumite comune ale județului Constanța sunt: numărul mic de școli din unele comune (cazul comunei Fântânele, cu doar o școală gimnazială în satul-reședință de comună, comuna fiind alcătuită doar din acest sat, fără elevi absolvenți de clasa a VIII-a), interesul scăzut pentru educație (școală) în rândul elevilor din anumite etnii (romă, turcă) din satele unor comune (cazul comunei Băneasa, cu satele Dobromir, unde din 14 elevi înscriși la liceul tehnologic din localitate pentru Evaluarea Națională doar un elev a reușit să ia media peste 5, și Văleni, unde din opt elevi înscriși niciunul nu a avut media peste 5, sau comuna Băneasa, cu satul Făurei, unde din 16 elevi înscriși la Evaluarea Națională niciunul nu a reușit să atingă media 5), izolarea unor sate (comuna Aliman, cu satul Dunăreni, unde din 12 elevi înscriși doar unul a reușit să obțină media 5), sărăcia din multe sate constănțene în asociere cu depopularea lor ș.a.

5.2 Stabilitatea și robustețea rezultatelor

Stabilitatea rezultatelor DEA este influențată de diverși factori. Unul dintre aceștia se referă la apariția unor valori aberante și erori de măsurare care pot modifica eficiența medie și ierarhizarea comunelor (școlilor gimnaziale) pe baza scorului de eficiență. De asemenea, folosirea diferitelor combinații de inputuri și outputuri din modelele analizate poate schimba ierarhia și clasificarea școlilor gimnaziale.

Pentru a vedea dacă există aceste valori aberante care afectează scorul de eficiență în fiecare din modelele analizate s-a folosit metoda jackknife (jackknifing), cea care testează robustețea rezultatelor DEA. Aceasta este o procedură de reeșantionare a observațiilor (a școlilor gimnaziale) prin renunțarea, rând pe rând, a câte unei școli gimnaziale din analiza DEA (precum în cazul autorilor norvegieni Bonesrønning și Rattsø) sau prin renunțarea din analiza DEA, una câte una, doar a școlilor gimnaziale eficiente (ca în cazul autorilor finlandezi Kirjavainen și Loikkanen, respectiv norvegieni, Borge și Naper).

Pentru Bonesrønning și Rattsø (1994), jackknife este o tehnică iterativă care oferă o distribuție a scorurilor de eficiență pentru fiecare observație, prin renunțarea la câte o școală gimnazială și prin recalcularea acestor scoruri pentru a lua în considerare valorile aberante. În tabelul 9, valorile medii ale eficienței și deviația standard se bazează pe 69 de estimări ale fiecăruia dintre cele patru modele, fiecare model cu 68 de școli gimnaziale incluse.

Tabelul 9. Stabilitatea rezultatelor modelelor 1-4 după aplicarea metodei jackknife (după Bonesrønning și Rattsø)

Modelul	Coeficientul de corelație a rangului Spearman	de Media eficienței tehnice: <i>non-jackknife</i> și jackknife	Deviația standard a mediei: <i>non-jackknife</i> și jackknife
Modelul 1	0,56	0,432	0,259
Modelul 2	0,71	0,641	0,233
Modelul 3	0,66	0,675	0,197
Modelul 4	0,73	0,735	0,208
		0,740	0,168

Sursa: Calculat de autor

Fiecăruia dintre cele patru modele inițiale (non-jackknife sau non-iterative) i s-a aplicat metoda jackknife. Se observă o ușoară creștere a mediei eficienței tehnice pentru toate cele patru modele, cea mai mare medie având-o modelul 4, de 0,740 (sau 74%), model ce include toate inputurile și outputurile selectate pentru această analiză. Aceasta înseamnă că școlile și-ar putea reduce inputurile cu 26% fără să-și reducă outputurile. Coeficientul de corelație a rangului Spearman indică pentru toate cele patru modele analizate o corelație moderată spre bună (între 0,56 și 0,73).

În varianta Kirjavainen și Loikkanen, respectiv Borge și Naper, s-a renunțat prin aplicarea metodei jackknife, rând pe rând, la școlilor eficiente (cu scor 1,000) din fiecare model. De exemplu, pentru modelul 1 s-au efectuat cinci analize DEA suplimentare, pentru modelul 2 s-au realizat nouă analize suplimentare ș.a.m.d. A fost testată, apoi, similitudinea ierarhiilor de eficiență între modelul cu toate școlile gimnaziale incluse și cele bazate pe renunțarea la fiecare comună (școală gimnazială) eficientă prin coeficientul de corelație a rangului Spearman. S-a calculat și eficiența medie din iterații (în urma aplicării metodei jackknife), ca și deviația

standard a randamentelor medii ale fiecărei iterații. Rezultatele acestor analize sunt trecute în Tabelul 10.

Tabelul 10. Stabilitatea rezultatelor modelelor 1-4 după aplicarea metodei jackknife (după Kirjavainen și Loikkanen)

Modelul	Numărul școlilor eficiente (1,000)	Coeficientul de corelație a rangului Spearman	Media eficienței a tehnice: <i>non-jackknife</i> și jackknife	Deviația standard a mediei: <i>non-jackknife</i> și jackknife
Modelul 1	5	0,64	0,432 0,436	0,259 0,196
Modelul 2	9	0,63	0,641 0,643	0,233 0,188
Modelul 3	8	0,51	0,675 0,690	0,197 0,148
Modelul 4	15	0,64	0,735 0,742	0,208 0,168

Sursa: Calculat de autor

Coeficientul de corelație a rangului Spearman arată pentru toate cele patru modele analizate o corelație moderată (între 0,51 și 0,64).

Și în varianta Borge și Naper s-a renunțat, de asemenea, la câte o școală eficientă în fiecare din cele patru modele. Tabelul 11 redă media eficienței tehnice a celor cinci comune (școli gimnaziale) cu eficiența tehnică de 1,000. În această variantă, atunci când o unitate eficientă este omisă, scorul mediu de eficiență a școlilor gimnaziale rămase va crește, în general. Evaluarea se face în funcție de creșterea mediei eficienței tehnice. Mediile de eficiență sunt considerate robuste numai atunci când creșterea este mică.

Tabelul 11. Stabilitatea rezultatelor modelelor 1-4 după aplicarea metodei jackknife (după Borge și Naper)

Comuna DMU	Nr. de observații	Media eficienței tehnice jackknife	Deviația standard	Valoarea minimă	Valoarea maximă
Albești	68	0,424	0,251	0,000	1,000
Dumbrăveni	68	0,434	0,253	0,000	1,000
Horia	68	0,426	0,252	0,000	1,000
Seimeni	68	0,424	0,251	0,000	1,000
Vulturu	68	0,439	0,266	0,000	1,000

Sursa: Calculat de autor

Se observă că media eficienței tehnice crește pentru toate școlile gimnaziale. Pentru unele, însă, această creștere este destul de mare (de la 0,424 la 0,439). Metoda jackknife a fost aplicată și pentru cele nouă, opt și, respectiv, 15 comune (sau școli gimnaziale) din celelalte trei modele rămase înregistrându-se aceleași creșteri ale eficienței tehnice, chiar mai mari în unele cazuri.

Coefficientul de corelație a rangului Spearman dintre scorurile eficienței modelului 1 și ale celor cinci comune cărora li s-a aplicat metoda jackknife este sub 0,50 pentru primele trei comune, doar ultimele două având un coeficient mai mare (0,86, respectiv 0,99). Aproximativ la fel se întâmplă și în cazul celorlalte modele în ceea ce privește valoarea acestui coeficient. Se poate conchide că rezultatele modelelor 1-4 prin aplicarea metodei jackknife au o relativă stabilitate (și robustețe).

Stabilitatea rezultatelor poate fi urmărită și pe baza scorurilor de eficiență de la un model la altul, a ierarhiilor dintre aceste modele. După cum se vede în Tabelul 12, cel mai mare coeficient de corelație (0,91) s-a înregistrat între modelele 2 și 4. Cu alte cuvinte, au existat diferențe foarte mici între ierarhiile de eficiență ale celor două modele, având în vedere faptul că la valoarea de 1 a acestui coeficient ierarhiile celor două modele sunt exact aceleași. În schimb, cele mai mari diferențe între ierarhiile a două modele s-au înregistrat între modelele 1 și 4, coeficientul de corelație fiind numai de 0,33.

Tabelul 12. Matricea de corelație a modelelor 1-4 (Coeficientul Spearman de corelație a rangului - rho)

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Model 1	1			
Model 2	0,39	1		
Model 3	0,59	0,67	1	
Model 4	0,33	0,91	0,79	1

Sursa: Calculat de autor

Studiul evaluează și robustețea diferențelor dintre scorurile medii ale eficienței tehnice pentru specificația rural versus urban prin aplicarea testului t Welch (testul t cu varianțe inegale). Rezultatele testului sunt prezentate în Tabelul 13. Ipoteza nulă (H_0) conform căreia școlile gimnaziale din mediul urban și școlile gimnaziale din mediul rural sunt, în medie, la fel de eficiente tehnic este respinsă în favoarea alternativei (H_a) la un nivel de semnificație α de 5% ($t = 4,45$, $p = < 0,001$). Valoarea critică-t din tabelul de distribuție-t pentru 19 grade de libertate și la un nivel de semnificație de 0,05 este de 2,093. Explicația ar fi că școlile urbane dispun de un personal didactic calificat (cu profesori titulari), cu mai multă experiență în procesul de predare-învățare-evaluare decât școlile din mediul rural (cu profesori suplینitori calificați și, chiar, necalificați).

Tabelul 13. Testarea diferențelor scorurile eficienței tehnice pentru specificația urban versus rural

testul t Welch (testul t cu variante inegale)

<i>Specificație</i>	<i>t-statistic</i>	<i>Grade de libertate</i>	<i>Valoarea p</i>
urban versus rural	4,45	19	< 0,001

Ipoteza nulă (H_0): Scorurile medii ale eficienței tehnice sunt aceleași pentru cele două grupuri
Sursa: Calculat de autor

Studiul are câteva limitări. Una dintre acestea se referă la caracteristica principală a metodei DEA, aceea că este non-stohastică. Termenul stohastic presupune aplicarea calculului probabilităților la rezultatele obținute prin folosirea metodelor statisticii. Stohastic înseamnă *întâmplător, aleatoriu*. Un cutremur este un proces stohastic. Non-stohastic se referă la caracterul determinist al metodei, la faptul că un input X determină un output Y. Drept consecință, rezultatele DEA sunt sensibile la erorile de măsurare, la valorile aberante și la selecția variabilelor.

O altă limitare, neimputabilă autorului, a fost impusă de selecția variabilelor, în sensul că studiul se bazează pe un set limitat de variabile obținute de pe doar două site-uri publice. Altele poate erau rezultatele dacă această analiză ar fi folosit alte variabile, ca de exemplu: numărul profesorilor cu gradul I (sau cu diferite grade didactice), vârsta profesorilor, numărul profesorilor navetiști, numărul elevilor cu cerințe educaționale speciale, numărul profesorilor itineranți și de sprijin care se ocupă de acești elevi, educația și ocupația părinților, numărul de elevi cu un părinte sau cu ambii părinți plecați la muncă în străinătate, numărul de elevi străini (imigranți, audienți), facilitățile materiale de la domiciliul elevului (calculator, număr de cărți personale, birou propriu), media generală a notelor de absolvire a elevilor, numărul de premii obținute la concursuri județene, naționale și internaționale etc.

6. Concluzii

Studiul analizează eficiența tehnică a 111 școli gimnaziale din 69 de unități administrative ale județului Constanța (comune și orașe, cu excepția orașului Constanța), 81 de școli din mediul rural și 30 de școli din mediul urban. Relațiile dintre variabilele (inputuri și outputuri) care întrețin procesul educațional din școli au fost analizate cu metoda DEA (Analiza Anvelopării Datelor), o tehnică neparametrică care pe baza variabilelor determină, prin programare liniară, formarea producției frontierei (efficiency frontier) în care școlile sunt unități de decizie (DMU-uri).

Prin combinarea inputurilor (inclusiv a variabilelor de mediu) și a outputurilor au rezultat patru modele. Media scorului de eficiență a acestor modele se încadrează între 0,432 (sau 43%) în modelul 1, cu cel mai mic număr de variabile, și 0,735 (73%) în modelul 4, cel care cuprinde toate variabilele.

În funcție de eficiența tehnică, unitățile administrative (școlile gimnaziale) au fost ordonate în patru grupe (pe baza modelului 4): eficiente, cu scorul de 1,000 sau 100% (22% din totalul lor, aici intrând, mai ales, unitățile școlare din mediul urban), mediu eficiente (33%), slab eficiente (32%), foarte slab eficiente (12%) și ineficiente (1%), cu scorul de 0,000 sau 0%.

Tot pe baza modelului 4 s-a realizat și o hartă a eficienței tehnice a școlilor gimnaziale din județul Constanța. Din hartă se desprinde constatarea că odată cu depărtarea de centrele urbane, mai ales față de orașul Constanța, scade eficiența tehnică a școlilor gimnaziale din unitățile administrative ale județului. De exemplu, comuna Cumpăna, situată în apropierea orașului-reședință Constanța, are o valoare a eficienței tehnice de 100% (scor 1,000), în timp ce comuna Lipnița, situată departe de orașul Constanța, în sud-vestul județului, are o valoare a eficienței tehnice de sub 50% (0,500).

Sărăcia din multe comunități rurale, izolarea unor sate și comune și depărtarea lor față de centrele urbane (mai ales față de orașul Constanța), dezinteresul față de școală al elevilor din rândul anumitor etnii, calitatea și experiența corpului profesoral din fiecare școală, numărul mic de absolvenți din anumite localități rurale sunt numai câteva din cauzele care explică valorile mici ale performanței școlare în multe din școlile satelor și comunelor din județul Constanța.

Pentru a surprinde stabilitatea rezultatelor DEA s-a aplicat metoda jackknife în două variante. În prima variantă (Bonesrønning și Rattsø) s-a renunțat, la fiecare analiză DEA efectuată, rând pe rând, la fiecare observație (școală gimnazială/comună), iar în a doua variantă (Kirjavainen și Loikkanen, respectiv Borge și Naper) s-a renunțat, una câte una, la observațiile eficiente (adică la cele care sunt situate pe frontiera producției și care au scorul 1,000 de eficiență). Prin omiterea acestor observații se poate observa dacă rezultatele obținute sunt sau nu afectate. Coeficientul de corelație a rangului Spearman a fost utilizat pentru a vedea dacă s-au produs sau nu modificări ale scorurilor de eficiență și ale ierarhiilor școlilor gimnaziale din modelele 1-4. Coeficientul indică pentru modelele analizate o relativă stabilitate a rezultatelor, în varianta omiterii școlilor eficiente, și o corelație moderată spre bună (între 0,56 și 0,73), în varianta renunțării, rând pe rând, a câte uneia dintre școlile gimnaziale din unitățile administrative ale județului Constanța.

Coeficientul de corelație a rangului Spearman a fost folosit, de asemenea, și pentru a urmări stabilitatea rezultatelor modelelor 1-4 pe baza scorurilor de eficiență. Coeficientul indică pentru aceste modele valori între 0,33 (între modelele 1 și 4) și 0,91 (între modelele 2 și 4).

Pentru a evidenția diferența dintre scorurile eficienței tehnice în ceea ce privește performanța școlilor din mediul rural și a celor din mediul urban a fost aplicat testul t Welch (testul t cu varianțe inegale). Testul respinge, în favoarea alternativei, ipoteza nulă (H_0) conform căreia școlile gimnaziale din mediul urban și școlile gimnaziale din mediul rural sunt, în medie, la fel de eficiente tehnic.

Studiul de față reprezintă începutul unei mai ample analize a eficienței tehnice a sistemului de educație din județul Constanța prin utilizarea DEA. Cercetările viitoare se vor axa atât pe studiul eficienței tehnice a școlilor gimnaziale din orașul Constanța la Evaluarea Națională, cât și pe studiul eficienței tehnice a liceelor din județul Constanța la Bacalaureat.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Akbar, R., „Evaluating the efficiency of Indonesia’s secondary school education”, *Jurnal Pendidikan Indonesia*, Vol. 7, No. 1, 2018. <https://doi.org/10.23887/jpi-undiksha.v7i1.13163>
- [2] Arshad, M.N.M., „How efficient is Malaysia’s secondary education?”, *Jurnal Pendidikan Malaysia* 38(1), pp. 25-40, 2013.
- [3] Banker, R. D., Charnes, A., Cooper, W.W., „Some models for estimating technical and scale inefficiencies in data envelopment analysis”, *Management Science* 30(9), pp. 1078-1092, 1984.
- [4] Barbeta, G.P., Turati, G., „Efficiency of junior high schools and the role of proprietary structure”, *Annals of Public and Cooperative Economics*, Vol. 74, No. 4, pp. 529-552, 2003. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8292.2003.00234.x>
- [5] Bliidișel, R.G., „Data Envelopment Analysis and the efficiency of Romanian public higher education”, *Metalurgia International*, Vol. XVIII, No. 3, pp. 221-223, ISBN: 978-84-616-3822-2, 2013.
- [6] Bonesrønning, H., Rattsø, J., „Efficiency variation among the Norwegian High Schools: Consequences of equalization policy”, *Economics of Education Review*, Vol. 13, No. 4, pp. 289-304, 1994. [https://doi.org/10.1016/S0272-7757\(05\)80053-6](https://doi.org/10.1016/S0272-7757(05)80053-6)
- [7] Borge, L.E., Naper, L.R., „Efficiency potential and efficiency variation in Norwegian lower secondary schools”, *Working Paper Series*, Department of Economics, Norwegian University of Science and Technology, 2005. <https://EconPapers.repec.org/RePEc:nst:samfok:6205>
- [8] Charnes, A., Cooper, W.W., Rhoses, E., „A Data Envelopment Analysis approach to evaluation of the Program Follow Through experiment in U.S. public school education”, *Research Report 331*, Center for Cybernetic Studies, Austin: The University of Texas at Austin, 1978.
- [9] Charnes A., Cooper, W.W., Rhodes, E., „Measuring the efficiency of decision making units”, *European Journal of Operational Research* 2(6), pp. 429-444, 1978.
- [10] Cimpoiș, D., Racul, A., Reșitca, R., „Determination of academic performance by using the nonparametric method in the agricultural higher education institutions in Romania and the Republic of Moldova”, în *30 years of economic reforms in the Republic of Moldova: economic progress via innovation and competitiveness*, Vol. 3, Academia de Studii Economice din Moldova, pp. 80-87, ISBN 978-9975-155-60-1, Chișinău, Republica Moldova, 2022. [\[378:63\]:005.216.1\(478+498\)](https://doi.org/10.1007/s40797-014-0002-3)
- [11] Codul administrativ al României, București, 2022.
- [12] Di Giacomo, G., Pennisi, A., „Assessing primary and lower secondary school efficiency within northern, central and southern Italy”, *Italian Economic Journal* 1, 287–311, 2015. <https://doi.org/10.1007/s40797-014-0002-3>
- [13] Dicționarul explicativ al limbii române. Ediția a II-a, Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”, Univers Enciclopedic, București, 1996.
- [14] Farrell, M.J., „The measurement of productive efficiency”, *Journal of the Royal Statistical Society, Series A (General)*, Vol. 120, No. 3, pp. 253-290, 1957.
- [15] Gao, J., Liu, Y., „Research on input-output efficiency of junior high school: A case study of DEA-OLS model”, *Journal of Physics: Conference Series*, Vol. 1955, 2021. [10.1088/1742-6596/1955/1/012121](https://doi.org/10.1088/1742-6596/1955/1/012121)
- [16] Ionescu, V., *Dicționar latin-român*, Ediția a II-a, Editura Orizonturi, București, 1992.
- [17] Institutul Național de Statistică (INS), București, 2023.
- [18] Kirjavainen, T., Loikkanen, H., „Efficiency differences of finnish senior secondary schools: An application of DEA and Tobit-Analysis”, *ETLA Discussion Papers*, No. 570, The Research Institute of the Finnish Economy (ETLA), Helsinki, 1996.
- [19] Koopmans, T.C., „An analysis of production as an efficient combination of activities”, *Activity Analysis of Production and Allocation*, Cowles Commission for Research in Economics, *Monograph*, No. 13, Wiley, New York, 1951.
- [20] Liță, I., „Data Envelopment Analysis techniques – DEA and Malmquist indicators, in CRS mode, for measuring the efficiency of Romanian public higher education institutions”, *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*, Issue 3, Vol. 52, 2018.

- [21] Matei, Gh., „Activități remediale în domeniul geografiei în contextul evaluării internaționale TIMSS”, *Paradigme și provocări ale educației actuale*, pp. 106-111, Editura Punct Ochit, Constanța, 2016.
- [22] Matei, Gh., „Aplicarea legii lui Zipf pentru orașele din Dobrogea / The application of the Zipf's law for the cities of Dobrogea”, *Repere geografice*, nr. 17 (1), Iași, pp. 90-99, 2022.
- [23] MEN, „Educația ne unește. Viziune asupra viitorului educației în România”, București, 2019.
- [24] Nazarko, J., Šaparauskas, J., „Application of DEA method in efficiency evaluation of public higher education institutions”, *Technological and Economic Development of Economy*, Vol. 20(1), pp. 25-44, 2014.
- [25] Nghiem, H.S., Nguyen, H.T., Connelly, L.B., „The efficiency of Australian schools: A nationwide analysis using gains in test scores of students as outputs”, *Bankwest Curtin Economics Centre Working Paper* 16/03, Perth: Curtin University, 2016. <https://doi.org/10.1111/1759-3441.1214>
- [26] Oxford Reference on line, „A Dictionary of Economics”, *Oxford University Press* (accesat în 7.05.2023).
- [27] Ramzi, S., Afonso, A., Ayadi, M., „Assesment of efficiency in basic and secondary education in Tunisia: A regional analysis”, *International Journal of Educational Development*, Vol. 51, pp. 62-76, 2016. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2016.08.003>
- [28] „Raport privind starea învățământului preuniversitar din România”, 2021-2022, Ministerul Educație, București, 2022.
- [29] Roman, M., Jaba, E., „Educational process efficiency analysis by Data Envelopment Analysis method”, *EDULEARN09 Proceedings*, pp. 4751-4762, 1st International Conference on Education and New Learning Technologies, Barcelona, Spain, 2009.
- [30] Ruggiero, J., „Efficiency of educational production: An analysis of New York school districts”, *The Review of Economics and Statistics*, Vol. 78, No. 3, pp. 499-509, MIT Press, 1996.
- [31] Soterio, A.C., Karahanna, E., Papanastasiu, C., Diakourakis, M.S., „Using DEA to evaluate the efficiency of secondary schools: the case of Cipru”, *International Journal of Educational Management* 12(2): 65-73, 1998. <https://doi.org/10.1108/09513549810204441>
- [32] Stupnytskyyy, O., „Secondary schools efficiency in the Czech Republic”, *Center for Economic Research and Graduate Education and the Economics Institute (CERGE-EI)*, Prague, Czech Republic, 2004.
- [33] TEMPO-online INSSE, București (accesat în 15.01.2023).
- [34] Thanassoulis, E., Dunstan, P., „Guiding schools to improved performance using Data Envelopment Analysis: An illustration with data from a locale education authority”, *The Journal of the Operational Research Society*, Vol. 45, No. 11, pp. 1247-1262, 1994.
- [35] Tomiță, P., Racul, A., Toma, E., „Analiza comparativă a performanței academice în cadrul instituțiilor de învățământ superior și a organizațiilor din sfera științei și inovării cu profil agronomic din Republica Moldova”, în *Perspectivile dezvoltării durabile a spațiului rural în contextul noilor provocări economice*, Vol. 50, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, pp. 48-52, ISBN 978-9975-64-299-6, Chișinău, Republica Moldova, 2018. [378.2:33\(478\)](https://doi.org/10.378.2:33(478))
- [36] Wokadala, J., „Evaluating technical efficiencies of lower secondary schools in Uganda: A non-parametric approach”, *Africa Educational Research Journal*, Vol. 2, pp. 36-54, 2011. https://doi.org/10.50919/africaeducation.2.0_36
- [37] World Vision România, „Bunăstarea copilului din mediul rural din România”, 2022.

Cunoștințe geografice explicative

Explanatory geographical knowledge

Niculița Gheorghi², Paraschiv Viorel³

Rezumat. În studierea geografiei elevii sunt dependenți de două noțiuni: factor și consecință. Prin propria experiență am constatat că unele persoane, inclusiv și unii profesori de geografie, nu pot explica unele fenomene și noțiuni utilizate în viața de toate zilele, ne cătând la faptul că ele fac parte și au explicație geografică, ori sunt legate de științele naturii. Din aceste considerente scopul acestei lucrări este de a face legătură dintre geografie și unele evenimente din viața, a aprecia Soarele ca factor ritmic, diurn și anual.

Cuvinte-cheie: *echinocțiu, unghiul de incidență, fazele lunii*

Abstract. In studying geography students depend on two ideas: factor and consequence. From my own experience, I found out that some people, including some geography teachers, cannot explain some everyday life phenomena and notions, by not taking into account the fact that they are part of and have a geographical explanation, or they are related to the natural sciences. For these reasons, this article aims to make a connection between geography and some life events, to appreciate the Sun as a rhythmic, diurnal and annual factor.

Keywords: *equinox, incidence angle, moon phases*

Introducere. Printre disciplinele învățământului primar geografia are o deosebită menire, să ne fie călăuză zi cu zi de dimineața până seara prin evenimentele și fenomenele care în ansamblu se numesc „viață”. Începând cu răsăritul soarelui, inconștient, suntem martori ai deplasării lui pe bolta cerească în rezultatul rotirii Pământului în jurul axei⁴.

Discuții. 1. Mișcarea diurnă a Soarelui și cunoștințe aplicative – AM și PM. După aplicarea îndelungată a divizării zilei în intervale de „24 ore”, în spațiul Europei de est a apărut subdivizarea diurnă răspândită în occident: cadranul ceasornicului împărțit în 12 ore AM, și 12 ore PM. Până în prezent mulți oameni nu pot explica abrevierile AM și PM, deși alții știu că ele se pronunță „ante-meridian” și „post-meridian”. Explicativ, aceste intervale de timp sunt despărțite de „amiază”, moment când soarele se găsește în zenit la meridianul pe care este situat observatorul. Pentru elevi este simplă și convingătoare experiența în teren petrecută în zi însorită, în intervalul de timp „până la amiază, amiază și după amiază”. Pe suprafața terenului se trasează o linie care corespunde direcției meridianului – nord - sud.

a) Observatorul ocupă poziția pe linia trasată, direcție orientată spre nord, înainte de ora 12. Umbra lui se va plasa la stânga față de linia meridianului local „imaginar”, spre vest. Soarele se va găsi la est de observator, până la meridianul local, în sectorul „ante” meridian.

b) La amiază umbra observatorului va coincide cu direcția liniei – nord-sud: amiază.

² Conferențiar dr. în Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, e-mail: nicgeo@rambler.ru

³ Profesor dr. la Liceul Tehnologic Economic de Turism din Iași, Str. Milcov, nr. 18A, e-mail: paraschiv03@gmail.com

⁴ Pentru comoditate în lucrare se va folosi expresia indirectă „Soarele se mișcă”.

c) După amiază, umbra observatorului se va plasa la est de linie, sau spre dreapta. Soarele se va găsi la vest față de observator și meridianul local, în sectorul „post” meridian.

2. *Mișcarea anuală a Soarelui și cunoștințe explicative.* Geografia explică consecința schimbării poziției Soarelui față de linia orizontului, în direcție latitudinală. Înclinația axei Pământului față de planul orbitei și mișcarea în jurul Soarelui se reflectă în condițiile și schimbările fenologice la suprafața lui. Acestea se găsesc în elementele matematice ale hărții, succesiunea anotimpurilor, declinația Soarelui și unghiul de incidență al razelor solare. În ansamblu acestea duc la încălzirea neuniformă a suprafeței terestre în parcursul anului.

Punctul extrem de sud al Republicii Moldova se găsește la 45°28' l.n., de nord – la 48°29' l.n., întinderea latitudinală este de 3°01' de latitudine. Neluând în considerare faptul că distanța dintre punctele extreme nu este mare (cca 350km), observăm diferențe de temperaturi medii ale aerului în anotimpurile de vară și iarnă când vorbim de condițiile agroclimatice pe teritoriul țării. Acest fapt se datorează unghiului de incidență al razelor solare și poate fi urmărit clar în timpul solstițiilor de vară și de iarnă. La punctul extrem de sud al Republicii Moldova – s. Giurgiulești, înălțimea soarelui în timpul solstițiilor se încadrează între 67°59' (solstițiul de vară) și 21°05' (de iarnă). (fig.1) La Chișinău (47°21' l.n.) – corespunzător între 66°25' și 19°31', la Tiraspol – (46°50') – între 66°37' și 19°43', la Bălți (46°46' l.n) între 65°41' și 18°47' și în extremul de nord, s. Naslavcea (48°29' l.n.) între 64°58' și 18°04' . În orice punct din Republica Moldova și al globului pământesc diferența dintre înălțimea maximală (vara) și cea minimală (iarna) la amiază este de 46°54'. Această diferență nu este întâmplătoare și se explică prin valoarea unghiului de înclinație al axei Pământului față de planul orbitei sale.

- ▶ Giurgiulești: 67° 59'-21°05' = 46°54',
- ▶ Naslavcea: 64° 58'-18° 04' = 46°54',
- ▶ Unghiul de înclinație a axei: 46°54' / 2 = 23° 27'.

23° 27'- unghiul de înclinație a axei Pământului față de planul orbitei sale determină latitudinea cercului polar ($90^\circ - 23^\circ 27' = 66^\circ 33'$), și a tropicilor de nord și de sud - 23°27'.

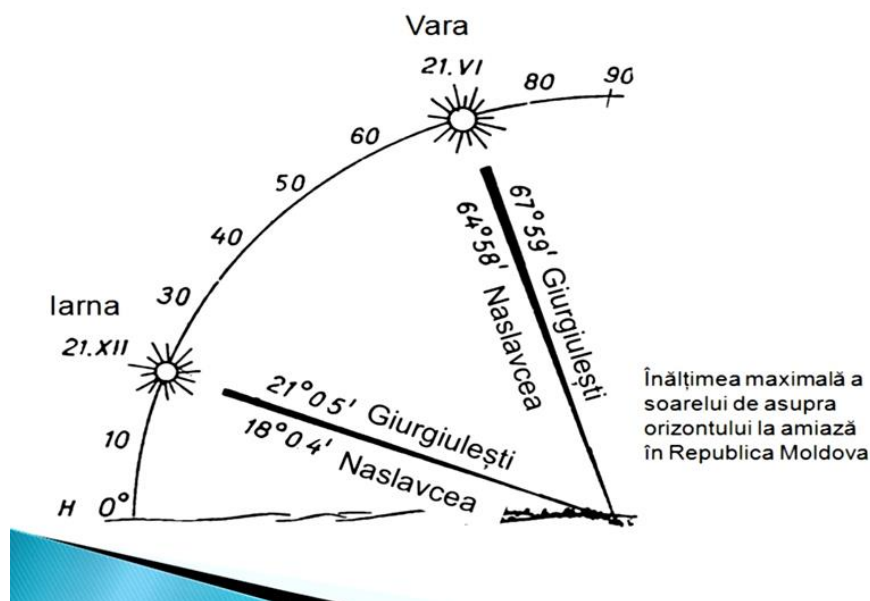

Fig.1. Poziția Soarelui în timpul solstițiilor în Republica Moldova.

La Ecuator Soarele se găsește în zenit la 90° de două ori și de două ori coboară până la 66°33' în emisfera de sud și de nord (solstițiile de iarnă și de vară). La tropice înălțimea Soarelui față de linia orizontului oscilează între 90° (la 22.VI. și 22.XII) și 43°06'. Pe cercul polar Soarele se înalță vara până la 23°27', în timpul de iarnă polară 6 luni nu se ridică de asupra orizontului (la poli).

Tehnica modernă și observările efectuate asupra polului din sateliți au stabilit că în anii '60 – '70 ai secolului trecut polul de nord s-a deplasat spre insula Groenlanda cu 12 cm, apoi a revenit la locul inițial. În prezent se deplasează lent spre insulele britanice. Dacă unghiul de înclinație se va schimba și polul se va deplasa în valori mari de distanță, în învelișul geografic vor avea loc schimbări esențiale.

3. **Evenimente fenologice și cunoștințe aplicative.** Pentru Republica Moldova în trecutul cu temperaturi coborâte și zăpadă, către sfârșit de iarnă era de așteptat ca la tulpina pomilor să se adune grămezi de zăpadă. Această procedură era explicată, inclusiv și în manualul școlar, ca acumulare de umezeală pentru pomi, ceea ce nu este corect.

Către sfârșitul perioadei de iarnă, în a treia decadă a lunii februarie, ca regulă, vremea se încălzea, temperatura aerului ziua uneori depășea +10°C, stratul de zăpadă se topea iar unii pomi înfloreau. Pentru meleagurile noastre istoric este cunoscut fenomenul „Odochia își scutură cojoacele” când la începutul lunii martie vremea se răcește brusc, au loc vijelii cu depuneri de zăpadă. Pomii înmuguriți, florile nepolenizate înghețau și ca rezultat viitoarea roadă era compromisă. Grămezile de zăpadă la tulpina pomilor au rol de a reține începutul mișcării sevei în tulpina pomilor și reținerea procesului de înflorire și înmugurire. În aceste cazuri pomii înfloreau după „Odochia” și roada era salvată.

4. **Fazele lunii și calendarul.** Oamenii de credință ortodoxă anual sărbătoresc Paștele în zile de duminică, cu diferite date din calendar ale lunilor aprilie și mai. Cine determină data sărbătorii, care este principiul și de ce data calendaristică deviază în limite de câteva săptămâni? Apare și întrebarea: ce legătură are sărbătoarea de Paști cu geografia? Răspuns – legătură directă, deoarece data sărbătorii depinde de fazele lunii. Creștinii sărbătoresc Paștele după șapte săptămâni de post, numit Postul Mare, iar sfârșitul lui depinde de data calendaristică a începutului perioadei de post.

Postul Mare începe odată după (sau cu) a doua fază de lună nouă de la Crăciunul sărbătorit după calendarul Gregorian, adică pe stil nou. Fazele lunii deviază în timp față de luna calendaristică, de aceea variază și data sărbătorii.

Tabel 1

Îndepărtarea liniei orizontului odată cu altitudinea

Altitudinea, (m)	0	2	10	50	100	500	1000	3000	5000	10000
Îndepărtarea liniei vizibile a orizontului pe suprafață sferică, km	0	5,5	12,2	27,3	38,6	86,4	122,1	211,5	273,1	386
Îndepărtarea liniei vizibile a a orizontului pe pe suprafață plană, km	0	6,9	34,4	172	344	1720	3440	10320	17200	34400

5. Linia orizontului și spațiul vizibil. Unul din primele elemente geografice însușite de om, inconștient, este orizontul. Linia orizontului este limita spațiului în care omul își acumulează experiență și cunoștințele despre lumea înconjurătoare. La țărmul mării de la înălțimea omului linia orizontului se îndepărtează la cca 5,0 km (tabel 1).

Interesul față de această informație a apărut în timpul aplicației de teren în peninsula Crimeea (Ucraina), când unul din profesori a declarat că dacă te urci pe muntele Roman – Koș (1.545 m altitudine) poți vedea țărmul Turciei. Calculele au arătat că nu este adevărat. Pentru călătorul care zboară cu avionul poate apărea întrebarea: la ce distanță se găsește linia orizontului?

Concluzii. În predarea geografiei conținutul didactic trebuie să fie racordat la necesitățile și aplicațiile în viață și activitatea profesională a viitorilor cetățeni. În procesul de instruire a tinerei generații și perfectarea programelor e necesar de respectat principiul interdisciplinar. Cunoștințele teoretice obținute în cadrul lecțiilor de geografie să se aprofundeze prin aplicații practice în teren.

BIBLIOGRAFIE

1. Roșcovan, D., *Practicum la geografia fizică generală*. Editura USM, Chișinău, 1995.
2. Șrira, I.N., *Atmosfera, stările de timp, clima*. Chișinău, „Lumina”, 1978
3. *** , *Atlas geografic*, GUGK, Moscova, 1982.

Împărățiile floristice ale Terrei. Vegetația holarctică a Americii de Nord The floristic kingdoms of the Earth. Holarctic vegetation of North America

Niculita Gheorghe⁵

Rezumat. Condițiile specifice ale mediului determină evoluții diferite ale vegetației pe cele două țărmuri ale Americii de nord. Sunt analizați factorii principali care determină aceste mutații temporale, precum și predominanța speciilor vegetale caracteristice.

Cuvinte-cheie: *holarctic, floră, coridoare de migrație, specii vegetale*

Abstract. Specific environmental conditions determine different vegetation developments on the two coasts of North America. The key factors that determine these temporal mutations as well as the predominance of characteristic plant species are analyzed.

Keywords: *holarctic, flora, migration corridors, plant species*

Introducere. Secolul al XIX se remarcă ca o nouă treaptă de evoluție a științelor naturii prin sistematizarea cunoștințelor și formarea concepțiilor despre fenomenele naturale. Primele concepții au fost întemeiate de C. Darwin, V. Docuceaev, Al. von Humboldt, V. Vernadskii. În prima jumătate a secolului XX botanistul englez Rudolf D. Good (1896-1992) a pus baza regionalizării floristice a Terrei, definitiv revăzută în a IV-a ediție a lucrării sale „Geografia plantelor cu flori” din anul 1974 în care evidențiază 6 „împărății” (regate) floristice. Mai târziu savantul Levon A. Takhtadjean (1910-2009) a concretizat și detaliat 6 „împărății” și 35 de regiuni floristice [1,2].

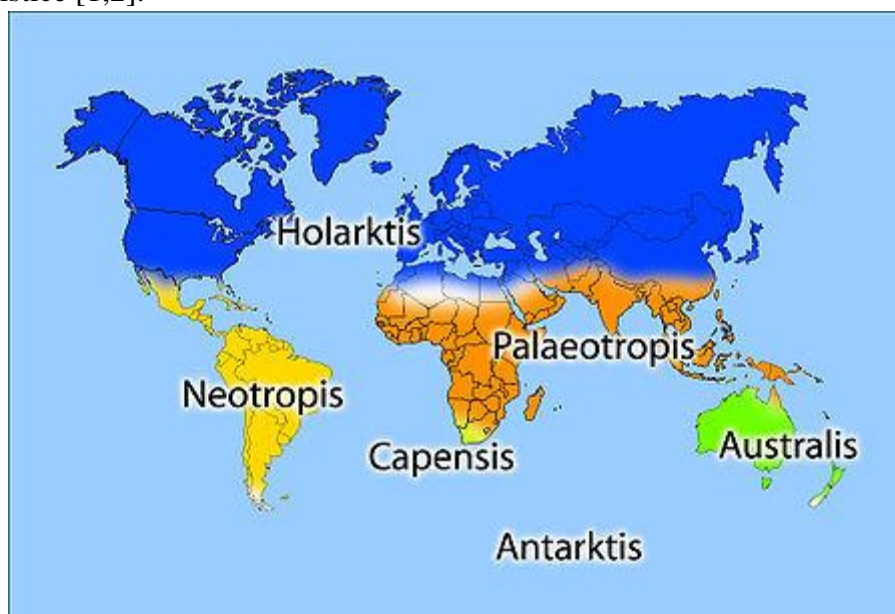

Fig. 1. Împărățiile floristice ale Terrei. 1. Holarctica¹ (Holarctis), 2. Paleotropicala (Palaeotropis), 3. Neotropicala (Neotropis), 4. Australiană (Australis), 5. Cap (Capensis), 6. Antarctica (Antarctis)

⁵ Conferențiar dr. la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova, e-mail: niculita.gheorghe@upsc.md

Discuții. Armen L. Takhtadjan este cunoscut ca autorul subdivizării lumii vegetale a uscatului planetei în împărății floristice prin „evidențierea locurilor cu număr deosebit de mare de familii, genuri de plante care nicăieri nu se mai întâlnesc, și sunt clar delimitate de locurile învecinate, unde predomină alte specii endemice” [1,4]. Care sunt cauzele izolării arealelor floristice din Madagascar, Australia, Noua Caledonie ș.a., de învelișul vegetal al continentelor? În afară de insule, izolarea geografică și răspândirea regională a unor specii de arbori se înregistrează și în interiorul continentelor: în California – sequoia veșnic verde și sequoia gigantică, Bradul Douglas, chiparosul; în Sud-est – arborele de lea (Liriodendron tulipifera), magnolia (Magnolia ocuminata), hiori – nucul american (Carya alba) – specii vechi, iubitoare de căldură ș.a. Lumea organică a acestor două regiuni de la început se dezvoltau separat, fiind despărțite de bazine acvatice, care ocupau suprafețele actuale ale Marilor Câmpii și partea centrală a continentului, iar după regresia apelor au fost ocupate de vegetația de stepă. În afară de aceasta Munții Cordiliera au devenit barieră în calea migrației speciilor de plante. Răspândirea plantelor are loc prin intermediul vântului, curenților oceanici, animalelor etc. Cunoscutul biogeograf D. J. Simpson a numit căile de migrație accesibile a plantelor drept „coridoare” [4]. Acestea sunt traseele prin care speciile de plante se deplasau și ocupau locuri noi de viață. Astfel, partea de nord-est a Asiei a servit cale de pătrundere a vegetației asiatice pe continentul nord-american, iar istmul ce unește continentele americane din perioada neogenului – cale de migrație a speciilor și florei (de cactuși) dinspre sud. „Coridoare” servesc văile râurilor și lanțurile montane compacte, neîntrerupte. Căile pe unde migrația speciilor de plante are loc selectiv au fost numite „filtre” de către Dj. Simpson. Pentru unele specii „filtrul” este favorabil extinderii teritoriale, iar pentru altele – obstacol de netrecut. Stepă reprezintă filtrul pentru vegetația arboricolă, iar pentru stepă – pustiul. Același rol poate fi atribuit și istmului Panama.

„Împărăția” (regat, regiune biogeografică)[5] floristică holarctică este cea mai mare după suprafață și ocupă tot spațiul continental extra tropical din emisfera de Nord, în Oceanul Atlantic – până la insulele Cabo Verde. Ea mai include partea de nord a deșertului Sahara și a peninsulei Arabia, litoralul Golfului Persic, versanții de sud ai Munților Hindukush și Himalaya, precum și extremitatea de sud a Chinei. Flora holarctică în America de Nord acoperă suprafața până la hotarul cu Podișul Mexic și litoralul golfului Mexic. Holarctica include suprafețe de uscat populate de numeroase specii de plante cu flori (peste 30 mii) din familiile Aceraceae (arțar), Umbeliferae sau Apiaceae (umbrela, sau țelina), Cruciferae sau Brassicaceae (varza), Caryophyllaceae (cuișoare), Betulaceae (mesteacăn), Fagaceae (fag), Salicaceae (salcie), ranunculacee, careofilacee ș.a.

Cel mai mare număr de specii de plante de pe continentul America de Nord sunt incluse în „Împărăția” floristică holarctică. Speciile răspândite în partea de sud, inclusiv Mexicul și extremitatea de sud a peninsulei Florida aparțin „împărăției” floristice neotropicală. Complexul floristic arctic al Americii de Nord s-a format în legătură cu condițiile naturale de pe continentului Laurasia și este evidențiat de A.L. Takhtadjean ca regiunea circumboreală.

Flora „împărăției” neotropicală are legături istorice cu împărăția paleotropicală și include multe familii comune ambelor: lauracee, urticacee, piperacee, bambucacee, euforbiacee ș.a. În rezultatul interacțiunilor reciproce dintre unele formațiuni floristice cu rocile pedogenetice, în condiții hidroremice asemănătoare după valori și regimul sezonier, au apărut asemănări și în spectrul învelișului de sol. Spectrul pedologic pe continentul nord- american în ansamblu este o repetare a celui din Eurasia. Mesoamerica a dat lumii un șir de plante de cultură: porumbul, bumbacul, unele soiuri de fasole, orez spontan indian, bostănoase, ardeiul, numeroase soiuri de

cartof, cacao ș.a. De pe continent provin unele plante decorative: thuia, pinul Weymouth, unele specii de arțar și stejar, flori decorative precum conduraș, calendula, brumărele ș.a. Schimbul de plante se face și în direcție opusă: din Europa au fost introduse culturile cerealiere, inul, sfecla, unele leguminoase, pomi fructiferi.

Vegetația holarctică a Americii de Nord. Aspectul floristic contemporan al Americii de Nord a fost determinat de condițiile hidrotermice din era Kainozoic: răcirea globală periodică la latitudinile înalte și formarea condițiilor de climă aridă în partea de sud-vest. Acest fapt a contribuit la formarea unor regiuni floristice izolate. În sectoarele de Est și Vest ale continentului s-a dezvoltat vegetația silvică, iar în centru și sud-vest vegetația ierboasă, în special stepe xerofite și landsaft de semideșert. Ultima glaciațiune a dus la deplasarea vegetației silvice spre centrele de „refugiu” de unde, după retragerea glaciațiunii s-a răspândit spre nord. Asemănările floristice ale Americii și Eurasiei s-au păstrat în formațiunile de tundră, silvotundră⁴ și păduri conifere. Configurația continentului, individualitatea orografică și condițiile climatice au determinat spectrul pedo-vegetal contemporan pe continent. Zonele de tundră, silvotundră și pădurile conifere ocupă nordul continentului, partea cea mai lată, și cea mai mare suprafață 5,9 ml.km². Ele au extindere sub formă de fâșii care se succed în direcție latitudinală. În partea de est zona tundrei și silvotundrei deviază spre sud până la latitudinea de 55-54° din cauza apelor reci a curentului Labrador și vecinătatea cu insula Groenlanda.

După componența de specii acestea se deosebesc puțin de tundra euro-asiatică. La periferia de nord a continentului predomină tundra arctică cu vegetație sărăcăcioasă din mușchi și licheni și unele specii de plante superioare crio-fite: bumbăcărița, driada, casiopeea. Partea de sud este ocupată de tundra cu graminee, mac polar, rogoz, păpădie, ochiul șoricelului, ledum de tundră, iarba neagră, afine, hidropsie și merișor brumăriu. Covorul vegetal la periferia de sud a tundrei subarctice este format din ierburi, rogozuri și specii arborescente pitice: mesteacăn (*Betula glandulosa*), pinul târător, arinul și vegetație de mlaștină. Zona de tundră trece în silvotundră unde apar specii de arbori caracteristici periferiei de nord a coniferelor: molidul alb (*Picea glauca*), molidul negru (*Picea mariana*) și zadă (*Larix laricina*) [3].

Mai la sud zonele naturale au amplasare concentrică: la periferii se dezvoltă zona pădurilor care spre centrul continentului trec în silvostepe, stepe, semideșerturi și deșerturi. Ele au formă de fâșii, întindere meridională și nicăieri nu ajung la țărnm. Zonalitatea naturală silvică se păstrează pe tot litoralul atlantic: pădurile conifere trec în păduri mixte, apoi urmează zona pădurilor de foioase ale latitudinilor temperate și pădurile subtropicale veșnic verzi. Datorită faptului că în partea de sud continentul se îngustează, zona deșerturilor, pădurilor și savanelor tropicale se amplasează fragmentar și ocupă suprafețe relativ mici.

În latitudinile temperate suprafețe imense cuprinse între paralelele 42° și 61°, de la țărnmul peninsulei Labrador până la versanții de est ai munților din Alaska sunt ocupate de zona pădurilor conifere, omogene la nivel de specii. Multe genuri ale florei arborescente sunt comune cu coniferele din Europa. Pădurile litoralului Pacific se deosebesc de cele din est după aspect, dar și după componența de specii. Aici predomină specii și genuri endemice comune cu cele din estul Asiei. Pădurile de conifere care se dezvoltă mai la est de Munții Cordelieri uneori sunt numite Laurențiene sau Hudsonice, sunt constituite din molidul Canadian (*Picea canadensis*), zada americană (*Larix americana*), pinul Banks (*Pinus Banksiana*), numit și „de piatră” sau „negru”, bradul balsamic (*Abies balsamea*) ce produce o substanță prețioasă denumită „balsamul canadian”. Pe toată întinderea de la nord spre sud sunt răspândite câteva specii de arbori cu frunza aspră: mesteacănul papirifer (*Betula papirifera*), plopul balsamic

(*Populus balsamifera*), plopul tremurător (*Populus tremuloides*). Tufişurile de pomuşoare, coacăza neagră, coacăza roşie, zmeura, afine formează un subarboret bogat.

Clima maritimă a litoralului de vest formează condiții deosebite de dezvoltare și un aspect specific al pădurilor de conifere din numeroase specii endemice de arbori cu înălțimea de până la 100 m, tufişuri, ferigi arborescente și ierburi, care le fac de „nestrăbătut”. Cele mai răspândite specii sunt molidul Sithin (*Picea sitchensis*), bradul Douglas (*Pseudotsuga mucronata*), tsuga (*Tsuga heterophylla*), tuia gigantică sau cedrul roșu (*Thuja plicata*). Pădurile conifere higrofile ale litoralului pacific se răspândesc spre sud până la paralela 40° l.n. Odată cu îndepărtarea de litoral, la aceste latitudini, cantitatea de precipitații se reduce și apar păduri xerofite din bradul Douglas și pinul galben (*Pinus ponderosa*), bradul alb (*Abies concolor*), pinul saharin (*Pinus lambertiana*) și cedrul de tămâie (*Libocedrus decurrens*), răspândite în văile intramontane, pe platoul Colorado. Pe litoral la această latitudine apare sequoia veșnic verde (*Sequoia sempervirens*), iar pe versanții munților Sierra Nevada, la altitudinea 1.500 m, s-au mai păstrat crânguri de sequoia gigantică (*Sequoia gigantea*), (Parcul Național Sequoia).

O situație ce ține de speciile de arbori care populează pădurile din vest (sequoia veșnic verde) este că acestea nu se găsesc în pădurile din est. Chiar și unele genuri de conifere comune pădurilor laurențiene și pădurilor litoralului pacific sunt reprezentate de diferite specii (*tabel 1*) formând areale disjunctive (Pișota, 2002).

Tabel 1.

Pădurile laurențiene	Pădurile litoralului pacific
<i>Pinus strobus</i>	<i>Pinus monticola</i>
<i>Picea rubra</i>	<i>Picea sitchensis</i>
<i>Tsuga canadensis</i> (orientală)	<i>Picea heterophylla</i>
<i>Thuja occidentalis</i>	<i>Thuja plicata</i>
<i>Larix americana</i>	<i>Larix occidentalis</i>

În centrul continentului, pe platourile Marilor Câmpii, pădurile de conifere trec în silvostepe și stepe. Aici nu se formează zona pădurilor de foioase datorită climei continentale. În partea de est, în regiunea Marilor Lacuri zona pădurilor de conifere este succedată de zona pădurilor mixte, de amestec⁶, cu specii de pin alb (*Pinus strobus*), pin roșu (*Pinus resinosa*) și tsuga canadiană (*Tsuga canadensis*), Thuia⁷ și specii de foioase: mesteacănul galben (*Betula lutea*), frasinul american (*Fraxinus nigra*), ulmul american (*Ulmus americana*), arțarul de zahăr a cărui frunză este emblema Canadei (*Acer saccharum*), fag (*Fagus grandifolia*), tei (*Tilia americana*).

În sud-estul continentului, la latitudini temperate și în condiții hidrotermice optimale, cresc păduri formate din numeroase specii de arbori cu frunza căzătoare, numite și „apalașiene”. După numărul de specii ele sunt cele mai bogate din lume printre pădurile de acest tip specifice latitudinilor temperate. Cele mai răspândite sunt speciile de stejar (*Quercus macrocarpa* (*Q. alba* ș.a.), castanul (*Castanea dentata*), frasinul, teiul, fagul (*Fagus grandifolia*), platanul (*Platanus occidentalis*). Periferia de sud este populată de specii de arbori caracteristici climei mai calde, printre care hicori (nucul american) – (*Carya alba*), magnolia (*Magnolia ocuminata*), arborele de lealea (*Liriodendron tulipifera*). În aceste păduri predomină arbori înalți cu coroana stufoasă, încolăciți de lianele speciei de viță de vie sălbatică. Spre sud ele trec în păduri „sud-atlantice” subtropicale veșnic verzi cu specii subtropicale de stejar, magnolii și

⁶ Marin I., 1989, pag. 42

⁷ Thuia și Tsuga sunt specii endemice (Marin, I., 1989)

fag, cu liane și epifite. Pe locurile mai uscate cresc desișuri de palmier pitic – sabal (*Sabal minor*). Pe țărmurile peninsulei Florida, bine umezite, sunt răspândite păduri din chiparos de baltă (*Taxodium distichum*). Astfel, coasta de Est a continentului, de la paralela 54° spre sud este ocupată de păduri. În concluzie, se pot menționa unele particularități ale florei arboricole: predominanța speciilor de foioase în pădurile din estul continentului și a speciilor de conifere în pădurile de pe litoralul de vest, chiar și în cazurile când condițiile hidrotermice sunt aceleași. Cele mai răspândite specii de arbori în pădurile de foioase din est sunt: stejarul, arțarul, frasinul, carpenul, teiul, nucul american (hickori), magnolia, arborele de leaia, fagul, castanul, mesteacănul, care lipsesc din flora silvică de pe litoralul de vest.

Spre interiorul continentului vegetația forestieră este treptat înlocuită de complexe și asociații de plante ierboase în corespundență cu reducerea cantității de precipitații. Pădurile trec lent în zona de silvostepă, după care urmează stepa cu ierburi înalte – preeria. Delimitarea generală ar fi între râurile Saskatchewan, Athabaska în nord și până la aliniamentul râului Arkansas (Larion, 2010, pag.156). Învelișul vegetal este alcătuit din specii de graminee înalte de până la 150 cm: specie americană de negară/colilie (*Stipa spartea*), pir (*Agropyron tenerum*), bārboasa (*Andropogon furcatus*). Spre vest preeria trece în stepă tipică apoi în stepă uscată, cu iarba grama (*Bouteloua gracilis*) și iarba bizonilor (*Bulbis dactyloides*). Zona stepelor se întinde sub formă de fâșie în direcție meridională și ocupă suprafața platourilor înalte fizico-geografice ale țării, ca Marile Câmpii [11].

În sud-vestul SUA fâșia țărmului pacific de la paralela 42° latitudine nordică până în nordul peninsulei California, inclusiv valea Californiei, în condiții de climă subtropicală cresc păduri xerofite de tip mediteranean formate din pin și ienupăr, formațiuni de vegetație secundară apărută pe locurile defrișate – maquis-ul mediteranean din specii de stejar veșnic verde, ericacee și tufari cu frunze aspre pubescente și catifelate. Relieful dezmembrat și accidentat a condiționat modificări ale condițiilor hidrotermice și neomogenitate floristică verticală. Aspectul vegetal al Munților Cordelieri este mai complicat decât pe litoralul cu păduri unde predomină speciile de conifere. În depresiunile intramontane, în condiții de climă continentală se dezvoltă stepe, deșerturi în care putem întâlni desișuri de *Artemisia* (pelin), în alternanță cu asociații de tufișuri ghimpoase [1, 7].

Suprafețe imense ale podișurilor intramontane, cum ar fi podișul Mexic, sunt ocupate de semideșerturi și deșerturi. Partea de nord a podișului este centru secundar de formare a florei de cactuși și aparține „împărăției” floristice neotropicale. Unele specii de cactuși au înaintat spre nord până pe teritoriul Podișului Marelui Bazin cu climă continentală. În unele locuri flora cactacee enumeră câteva sute de specii, de la opunții până la exemplare de cactuși giganti. În rând cu agavele și juca ele oferă landșaftului un aspect original. Datorită îngustării continentului, zonele naturale ocupă suprafețe relativ mici. Vegetația și solurile în deșerturile din sud-vestul SUA nu formează un covor compact. Pe lângă cactuși, mai sunt răspândiți tufarul de creozot (*Covillea tridentata*), și scumpia (*Fouquieria splendens*) – ce formează tufe scunde de formă sferică cu ramuri în formă de mănunchiuri. Un rol deosebit în deșerturile și semideșerturile continentului îl are pelinul care pe alocuri formează desișuri compacte, cu înălțimea de până la doi metri. Pe locurile salinizate cresc plante din subfamilia Chenopodioideae, familia Amaranthaceae printre care un tufar ghimpos numit arborele gras (*Sacrobutus vermiculatus* – fig. 2).

Fig. 2. Arborele gras.

În America de Nord sunt cunoscute deșerturile Hila și Mojave care ocupă ambele maluri ale cursului inferior al râului Colorado (California), Arizona, Sonora (Parcul Național Sonora), Chuaaha ș.a. Flora californiană este foarte specializată: din genurile de plante caracteristice numai pentru America de Nord, 86% nu trec mai la est de Munții Stâncoși, iar dintre specii – 53% sunt răspândite exclusiv în California sau numai în sudul acesteia. Un astfel de fenomen se observă și printre speciile de plante din deșerturile și semideșerturile Mexicului [9,10,11]. În unele cazuri constatăm identitatea florei cu flora europeană: flora arctică a Americii de Nord este identică cu flora Laplandiei; flora din statul Alaska, de la Munții Mackenzie spre vest, la 90% se aseamănă cu flora din Asia de nord-est și totodată nu se aseamănă cu flora din vestul insulei Groenlanda. Călătorul european ușor va găsi în estul Americii genuri de plante cunoscute, dar speciile vor fi diferite. Un caz curios îl reprezintă situația în care câteva genuri de plante răspândite și în Europa până în epoca miocen – au dispărut. Azi ele sunt prezente în estul Americii de Nord, în China de sud-est și Japonia, cu toate că regiuni intermediare de uscat nu au existat, așa cum este cazul magnoliilor care în vest are doar puncte fosile (Pișota, 2002). Faptul se explică prin evoluția independentă de la origine, și totodată prin migrație condiționată de schimbările climatice, și poate chiar prin existența suprafețelor de uscat, care le uneau.

Concluzii. Vegetația Americii de Nord este puternic modificată [6]:

1. **HOLARCTICA** (din gr. *holos* – întreg și *arctos* – urs). *Arctica este regiunea sub constelația Urselor, de la care se determină poziția stelei Polare.* Regiune biogeografică circumpolară de Nord. Reprezintă o zonă cu climat rece [5].
2. Deseori când se vorbește despre vegetația deșertică, inclusiv și a deșertului Sahara, studenții enumeră și cactușii, care de fapt sunt răspândiți doar în „Împărăția” Neotropicală, America Latină. Pe de altă parte, Sahara este inclusă, de rând cu deșerturile asiatice, în împărăția holarctică deoarece în toate este răspândit saxaulul: (lat. *Haloxylon*), arbore mic din subfamilia *Chenopodioideae*, familia *Amaranthaceae*.
3. În realitate, pentru noi, silvotundra se aseamănă cu o livadă tânără, unde pomii tineri (arborii) au înălțime de 3-5 metri, iar printre ei se poate vedea la distanță mare spre linia orizontului.

BIBLIOGRAFIE

1. Тахтаджян А. Л., *Флористические области Земли*, Академия наук СССР, 1978
2. Good, Ronald, *The Geography of Flowering Plants*. Longmans, Green and Co, New York, 1947
3. Takhtajan, Armen, *Floristic Regions of the World*, (translated by T.J. Crovello & A. Cronquist). University of California Press, Berkeley, 1986
4. Тахтаджян А. Л., „Флористические области Земли”, журнал „Знание - сила”, 8/1982
5. Dediu Ion, *Enciclopedia de Ecologie*. Ed. „Știința”, 2010
6. Боли Анри, *Северная Америка*. Географгиз, 1948
7. Т.В.Власова, *Жеография физикэ а пэрицлор лумий*. Едитура Лумина, Кишинэу, 1972
8. Pișota, I., *Biogeografie*, Editura Universitară, București, 2002
9. Călinescu, R. și col., *Biogeografie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972
10. Marin I., *Geografia continentelor - America de Nord- partea I*, Universitatea din București, 1989
11. Larion, Daniela, *Geografia mediilor temperate și reci ale Globului*. Editura Pim, Iași, 2010

Investigația, dezbateră și eseul de cinci minute – trei metode utile pentru dezvoltarea inteligenței naturaliste la orele de Geografie (clasa a IV - a)

The investigation, the debate and the five-minute essay – three useful methods to develop the naturalistic intelligence in Geography classes (4th grade)

Corduneanu Flaviana⁸, Corduneanu Doina⁹

Rezumat. Din cinci în cinci ani mă prezint în fața elevilor motivată și plină de energie. Sunt, înainte de toate, geograf - inima-mi bate diferit când împărtășesc elevilor din pasiunile mele. „Doamna e cu adevărat pasionată de Geografie” (Denisa, fostă elevă). Eseul de 5 minute este metodă de stimulare a creativității, pe care o utilizăm în momentul evaluării, deoarece ajută elevii să fixeze principalele noțiuni și oferă profesorului o idee clară despre capacitatea elevilor de a analiza și sintetiza informația.

Cuvinte-cheie: *investigația, dezbateră, eseul de cinci minute, inteligența naturalistă*

Abstract. Every five years I present myself motivated and full of energy in front of my students. I am first and foremost a geographer - my heart beats differently when I share my passions with students. „Our teacher is really passionate about Geography” (Denisa, former student). The 5-minute essay is a creativity-stimulating method that we use at the time of assessment, as it helps students fix the key concepts and gives the teacher a clear idea of the students' ability to analyze and structure information.

Keywords: *investigation, debate, five-minute essay, naturalistic intelligence*

Introducere. Pasiunile profesorului, devin surse de inspirație la catedră, iar investigația, dezbateră și eseul de cinci minute sunt metodele ce se regăsesc frecvent în proiectele de lecție. “Lecțiile noastre” pentru că atât acasă, cât și în clasă, mama reprezintă modelul dascălului devotat, orientat spre curiozitățile sau aspirațiile elevilor, așadar... spre reușită. Alegem metode care susțin învățarea care începe și se termină în clasă (ca investigația sau dezbateră), deoarece în clasele primare elevii învață să învețe acasă. Dezbateră stimulează capacitatea elevilor de argumentare, care se construiește prin activitate de documentare, organizare și exercițiu. Documentarea îi ajută să-și construiască un punct de vedere pertinent asupra temei, dar își dezvoltă și competențele de comunicare, de formulare a ideilor astfel încât să fie concise, coerente, reale. Organizarea facilitează structurarea ideilor și o bună disciplinare a gândirii, ce se materializează într-o prezentare logică, adecvată temei, accesibilă audienței.

Discuții. Investigația este o metodă care aduce în discuție o situație complicată, motiv pentru care începe și se termină în clasă. Elevul primește o sarcină de lucru cu instrucțiuni precise, acesta rezolvă după ce clarifică și înțelege misiunea sa. Profesorul urmărește în activitatea elevului: strategia de rezolvare aleasă, felul în care aplică principiile / cunoștințele, acuratețea înregistrării datelor, claritatea argumentării și maniera de prezentare, dorința de a explora situații noi în raport cu experiența anterioară (Ianovici N., 2007.b).

⁸ Prof. Dr. Flaviana Corduneanu, Școala Gimnazială „George Călinescu”, Iași, e-mail:

corduneanuflaviana@gmail.com

⁹ Prof. Corduneanu Doina, Liceul Tehnologic Vlădeni, județul Iași, e-mail: doina_asu@yahoo.com

În cazul investigației de grup, profesorul lansează o temă de cercetare vastă, motivantă, care va fi investigată din mai multe perspective. Elevii inventariază resursele, formulează întrebări clare pe marginea temei și identifică direcțiile de cercetare posibile.

Aceștia pot găsi surse de informare proprii, se înscriu în grupe de cercetare și propun un plan de lucru, profesorul are rolul de ghid. Fiecare grup poate desemna un reprezentant care se va întâlni cu ceilalți, într-un fel de comitet director, pentru a vedea dacă demersurile întreprinse acoperă întreaga temă de cercetare (Ianovici N., 2007b).

Am descoperit că elevii accesează cu lejeritate *Google Maps* sau *Google Earth* și propun utilizarea echipamentelor proprii (telefoane, tablete) în activitățile curente. În aplicație am inserat atât hărți (pe care le găsesc în atlasele proprii), cât și link-uri, pentru a le oferi posibilitatea de a alege materialul pe care îl consideră accesibil (fig. 1).

În noul manual de *Geografie*, pentru clasa a patra, Rădulescu C. și Popa I. (2021), la aceeași lecție propun următoarea investigație:

2. Marea Neagră a fost este un lac (inteligență naturalistă, logico-matematică, vizual – spațială)?

Fluviul Dunărea se varsă în Marea Neagră. Mările și oceanele reprezintă ape foarte întinse, sărate, care înconjoară continentele și sunt legate între ele.

Analizează harta din manual sau accesează link-ul: <http://www.geotutorials.ro/atlas-geografic/harti-romania/atlas-geografic-1980/marea-neagra-harta-fizica> . Marea Neagră ar fi fost considerată un lac imens dacă nu ar fi avut legătură cu alte mări. Numește mările cu care comunică Marea Neagră.

Identifică o altă mare pe harta Europei din atlasul geografic. Explică de ce aceea întindere de apă este mare și nu lac.

Marea Neagră comunică cu Marea Azov prin Strâmtoare Kerçi.

Bosfor sau Strâmtoarea Istanbul leagă Marea Neagră cu Marea Marmara. Pe ambele maluri se află orașul Istanbul care este o punte de legătură între Europa și Asia.

Marea Mediterană se află între Europa centrală, Asia vestică și Africa de nord, comunică cu Atlanticul prin intermediul Strâmătorii Gibraltar și cu Marea Roșie prin Canalul Suez. Prin Strâmtoarea Dardanele pătrund apele Mării Marmara.

Practic, prin cele două strâmători, Bosfor și Dardanele, comunică și cu Marea Neagră.

Concluzia investigației: Marea Neagră și Marea Mediterană nu sunt lacuri. Strâmătorile sunt canale înguste care leagă mări diferite, așadar sunt dovezi vii care susțin această afirmație.

Recomandăm accesarea link-ului următor:
<https://haarkleurenfotos.blogspot.com/2017/06/marea-mediterana-harta.html>
<https://www.google.com/maps/place/Mediterranean+Sea/@39.8475306,20.3451281,6z/data=!4m5!3m4!1s0x131421b81c473c9f:0x2e93598afecf840!8m2!3d34.5531284!4d18.0480105> .

Fig. 1. Bazinul mediteranean – Harta fizico-geografică

„Dezbaterea reprezintă o confruntare de idei între două echipe pe o anumită temă, prin avansarea unor argumente structurate. Implică participarea unei persoane neutre, care nu intervine, *judcătorul*, având rolul de a decide care dintre echipe a oferit explicațiile convingătoare. Desfășurarea unei astfel de activități transformă clasa într-o sală de judecată în care echipele implicate au rolurile avocaților, iar decizia asupra temei dezbătute este luată de judecător, în funcție de argumentele prezentate. Elevii vor observa că punctele de vedere diferite asupra problematicii dezbătute, pot fi reale, valide și veridice, dar și contradictorii. Judecătorul nu decide cine are dreptate, nu stabilește adevărul despre tema discutată, ci stabilește care echipă este mai convingătoare. În acest fel se diferențiază dezbaterea educațională, în care primează capacitatea de argumentare, de cea competitivă, în care se urmărește justetea acesteia (Pânișoară O., 2006).

În organizarea unei dezbateri se vor urmări două perspective complementare: din perspectiva *procesului*, această tehnică este un demers structurat în care participanții își confruntă ideile. Regulile de organizare și desfășurare sunt precise, iar elevii respectă algoritmul prestabilit. Din perspectiva *conținutului*, atât pentru membrii echipelor, cât și pentru judecător sau public, dezbaterea este o resursă de informare și de organizare a ideilor.

Apostu Otilia (2016) propune următoarele etape ale unei dezbateri:

Se formulează un enunț asupra căruia există puncte de vedere diferite, care va fi supus interpretării. Acesta va fi controversat, semnificativ și discutabil, dar va face referire la o singură idee.

Interpretările asupra enunțului pot fi incluse în două categorii: acord sau dezacord. Cadrul didactic va avea în vedere ca elevii să formeze două grupuri, să existe opoziția și să se poziționeze corect, prin argumente, fiecare.

Argumentarea va include puncte de vedere importante ale echipei, motiv pentru care elevii vor nota idei concise, care vor asigura coerență internă.

Coerența externă implică formularea unui răspuns la contraargumentele echipei adverse. Discursul poate fi reconstruit pe baza argumentelor atacate și poate respinge contraargumentele.

Implicarea elevilor într-o dezbatere stimulează capacitatea lor de argumentare, care se construiește prin activitate de documentare, organizare și exercițiu. Documentarea îi ajută să-și construiască un punct de vedere pertinent asupra temei, dar își vor dezvolta și competențele de comunicare, de formulare a ideilor astfel încât să fie concise, coerente, reale. Organizarea facilitează structurarea ideilor și o bună disciplinare a gândirii, ce se va materializa într-o prezentare logică, adecvată temei, accesibilă audienței. Exercițiul presupune întrebuintarea argumentelor în contexte variate, în mod repetat și sistematic, în vederea dezvoltării aptitudinii de a formula puncte de vedere temeinice asupra unei teme.

Geografie, clasa a IV-a

Unitatea de învățare: România. Elemente de geografie regională

Conținuturi vizate: Carpații Occidentali

Competențe specifice:

2.2. Aplicarea unor elemente și cunoștințe dobândite la alte discipline (Științe ale naturii, Istorie) în descrierea și explicarea realității înconjurătoare;

4.2. Dobândirea interesului pentru înțelegerea rolului mediului înconjurător pentru viața și activitatea societății;

4.3. Dezvoltarea interesului pentru cunoașterea și înțelegerea diversității naturale și umane;

1.1. Realizarea de deducții simple pe baza audierii unui text literar sau informativ simplu;

3.1 Formularea de concluzii simple pe baza lecturii textelor informative sau literare;

3.6. Manifestarea interesului pentru lectura literară și de informare;

Item: ***Aduceți argumente pro și contra afirmației : “Pentru a preveni defrișările și poluarea, oamenii vor fi supravegheați și vor petrece un timp limitat în Parcul Natural Apuseni ”. Dezbateți! – inteligența naturalistă, lingvistică, logico – matematică, vizual – spațială.***

Elevii formează grupuri a câte 17 elevi, discută, se informează și organizează argumentul într-un model Bomber B (Tab. 1, 2). Acest model deține etape bine structurate, aflate într-o succesiune logică și într-o organizare ciclică (începe și se finalizează cu un moment de uimire care captează și reține atenția asupra subiectului). Cadrul didactic oferă câte o fișă de lucru fiecărui grup și menționează că timpul de lucru este de 25 de minute.

Tab. 1. Modelul Bomber B – discursul reprezentantului „Acuzării”

Etapale modelului Bomber B	Descriere	Ponderea timpului alocat
BANG!	<p>Momentul de început, în care se poate formula o întrebare, se poate citi o poveste scurtă și conține elemente de impact (declarații provocatoare, statistici șocante, scurte și clare, citat interesant).</p> <p><i>De-a lungul timpului, se spune că în Munții Apuseni s-au petrecut întâmplări stranii. Legenda Detunatelor, două piscuri din Munții Metaliferi, spune că au apărut pe vremea când uriașii și zânele își împărțeau supremația peste târâmurii, Detunata Goală se află la 1 km de Detunata Flocoasă.</i></p> <p><i>Într-o noapte, fiul căpeteniei a rămas în pădure și a fost trezit de vocea suavă a unei zâne. Tânărul s-a îndrăgostit de gingașa ființă.</i></p> <p><i>Dragostea lor era imposibilă, deoarece uriașii și zânele se aflau într-un conflict continuu. Auzind că cei doi se întâlnesc, conducătorul i-a urmărit și i-a găsit în pădure. Furios, a străpuns zâna cu o sabie, dar nu a apucat să se bucure de fapta sa deoarece propriul fiu l-a ucis cu un pumnal.</i></p> <p><i>În acel moment, cerul a fost cuprins de tunete și fulgere, pământul s-a despiciat în două și i-a înghițit pe cei doi tineri. Părintele ucigaș a fost transformat în stană de piatră, precum și restul uriașilor (http://www.emunte.ro/povesti-cu-uriasi-regi-si-comori-legendele-muntilor-apuseni).</i></p>	10 – 15 %
Opening (Deschiderea)	<p>Reprezentantul „Acuzării” se prezintă, anunță tema și argumentează importanța sa.</p> <p><i>Mă numesc Petrescu Alexandra, reprezint tabăra „Acuzării” și am stabilit împreună faptul că oamenii au nevoie de educație și de o reală împrietenire cu mediul înconjurător pentru a se putea implica în combaterea defrișărilor sau a efectelor poluării.</i></p>	
Mesajul	<p><i>După aproape doi ani în care am fost izolați și ni s-au impus restricții, oamenii nu vor respecta altele noi. Natura a fost din cele mai vechi timpuri un prieten de nădejde, este momentul să răspundem cu bunătate și responsabilitate.</i></p>	
Bridge (legătura)	<p><i>Munții Apuseni reprezintă un punct de întâlnire pentru simpatizanții „Târgului de fete de la Găina”, o manifestare ce are loc la 1467 de m, într-o frumoasă poiană, unde se adună locuitorii din diferite văi ale Apusenilor pentru a-și vinde produsele.</i></p>	75 %

Exemple	<i>Astăzi evenimentul s-a transformat într-o mare sărbătoare folclorică la care concurează tineri talentați din zona Apusenilor, din județele apropiate sau din ținuturi mai îndepărtate ale țării.</i>	
Recapitularea	<i>Din cele mai veghi timpuri moșii și-au dat întâlnire la poalele Apusenilor pentru a comercializa produse locale sau pentru divertisment. Oamenii au nevoie de comunicare, apropiere și înțelegere, iar aceste evenimente sunt o ocazie pentru a desfășura campanii de informare, astfel încât oamenii să cunoască problemele cu care se confruntă (defrișări, poluare), pentru a desfășura acțiuni de combatere a lor (https://www.welcometoromania.ro/DN75/DN75_Gaina_r.htm).</i>	10 – 15%
BANG!	<i>Considerăm că oamenii merită o șansă să demonstreze că sunt responsabili și informați, că pot respecta legile. Este benefic să încurajăm schimbul de produse pentru că moșii din asta trăiesc.</i>	

Tabel 2. Modelul Bomber B – discursul reprezentantului „Apărării”

Etapele modelului Bomber B	Descriere	Pondere a timpului alocat
BANG!	<p>Momentul de început, în care se poate formula o întrebare, se poate citi o poveste scurtă și conține elemente de impact (declarații provocatoare, statistici șocante, scurte și clare, citat interesant).</p> <p><i>În 1920 la Primul Congres al Naturaliștilor din România, marele explorator și biolog, Emil Racoviță, a propus elaborarea unei legi care să protejeze ariile naturale.</i></p> <p><i>În 1935 ia ființă primul parc național (Parcul Național Retezat), iar la în 1990, numărul acestora ajunge la 13, între care și Parcul Natural Apuseni (https://ro.wikipedia.org/wiki/Parcul_Natural_Apuseni).</i></p> <p><i>Două treimi din suprafața de pădure primitivă a Europei Centrale, adică 200000 de hectare, se află în România, însă numai o zecime este protejată de lege.</i></p>	10 – 15 %
Opening (Deschidere)	<p>Avocatul „Apărării” se prezintă, anunță tema și argumentează importanța sa.</p> <p><i>Mă numesc Bostan Luca – Andrei, sunt avocatul „Apărării”. Am decis împreună că sunt grave consecințele defrișărilor și ale poluării în Munții</i></p>	

	<i>Apuseni. Oamenii trebuie să vegheze aplicarea și respectarea legilor.</i>	
Mesajul	<p><i>Anterior, pădurile absorbeau ploaia ca un burete și o dirijau spre izvoare. Tăierile masive generează inundații frecvente și, în urmă, rămâne un peisaj înspăimântător.</i></p> <p><i>Localnicii care trăiesc din vânzarea produselor locale (ciuperci, fructe de pădure, miere, dulceață) și-au pierdut sursa de venit, la fel și cei care dețin pensiuni, hoteluri sau restaurante, pentru că nimeni n-ar vizita o zonă mai săracă.</i></p>	75%
Bridge (legătura)	<i>După anul 2000 au fost tăiați 260 milioane de copaci din pădurile primitive. Agenția de presă Addendum din Austria a apelat la un biolog, Horea Petrescu, care le-a arătat o suprafață de pădure, distrusă prin tăiere masivă, exact în Parcul Natural Apuseni.</i>	
Exemple	<p><i>Padiș, una din cele mai spectaculoase zone din Apuseni, unde turiștii pot campa, a fost distrusă de firmele care exploatează lemnul (https://www.bihorinimagini.ro/zona-turistica-padis-paradisul-carstic-al-romaniei/).</i></p> <p><i>Pentru colegii care doresc, pot consulta un articol din Monitorul de Cluj care conține informații detaliate. http://www.monitorulcj.ro/actualitate/72610-defrisarile-din-apuseni-subiect-de-presa-in-austria-260-de-mil-de-copaci-au-fost-taiati#sthash.9Jc17MXv.dpbs</i></p>	
Recapitularea	<i>Să montezi cortul pe malul apei e ilegal, iar în poiana de pe platou autoritățile au interzis acest lucru. Defrișările și deșeurile depozitate au făcut ca zona să nu mai fie primitoare și sigură pentru turiști.</i>	10-15%
BANG!	<i>Oamenii trebuie să cunoască legile și să le respecte. Din nefericire, mulți dintre noi ne dăm seama că faptele noastre afectează mediul, abia când ni se impun restricții.</i>	

Cadrul didactic poate avea rolul judecătorului, într-o oră obișnuită, însă o astfel de activitate le poate oferi elevilor ocazia să cunoască profesorul de Geografie sau de Limba și literatura română cu care vor colabora începând din clasa a cincea.

Judecătorul: „*Avocatul Acuzării a surprins printr-o prezentare foarte bine argumentată.*”

Cadrul didactic: „*Am vrut să observați câteva fotografii ce surprind potecile Apusenilor. Mi-ar plăcea să mergeți în drumeție măcar o dată !*

„*Apreciez că ambele echipe au oferit surse de informare, este adevărat că oamenii trebuie să cunoască și să respecte legile care vizează ariile protejate, că au nevoie de educație.*

Am învățat în perioada restricțiilor că nu ne putem dezvolta armonios fără activități în aer liber. Putem reveni în mijlocul naturii mai conștienți că faptele noastre au consecințe, mai hotărâți să respectăm reguli, fără ca cineva să ne supravegheze permanent.

a)

b)

c)

Figura 2. a), b), c) Ștafeta Munților – Trofeul Apusenilor, iunie 2018, Aldo Tudoran

Munții Apuseni pentru mine înseamnă credință, prietenie, competiție (în raport cu ceilalți, la Ștafeta Munților, în iunie 2018 și cu mine însămi) și responsabilitate. Nu ne aventurăm fără echipament corespunzător, fără să ne prezentăm la biroul Salvamont aflat în apropiere pentru a obține informațiile necesare (starea traseului sau a vremii)!

Eseul de 5 minute este o provocare cu care elevii se întâlnesc frecvent, chiar dacă abordăm elemente de geografie fizică, istorie sau literatură. Este o metodă de stimulare a creativității, utilizată frecvent în momentul evaluării, la încheierea activității deoarece îi ajută să fixeze principalele noțiuni și oferă profesorului o idee clară despre capacitatea elevilor de a analiza și sintetiza informația.

Ca metodă de evaluare, se aplică în faza de reflecție, în care elevii pot explica un concept, pot formula o întrebare, dacă au nedumerire cu privire la acesta.

Elevii vor valida propria cunoaștere (revizuiesc și notează succint ce au învățat, clarifică), iar cadrul didactic beneficiază de un feed-back eficient, în funcție de care va planifica activitățile viitoare (Ianovici N., 2007).

Utilizarea acestei metode are următoarele avantaje: creează premisele pentru proiectarea activității din următoarea oră și stimulează învățarea activă și conștientă.

4. Ce filme / cărți recomanzi (inteligentă vizual – spațială, naturalistă)?

Recomand să vizionați filmul „Delta Dunării – paradisul aproape pierdut” (<https://www.youtube.com/watch?v=k9tvD0PRbso>), realizat de *Mediana Communication* pentru Asociația Salvați Dunărea și Delta, în anul 2013. Acesta vine în sprijinul unei campanii de informare și conștientizare cu privire la protejarea speciilor de plante și animale endemice.

Geografie, clasa a IV-a

Unitatea de învățare: România – Elemente de geografie regională

Conținuturi vizate: Clima, apele, vegetația, animalele și solurile

Competențe specifice:

1.2. Precizarea, în cuvinte proprii, a sensului termenilor geografici de bază;

2.3. Identificarea unor fenomene și procese cu caracter geografic din mediul înconjurător al orizontului local, al regiunii, țării și continentului;

4.1. Recunoașterea și remedierea greșelilor de ortografie și de punctuație în redactarea unui text;

4.5. Manifestarea interesului pentru scrierea creativă și pentru redactarea de texte informative și funcționale;

Item: **Realizează un eseu de 5 minute în care să prezinți succint informații despre fluviul Dunărea (intelență naturalistă, lingvistică).**

Dunărea este al doilea fluviu al Europei, după Volga, atât ca lungime (2860 km), cât și ca debit mediu (aproximativ 6500 m³/s). Străbate zece țări (Germania, Austria, Slovacia, Ungaria, Croația, Serbia, Bulgaria, România, Republica Moldova, respectiv Ucraina) și patru capitale (Viena, Bratislava, Budapesta și Belgrad).

Izvorăște din Munții Pădurea Neagră și se varsă în Marea Neagră, formând o deltă.

Concluzii. Practica didactică a evidențiat faptul că elevii aleg investigația de grup, deoarece profesorul lansează o temă de cercetare vastă, motivantă, care este studiată din mai multe perspective. Aceștia inventariază resursele, formulează întrebări clare pe marginea temei și identifică direcțiile de cercetare posibile.

Desfășurarea unei dezbateri transformă clasa într-o sală de judecată în care echipele implicate au rolurile avocaților, iar decizia asupra temei dezbătute este luată de judecător, în funcție de argumentele prezentate. Elevii vor observa că punctele de vedere diferite asupra problematicei dezbătute, pot fi reale, valide și veridice, dar și contradictorii. Judecătorul nu decide cine are dreptate, nu stabilește adevărul despre tema discutată, ci stabilește care echipă este mai convingătoare.

Alegem ca metodă de evaluare, eseu de cinci minute și îl aplicăm în faza de reflecție, în care elevii pot explica un concept, pot formula o întrebare, dacă au nedumerire. Aceștia vor valida propria cunoaștere (revizuiesc, notează succint ce au învățat, clarifică), iar profesorul beneficiază de un feedback eficient, în funcție de care planifică activitățile ulterioare.

BIBLIOGRAFIE

1. Gardner, H., *Mintea disciplinată*, Editura Sigma, București, 2005
2. Iacob, M., Mihailescu, A. (coord.), Apostu, O. C., Bercu, N., Bostan, C.G., Notnariuc, P.F., Voinea L. – *Arta în școală. Concepte și practici*, Editura Universitară, București, 2016
3. Ianovici, N., *Proiectul – metodă alternativă de evaluare în contextual educației pentru o dezvoltare durabilă*, Conferința Națională de Biologie GENESIS, ediția a IV-a, 23-25 noiembrie 2007, Timișoara, 2007
4. Joița, E. (coord.), *Formarea psihopedagogică a profesorului. Instrumente de învățare cognitiv – constructivistă*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007
5. Pânișoară, I. O., *Comunicarea eficientă*, ediția a III-a, Editura Polirom, Iași, 2006
6. Rădulescu, C., Popa, I., *Manual de Geografie*, clasa a IV-a, Editura Art Klett, București, 2021.

**Formarea de competențe în activități didactice extrașcolare
(excursia școlară – aplicații practice în Munții Bucegi)
Skills development in extracurricular teaching activities
(The school trip – field trips in the Bucegi Mountains)**

Constantin Dorina¹⁰

Rezumat. Activitatea didactică îmbracă diferite forme de organizare, forme care reprezintă modalități specifice de proiectare a procesului instructiv-educativ la nivelul dimensiunii sale operaționale, realizabilă în diferite contexte: frontal, pe grupe, individual, în clasă și/sau în afara clasei, prin activități școlare și/sau extrașcolare, conform obiectivelor pedagogice elaborate la nivel general, specific și concret. Este tot mai elocvent că activitățile extrașcolare, desfășurate dincolo de procesul de învățământ, au un rol esențial în formarea unei personalități desăvârșite. Prin profesia de cadru didactic avem misiunea de a-i forma pe copii din punct de vedere psihointelectual, fizic și socio-afectiv, ceea ce presupune îmbinarea activităților școlare cu cele extrașcolare. Activitățile extrașcolare oferă recreere, satisfacția de a fi parte integrantă a unui grup, posibilitatea de a cultiva anumite interese sau aptitudini. Din multitudinea de activități extrașcolare vom insista asupra excursiilor școlare.

Cuvinte-cheie: *competențe didactice, excursia școlară, organizare*

Abstract. The teaching process takes on different types of management representing specific ways of designing the instructive-educational process at the level of its operational dimension, achievable in different contexts: face-to-face, in groups, individually, in the classroom and/or outside the classroom, through school activities and/or extracurricular, according to the pedagogical objectives developed at a general, specific and concrete level. It is increasingly obvious that the extracurricular activities carried out beyond the educational process have a key role in structuring a perfect personality. As teachers, we have the mission to train children from a psycho-intellectual, physical and socio-emotional point of view, which involves combining school and extracurricular activities. The latter offer recreation, the satisfaction of being within a group, and the opportunity to develop certain interests or skills. Therefore, from various extracurricular activities, we will insist on school trips.

Key words: *teaching skills, school trip, method*

Introducere. Pornind de la motto-ul „*Opera dascălului se prelungește și după clasă*”, putem afirma că excursia școlară reprezintă una dintre cele mai atractive, plăcute și utile activități de recreere și odihnă activă, având multiple valențe de informare și educare a elevilor și, totodată, facilitează contactul direct cu frumusețile naturii, stârnind interesul, producând bucurie și determinând acumularea de cunoștințe. Astfel, o excursie are un rol formativ-educativ pentru că în cadrul excursiilor se urmăresc îmbogățirea cunoștințelor teoretice generale și antrenarea elevilor în activități de studiu atât individual, cât și în grup, încât elevii să învețe ce înseamnă „a fi împreună (joc)”, „a vedea lucruri noi (deschidere, perspectivă)”, „a schimba impresii (comunicare)”, „a avea amintiri comune (etos al clasei)”.

Organizarea excursiei:

Principalele etape în organizarea unei excursii sunt:

¹⁰ Profesor la Școala Gimnazială „George Bacovia”, sectorul 2, București, telefon 0727-326722; e-mail: constantin.dorina13@gmail.com

1. discutarea ofertei la ora de geografie, însușirea noțiunilor teoretice și stabilirea aplicației;
2. constituirea grupului de organizatori;
3. stabilirea opțiunilor:
 - traseu - obiective turistice naturale și antropice;
 - domeniile de studiu (Geografia României, Istorie etc.);
 - componența grupelor - elevi din clasa a VIII-a.

Competențele-cheie și geografia școlară

Competențele-cheie reprezintă un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, deprinderi (abilități) și atitudini, de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru incluziune socială și inserție profesională. Acestea trebuie dezvoltate până la finalizarea educației obligatorii și trebuie să acționeze ca un fundament pentru învățarea în continuare, ca parte a învățării pe parcursul întregii vieți.

Competențelor-cheie au următoarele caracteristici:

- competențele se definesc printr-un sistem de cunoștințe-deprinderi/abilități-atitudini;
- au un caracter transdisciplinar implicit;
- competențele-cheie reprezintă într-un fel finalitățile educaționale ale învățământului obligatoriu;
- acestea trebuie să reprezinte baza educației permanente.

Dimensiunea geografică a realității cuprinde trei componente majore:

- a) dimensiunea „cartografică” a existenței cotidiene (care este totodată o dimensiune metodologică a educației permanente);
- b) interacțiunea natură-om (interferența științelor despre natură cu științele despre om și societate);
- c) dimensiunea atitudinală de înțelegere a mediului de viață al omului și societății.

Pornind de la domeniile de competențe-cheie:

- (1) comunicarea în limba maternă,
- (2) comunicarea în limbi străine,
- (3) competențe matematice (3.1.) și competențe de bază în științe și tehnologii (3.2),
- (4) competența digitală (TSI – Tehnologia Societății informației),
- (5) competența socială și competențe civice,
- (6) a învăța să înveți,
- (7) inițiativă și antreprenoriat,
- (8) sensibilizare și exprimare culturală,

putem să desprindem competențele actuale ce pot fi formate în cadrul disciplinei Geografie:

- utilizarea corectă a terminologiei specifice pentru explicarea mediului geografic, folosind limbaje diferite;
- raportarea elementelor semnificative din societate, știință și tehnologie la mediul înconjurător ca întreg și sistemele sale componente;
- integrarea aspectelor din natură și societate într-o structură obiectivă (mediul înconjurător) și o disciplină de sinteză (geografia);
- relaționarea elementelor și fenomenelor din realitate (natură și societate) cu reprezentările lor cartografice și grafice, pe imagini satelitare sau modele;
- dobândirea unor priceperi, deprinderi, metode și tehnici generale de învățare, care să faciliteze o pregătire permanentă asumată;

- dobândirea unor competențe sociale, interpersonale, interculturale, civice și antreprenoriale pe baza studierii geografiei.

Competențele generale și specifice care sunt formate în școală prin procesul educațional centrat pe geografie au la bază și promovează următoarele valori și atitudini:

- atitudinea pozitivă față de educație, cunoaștere, societate, cultură, civilizație;
- curiozitatea pentru explorarea mediului geografic;
- respectul pentru diversitatea naturală și umană;
- conservarea și ocrotirea mediului de viață.

Competențele dobândite în cadrul excursiilor școlare pot fi:

1. competența de „a învăța să înveți“; în cadrul acesteia identificăm următoarele competențe specifice:

- identificarea principalelor elemente naturale (forme și unități de relief, ape, vegetație, faună) și socio-economice (orașe, sate, obiective industriale și turistice, căi de comunicații etc.) din realitatea observată;

- analiza comparativă a elementelor din realitatea geografică observată direct, după caracteristicile solicitate, stabilind asemănări și deosebiri;
- utilizarea și interpretarea hărților.

2. competența „comunicarea în limbă maternă”, constând în utilizarea limbajului specific în prezentarea și explicarea realității geografice. Obiectivele operaționale urmărite sunt:

- elevii vor formula întrebări, pe baza cărora colegii vor observa, analiza și descrie componentele peisajului;
- elevii vor evalua răspunsurile primite de la colegi.

3. „Competența socială și competențe civice” prin care se urmărește identificarea și explicarea dimensiunii sociale, civice și culturale a caracteristicilor spațiului geografic. Obiectivele operaționale urmărite:

- elevii vor fi capabili să gândească critic, să ia decizii, având în vedere situațiile nou create;
- elevii vor fi capabili să descrie cel mai frumos peisaj observat;
- elevii vor fi capabili să descrie științific, cronologic, un proces natural observat în realitate.

4. competența „Inițiativă și antreprenariat” prin care se dorește ca elevul să poată elabora unele modele și soluții de organizare a spațiului geografic din perspectiva dezvoltării durabile, în cadrul căreia obiectivele operaționale pot fi:

- elevii vor fi capabili, prin observații directe, să descrie gradul de degradare a mediului în anumite locuri;
- elevii vor identifica factorii care au contribuit la degradarea mediului în anumite locuri;
- elevii vor elabora planuri, schițe de hartă și soluții privind organizarea spațiului geografic din perspectiva dezvoltării durabile.

Studiu de caz: Excursie tematică pe traseul București - Munții Bucegi

Obiectivele propuse spre a fi atinse de către elevi în timpul și la finalul excursiei au fost:

O1 - să compare informațiile însușite teoretic cu realitatea descoperită;

O2 - să identifice unitățile de relief traversate;

O3 - să recunoască formele de relief specifice Munților Bucegi;

O4 - să relaționeze factorii care au contribuit la formarea reliefului;

O5 - să compare caracteristicile mediului montan cu cel de câmpie.

Excursia s-a desfășurat pe durata a trei zile.

Astfel, în prima zi, aplicația practică din prima zi s-a desfășurat la Cascada Urlătoarea-Bușteni și a constat în atingerea următoarelor obiective:

1. Orientarea în teren cu ajutorul indicatoarelor și/sau marcajelor;
2. Identificarea tipurilor de roci întâlnite pe traseu;
3. Procesele întâlnite și cercetarea lor:
 - eroziunea liniară,
 - eroziunea regresivă - retragerea cascadei,
 - transportul pe fundul apei râului - specific râurilor cu viteză mare din zonele montane;
4. Observarea elementelor climatice: tipuri de nori, temperatura aerului, viteza vântului;
5. Măsurători hidrologice: temperatura apei, viteza, debitul;
6. Observații privind vegetația, fauna și tipul de sol caracteristic.

A doua zi ne-am deplasat cu telecabina la Cabana Babele. Activitatea practică a constat în:

1. Studiarea reliefului structural /eolian;
2. Observarea reliefului glaciatic: eroziunea glaciatică (exarația), formarea circurilor glaciare, a văilor glaciare (Valea Ialomiței la obârșie);
3. Identificarea proceselor și formelor create de vânt pe conglomerate (coroziunea ce determină apariția reliefului rezidual-coloane, sfîncși, babe etc.

În a treia zi activitățile au fost:

1. Observații asupra orașului Bușteni;
2. Vizită la Mănăstirea Caraiman;
3. Pregătirea bagajelor și deplasarea la gară;
4. Întorcerea în București.

Evaluarea activității, respectiv ultima etapă a excursiei, a avut loc în cabinetul de geografie. Ca de exemplu, pentru obiectivul „*elevii vor fi capabili să descrie cel mai frumos peisaj observat*”, sarcina de lucru a fost *Descrieți, din punct de vedere literar, cel mai frumos peisaj observat în timpul excursiei. Dați titlul descrierii. Localizați pe hartă peisajul. Anexați fotografii. Argumentați de ce preferați acest peisaj.* Pentru obiectivul „*elevii vor fi capabili să descrie științific și cronologic un tip de relief observat*”, sarcina de lucru a fost: *Descrieți științific și cronologic un tip de relief observat în realitate. Dați titlu descrierii. Argumentați cu ajutorul fotografiilor realizate în excursie.* De asemenea, feedback-ul excursiei se poate realiza și sub forma unui concurs privind cele văzute și învățate în timpul excursiei, sub formă de eseuri, postere, expoziție de fotografii etc.

Concluzii. *Călătoriți pentru a vă simți bine, dar și pentru a învăța!* Excursia școlară reprezintă o latură importantă a procesului instructiv-educativ pentru că îmbogățește viața spirituală prin achiziția de cunoștințe din domenii variate, prin formarea perspectivei interdisciplinare. Prin excursii școlare elevii își exersează capacitatea de autoorganizare și își dezvoltă stilul participativ, devin mai responsabili și își dezvoltă creativitatea. „*Cea mai plăcută metodă de a-i face pe copii buni este să-i faci fericiți!*” (Oscar Wilde)

BIBLIOGRAFIE

1. Dulamă, Eliza Maria, 2009, *Cum îi învățăm pe alții să învețe - teorii și practici didactice*, Ed. CluSium, Cluj-Napoca
2. Dulamă, Eliza Maria, 2010, *Didactică axată pe competențe - teorie și aplicații*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
3. Mândruț, O., Apostol, Gabriela, 1998, *Curriculum școlar Geografie – Ghid metodologic*, Ed. Corint, București
4. Mândruț, O., Apostol, Gabriela, 2003, *Ghidul profesorului pentru clasele V-VIII*, Ed. Corint, București.

Proiectarea demersului didactic Planning the didactic approach

Amironesei Elena-Denisa¹¹

Rezumat: Proiectarea demersului didactic de la nivel macro- la cel micro- trebuie să fie corelată cu normele legislative și metodologice în vigoare prevăzute în documentele curriculare și este esențială pentru desfășurarea activității didactice. Această activitate complexă, variată și necesară trebuie să cuprindă toate elementele componente pentru a anticipa feed-back-ul și a determina obținerea acestuia.

Cuvinte-cheie: *proiectare didactică, unitate de învățare, competențe, demers didactic*

Abstract: Planning the didactic approach from the macro- to the micro- level must be connected with the legislative and methodological norms in force provided in the curriculum documents essential to perform the didactic activity. This complex, varied, and necessary activity must include all the elements to anticipate and retrieve feedback.

Keywords: *didactic design, learning unit, skills, didactic approach*

Instrumentul de lucru, documentul central al cadrului didactic pentru proiectarea activității didactice este **Curriculum național (programa școlară pentru nivelul respectiv de școlaritate/disciplină)**.

Activitatea de proiectare a activității didactice este o condiție a eficienței activității didactice și centrează cadrul didactic prin transpunerea într-un personaj care își va juca propriul rol, rol care va fi direcționat spre elev pe parcursul demersului instructiv-educativ.

Unitatea de învățare reprezintă, de fapt, activitatea didactică desfășurată într-o perioadă determinată de timp, care are ca scop formarea la elevi a unui comportament specific generat prin integrarea unor competențe specifice.

Proiectarea demersului didactic pentru o unitate de învățare, indiferent de durata alocată, începe cu lectura personalizată a programei școlare. Lectura se realizează în următoarea succesiune: de la competențe generale, la competențe specifice, la conținuturi, de la acestea din urmă la activități de învățare. Este necesar *să se răspundă succesiv* la următoarele întrebări:

- ✓ **În ce scop voi face?** Care sunt competențele specifice care trebuie vizate prioritar pentru a asigura un început semnificativ al învățării (se identifică competențele specifice de format la elevi în cadrul respectivei unități de învățare); competențele specifice, prin formularea lor, pot oferi puncte de sprijin pentru construirea unui context de învățare eficient;
- ✓ **Ce conținuturi voi folosi?** (sunt selectate conținuturi din programă, care constituie baza de operare pentru formarea competenței);
- ✓ **Cu ce voi face?** (sunt analizate resursele; de exemplu resursele materiale și procedurale, de timp, forme de organizare a clasei de elevi);

¹¹ Profesor de geografie, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță”, str. Buridava, nr.10, Loc. Iași, Jud. Iași, tel. 0741432109, denisa.amironesei@yahoo.com, denisamironesei@gmail.com

- ✓ **Cum voi face?** (sunt determinate acele activități de învățare adecvate vârstei și particularităților individuale ale elevilor, stimulative pentru elevi, fiecare activitate fiind corelată unei anumite competențe);
- ✓ **Cât s-a realizat?** (se precizează instrumentele de evaluare care pot oferi o măsură a nivelului de performanță atins de elev).

Începutul primei unități de învățare va include aspecte privind testarea inițială pentru a stabili nivelul de performanță al elevilor și totodată legături între achiziția anterioară și achiziția nouă, prevăzută pentru prima unitate de învățare.

Avantajele proiectării didactice pe unități de învățare sunt multiple.

Dacă ar fi să realizez o listă cu câteva dintre cele mai importante, acestea ar putea fi:

- programa școlară nu mai reprezintă o listă de conținuturi care trebuie tratate separat, în lecții individuale pentru care ar trebui eventual să concep fișe de lucru cu exerciții care nu aduc mari beneficii elevilor și pot deveni chiar plictisitoare, atât pentru profesor, cât și pentru elev, Conținuturile sunt grupate în jurul unei teme, ajută la formarea unor aptitudini concrete (situarea în spațiu, localizarea pe un suport grafic, cartografic lettric sau digital, realizarea unui material pe o temă dată sau printr-o anumită metodă), utile în viața cotidiană, deci o anumită disciplină devine mult mai relevantă și interesantă pentru elevi;
- de asemenea, conținuturile fiind grupate pe unități de învățare tematice, am o perspectivă mai clară asupra legăturii dintre ele, aspect valabil și pentru elevi, și asupra a ceea ce trebuie realizat într-un an școlar, ce competențe trebuie dezvoltate sau formate;
- unitatea de învățare se realizează pe o perioadă mai mare de timp decât o lecție, fiind vizat un interval mai mare de timp pentru o temă majoră, am în mai mare măsură posibilitatea unor abordări diferențiate, individualizarea învățării în raport cu ritmul de învățare pe care îl au elevii;
- elevul este actor implicat în propria învățare, care este una activă astfel că elevul își fixează mai bine noțiunile, înțelege mai bine, va reveni prin întrebări suplimentare asupra lor;
- elevul este determinat să își mobilizeze un ansamblu de resurse integrate, nu juxtapuse;
- elevul este implicat într-o situație nouă, nu una în care ar trebui să reproducă ceva iar pe măsură ce avansează în cunoștințe și competențe, elevul își dă seama de drumul pe care l-a parcurs;
- proiectarea conținuturilor pe unități, care la sfârșit pot fi evaluate prin realizarea unui proiect de către elevi (individual sau pe grupe) este în plus cea mai adecvată pentru a exploata potențialitatea didactică specifică internetului, elevii sunt imediat și în mod direct în contact cu un volum imens de documente și informații;
- economisesc timp pentru pregătirea orelor, îmi dezvolt gândirea strategică;
- îmi oferă mie, cât și elevului, o structură care respectă ierarhia cunoștințelor anterior dobândite;
- realizez o acțiune complexă, actul didactic este abordat într-o manieră holistică, mai coerentă și mai generalizatoare.

Cum proiectez eficient?

1. Proiectez doar pe baza programei, nu a manualului, deși mă pot ghida după acesta sau după manualele alternative avizate, segmentez contextele de învățare în funcție de nevoile elevilor, vizând competențele specifice precizate în aceasta.

2. Prin proiectare vreau să ofer răspunsuri adaptate grupului țintă și adecvate propriului profil didactic la întrebările majore:

- Ce fac și de ce fac?

- Cum fac?

- Cu ce resurse?

- Cât de mult am realizat?

3. Când proiectez am mereu în față grupul de elevi – tot ceea ce scriu în proiect să se raporteze la activitățile pe care anticipez că le vor parcurge realmente, proiectarea fiind un act personalizat, creativ, plăcut, realizabil;

4. Fiecărei competențe specifice îi corespunde o activitate de învățare sau mai multe, în funcție de nivelul și potențialul grupului de elevi;

5. Realizez o corelație reală stânga – dreapta: competență – activitate – resurse adecvate fiecărei activități, acceptând că modul în care a fost proiectată o secvență poate fi contrazis la aplicarea efectivă, fiind supus astfel unui proces de îmbunătățire;

6. Completez modalitatea de evaluare doar pentru ceea ce estimez că voi evalua în mod real (de ex. dacă o activitate reprezintă tema pentru acasă sau o temă de lucru în clasă și va fi evaluată, marchez acest lucru).

Pe baza acestor elemente e facilă următoarea secvență ce reprezintă proiectarea unui demers didactic din cadrul unei activități de predare-învățare-evaluare ca în exemplul ce urmează:

PROIECT DIDACTIC

Repere ale cunoașterii Terrei – de la marile descoperiri geografice la explorarea modernă

Clasa: a VI-a

Disciplina: Geografie

Unitatea I: Cunoașterea lumii în care trăim

Subiectul: Repere ale cunoașterii Terrei – de la marile descoperiri geografice la explorarea modernă

Scopul activității: Dezvoltarea capacității de localizare în timp și spațiu a unor evenimente istorice și geografice prin utilizarea IT și a tehnicilor specifice e-learning.

Competențe cheie vizate:

Competența de comunicare

- Frontal, elevii vor analiza pe baza imaginilor din manual sau a celor reale din cabinetul de geografie instrumentele utilizate de exploratori în timpul marilor descoperiri geografice, categoriile de resurse cu avantaje și dezavantaje, respectiv limitări ale utilizării acestora și vor completa un rebus geografic pe a cărei verticală să corespundă termenul „descoperire”

Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii

- Elevii vor analiza hărți cu rutele exploratorilor și vor calcula / compara lungimea traseelor parcurse de aceștia în drumul spre „noua lume”.

Competențe digitale

- Elevii vor vizualiza și accesa prin intermediul dispozitivelor electronice (telefon mobil, tabletă, laptop) aplicațiile digitale Google Earth Pro, Google Maps și secvențele video despre Cristofor Columb, Iuri Gagarin și Dumitru Prunariu din manualul digital,

- se utilizează în cadrul activității resurse digitale, ca sprijin în demersul de învățare- MozaBook

https://www.mozaweb.com/ro/Microcurriculum/view?azon=dl_124

Foto 1: https://www.mozaweb.com/ro/Microcurriculum/view?azon=dl_124

- Elevii folosesc tableta pentru a culege informații despre exploratorii spanioli/portughezi, țările de origine, conducătorii acestora, mijloace de transport folosite în perioada respectivă, etc

- De asemenea vor accesa platforma KIDIBOT pentru a rezolva online testul: *Marile descoperiri geografice* <https://www.kidibot.ro/marile-descoperiri-geografice/>
Competențe „A învăța să înveți”

- elevii învață cum pot accesa Wikipedia sau alte site-uri în domeniu, pentru a învăța cât mai multe despre marile descoperiri geografice, respectiv cum pot realiza diferite sarcini de lucru scriptic sau digital.

Competențe sociale și civice

- în cadrul orei elevii vor interacționa și vor colabora la realizarea sarcinilor primite, iar ca feed-back al activității în vederea evaluării, la realizarea unui proiect de grup referitor la personalitatea unui explorator

Competențe generale ale disciplinei Geografie vizate:

1. Prezentarea realității geografice, utilizând mijloace și limbaje specifice
2. Raportarea realității geografice spațiale și temporale la reprezentări cartografice
3. Studiarea spațiului geografic, realizând conexiuni cu informații dobândite la alte discipline școlare

Competențe specifice vizate:

- 1.1. Utilizarea termenilor geografici în contexte diferite
- 2.3. Citirea reprezentărilor grafice și cartografice simple
- 3.1. Descrierea unor elemente, fenomene și procese geografice folosind noțiuni din matematică, științe și tehnologii
- 4.1. Utilizarea metodelor simple de investigare

a) *Momentul de reflecție premergător*

Fiecare elev are pe masă miniglobul pământesc. Ca exercițiu de reflecție, li se cere să răspundă la întrebarea: *La ce te gândești când privești globul pământesc?*

Vor completa un rebus geografic pe a cărei verticală să corespundă termenul „descoperire”

Ideile enunțate de copii sunt sumarizate apoi pe tablă.

Pe baza diagramei rezultate, este anunțată tema.

b) *Dirijarea învățării*

- Se împart elevii în grupe de câte 5 elevi, cu ajutorul unor jetoane ce reprezintă corăbii în culori diferite, corespunzătoare unui explorator Cristofor Columb, Marco Polo, Vasco da Gama, Fernando Magellan, Dumitru Prunariu,
- Se analizează în echipă conținutul unui fragment literar despre exploratorul pe care îl reprezintă și li se cere copiilor să completeze diagrama cu informațiile culese. Diagrama va fi completată pe spatele „corabiei” corespunzătoare și va reprezenta semnul distinctiv al echipei.
- Se vizualizează secvența animată 3D Marile descoperiri geografice de pe Mozaweb și se discută pe marginea informațiilor:
- <https://www.mozaweb.com/ro/Search/global?search=marile%20descoperiri%20geografice&lexikontypeid=3D>

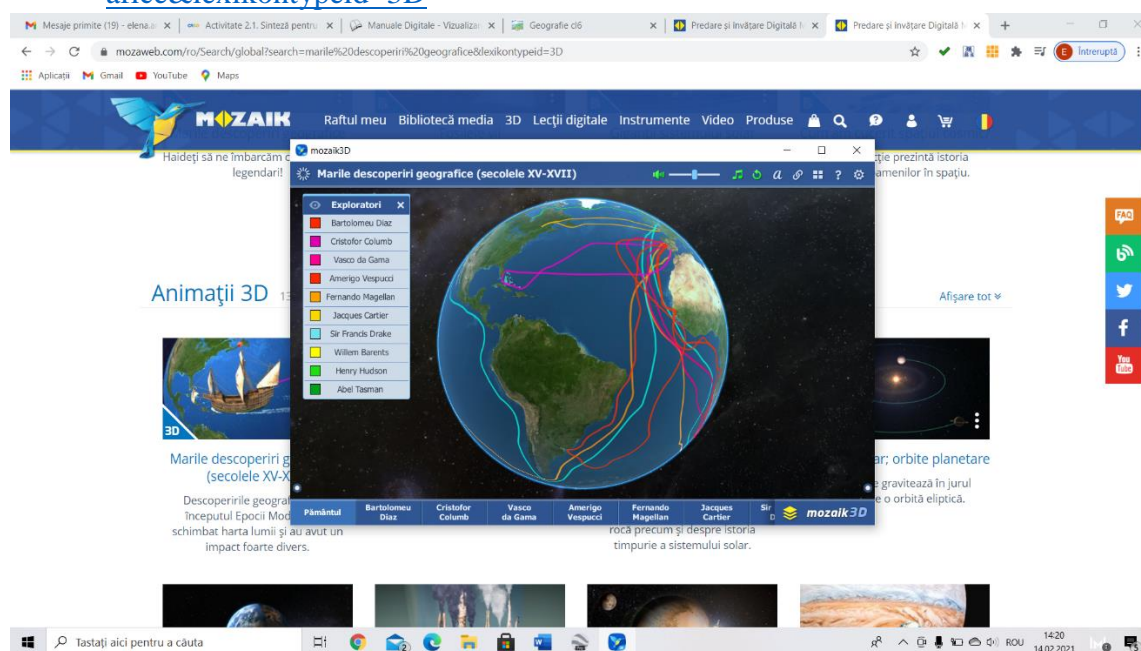

Foto 2:

<https://www.mozaweb.com/ro/Search/global?search=marile%20descoperiri%20geografice&lexikontypeid=3D>

- Cu ajutorul resurselor digitale și IT, activitatea de învățare va fi dirijată pe fiecare echipă de lucru, astfel încât elevii vor găsi informații despre contextul călătoriei fiecărui explorator, țara de proveniență, noile teritorii descoperite, beneficii și urmări.
- Se va calcula lungimea traseului conform etapelor de călătorie, apoi se va face comparația între rutele utilizate;
- Informațiile obținute de elevi vor fi prezentate apoi celorlalți colegi, astfel încât fiecare va învăța despre exploratori și călătoriile lor

c) *Obținerea performanței și evaluarea*

Se va utiliza platforma pentru completarea unei fișe de lucru:

https://www.mozaweb.com/ro/Microcurriculum/view?azon=dl_124

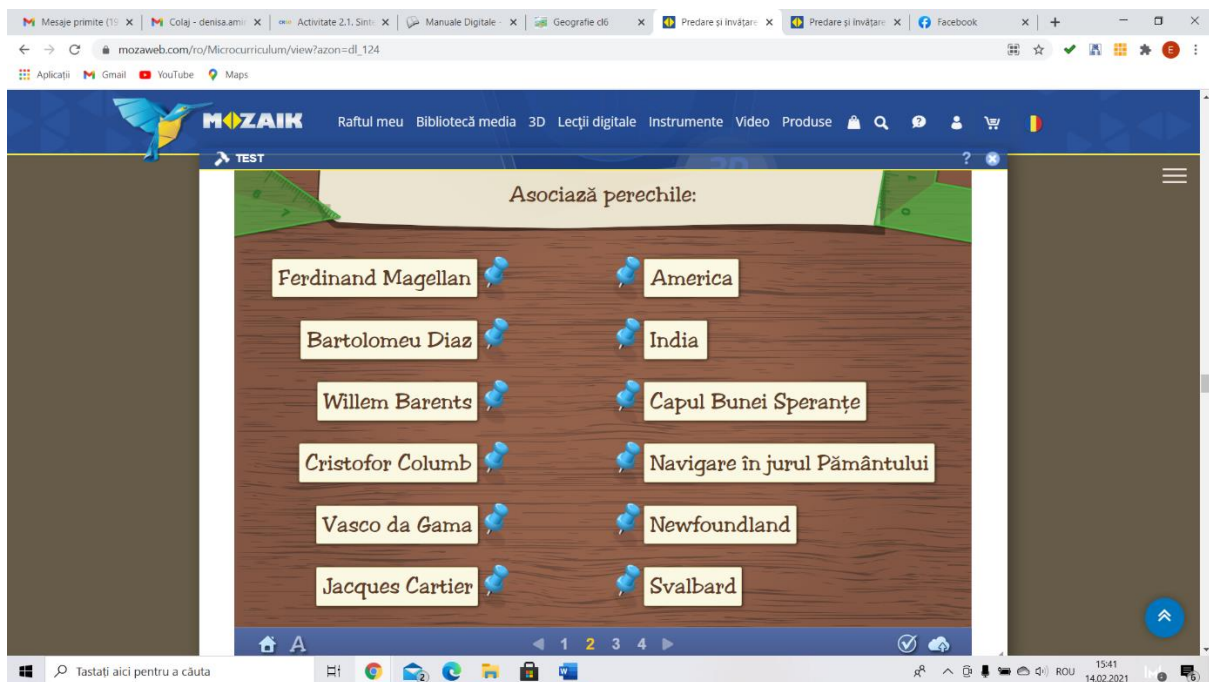

Foto 3: https://www.mozaweb.com/ro/Microcurriculum/view?azon=dl_124

Evaluarea va fi făcută în etapa următoare, cu ajutorul proiectelor de grup, prin care vor fi prezentați exploratorii. Fiecare echipă își va alege câte o mapă în care vor avea detalii cu privire la temă, criteriile de evaluare, timp de lucru, mod de prezentare a rezultatelor/produselor, etc.

BIBLIOGRAFIE

Mândruț, O., *Instruirea centrată pe competențe la geografie în învățământul preuniversitar*, Editura Press, Arad, 2012

*** Curs CRED, *Modulul 1 Un nou Curriculum național pentru învățământul primar și gimnazial – conceptualizări necesare*

*** Curs CRED, *Modulul 2 Aplicarea noului Curriculum național pentru învățământul gimnazial. Disciplina de studiu Geografie*

Pagini web:

https://www.mozaweb.com/ro/Microcurriculum/view?azon=dl_124

<https://www.kidibot.ro/marile-descoperiri-geografice/>

Programă pentru Curriculum la decizia școlii
Erbiceni – vatră de locuire milenară
School curriculum decision making
Erbiceni – a millennial living hearth

Ivan Elena¹²

Rezumat. Curriculum-ul opțional se înscrie în cadrul preocupărilor actuale de evidențiere a elementelor de istorie locală și de valorificare a acestora. El explică și exemplifică aspectele geografice din orizontul local, raporturile de interdependență dintre comunitățile omenești din zona de interes, în evoluția lor istorică, și elementele mediului natural, ca suport al vieții și activității umane. Programa valorifică informațiile din lucrarea *Comuna Erbiceni. Repere monografice*¹³ și cuprinde: competențe generale și specifice, valori și atitudini, cu exemple de activități de învățare, conținuturi, resurse materiale și procedurale, aplicații și modalități de evaluare, precum și o bibliografie orientativă.

Cuvinte-cheie: *istorie locală, Curriculum la decizia școlii, Erbiceni.*

Abstract. The optional curriculum is part of the current concerns highlighting elements of local history and capitalizing on them. This explains and exemplifies the geographical aspects of the local horizon, the interdependent connections between the human communities within the area of interest, in their historical evolution, and the elements of the natural environment, as a support for human life and activity. The program capitalizes on the information provided by *Erbiceni Commune. Monographic highlights*: general and specific skills, values and attitudes, with examples of learning activities, contents, material and procedural resources, applications and methods of assessment, as well as an indicative bibliography.

Keywords: *local history, school curriculum decision making, Erbiceni*

1. Argument:

„Istoria este singurul mijloc capabil să deștepte în sufletul nostru iubirea cea sfântă de țară; ea ne învață moralitatea, respectul datoriei, puternica viață de familie ce sunt condiții ale înfloririi popoarelor. Tot istoria ne învață că dreptatea este legea supremă și că nici o faptă abătută de la norma naturală de purtare nu rămâne fără a atrage pedeapsa după sine.”

(A.D. Xenopol)

Orice localitate a avut o evoluție specifică în timp și spațiu, dar integrată istoriei naționale. Fiecare așezare are locuri unice, fapte și oameni care le-au realizat. Evoluția societății s-a datorat sacrificiilor făcute de înaintași. Din acest motiv ele trebuie cunoscute și respectate. Cu siguranță, fiecare dintre noi dorește să știe ce s-a întâmplat cu secole sau milenii în urmă, măcar din pură curiozitate, dacă nu din patriotism. Acum când se vorbește tot mai mult de „unitate în diversitate”, considerăm necesară apropierea elevului de tradițiile și valorile locale, pentru a nu ne pierde identitatea. Pentru a le apăra, copilul trebuie în primul rând să le cunoască. În momentul în care elevul conștientizează valorile trecutului, le va însuși, le va împărtăși tuturor și le va apăra atunci când este nevoie. Prin valorificarea elementelor de istorie locală stimulăm curiozitatea, respectarea adevărului, obiectivitatea, participarea activă

¹² Profesor de Istorie și Geografie la Școala Gimnazială Vânători, com. Popricani, jud. Iași; e-mail: elenaivan32@yahoo.com

¹³ Elena Ivan, *Comuna Erbiceni. Repere monografice*, Editura Sapienția, Iași, 2019.

și conștientă la identificarea și promovarea valorilor sociale și culturale. De asemenea, elevii vor afla care sunt metodele unei investigații istorice, cum se realizează un interviu și modul în care se valorifică informațiile obținute.

Acest opțional dezvoltă elevilor competențe de utilizare a informațiilor de la alte discipline în contexte noi, diferite, să cunoască istoria propriilor familii, experiența înaintașilor și le permite să compare modul de viață contemporan cu cel din trecut. De asemenea, oferă posibilitatea de aplicare a competențelor formate la alte discipline: limba și literatura română, T.I.C., religie, biologie. Prin implicarea elevului în procesul de analiză și cercetare a surselor istorice și a spațiului geografic se realizează trecerea la învățarea activă, centrată pe elev.

Rezultatele activităților (fotografii, filme, proiecte) ar putea determina autoritățile locale să își schimbe atitudinea față de clădiri, monumente și alte obiective în sensul revalorizării și promovării lor.

Opționalul își propune să explice elemente de geografie, evoluția așezărilor în timp, mărturiile arheologice descoperite, organizarea administrativă, moștenirea rămasă de la marile familii boierești care au stăpânit satele (parcul cu stejari seculari, biserica, clădirile în care funcționează dispensarul comunal-de la familia Cantacuzino-Paşcanu), participarea localnicilor la diferite evenimente istorice.

2. Domeniul: transdisciplinar istorie-geografie-cultură civică-T.I.C.-literatură

3. Obiective:

- să localizeze pe harta județului Iași localitatea natală;
- să identifice elementele spațiului geografic ocupat de localitatea natală;
- să evidențieze elementele naturale care au favorizat desfășurarea activităților umane în zonă;
- să identifice legătura dintre mediul geografic și viața oamenilor;
- să recunoască și să utilizeze informații despre localitatea natală din surse diverse (arhive, presă, amintirile persoanelor din localitate etc.)
- să folosească în comunicare termeni specifici temei;
- să formuleze puncte de vedere cu privire la evenimente, fapte, personalități;
- să exprime opinii personale;
- să relaționeze eficient în elaborarea de proiecte.

4. Valori și atitudini:

- gândire critică;
- relaționare pozitivă cu ceilalți;
- dezvoltarea atitudinilor pro-active în viața socială;
- antrenarea gândirii prospective prin înțelegerea rolului istoriei în viața prezentă și ca factor de predicție a schimbărilor;
- rezolvarea pe cale non-violentă a conflictelor;
- aprecierea corectă a informației istorice din surse diferite;
- acceptarea diversității etnice, sociale, religioase;
- asumarea critică a unui punct de vedere;
- înțelegere pentru puncte de vedere care nu coincid cu propriile convingeri.

5. Metode și strategii didactice:

-explicația, conversația euristică, dezbateră, învățarea prin descoperire, interviul, investigația, problematizarea, brainstorming-ul, jocul de rol, lucrul cu sursele istorice, Turul Galeriei, Știu-Vreau să știu-Am învățat, Cubul, Frisco, Predarea reciprocă, Jurnalul cu dublă intare, Tehnica

Lotus (Floare de nufăr), lucrul cu harta, Gândiți-lucrați perechi-comunicați, SINEGL, Pălăriile gânditoare, proiectul, portofoliul.

6. Competențe și exemple de activități de învățare:

1. Utilizarea eficientă a comunicării și limbajului de specialitate pentru organizarea demersurilor de cunoaștere și explicare a unor procese, evenimente, fapte istorice și realități geografice.

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
<p>1.1. Utilizarea termenilor istorici specifici cronologiei, civilizațiilor preistorice, antice și medievale, din spațiul românesc în diferite situații de comunicare scrisă sau orală;</p> <p>1.2. Utilizarea termenilor istorici specifici Epocii Moderne și secolului XX, din spațiul românesc în diferite situații de comunicare scrisă sau orală;</p> <p>1.3. Identificarea termenilor geografici în texte diferite;</p> <p>1.4. Descrierea elementelor, fenomenelor, proceselor sau sistemelor geografice utilizând termeni geografici;</p> <p>1.5. Elaborarea unui text coerent utilizând termeni istorici și geografici specifici temei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - descrierea instrumentelor de măsurare a timpului (an, deceniu, secol, mileniu, epocă, eră, î.Hr., d.Hr); - definirea izvoarelor istorice; - definirea noțiunilor de cronologie, cultură, civilizație; - identificarea termenilor geografici precizați în texte noi, situații diferite (surse non-formale și informale); - lucrul cu harta și textul istoric; - descrierea, în cuvinte proprii, a cadrului geografic observat; - elaborare de texte ; - întocmirea unui glosar de termeni specifici;

2. Studiarea spațiului geografic folosind informații dobândite la alte discipline.

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
<p>2.1. Identificarea legăturilor dintre realitatea geografică și evoluția comunităților umane din zona de interes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - analizarea importanței râului Bahlui și a reliefului în evoluția comunității umane din zonă; - activități de observare în natură; - completarea unor fișe de observare.

3. Exersarea demersurilor și a acțiunilor civice democratice.

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
<p>3.1. Cooperarea în vederea realizării unei mape istorice;</p> <p>3.2. Manifestarea interesului pentru valorile locale;</p> <p>3.3. Explicarea importanței mediului geografic pentru om și societate;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pregătirea, realizarea și prezentarea unui proiect pe o temă dată; - elaborarea și prezentarea unui plan de dezbateri pe o temă dată; - realizarea de interviuri; - identificarea unor exemple care evidențiază progresul societății omenești pe baza utilizării resurselor mediului geografic; - identificarea unor exemple care evidențiază elemente ale mediului înconjurător utilizate de om;

4. Aplicarea principiilor și a metodelor adecvate în abordarea surselor istorice.

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare

4.1. Localizarea în timp și plasarea în spațiu a faptelor istorice din zona de studiu, pe baza surselor istorice.	- lucrul cu harta; - lucrul cu surse istorice; - prezentarea de proiecte cu temă dată sau la alegere;
4.2. Prezentarea unor aspecte ale istoriei locale;	- prezentarea experienței personale;
4.3. Stabilirea relației de cauzalitate pentru fapte istorice;	- realizarea unei mape istorice; - realizarea de expoziții tematice;
4.4. Formarea deprinderilor de cercetare, documentare, investigare și organizare a informațiilor;	- dezbateri; - interpretarea unor texte din folclorul local utilizate la diferitele evenimente (nunta, botezul, înmormântarea) culese de la bătrânii satului.

5. Folosirea resurselor care susțin învățarea permanentă.

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
5.1. Utilizarea tehnologiilor de informare și comunicare;	- utilizarea calculatorului, camerei foto și video, reportofonului, internetului; - realizarea unei pagini web;
5.2. Utilizarea surselor istorice pentru susținerea unui punct de vedere.	- editarea unei reviste; - realizarea unui film;

7. Conținuturi:

Capitolul I

INTRODUCERE ÎN STUDIUL OPȚIONALULUI - 1 oră

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

- *istorie locală*

Conținuturi:

1. Obiectul de studiu al opționalului;

2. Teme de cercetare.

Capitolul II

TEHNICI DE CERCETARE-1oră

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

- surse de cercetare;

- metode de cercetare;

- istorie orală;

- interviu.

Conținuturi:

1. Tehnici de cercetare istorică;

2. Istorie orală-obiect de studiu;

3. Resurse materiale și logistice.

Capitolul III

CADRUL NATURAL AL COMUNEI ERBICENI-2 ore

Termeni geografici, concepte, probleme de atins:

- județ, comună, sat;

- platformă, costă, con dejecție, platou, eroziune, terasă, albie;

- climă, vreme, crivăț,

-sol aluvionar, cernoziom;

Conținuturi:

1.Cadrul natural:așezare,relief,climă,hydrografie,vegetație,faună,soluri-prezentare generală

2.Discuții pe baza informațiilor identificate în drumeții pe teritoriul comunei și notate în fișele de observare individuale;

Capitolul IV

NUMELE LOCALITĂȚILOR ȘI ATESTARE DOCUMENTARĂ-1 oră

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

-atestare documentară;

Conținuturi:

Numele localităților și atestarea lor documentară.

Capitolul V

EVOLUȚIA COMUNITĂȚILOR OMENEȘTI DIN TERITORIUL COMUNEI PE BAZA DESCOPERILILOR ARHEOLOGICE (caracteristicile generale ale fiecărei perioade, locurile în care s-au descoperit vestigii arheologice, inventarul arheologic)-10 ore

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

-silex, figurine antropomorfe feminine, gratoar, ceramică, culturi arheologice, bronz;

Conținuturi:

1.Paleolitic;

2.Mezolitic;

3.Neolitic;

4.Perioada de trecere de la eneolitic la epoca bronzului;

5.Epoca bronzului;

6.Epoca fierului;

7.Perioada corespunzătoare provinciei Dacia (secolele al II lea și al III lea d.H.r.);

8.Perioada de trecere la Evul Mediu (secolele IV-X);

9.Evul Mediu (secolele X-XVIII);

Capitolul VI

ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ - 1 oră

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

sate domnești, sate boierești, sate mănăstirești, Sfat domnesc, ținut, plasă, ocol, raion, regiune.

Conținuturi:

Organizarea administrativă a comunei Erbiceni.

Capitolul VII

OBICEIURI ȘI TRADIȚII LOCALE-6 ore

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

Ignat, plugușor, fuior de cânepă, păzirea usturoiului, claca, lada de zestre(sipet), stative(război de țesut), descântec, deochi, vânzarea pe fereastră, drușcă, vornicel;

Conținuturi:

1.Obiceiuri calendaristice, credințe și tradiții magice, distracții;

2.Momentele esențiale din ciclul vieții;

3.Casele și interiorul lor; tehnici arhaice de construire a locuințelor.

Capitolul VIII

INSTITUȚIILE: ȘCOALA ȘI BISERICA -1 ore

Termeni istorici,concepte, probleme de atins:

școală de băieți, școală de fete, religie ortodoxă, religie catolică.

Conținuturi:

- 1.Începuturile învățământului, primele școli și evoluția lor;
- 2.Biserica și credința.

Capitolul IX

EROII ȘI PERSONALITĂȚILE COMUNEI - 2 ore

Termeni istorici, concepte, probleme de atins:

prizonier, chiabur, dușman al poporului.

Conținuturi:

- 1.Eroii satului;
- 2.Personalități.

Capitolul X

POVEȘTILE SATULUI- 8 ore

Conținuturi:

- 1.În timpul războaielor;
- 2.Despre boieri;
- 3..Viața în comunism: colectivizarea, munca „în colectiv” și naveta la oraș
- 4.Copilăria în comunism.

8. Modalități de evaluare

Evaluare formativă:

1.scrisă:

- elaborare de eseuri, proiecte, articole - individual, de grup, frontal;
- realizare de interviuri;
- întocmirea unui glosar de termeni;
- jurnal;
- reviste, afișe, pliante;
- filme;
- chestionare;

2. orală:

- observare sistematică;
- joc de rol;

Evaluare sumativă:

- chestionare;
- albume cu fotografii;
- portofolii individuale și de grup cu elemente impuse de profesor și la alegerea elevilor;
- dicționar cu termeni specifici;
- jurnal de reflecție.

Model de *JURNAL DE REFLECȚIE*

Numele și prenumele:

Data :

- Informații semnificative pentru mine:
- Vreau să știu mai multe despre:
- Cel mai mult mi-a plăcut :
- Aș vrea să fiu de ajutor la:
- Cel mai greu mi s-a părut:
- Obiectivele activității următoare:

Informații necesare	Resurse/ Materiale necesare

BIBLIOGRAFIE

- Adăscăliței, Felicia, Bercea, Marilena, Dumitrescu, D., Lazăr, L., Manea, M., Popescu, Mirela, *Elemente de didactică a istoriei*, Editura Nomina, București, 2013.
- Bontaș, I., *Tratat de pedagogie*, Editura All, București, 2008.
- Booth, A., Booth, Jeanne, *Învățarea activă în domeniul istoriei și științelor sociale*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2000.
- Cosmovici, A., *Psihopedagogie pentru examenul de definitivat și gradul didactic II*, Editura Spiru Haret, Iași, 1995.
- Cucoș, C., *Pedagogie pentru examenul de definitivat și grade didactice*, Editura Polirom, Iași, 1998.
- Doicescu, Rozalia, coord., *Ghid de evaluare la istorie*, Editura Pro Gnosis, București, 2001.
- Gliga, Lucia, Spiro, Jody, coord., *Învățarea activă. Ghid*, Ministerul Educației și Cercetării, București, 2001.
- Iuțiș, Gh., Cozma, Iuliana, *Elemente de didactică a istoriei*, Editura Graphys, Iași, 2008.
- Lisievi, P., *Evaluarea în învățământ. Teorie, practică, instrumente*, Editura Aramis, București, 2002.
- Mândruț, O., Dan Steluța, *Didactica geografiei. O abordare actuală*, Editura Corint, București, 2014.
- Paraschiv V., *Mentoratul în geografie*. Editura Pim, Iași, 2012
- Păun, Ș., *Didactica Istoriei*, Editura Cartea Universitară, București, 2005.
- Oprea, Crenguța-Lăcrămioara, *Strategii didactice interactive*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2009.
- Roaită, Alice, Ionela, *Didactica istoriei*, Editura Paralela 45, București, 2012.
- *** *Programe școlare, clasele a V-a –a VIII-a*, Ordin nr.5097 din 09.09.2009, Ministerul Educației Cercetării și Inovării, București, 2009.

Stimularea creativității elevilor prin jocul geografic Stimulating students' creativity through geographical game

Chipăilă Mirela¹⁴

Rezumat. Articolul sintetizează modalitățile prin care creativitatea elevilor la lecțiile de geografie din ciclul gimnazial pot fi stimulate ușor prin joc, cu exemple concrete de aplicare.

Cuvinte-cheie: *geografie, creativitate, joc didactic*

Abstract. The article summarizes the ways in which secondary school students' creativity during geography lessons can be easily stimulated by real examples of games.

Keywords: *geography, creativity, teaching game*

Motto

Copilul râde:

“Întelepciunea si iubirea mea e jocul!”

Tânărul cânta:

“Jocul si-nțelepciunea mea-i iubirea!”

Bătrânul tace:

“Iubirea si jocul meu e-nțelepciunea!”

“Trei fete”-

(Lucian Blaga)

Deși specialiștii susțin ca exista mai multe definiții ale creativității, sintetizând, putem aprecia, conform “Le petit LAROUSSE en couleurs” ediția 1995 cum ca termenul creativitate înseamnă putere creatoare, capacitatea de a imagina, de a inventa, de a crea ... Acest termen provine de la latinescul „creare”, ceea ce înseamnă a „zămisli”, „a făuri”, „a naște”. Stimularea creativității în școală presupune favorizarea unui mediu de învățare interactiv, incitator și dinamic.

În acest sens învățarea creativă a geografiei se bazează pe capacitatea elevului de a elabora ceva nou, original, valoros, important și util pentru sine și pentru mediul în care activează. Procesul dat stimulează imaginația și curiozitatea, inițiativa și încrederea în forțele proprii, independența în găsirea variatelor soluții-atitudini atât de solicitate în societatea contemporană. Geografia ca *știința a legăturilor dintre geosfere* (după cum preciza Simion Mehedinți) are avantajul de a integra prin obiectul său de studiu (Pământul) - elementele naturale cu cele sociale și economice iar în școală, împreună cu alte științe, *geografia* permite dezvoltarea la elevi a numeroase atitudini, capacități și aptitudini (a ști să culeagă informații, a ști să identifice o problemă, a ști să pună în legătură fenomene, a ști să imagineze o soluție,

¹⁴ Profesoară de geografie în Școala Gimnazială „Oana Diana Renea”, Focsani -Vrancea, e-mail: chipailamirela@gmail.com

citirea unei fotografii, constituirea unui grafic, utilizarea unui program informatic). Geografia reușește să cuprindă sintetic dinamica spațială și temporală a schimbărilor actuale pe Terra.

De aceea, *educația geografică* reprezintă un obiectiv fundamental promovat de *Uniunea Internațională de Geografie (UIG.)*. Scopul educației geografice (prin orice mijloace și la orice nivel mass-media, preuniversitar, universitar) este de a proceda în așa fel încât oamenii să-și înțeleagă spațiul și să acționeze asupra lui în mod conștient.

Școala contemporană, centrată pe elev, are un rol bine precizat în dezvoltarea uriașului potențial intelectual, reprezentat de inteligența și creativitate care, pus în valoare, va asigura neîntrerupt progresul socio-uman. Alături de alte metode de învățământ active jocul didactic este un important mijloc de educație care pune în valoare și antrenează capacitățile creatoare ale școlarului. Rolul și importanța jocului constă în faptul că el facilitează procesul de asimilare, fixare și consolidare a cunoștințelor. Datorită caracterului său formativ, jocul influențează dezvoltarea personalității elevului și devine metodă de instruire în cazul în care el capătă o organizare și elementele sale se succed în ordinea implicată de logica cunoașterii și a învățurii. În acest caz, intenția principală a jocului nu este divertismentul, rezultat din încercarea puterilor, ci învățătura care pregătește copilul pentru muncă și viață.

Pentru a atinge aceste scopuri, jocul didactic trebuie să fie instructiv, să le consolideze cunoștințele. Folosirea jocului didactic ca activitate de completare cu întreaga clasă, aduce variație în procesul de instruire a copiilor, făcându-l mai atractiv. Produsele create de elevi la geografie sunt foarte diverse: obiecte (modele, colecții, tablouri, filme foto și video, materiale didactice etc.), idei, probleme, teste, proiecte, programe pentru utilizarea computerului, lucrări literare (poezii, proză, jocuri didactice, șarade, triade), lucrări grafice (desene, scheme de reper), ziare de sinteză, etc. În geografie, jocul va fi introdus în lecție în concordanță cu conținutul lecției. Profesorul pregătește înainte de lecție materialele, formulează întrebările și răspunsurile, stabilește regulile și modul de desfășurare a al jocului, iar în lecție organizează elevii, stabilește rolurile, explică regulile și modul de desfășurare. Observând comportamentul elevilor când se joacă se constată că ei iubesc competiția, activitatea în echipă și că au un comportament cinstit. Jocul geografic este o activitate ce se poate desfășura în clasă sau în afara lecțiilor, în cercul de geografie. Este o metoda activă de însușire și consolidare a cunoștințelor. Conținuturile acestei activități completează pregătirea și sporește interesul elevilor pentru geografie, ajutând concomitent pe profesor în cunoașterea capacităților elevilor. Jocurile integrate în activitatea elevilor aduc varietate, veselie, previn monotonia și plictiseala. Dintre tipurile de jocuri geografice, mai cunoscute și des folosite la ore sunt următoarele:

Harta cu figuri (Dulama, 2002) - este o reprezentare a unui spațiu geografic prin mici desene schematici. Elevii nu au nevoie de calități deosebite pentru desenatul hărții deoarece se utilizează simboluri simple.

Turul galeriei (Kagan, 1992) - este o tehnică prin care participanții expun într-o galerie crochiurile (schemele) - cu Bulgaria, de exemplu - după care fiecare elev face turul galeriei și-și exprimă părerea în scris pe marginea posterelor. Crochiurile sunt realizate pe grupuri de câte patru, timp de 7 minute.

Călătoria misterioasă: efectuarea unei excursii (imaginare) cu o destinație necunoscută; ghidarea este prin bilete indicatoare ale punctelor cardinale; activități misterioase pe parcurs.

Puzzle - (reconstituirea ansamblului unei țări)

Scaunul fierbinte (un elev stă în fața clasei pe un scaun și colegii îi pun pe rând câte o întrebare).

Concluzii. Integrarea jocurilor în lecțiile de geografie pentru elevii de ciclul primar și gimnaziu, mai ales, are multiple valențe formative și asigură transferul de competențe facil prin diferitele metode utilizate individual sau în alternanță.

BIBLIOGRAFIE

1. Bejat, M., „Factorii individuali și psihosociali ai creativității” în *Creativitatea în știință, tehnică și învățământ*, coord. M. Bejat, E.D.P., București, 1981
2. Cosmovici, A., *Psihologie generală*, Ed. Polirom, Iași, 1996
3. Roco, M., *Creativitate și inteligență emoțională*, Ed. Polirom, Iași, 2001
4. Roșca, Al, *Creativitatea*, Ed. Enciclopedică, București, 1972
- 5, Dulamă, Maria Eliza, *Didactica geografiei*, Ed.Clusium, Cluj-Napoca, 1996
6. Dulamă, Maria Eliza, *Strategii didactice*, Ed.Clusium, Cluj-Napoca, 2000
7. Dulamă, Maria Eliza, *Modelul învățării depline a geografiei*, Ed.Clusium, Cluj-Napoca, 2004
8. Dulamă, Maria Eliza, *Metodologie didactică*, Ed.Clusium, Cluj-Napoca, 2006
9. Paraschiv, V., *Mentoratul în geografie*, Ed Pim, Iași, 2012

**IV.
INTERDISCIPLINARITATE ȘI COMPETENȚE
TRANSVERSALE**

Dobrogea istorică în viziunea lui Nicolae Bălcescu, în anul 1850 Nicolae Bălcescu's perspectives on the 1850 historical Dobrogea

Sîngeorzan Volumia¹⁵

Rezumat. Istoriografia românească modernă a tratat cu justificat interes și cu prestigioase rezultate toate legăturile de ordin economic, politic și de ce nu spiritual dintre toate țările românești, care au fost surori de-a lungul timpului. Totuși o umbră a dominat legăturile acestor țări cu teritoriul istoric dintre Dunăre și Marea Neagră, teritoriu care a fost pur și simplu smuls Țării Românești, din perioada sfârșitului de domnie a lui Mircea cel Bătrân și recuperat în anul 1878, în urma Războiului de Independență. În vasta opera a marelui istoric Nicolae Bălcescu se întâlnesc o serie de probleme legate de lucrurile pe care marele om le împărtășea prietenului său Ion Ghica în anul 1850 pe când se afla la Paris, spunându-i că avea intenția de a se stabili în Dobrogea măcar pentru un an.

Cuvinte-cheie: *Nicolae Bălcescu, istoriografia românească, Dobrogea istorică*

Abstract. Modern Romanian historiography has reasonably treated with interest and outstanding results all the economic, political and why not spiritual connections between all Romanian countries, which have been so-called sisters throughout time. However, a shadow dominated the connections of these countries with the historical territory between the Danube and the Black Sea, that was simply snatched from Wallachia, since the end of Mircea the Elder's reign and recovered in 1878, following the War of Independence. In the vast work of the great historian Nicolae Bălcescu, a series of problems are encountered related to the things that the great man shared with his friend Ion Ghica in 1850 when he was in Paris, telling him that he intended to settle in Dobrogea at least for a year.

Keywords: *Nicolae Bălcescu, Romanian historiography, historical Dobrogea*

Din opera ilustrului istoric și revoluționar Nicolae Bălcescu, o valoare inestimabilă o are corespondența pe care a avut-o cu Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica, corespondență purtată între stepele Dobrogei, Constantinopol și Paris, în prima jumătate a anului 1850, în care sunt dezvăluite o seamă de idei revoluționare referitoare la Principatele române.

Trebuie de amintit că în acest an, valorificând bunele relații cu autoritățile turcești, Ion Ghica a facilitat lui Ion Ionescu de la Brad organizarea în Dobrogea a binecunoscutei, „excursii Agricole”, din care a rezultat broșura intitulată: „Voyage agricole dans le plaine de la Dobrouja” publicată la Constantinopol. Textul integral în limba română a fost reprodus de-abia în anul 1922, în Analele Dobrogei, fără comentarii. În același an, periodicul dobrogean a cuprins și lucrarea lui Nicolae Iorga: „Cele trei Dobrogi”, în care istoricul formula unele idei bazate pe materialul amintit. Când în anul 1943, V. Slăveanu publica și corespondența dintre Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica din perioada 1846-1874¹⁶, contemplând corespondența dintre Ion Ghica și Nicolae Bălcescu cuprinsă în operele publicate ale acestuia, se acumulasera suficiente date pentru o analiză temeinică a legăturilor organice, multilaterale dintre Dobrogea și restul teritoriului românesc înainte de unirea sa cu România.

Preocupările revoluționarilor de la 1848 în legătura cu Dobrogea, încep într-un anumit

¹⁵ Profesor – Hârșova, jud Constanța, e-mail: singeorzanvolumica@yahoo.com

¹⁶ V. Săveanu, *Corespondența dintre I. Ionescu de la Brad și I. Ghica 1846-1874*, Acad. Rom., București, 1943

fel, fortuit chiar din acel an când Ion Brătianu și Costache Rosseti, fugind probabil din captivitate, și-au găsit adăpost la Isaccea, într-o casa de români dobrogeni. Vorbind în broșura sa, despre „păstorii români,, care vin din Transilvania și dau valoare pământurilor necultivate din Dobrogea¹⁷, Ion Ionescu de la Brad, consemna fenomenul altoirii noului element păstoresc pe fondul românesc autohton. Se realiza astfel ceea ce Constantin C. Giurescu numește „...o nouă sinteză românească...”, înmănunchind trăsăturile ce caracterizează fiecare ramură a entității noastre etnice¹⁸.

Așadar, se presupune că prezența elementului românesc din Principate și Transilvania este mult mai veche, de vreme ce se ajunsese să pună bazele unei însemnate economii păstorești și negustorești, întemeind sate și năzuind spre o viața spirituală căreia în această regiune îi ducea mare lipsă. Într-adevăr, istoriograful ungar, Nicolae Bethlem îi amintește pe mocani trecând în Dobrogea, pe la 1662,¹⁹ pentru ca tratatul de la Kuciuk-Kainargi din anul 1774, să cuprindă o clauză specială privind pe românii transilvăneni ce păstoreau aici²⁰. Este foarte cunoscut faptul că aparatul administrativ turcesc n-a fost niciodată capabil să stăpânească cu toate atributele un teritoriu atât de întins. În schimbul dărilor pe care le percepeau, turcii au fost dispuși să manifeste o toleranță religioasă și națională, destul de largă față de supușii de alte origini. Probabil acestui lucru se datorează rămânerea lor pentru totdeauna pe teritoriul dobrogean. Chiar în anul care ne reține atenția, Ion Ionescu de la Brad semnala trecerea în dreapta Dunării a câtorva sute de „familii de țărani din Valahia”²¹ alungate de cărmuitor.

N. Iorga s-a oprit cu mare interes asupra acestui aspect din istoria poporului român, dar și a Dobrogei, interpretându-l ca o mărturie a legăturilor neîntrerupte între om și vatra de formare a națiunii sale. Din condica de milostenii a bisericii Azaclău-Galați, datând de la mijlocul secolului al XIX-lea, istoricul extrage nume de locuitori ai satelor din Dobrogea „particulare regiunii ardelene a Carpatilor”²² și comentând pe de altă parte, călătoria de studii a agronomului român, el reține ca un fapt demn de toată atenția, existența unor puternice așezări la Niculițel, Ostrov, Câșla, Groapa Ciobanului, Rasova, Seimenii Mici, și Seimenii Mari, grup de sate românești, cu oameni cu mare sete de învățătură. În ceea ce privește pe locuitorii lor, visteria aulică nu înțelege să renunțe la marile venituri, pe care îndeletnicirea acestor oameni vrednici le aducea prin plata dărilor. La rândul lor autoritățile otomane îi considerau supuși ai Porții, de unde un conflict serios între Viena și Constantinopol. Mocanii aveau să construiască în anul 1828 și să reconstruiască în anul 1856 biserica românească de la Babadag²³, puternic centru religios musulman. În anul 1843, ieromonahul Visarion, român din Făgăraș, care fusese 30 de ani tipograf la Neamț, zidește mănăstirea Cocoș, iar succesul său din Poiana Sibiului, o rezidește și o înzestreză cu toată averea lui²⁴. Momentele esențiale ale istoriei românilor din veacul al XIX-lea au un profund ecou în această regiune, realitate de natură să provoace serioase griji stăpânirii turcești. Bunăoară în anul 1821, când în Țara Românească regimul boieresc turco-fanariot se clătina sub acțiunile marelui comandant Tudor Vladimirescu, autoritățile turcești au luat toate măsurile pentru a împiedica un contact al mocanilor din Dobrogea Otomană cu vestiții panduri. Este foarte probabil că la evenimentele din anul 1848

¹⁷ I. Ionescu de la Brad, *Excursiune agricolă în Dobrogea*, în „Analele Dobrogei nr. 1/1922, p.175

¹⁸ Constantin C. Giurescu, loc. cit.

¹⁹ St. Mateș, *Păstorii ardeleni în Principatele române*, Arad,1925 p. 187-188.

²⁰ „Analele Dobrogei”, nr.1/1922, p.231

²¹ V. Slăvescu, op. Cit., p. 51

²² N. Iorga, *Sate și oameni din Dobrogea românească la 1859*, în „Analele Dobrogei”, nr. 1/1922, p. 32

²³ I. Teodorescu, *Din trecutul Dobrogei*, 1892,p.16-17

²⁴ „Analele Dobrogei” nr. 3/1920, p.380.

din Transilvania să fi participat alături de Avram Iancu, ardelenii prizonieri din Transilvania și stabiliți în Dobrogea, cum ar fi cei din familiile Popeia, Găetan, Verzea, Sercășeanu și alții²⁵. În orice caz, doi ani mai târziu Ion Ionescu de la Brad găsea la Niculițel un exemplar din Proclamația de la Izlaz, iar locuitorii români simpatizau cu ideile pașoptiste. În satul Seimeni locuit de păstorii din Săcele, călătorul a întâlnit pe un anume Radu Jelea, abia întors din Ardeal și care le vorbea de ideile revoluționare de acolo. În toată Dobrogea Otomană, numele lui Avram Iancu era rostit cu mult respect. Știrile transmise din Dobrogea i-au trezit un viu interes lui Nicolae Bălcescu, făcându-l să-și lege speranțele de posibilitatea creării în această regiune a unei baze de propagandă revoluționară în apropierea Principatelor²⁶. Dobrogea oferea mediul etnic românesc activat de ideea națională, posibilități materiale furnizate de o populație suficient de înstărită cât și de libertatea relativă de acțiune, fiind cunoscută în zonă comunitatea concepțiilor și poziției lui Nicolae Bălcescu și Ion Ionescu de la Brad față de rezolvarea problemei țărănești, în anul 1848. În ideile agronomului de la Brad se putea observa crearea unor comunități agricole economice, plan în care s-ar fi încadrat și intenția lui Nicolae Bălcescu de a se stabili în zona Dobrogei. Deseori Ion Ionescu de la Brad vorbea de crearea unei „Californii românești” în Dobrogea, unde ideile revoluționare erau caracteristice. „Iubite Ghica, scria Bălcescu amicului din Turcia, scrisorile lui Ionescu m-au interesat foarte. Pe acolo ni se deschide un câmp felurit și bogat în care putem mult semăna și secara²⁷”.

Cât privește Dobrogea, corespondența revoluționarilor români pune în evidență și un alt aspect, deosebit de interesant. Este neîndoios că o Românie modernă ar fi pus implicit problema ieșirii la mare, necesitate resimțită și de alte state, care au dus o luptă îndelungată pentru îndeplinirea acestui deziderat. Cu gândul la acest lucru, Ion Ionescu de la Brad ar fi optat pentru un canal între Cernavodă și Constanța, iar Bălcescu sugera: „în loc de canal la Kiustenge, n-ar fi mai bine să fie un drum de fier”²⁸? Nu este lipsit de importanță acest dialog în corespondența celor doi. Ea va reveni și în viitor printre problemele mari ale României. În anul 1855, domnitorul Știrbei reactualizează această chestiune pentru ca în anul 1864, Alexandru Ioan Cuza, să ajungă la concluzia fermă că România avea nevoie de un port maritim.

Proiectele revoluționarilor români de a folosi Dobrogea ca bază de acțiune în Principate, nu s-au putut realiza însă. După anul 1850 condițiile istorice din Europa lăsau să se întrevadă faptul că o nouă revoluție n-ar mai putea avea loc, iar crearea unor state naționale se va împlini prin alte mijloace. Bălcescu, care se lăsase captivat o clipă de perspectiva proiectului dobrogean, devenea tot mai mult victima răului care-l măcina, stingând zi de zi flacăra ce dădea oricărui proiect viață arzătoare și strălucitoare. Înainte de a apune, scrutând viitorul poporului ce-l născuse, cu uimitorul său instinct vizionar, s-a oprit, nu de loc întâmplător și asupra pământului dobrogean unde, așa cum spunea Nicolae Iorga „n-am răsărit pe nepregătite, într-un ceas de noroc războinic sau de chibzuială diplomatică, deoarece așezările noastre pe ambele maluri sunt din cele mai vechi și niciodată părăsite”²⁹.

²⁵) „Viata Salceana” nr. 5 din 1931, p. 32

²⁶) Ion Ghica, op.cit., vol.II, p.245

²⁷) N. Bălcescu, op.cit., p. 321

²⁸) N. Iorga, *Poporul românesc și marea*, Valeni de Munte, 1938, p.5

²⁹ N. Iorga, *Poporul românesc și marea*, Vălenii de Munte, 1938, p.5

Concluzii. Iată de ce afirmăm cu tărie că marele nostru istoric și revoluționar Nicolae Bălcescu a avut într-adevăr o viziune asupra evenimentelor desfășurate în perioada abordată, asupra Dobrogei ca provincie istorică.

BIBLIOGRAFIE

1. Rădulescu A., Bitoleanu I., *Istoria românilor dintre Dunăre și mare*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979
2. Bitoleanu, I., Dumitrașcu, Gh., *Nicolae Bălcescu, Opere vol IV, Corespondență*, Editura Academiei RPR, 1964
3. Ciachir, N., Dumitrașcu Gh., „Un dialog istoric între Dobrogea și Transilvania”, *Revista Tomis*, nr.11, 1968
4. Giurescu, C.C., *Istoria Românilor*, Ed., Albatros, București, 1975
5. Ghica, I., Amintiri din pibegie după 1848, *Analele Dobrogei nr.1*, 1922
6. Teodorescu, I., „Din trecutul Dobrogei, 1892”, în *Analele Dobrogei nr.1*, 1922
7. Sîngeorzan, Volumia, *Podișul Hârșova*, Edit. Hotprint Industry, Constanța, 2017
8. Slăvescu, V., *Corespondența dintre Ion Ionescu de la Brad și I. Ghica 1846-1874*, Editura Academiei Române, București, 1943

Frontiera româno-sovietică (1919-1934). Percepții parlamentare The Romanian-Soviet border (1919-1934). Parliamentary perspectives

Filipescu Radu ³⁰

Rezumat. La sfârșitul Primului Război Mondial, deputații români au perceput Nistrul drept o falie complexă. Partea română l-a considerat o graniță de stat, în timp ce pentru sovietici el a fost doar o delimitare provizorie. O dovadă a neîncrederii în vecinul din Răsărit era propunerea unor deputați privind schimburi de populație, colonizări cu caracter etnic. Basarabia se confrunta cu lipsa vechilor deșeură rusești. Această realitate, ca și menținerea stării de asediu de-a lungul Nistrului erau percepute drept consecințe nefaste ale tensiunilor româno-sovietice. Realitățile din Basarabia erau privite cu atenție, în condițiile în care percepții ale realităților sovietice vizibile pe malul stâng al Nistrului ar fi putut pune în inferioritate România față de statul vecin.

Cuvinte cheie: *Basarabia, Nistru, Uniunea Sovietică, Transnistria.*

Abstract. At the end of the First World War, the Romanian deputies perceived the Dniester as a complex fault. The Romanians considered it a state border, while for the Soviets it was only a provisional border. A proof of distrust in the Eastern neighbor were the proposals of some deputies regarding population exchanges, ethnic colonization. Bessarabia was facing the lack of old Russian outlets. This reality, as well as keeping the state of siege along the Dniester, were perceived as unfortunate consequences of the Romanian-Soviet tensions. The realities in Bessarabia were looked at carefully, taking into account the fact that the perceptions of the Soviet realities visible on the left bank of the Dniester could have put Romania in an inferior position compared to the neighboring state.

Keywords: *Bessarabia, Dniester, Soviet Union, Transnistria*

Granița de pe Nistru a fost analizată în perioada mai sus-amintită, în Adunarea Deputaților de la București, din diverse puncte de vedere: etnic, militar, economic și ideologic³¹. Vom căuta, în continuare, să prezentăm câteva dintre aceste aspecte.

Între anii 1918 și 1934, România și Rusia Sovietică nu au întreținut relații diplomatice. Divergențele legate de statutul Basarabiei au făcut ca, în această perioadă, orice încercare de reconciliere să eșueze³². Frontiera de pe Nistru a fost practic o „izobară politică”, menită să fixeze, pentru un timp oarecare, echilibrul între două presiuni³³. După anul 1918, cei mai mulți dintre politicienii români au considerat Nistrul drept graniță naturală³⁴, în timp ce vecinul estic

³⁰ Profesor doctor în domeniul Istoriei, Școala Gimnazială „Profesor Mihai Dumitriu”, Valea Lupului, Județul Iași.

³¹ Vezi Radu Filipescu, *Percepția frontierei româno-sovietice în Parlamentul României (1919-1934)*, în *Acta Moldaviae Septemtrionalis*, VII-VIII, 2008-2009, Muzeul Județean Botoșani, p. 239-252.

³² Ministrul de externe, I.G. Duca, declara în ziua de 3 aprilie 1924 că „România actuală este gata -să se știe- să reia raporturi normale cu Rusia Sovietică, dar cu alte hotare decât acelea ale României actuale, oricare ar fi bunăvoința, nu numai a acestui guvern, dar a oricui, sunt sigur că nu se poate ajunge la nici o înțelegere”. Dezbaterile Adunării Naționale Constituante a Deputaților, (în continuare DANCD), ședința din 3 aprilie 1924, în M Of, nr. 86, din 15 mai 1924, p. 2319.

³³ O constatare generală aparținând geografului francez Jacques Ancel. *Apud* Ilie Bădescu, ș.a., *Sociologia și geopolitica frontierei*, București, Editura Floarea Albastră, 1995, p. 65.

³⁴ În anii 1919-1920, au fost speranțe privind obținerea întregului Banat și a unor teritorii mai mari din Crișana istorică, în condițiile în care soarta acestora era dezbătută în cadrul Conferinței de Pace de la Paris. În cazul

a depus toate eforturile pentru a se reveni la vechea frontieră, pe Prut. O posibilă extindere teritorială a statului român spre est a fost amintită sporadic de către politicieni basarabeni, fie pe un ton entuziast³⁵, fie pragmatic³⁶.

În condițiile întreruperii relațiilor diplomatice româno-sovietice, cetățenii români nu puteau trece legal frontiera de la Nistru, pentru simplul motiv că pașaportul românesc își pierdea valabilitatea pe teritoriul statului vecin³⁷. Totuși, au existat încercări de reglementare a diferitelor probleme apărute la graniță. Deși nu întrețineau relații diplomatice, România și U.R.S.S. au semnat în 1923 un acord privind măsurile și procedeele întreprinse pentru prevenirea și aplanarea conflictelor pe Nistru³⁸. Inițial, în Parlament, oficiali ai Ministerului de Externe de la București au salutat acest acord, considerându-l „în plină aplicațiune”³⁹. Cu toate acestea, în perioada 1919-1934, pe Nistru au existat multe incidente, ciocniri armate izolate, încercări de trecere frauduloasă a frontierei în caz de refugiu, contrabandă sau spionaj, transformând această graniță în cea mai dificilă dintre cele ale statului român interbelic⁴⁰.

În aceste condiții, în afară de trecerile frauduloase ale frontierei soldate cu victime (refugiați din U.R.S.S., respectiv simpatizanți bolșevici care doreau să plece în est), problema cetățenilor sovietici de origine română a fost una extrem de delicată. Pe parcursul întregii perioade la care ne referim, guvernele de la București au avut o atitudine rezervată față de problemele etnicilor români de peste Nistru. Orice gest în apărarea lor ar fi fost privit cu suspiciune de U.R.S.S., în condițiile lipsei relațiilor diplomatice cu statul român⁴¹. De aceea, acțiunile trebuiau făcute „fără nici un gând ascuns și potrivnic față de vecinii noștri [statul sovietic, n.n], care, desigur, nu vor putea vedea în îngrijirea lui decât un gest de omenească dragoste față de aproapele oropsit, gest lipsit de orice intenție de manifestare politică”⁴².

teritoriilor estice, s-a sperat recunoașterea internațională doar a Basarabiei, nu și a teritoriilor de peste Nistru. În iulie 1921, Nicolae Iorga afirma că „granițele noastre de la răsărit sunt depline [...] la apus însă, granițele noastre nu sunt întregi”. Dezbaterile Adunării Deputaților (în continuare DAD), ședința din 8 iulie 1921, în M Of, nr. 143, din 21 februarie 1922, p. 3647.

³⁵ Într-un exces de entuziasm, referindu-se la alungarea trupelor bolșevice peste Nistru în 1918, fruntașul basarabean Pantelimon Halippa considera că doar lipsa de putere a armatei române a făcut ca aceasta să nu ajungă la Nipru, limită a „ființei etnice” a poporului român. DAD, ședința din 12 decembrie 1919, în M Of, nr. 11, din 14 decembrie 1919, p. 102.

³⁶ Într-un climat general de îngrijorare, național-liberalul basarabean Gherman Pântea saluta apariția Republicii Sovietice Socialiste Autonome Moldovenești, în cadrul Ucrainei Sovietice, și afirma că „mai devreme sau mai târziu” moldovenii de peste Nistru vor vota unirea cu „Țara Românească, precum a făcut și Republica Moldovenească dintre Prut și Nistru”. DANCD, ședința din 1 decembrie 1924, în M Of, nr. 27, din 20 decembrie 1924, p. 444.

³⁷ În pașapoartele românești era stipulată observația „sauf la Russie”. Alexandru Murad Mironov, 1934. *Deschiderea de legații la București și Moscova*, în „Magazin Istoric”, nr. 5/2000.

³⁸ Încheiat la Tiraspol în ziua de 20 noiembrie 1923. *Relațiile româno-sovietice. Documente*, vol. I, 1917-1934, Editura Enciclopedică, București, 1999 (în continuare *Relațiile...*), p. 207 și urm..

³⁹ Afirmația ministrului român de externe. DANCD, ședința din 20 martie 1924, în MOF nr. 73, din 5 aprilie 1924, p.1967. Și subsecretarul de stat din cadrul Ministerului de Externe amintea același fapt. DANCD, ședința din 17 iunie 1924, în MOF nr. 106, din 11 iulie 1924, p.2907.

⁴⁰ Mihai Caliniuc, Nicolae Ciobanu, *80 de ani în misiune la frontieră*, București, Editura Ministerului de Interne, 1999, passim.

⁴¹ În timpul secetei din 1928, care a lovit mai ales bazinul Nistrului, deputatul Gheorghe Popp considera că ar trebui găsită o modalitate de a oferi ajutoare transnistrenilor. Național-țărănistul considera că ajutoarele oferite Basarabiei vor mări suferințele populației din Transnistria „la ideea că mântuirea este atât de aproape și că totuși, din pricina unui râu prefăcut în hotar, prin șubredele așezări ale spiritului omenesc, ei trebuie să cadă victimă deosebirilor geografice, deși rasa, limba și conștiința națională îi apropie atât de mult de cei care locuiesc dincolo de Nistru” în România. DAD, ședința din 18 ianuarie 1929, în M Of, nr. 17, din 6 februarie 1929, p.437.

⁴² *Ibidem*.

În timpul secetei din 1928, care a lovit mai ales bazinul Nistrului, deputatul Gheorghe Popp considera că ar trebui găsită o modalitate de a oferi ajutoare nu numai populației din Basarabia, ci și transnistrenilor⁴³. Cu toate acestea, statul sovietic a refuzat orice fel de ajutor venit din partea României. Sovieticii replicau că aspectele referitoare la „foamete nu sunt atât de tragice și numai acei care refuză nu au ce mânca”⁴⁴. La rândul lor, reprezentanții guvernului român afirmau cu precauție că românii transnistreni nu sunt cetățeni ai României, ci ai Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene⁴⁵. Existau promisiuni conform cărora guvernul va încerca „fără zgomot” să rezolve problemele acestora, o dezbatere publică riscând să tensioneze și mai mult relațiile cu Uniunea Sovietică⁴⁶. După masacrul din pădurea Olănești, Nicolae Iorga, atunci șef al guvernului, anunța că va prezenta cazul în fața Societății Națiunilor, frecventată în ultima vreme de delegații sovietice, deși își exprima pesimismul în legătură cu efectele demersului său⁴⁷. Se respecta promisiunea lui Alexandru Vaida-Voevod, din 1919, de a se acționa prin intermediul organizațiilor internaționale⁴⁸.

O dovadă a eșecului reconcilierii româno-sovietice a fost ideea schimbului de populații. În condițiile în care refugiați de peste Nistru, în special români transnistreni, încercau să pătrundă în România și simpatizanți bolșevici încercau să ajungă în U.R.S.S., în viziunea parlamentarilor români de diferite orientări politice, soluția era cea amintită mai sus⁴⁹. Deputatul N. Bosnief-Paraschivescu, cunoscut jurist, sugera ca acest schimb de populații să se desfășoare prin intermediul Ligii Națiunilor sau a unui popor „amic”⁵⁰. Era cunoscut schimbul de populații dintre Grecia și Turcia, sub egida respectivei organizații. La rândul său, Nicolae Iorga oferise exemplul provinciilor Alsacia și Lorena, ai căror cetățeni au putut alege țara unde să se stabilească⁵¹.

Ideile amintite mai sus au rămas la stadiul de simple propuneri. În aceste condiții, o alternativă propusă în ședințele parlamentare a fost colonizarea sistematică a etnicilor români în zona granițelor, „un gard viu” format din țărani români, de la Nistru până la Tisa⁵². În zona Nistrului, deputatul basarabean Teodor Iacobescu considera aceste colonizări drept „un interes superior de stat”⁵³. Cu toate acestea, pentru oficialități s-a urmărit în special colonizarea zonelor „unde hotarele erau descoperite în lipsa unei apărări naturale”, Cadrilaterul și Câmpia de

⁴³ Vezi nota 12.

⁴⁴ *Relațiile...*, p. 415.

⁴⁵ Afirmarea lui Constantin Argetoianu, ministrul Finanțelor și ad-interim la Interne. DAD, ședința din 26 februarie 1932, în M Of, nr. 51, din 12 martie 1932, p. 1919-1920.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ În noaptea de 23 februarie 1932, peste 40 de români transnistreni care doreau să se refugieze în România, au fost împușcați de grănicerii sovietici. DAD, ședința din 26 martie 1932, în M Of, nr. 70, din 14 aprilie 1932, p.2784.

⁴⁸ Alexandru Vaida-Voevod, președinte al Adunării Deputaților, adresa un salut tuturor românilor aflați în afara hotarelor țării. El regreta faptul că România „nu a avut fericirea să-i strângă la pieptul ei de mamă”, dar îi asigura că țara noastră, prin intermediul Ligii Națiunilor, va căuta să îi ajute, în condițiile în care „dibăcia diplomatică nu s-ar dovedi destul de ducătoare la scop”. Dezbaterile Adunării Deputaților, (în continuare DAD), ședința din 28 noiembrie 1919, în M Of, nr. 7, din 4 decembrie 1919, p. 63.

⁴⁹ Nicolae Iorga a fost unul dintre adepții acestei variante. DANCD, ședința din 15 noiembrie 1924, în MOF, nr. 15, din 28 noiembrie 1924, p. 190.

⁵⁰ „Să plece în Rusia toți acei care cred că acolo pot să trăiască mai bine și să vină din Rusia toți moldovenii ca să se așeze în locul lor, aici”, afirma deputatul respectiv. DAD, ședința din 26 februarie 1932, în M Of, nr. 51, din 12 martie 1932, p. 1919.

⁵¹ DANCD, ședința din 15 noiembrie 1924, în MOF, nr. 15, din 28 noiembrie 1924, p. 190.

⁵² Afirmarea deputatului bănățean I. Conciatu, deputat național-liberal. DANCD, ședința din 28 noiembrie 1924. M Of, nr. 25, din 16 decembrie 1924, p. 356.

⁵³ DANCD, ședința din 14 noiembrie 1923, în MOF, nr. 11, din 27 noiembrie 1923, p. 96.

Vest⁵⁴. Tensiunile de la Nistru generau teamă în rândul deputaților basarabeni, atunci când prezentau realitățile etnice din provincie. Orașul Tighina era unul dintre „centrele minoritare”⁵⁵ iar județul Hotin avea o populație „pe jumătate străină”⁵⁶. Aceste aspecte erau menționate în contextul carențelor administrației românești din zonele respective⁵⁷.

În Adunarea Deputaților de la București, Nistrul era considerat o barieră, „un fel de dublu zid politic, național, vamal”⁵⁸. Dacă relațiile diplomatice nu erau încă posibile, opoziția, în special cea țărănistă, le separa de cele comerciale. Era utilizată, în mod peiorativ, sintagma „zid chinezesc”⁵⁹. Erau prezentate schimburile comerciale sovieto-britanice, o realitate care avea consecințe defavorabile pentru România⁶⁰. Se considera că un acord economic româno-sovietic ar fi posibil, în pofida lipsei relațiilor diplomatice, deoarece U.R.S.S. „răvnește la grânele” basarabene⁶¹. În aceste condiții, în prima jumătate a deceniului al treilea, doctorul Nicolae Lupu critica lipsa de pragmatism a puterii, arătând că „toate țările”(sic) au luat comerțul cu sovieticii fără să fi recunoscut guvernul de la Moscova⁶².

Aceste realități erau prezentate de către autoritățile române omologilor sovietici tocmai în scopul de a grăbi reluarea relațiilor comerciale⁶³. Ceea ce deputatul țărănist nu știa sau nu dorea să recunoască era faptul că sovieticii nu erau interesați de un astfel de acord cu România⁶⁴. De altfel, nici guvernele național-țărăniste de la București care au urmat îndelungatului regim liberal, nu au reușit reluarea comerțului cu U.R.S.S.. Doctorul Nicolae Lupu, care în anii guvernării liberale criticase lipsa unui acord cu sovieticii, accepta, în 1930, că aceasta se datorează „opozității rusești de a găsi un aranjament oarecare”⁶⁵. Ca o ironie a sortii, în martie 1931, Vlad Dimitriu, deputat al majorității național-țărăniste, comenta profiturile excelente ale companiilor engleze, cehoslovace, italiene, care importau grâu, zahăr și petrol sovietic; ale

⁵⁴ Teza de doctorat a lui Ion Iavorschi, *Colonizarea în România*, 1937, p.75, nota 1.

⁵⁵ Constatarea lui Eugen Adamovici. DANCD, ședința din 27 mai 1924, în M Of, nr. 93, din 3 iunie 1924, p. 2559.

⁵⁶ Constatarea lui Grigore Cazacliu. DANCD, ședința din 28 noiembrie 1924, în M Of, nr. 4, din 4 noiembrie 1924, p. 21.

⁵⁷ Radu Filipescu, *op. cit., passim*.

⁵⁸ Cuvintele lui Take Ionescu, ministru de externe și *ad-interim* la finanțe. Afirmația dorea să justifice de ce Nistrul a împiedicat invazia de ruble în vremurile tulburi de la sfârșitul Primului Război Mondial. În schimb, dinspre Apus, coroanele au invadat „cu cea mai mare ușurință pentru că era comunicație și la un moment dat nu se știa unde este granița”. DAD, ședința din 4 august 1920, în M Of, nr. 39, din 13 august 1920, p.792.

⁵⁹ Expresia doctorului Nicolae Lupu. DANCD, ședința din 28 noiembrie 1923, în M Of, nr. 21, din 15 decembrie 1923, p. 321.

⁶⁰ Grâul din Uniunea Sovietică era preferat de britanici în dauna celui românesc și sovieticii erau practic înarmați de către Apus. Se arăta că o societate britanică a importat timp de trei săptămâni în Anglia „30 cargoboturi de grâu”, exportând „gazuri axfixiante, aeroplane și mașini de război, pe care aliații noștri le trimit în Rusia, căci negustorilor de acolo puțin le pasă de noi, să câștige numai la taraba lor”. DANCD, ședința din 28 noiembrie 1923, în M Of, nr. 21, din 15 decembrie 1923, p.322.

⁶¹ Afirmația țărănistului basarabean Ion Buzdugan. DANCD, ședința din 12 noiembrie 1923, în M Of, nr. 10, din 21 noiembrie 1923, p. 75.

⁶² DANCD, ședința din 30 noiembrie 1923, în M Of, nr. 23, din 19 decembrie 1923, p.364.

⁶³ Într-o scrisoare a șefului diplomației sovietice, Ghiorgi Cicerin, în septembrie 1923, se amintea „mare[a] însuflețire” cu care un oficial român a exprimat intenția guvernului său de a avea relații comerciale cu U.R.S.S.. Aceasta în condițiile în care autoritățile din România se confruntau cu un adevărat „asalt” al comercianților nemulțumiți din dreapta Nistrului. *Relațiile...*, p. 206.

⁶⁴ În septembrie 1923, Ghiorgi Cicerin afirma în particular că „un tratat comercial complet și definitiv ar contribui la consolidarea Basarabiei în cadrul României”. El considera că pentru U.R.S.S. ar fi fost de dorit „doar o înțelegere comercială provizorie și limitată, cu amendamentul că ea nu soluționează chestiunea referitoare la reglementarea frontierei”. *Ibidem*, p. 203.

⁶⁵ DAD, ședința din 12 mai 1930, în M Of, nr. 53, din 4 august 1930, p. 2227.

societăților de navigație ungurești care transportau pe Dunăre mărfuri sovietice⁶⁶. Statele occidentale reluseră de la începutul deceniului al treilea relațiile diplomatice cu statul bolșevic. Cehoslovacia și Ungaria nu aveau în acel moment relații diplomatice cu Uniunea Sovietică. Dar pentru guvernele național-țărăniști, ca și pentru cele liberale, în ceea ce privea relațiile economice cu U.R.S.S., politica „trece[a] înaintea oricăror interese comerciale”⁶⁷.

Este cunoscut faptul că marea bogăție a Basarabiei erau viile și livezile sale. După unire, în condițiile în care produsele basarabene își aflau cu greu locul pe piața românească, vechile debușee ale provinciei din Imperiul Rus erau regretate de oamenii politici basarabeni. Dumitru Bogos, deputat de Lăpușna, amintea că înainte de război, provincia de peste Prut „exporta” în Rusia fructe în valoare de un miliard de lei⁶⁸. Se critica politica guvernului român, care nu acordă nici o atenție „Basarabiei agricole”, prezentându-se situații disperate. Grigore Cazacliu prezenta starea economică precară din județul Orhei⁶⁹. Era semnalată defrișarea de vii și arderea de livezi⁷⁰. Doctorul Daniel Ciugureanu constata motivul principal al acestei probleme, faptul că granița dinspre Răsărit este închisă atât politic, cât și economic⁷¹. Această realitate era regretată de întreg spectrul politic românesc, inclusiv social-democrații și extrema dreaptă. Social-democratul bucovinean G. Grigorovici recunoștea suferințele basarabenilor care au avut „legături economice în Rusia [înainte de 1914, n.n.]”⁷². Profesorul ieșean A.C. Cuza, cunoscut pentru opiniile sale net anticomuniste, prezenta în mod optimist perspectivele unei ipotetice politici estice de „marmeladă” a României⁷³. Cu toate acestea, nici după reluarea relațiilor diplomatice din 1934, fructele și vinul din Basarabia nu au recâștigat piața sovietică. În a doua jumătate a deceniului al patrulea, fructele din Basarabia erau exportate în vestul Europei și în Africa⁷⁴.

De asemenea, la doi ani de la Unire, unele produse deficitare în Basarabia, aduse cândva din alte regiuni ale Imperiului Rus, lipseau din gospodăriile țărănești. În anul 1920, Daniel Ciugureanu menționa lipsa petrolului și a sării în subsolul Basarabiei. În condițiile închiderii graniței economice dinspre Răsărit, el considera natural ca aceste produse să fie aduse din „regatul vechi”⁷⁵. În anul 1928, exploatările de sare din lacurile sărate basarabene erau încă nefuncționale, din varii motive⁷⁶. Și în deceniul următor erau constatate aceleași realități⁷⁷.

⁶⁶ Vlad Dimitriu declarase revoltat că România face politica „unui stat aliat [Franța, n.n.] care este la 3000 de km. și care consumă petrol rusesc ca și cum noi n-am avea petrol”. DAD, ședința din 20 martie 1931, în M Of, nr. 68, din 23 martie 1931, p. 1695.

⁶⁷ Replica a aparținut lui Grigore Gafencu, coleg de partid. *Ibidem*.

⁶⁸ DAD, ședința din 28 noiembrie 1930, în M Of, nr. 8, din 11 decembrie 1930, p.96.

⁶⁹ Potrivit spuselor deputatului țărănist Grigore Cazacliu, „cei mai bogați oameni din județul Orhei”, probabil agricultori sau comercianți, erau muritori de foame. DANCD, ședința din 28 octombrie 1924, în M Of, nr. 4, din 4 noiembrie 1924, p. 22.

⁷⁰ DANCD, ședința din 18 noiembrie 1924, în M Of, nr. 17, din 2 decembrie 1924, p. 230.

⁷¹ Observația doctorului Daniel Ciugureanu. DAD, ședința din 21 februarie 1920, în MOF, nr. 49, din 2 martie 1920, p. 825.

⁷² DAD, ședința din 9 aprilie 1932, în MOF, nr. 83, din 12 mai 1932, p. 3844.

⁷³ „În ziua când vom putea intra în Rusia ca să furnizăm vinurile și fructele noastre întregii sale populații de 140 de milioane de oameni, în ziua aceea veți vedea d-voastră ce debușeu enorm se va deschide țării noastre”. DAD, ședința din 28 mai 1930, în MOF, nr. 59, din 26 august 1930, p. 2920.

⁷⁴ Anton Moraru, *Istoria românilor: Basarabia și Transnistria (1812-1993)*, Chișinău, 1995, p. 221.

⁷⁵ DAD, ședința din 21 februarie 1920, în MOF nr.49, din 2 martie 1920, p. 825. Cel puțin cinci luni mai târziu, aceste produse încă lipseau de pe piața basarabeană, conform afirmațiilor deputatului Ion Pelivan. Acesta avertiza că populația locală, nemulțumită, ar putea manifesta sentimente nostalgice față de perioada anterioară unirii cu România. DAD, ședința din 10 iulie 1920, în MOF nr 18, din 15 iulie 1920, p. 282.

⁷⁶ Eugeniu N. Giurgea, *Din trecutul și prezentul Basarabiei*, București, 1928, p. 204.

⁷⁷ Semnalate de exemplu de către deputatul Victor Eftimiu. DAD, ședința din 24 noiembrie 1932, în MOF nr 7, din 30 noiembrie 1932, p. 71.

În fond, râul Nistru în sine reprezenta un obiect al litigiului diplomatic româno-sovietic. Partea română îl considera frontieră naturală iar cea sovietică un râu interior din cadrul U.R.S.S.⁷⁸. În aceste condiții, niciun acord nu a putut fi posibil, în condițiile în care partea română ar fi dorit „drepturi comune asupra fluviului [sic, n.n.]”, iar sovieticii înțelegeau că aceasta ar fi echivalat cu recunoașterea unei frontiere existente *de facto*⁷⁹. Navigația pe Nistru nu a fost reluată, cel puțin până în anul 1934. Autoritățile române ar fi dorit o reluare grabnică a circulației vaselor, aceasta fiind „absolut necesară” exportului de produse basarabene⁸⁰. Pe Nistru se transportau, înainte de 1914, cereale, materiale de construcții și alte bunuri⁸¹. În Adunarea Deputaților era evocată perioada antebelică, când existau legături strânse între cele două maluri iar vechea graniță de pe Prut era mult mai permisivă⁸². După 1918, datorită tensiunilor de la graniță, a fost introdusă starea de asediu, privită cu ostilitate de populația locală, inclusiv de către etnicii români. Această stare a fost menținută și în timpul guvernelor național-țărăniște, ca o dovadă a menținerii stării tensionate la graniță⁸³.

În perioada antebelică, localități basarabene riverane Nistrului erau frecventate de lumea artistică a Imperiului Rus⁸⁴. Doctorul Nicolae Lupu amintea că „în toate zilele pluteau pe el [Nistru, n.n.] vapoare și vaporase care ajutau la înflorirea vieții orașului [Soroca, n.n.] și care făceau și legătura poștală cu Odessa”. Soroca era un „centru civilizată” unde pictorii și literații din Odessa și Harkov își petreceau vacanțele⁸⁵. După 1918, orașul respectiv devenise o „stațiune climaterică de interes local”⁸⁶. Parlamentarii români constatau faptul că Nistrul devenise un râu „pustiu”⁸⁷, „un canal mort, păzit de sentinele și brăzdat de șuierăturile gloanțelor”⁸⁸. În 1928, Eugeniu N. Giurgea, subdirector general al Institutului Geodezic al României, constata faptul că, datorită lipsei navigației, Nistrul nu mai fusese dragat „de ani de zile”, fapt care împiedica navigația nu numai din punct de vedere politic, cât și tehnic⁸⁹. În această situație, cel puțin la începutul deceniului al treilea, guvernul României considera că Prutul „e destinat să devină poate artera principală în cuprinsul Moldovei întregite”⁹⁰. În acest spirit, au existat în epocă idei de transformare a Iașului în port cu acces la Prut.

Pe întreg parcursul perioadei la care ne referim, lipsa cooperării bilaterale dintre România și U.R.S.S. se făcea simțită. Situația căilor de transport din Basarabia era discutată din perspectiva situației politice externe existente. Înainte de 1918, traseul acestora a fost gândit

⁷⁸ *Relațiile...*, p. 204.

⁷⁹ Motiv pentru care oficialitățile sovietice nu acceptau încheierea unui asemenea tratat. *Relații...*, p. 204.

⁸⁰ Fapt observat și de către unul dintre membrii delegației sovietice, în septembrie 1923, la Tiraspol. *Ibidem*, p. 205.

⁸¹ Eugeniu N. Giurgea, *op. cit.*, p. 248.

⁸² Doctorul Nicolae Lupu amintea că basarabenii puteau vizita România fără restricții. DANCD, din 28 noiembrie 1923, în M Of, nr. 21, din 15 decembrie 1923, p. 321.

⁸³ Teodor Iacobescu percepea „o stare de nevroză”, „o încordare grozavă” în zona graniței, datorită stării de asediu. Vezi Radu Filipescu, *op. cit.*, *passim*.

⁸⁴ În județul Hotin, pe malul Nistrului, N. Alexandri organizase înainte de 1914 o stațiune balneară pentru pictori. Iurie Colesnic, *Basarabia Necunoscută*, vol. III, Chișinău, Editura Museum, 2000, p. 274.

⁸⁵ DAD, ședința din 12 mai 1930, în M Of, nr. 53, din 4 august 1930, p. 2227

⁸⁶ Enciclopedia României: *Țara Românească*, vol. II, București, Imprimeria Națională, 1938, p. 420.

⁸⁷ Afirmarea doctorului Nicolae Lupu. DAD, ședința din 12 mai 1930, în M Of, nr. 53, din 4 august 1930, p. 2227

⁸⁸ Constatarea deputatului Victor Eftimiu. DAD, ședința din 24 noiembrie 1932, în M Of, nr. 7, din 30 noiembrie 1932, p. 71.

⁸⁹ Eugeniu N. Giurgea, *op. cit.*, p. 248-249.

⁹⁰ Afirmarea ministrului lucrărilor publice, Ion Petrovici. Cu acest prilej, se considera că navigația pe râul Prut trebuie „ajutată și dezvoltată”, ca o desăvârșire a unirii din 1918. DAD, ședința din 19 mai 1921, în M Of, nr. 96, din 5 iunie 1921, p. 2522.

cu scopul deservirii portului Odessa⁹¹. Deputatul țărănist Grigore Cazacliu amintea ironic faptul că gubernia rusească Basarabia a avut trei linii „păcătoase”, două fiind realizate în timpul Războiului Mondial⁹². Situația postbelică a căilor ferate din Basarabia a fost privită cu speranță, dar și critic. În decembrie 1923, deputatul Ion Simionescu, cunoscut profesor de geografie, saluta schimbarea ecartamentului larg, de tip rusesc cu cel românesc, mai îngust și își exprima speranța că această realitate va întoarce privirile basarabenilor dinspre est „spre interiorul țării”⁹³. De altfel, în condițiile date, specialiștii recomandau „o linie ferată interioară, care să nu atingă linia Nistrului”⁹⁴.

Pe de altă parte, deputații opoziției, în special basarabeni, deplângeau numărul redus de căi ferate din cuprinsul provinciei. În 1924, Grigore Cazacliu constata că administrația românească construisese doar linia Bălți-Ungheni⁹⁵. În 1925, ministrul comunicațiilor, generalul Arthur Văitoianu, a amintit că în acel moment se execută lucrări în cadrul liniei Chișinău-„Besarabskaia” [Basarabeasca, n.n.], în ciuda condițiilor de iarnă. Alt deputat țărănist, Ion Buzdugan, a replicat că pe linia Ungheni-Bălți-Ocnița „tot atât de strategică”, se circulă foarte greu⁹⁶. Cu alte ocazii, se considera, ironic, că această realitate este intenționat dorită de autorități, tocmai pentru a împiedica avansul unor forțe inamice în caz de conflict. Era oferit exemplul șoselei care leagă localitatea Ștefănești cu Nistrul, impracticabilă în acel moment⁹⁷. Specialiștii au recunoscut că prioritățile în construcția și refacerea unor căi ferate din Basarabia erau legate de „chestiuni de tactică militară”⁹⁸. Interesant este faptul că aspecte feroviare din Vechiul Regat erau privite după 1918 tot prin prisma noilor realități de la granița de est. În 1936, la doi ani după reluarea relațiilor diplomatice cu U.R.S.S.-ul, în Adunarea Deputaților se cerea realizarea liniei ferate Babadag-Tulcea, care ar fi putut continua linia Tulcea-Ismail, o posibilă rută spre Constanța a mărfurilor basarabene⁹⁹.

Orice aspect al vieții sociale și economice de pe malul românesc al Nistrului era privit cu grijă de parlamentarii de la București. Imaginea României trebuia să fie aceea a unui stat prosper, nu doar al unui stat cu granițe puternic fortificate. Diverși miniștri și deputați ai majorității percepeau cu satisfacție imaginea de „rai pământesc” a României pentru refugiații din Uniunea Sovietică¹⁰⁰, în condițiile în care pentru sovietici realitatea era diametral opusă¹⁰¹. În replică, deputații opoziției au arătat pericolul ca țărănul basarabean, dezamăgit de realitățile

⁹¹ Nicolae Petculescu, *Problema C.F.R.: istoric, completări, îmbunătățiri*, București, Cultura Națională, 1923, passim.

⁹² DANCD, ședința din 4 noiembrie 1924, în M Of, nr. 4, din 28 octombrie 1924, p. 24.

⁹³ DANCD, ședința din 24 decembrie 1923, în M Of, nr. 36, din 22 ianuarie 1924, p. 799.

⁹⁴ Eugeniu N. Giurgea, *op. cit.*, p. 238.

⁹⁵ DANCD, ședința din 4 noiembrie 1924, în M Of, nr. 4, din 28 octombrie 1924, p. 24.

⁹⁶ La cecerea oficialului să se lase în seama Ministerului problemele de strategie, deputatul țărănist a amintit ironic faptul că, în calitate de fost militar, are și el unele cunoștințe în domeniu. DANCD, ședința din 12 decembrie 1924, în M Of, nr. 42, din 21 ianuarie 1925, p. 946.

⁹⁷ DAD, ședința din 22 decembrie 1927, în M Of, nr. 38, din 28 februarie 1928, p. 959.

⁹⁸ Eugen N. Giurgea, *op. cit.*, p. 236.

⁹⁹ DAD, ședința din 23 noiembrie 1936, în M Of, nr. 3, din 2 decembrie 1936, p. 21.

¹⁰⁰ Ion Inuleț mărturisea că aceasta era impresia celor „care vin de peste Nistru”, o aluzie la nemulmirile basarabenilor privind viața cotidiană. DAD, ședința din 27 decembrie 1919, în M Of, nr. 22, din 22 ianuarie 1920, p. 296. Generalul Henri Cihoski, ministru de război amintea de grănicerii români care au fugit în U.R.S.S. și s-au întors de bună voie, „îngroziți” de realitățile de acolo. DAD, ședința din 11 februarie 1929, în M Of, nr.30, din 15 aprilie 1929, p. 886.

¹⁰¹ În ultimatumul sovietic din 1919 prin care se cerea României evacuarea Basarabiei se amintea de refugiarea în Ucraina Sovietică a mai multor mii de țărani din dreapta Nistrului, în special *români* (subl. ns.). Aceasta s-ar fi datorat abuzurilor administrației din noua provincie. Vezi *Relațiile...*, p. 41-42.

politico-economice, să devină un nostalgic al vieții de dinainte de 1918¹⁰². Pentru aceștia, „chestiunea Basarabiei” era „în primul rând [...] o chestiune de politică internă”¹⁰³, cu referire directă la politica guvernului liberal în acea provincie. Majoritatea parlamentară accepta că aceste realități trebuie schimbate, în condițiile în care de ele depindea siguranța națională a țării¹⁰⁴.

Considerăm că între 1918 și 1934, în lipsa unei cooperări transfrontaliere, cel puțin România a considerat realitățile din vecinătatea Nistrului o concurență de imagine. Aceasta avea aspecte spirituale și materiale. La începutul deceniului al patrulea, „Universitatea”¹⁰⁵ din Balta era percepută ca având „un oarecare caracter românesc, pentru a momi, a atrage pe unii din basarabeni”¹⁰⁶. În aceste condiții, profesorul ieșean Petre Andrei cerea fonduri pentru Universitatea din Iași, socotită o „fortăreață culturală puternică”, care „să facă pe toți, și pe cei puțini care or fi înclinați să privească spre răsărit, să-și îndrepte atenția și privirea spre acest centru al românismului cultural, spre Iași”¹⁰⁷. În același spirit, în august 1932, ridicarea unui „locaș sfânt” într-un sat situat lângă graniță era percepută de către Teodor Iacobescu drept un gest de sfidare „în fața revoluționarilor [sic!] de pe Nistru”¹⁰⁸. Era adusă în discuție starea considerată a fi precară a trupelor de grăniceri români, în comparație cu cele sovietice¹⁰⁹. Deputatul basarabean se întreba „ce proces sufletesc se petrece în sufletul simplu al țăranului nostru”, privind această stare de fapt¹¹⁰. Un alt exemplu era situația unui dig de pe Nistru, „formidabil” în partea sovietică și abandonat în partea română, care cauza inundații frecvente în zona Tighinei. Preotul I. Spinei, deputat de Tighina, menționa acest dig, situat în zona Chițcani. Digul fusese început cu un an în urmă și abandonat. Revărsările periodice ale Nistrului, datorită consolidărilor din partea sovietică, afectau „cu o dublă putere” țărmul românesc¹¹¹.

¹⁰² Această eventualitate, cu toate urmările ei negative, era prezentată de Ion Mihalache, în 1922. DAD, ședința din 18 februarie 1922, în M Of nr. 142, din 7 iulie 1922, p. 3587. Ion Pelivan considera că, la o comparație simplistă a prezentului cu trecutul, avantajele vieții materiale din Imperiul Rus erau evidente. Vezi nota 46.

¹⁰³ În fața „republicii moldovenești de peste Nistru trebuie opusă o Basarabie cu viață liberă, prosperă, cu cetățeni care să aibă dragoste față de acest Stat” (statul român, n.n.), afirma deputatul țărănist Virgil Madgearu. DANCD, ședința din 1 decembrie 1924, în M Of, nr. 27, din 20 decembrie 1924, p.441.

¹⁰⁴ Țărănistul Ion Buzdugan afirma că românii trebuiau să fie „un popor sănătos și puternic”, capabil să edifice „în Orient cetatea românismului și a civilizației latine”. Toată Adunarea a aplaudat acest discurs, iar ministrul de finanțe, național-liberalul Vintilă I.C. Brătianu a promis că guvernul va căuta o rezolvare a acestor probleme. DANCD, ședința din 12 noiembrie 1923, în M Of, nr. 10, din 21 noiembrie 1923, p. 72.

¹⁰⁵ Se pare că era vorba despre un „politehnicum moldovenesc”. N. P. Smochină, *Republica Moldovenească a Sovietelor*, București, Editura Cartea Românească, f.a., p. 20. Această instituție nu este menționată în alte studii privind Transnistria.

¹⁰⁶ DAD, ședința din 2 mai 1932, în MOf., nr. 96, din 11 iunie 1932, p. 2409.

¹⁰⁷ *Ibidem*.

¹⁰⁸ Majoritatea Camerei s-a opus, considerând că toate localitățile sinistrate din cauza inundațiilor din acea vară trebuiau ajutate în mod egal, fără preferințe. Deputatul național-țărănist a replicat, apreciind situația aceluia sat din comuna Slobozia, județul Soroca, drept „excepțională”, fiind situat pe malul Nistrului, „în vecinătatea Sovietelor”. DAD, ședința din 24 august 1932, în M Of, nr. 16, din 29 august 1932, p. 385.

¹⁰⁹ Teodor Iacobescu prezenta cazuri în care trupele române cerșeau hrană prin satele basarabene. El mărturisea că nu a avut ocazia să vadă starea de lucruri de peste Nistru, dar considera veridice aceste surse. Tot el adăuga că „politica meschină a sovietelor” era de a oferi hrană și echipament grănicerilor lor „spre a arăta soldaților noștri că la ei soldații sunt mai bine îngrijiți”. DANCD, ședința din 13 decembrie 1924, în M Of, nr. 44, din 23 ianuarie 1925, p. 1008-1009. Generalul George Mărdărescu, ministrul de război, considera că nu are cunoștință despre realitățile din armata română semnalate dar le-a considerat veridice, considerând că vina aparține superiorilor acelor soldați. *Ibidem*.

¹¹⁰ *Ibidem*.

¹¹¹ DAD, ședința din 23 iunie 1930, în M Of, din 3 octombrie 1930, p. 4635.

Așadar, la sfârșitul Primului Război Mondial, deputații din Parlamentul de la București au perceput Nistrul drept o falie complexă care izola țara noastră de Rusia Sovietică din mai multe puncte de vedere. Partea română l-a considerat o graniță de stat, în timp ce pentru sovietici el a fost doar o delimitare provizorie. În aceste condiții, cel puțin până în 1934, respectivul râu a fost considerat o iminentă linie de front. O dovadă a neîncrederii în vecinul din Răsărit erau propunerile unor deputați privind schimburi de populație, colonizări cu caracter etnic, dovada lipsei unei armonii politice și sociale de o parte și de alta a Nistrului.

Lipsa unor relații economice era regretată, mai ales în condițiile în care Basarabia se confruntau cu lipsa vechilor debușee rusești. Această realitate, ca și menținerea stării de asediu de-a lungul Nistrului erau percepute drept consecințe ale tensiunilor dintre România și U.R.S.S.. Toți deputații români doreau modificarea acestei stări de fapt. Unii considerau că schimbările ar putea fi realizate imediat, alții sperau că va fi posibil în perspectivă.

În aceste condiții, ridicarea nivelului de trai al simplului cetățean basarabean era considerată o măsură menită să evite răspândirea propagandei bolșevice. De asemenea, în Adunarea Deputaților s-a urmărit atenuarea anumitor percepții ale realităților sovietice vizibile de pe malul drept al Nistrului, care ar fi putut pune în inferioritate România față de statul vecin.

Putem observa o continuitate politică în ceea ce privește percepția frontierei de la Nistru, indiferent de doctrinele partidelor ajunse la guvernare. O privire atentă percepe diferența dintre obișnuitele dispute politice și înțelegerea problemelor de securitate națională ale României. În condițiile împlinirii idealului național, cel puțin în partea estică a României, deputații ar fi dorit ca Nistrul să reprezinte un simplu râu, care să unească, economic și cultural, cele două maluri. Realitățile politice au impus o percepție total diferită, reflectată în dezbaterile Parlamentului.

BIBLIOGRAFIE

Cărți cu ISBN

Caliniuc, Mihai, Ciobanu, Nicolae, *80 de ani în misiune la frontieră*, București, Editura Ministerului de Interne, 1999

Colesnic, Iurie, *Basarabia Necunoscută*, vol. III, Chișinău, Editura Museum, 2000

Enciclopedia României: *Țara Românească*, vol. II, București, Imprimeria Națională, 1938

Giurgea, N., Eugeniu, *Din trecutul și prezentul Basarabiei*, București, 1928

Iavorschi, Ion, *Colonizarea în România*, 1937

Moraru, Anton, *Istoria românilor: Basarabia și Transnistria (1812-1993)*, Chișinău, 1995

Petculescu, Nicolae, *Problema C.F.R.: istoric, completări, îmbunătățiri*, București, Cultura Națională, 1923

Smochină, N.,P., *Republica Moldovenească a Sovietelor*, București, Editura Cartea Românească, f.a.

*** *Relațiile româno-sovietice. Documente*, vol. I, 1917-1934, Editura Enciclopedică, București, 1999

Publicații

Monitorul Oficial, partea a III-a, Dezbaterile Adunării Deputaților, 1919- 1934 (între 1922 și 1926 Dezbaterile Adunării Naționale Constituante a Deputaților);

Articole publicate în periodice

Filipescu, Radu, *Percepția frontierei româno-sovietice în Parlamentul României (1919-1934)*, în „Acta Moldaviae Septemtrionalis”, VII-VIII, 2008-2009, Muzeul Județean Botoșani;

Mironov, Murad, Alexandru, 1934. *Deschiderea de legații la București și Moscova*, în „Magazin Istoric”, XXXIV, nr. 5/2000.

Modificări inerente pe harta politică provocate de Rusia împotriva statelor din vecinătatea apropiată

Inherent changes on the political map caused by Russia against the neighboring countries

Maxim Vasile¹¹², Paraschiv Viorel¹¹³

Rezumat: Prezentul articol scoate în evidență cele mai importante argumente, care au declanșat modificări pe harta politică în perioada secolului XX la fel și în perioada de față prin politica agresivă a Rusiei față de statele din vecinătatea apropiată. Sunt evaluate cele mai concludente exemple, care în ultimă instanță pot declanșa dezmembrarea Imperiului Rus și apariția de noi state pe Harta Politică a Lumii.

Cuvinte-cheie: *argumente, declanșat, perioadă, politică, dezmembrare, vecinătate*

Abstract: This article highlights the key reasons, which triggered changes on the political map during the 20th century as well as in the present period through Russia's aggressive policy towards the neighboring countries. The most conclusive examples are evaluated, which may trigger the dismemberment of the Russian Empire and the setting of new states on the Political Map of the World.

Keywords: *reasons, triggered, period of time, politics, dismemberment, neighborhood*

Sub aspect retrospectiv harta politică suportă în permanență modificări calitative și cantitative, mai cu seamă în perioada secolului XX când apariția de noi state sunt motivate de dispariția unor mari imperii coloniale – habsburgic, otoman, țarist, britanic, francez, olandez.

Bipolarizarea mediului social economic și politic în perioada postbelică, favorizează apariția a două modele economice și politice de tip capitalist și socialist, cu amprentă integraționistă pentru ambele sisteme. Procesul de internaționalizare și globalizare a mediului economic și politic se realizează prin crearea CEE pentru Europa Occidentală și CAER pentru statele socialiste, preponderent Est Europene, la fel și blocurile militare Nord Atlantic – NATO, având drept scop, de a opune rezistență extinderii geopolitice a sistemului politic și militar socialist, creat de către U.R.S.S. prin Tratatul de la Varșovia.

Căderea iminentă a sistemului economic de tip comunist în cadru statelor Europei de Est, accelerată de către unificarea celor două state Germane, prin consemnământul politicii de restructurare (*glasnosti*) garbaciiovistă, provoacă în ultimă instanță și dispariția imperiului sovietic. Acest fenomen de ordin geopolitic, a scos în evidență anumite dezechilibre și disfuncționalități (provocate încă de la fazele incipiente, de către fostele structuri de securitate sovietice, subordonate Rusiei), care sunt reflectate și în cadrul noilor state, ce-și găsesc spațiul geografic, pe noua hartă politică.

Astfel, Republica Moldova este prima entitate statală din fostul spațiu ex-sovietic, ce se confruntă cu procese și dislocări secesioniste artificiale, susținute de către Moscova, care finalizează cu un conflict militar. Semnarea unui acord de încetare a ostilităților militare impus

¹¹² Vasile Maxim Dr, conf. univ Universitatea Pedagogică de Stat, Ion Creangă din Chișinău, maxivali@yahoo.com

¹¹³ Viorel Paraschiv Dr. în geografie, profesor la Liceul Tehnologic Economic de Turism din Iași, str. Milcov, nr. 18A, email: paraschiv03@gmail.com

la condițiile și interesele Rusiei, facilitează apariția pe harta politică a Republicii Moldova, a unui spațiu geopolitic nerecunoscut la nivel internațional, cu denumirea de Republica Moldovenească Transnistreană.

Figure 1. Teritoriul Republicii Moldova în contextul conflictului regional

Astfel, structurile de securitate rusești se impun în Georgia acaparând Osetia de Sud și Abhazia după același model transnistrean.

Ucraina cade sub incidența agenturii de securitate rusă, încă de la faza incipientă de existență ca stat independent, astfel încât Rusia își asumă și titulatura de protectorat al existenței Ucrainei, ca entitate pe harta politică, ca urmare a denuclearizării militare, prin transmiterea focoarelor nucleare Rusiei (conform acordului de la Budapesta, din anul 1992)

Agresivitatea și pretențiile teritoriale față de Ucraina, sunt elucidate de autorii prezentului articol, încă din cadrul unei conferințe Internaționale din 2008 cu genericul „Mediul și Dezvoltarea Durabilă” (70 de ani de la fondarea Facultății de Geografie) în urma prezentării lucrării cu titlul „Model de Integrare a Republicii Moldova în UE” unde se stipulează dorința acerbă a Rusiei de acaparare a peninsulei Crimeea. Această premoniție se realizează în 2014, când spațiul respectiv trece forțat sub controlul Rusiei, care ocupă teritoriul dat, datorită unui fals plebiscit cu tentă constituțională rusească (prin admiterea fastuoasă a Crimeei în componența Federației Ruse). Statele Occidentale nu au luat o poziție dură față de acest incident geopolitic, fapt care a provocat Rusia de a-și continua politica expansionistă în estul Ucrainei, prin crearea unor enclave secesioniste în Lugansk și Donețk. Ucraina încearcă să opună rezistență militară împotriva Rusiei, care încearcă să promoveze acordul de la Minsk în care Kievul, trebuia să semneze de fapt pierderile teritoriale și din regiunea de Est, care cădeau totalmente sub controlul Rusiei.

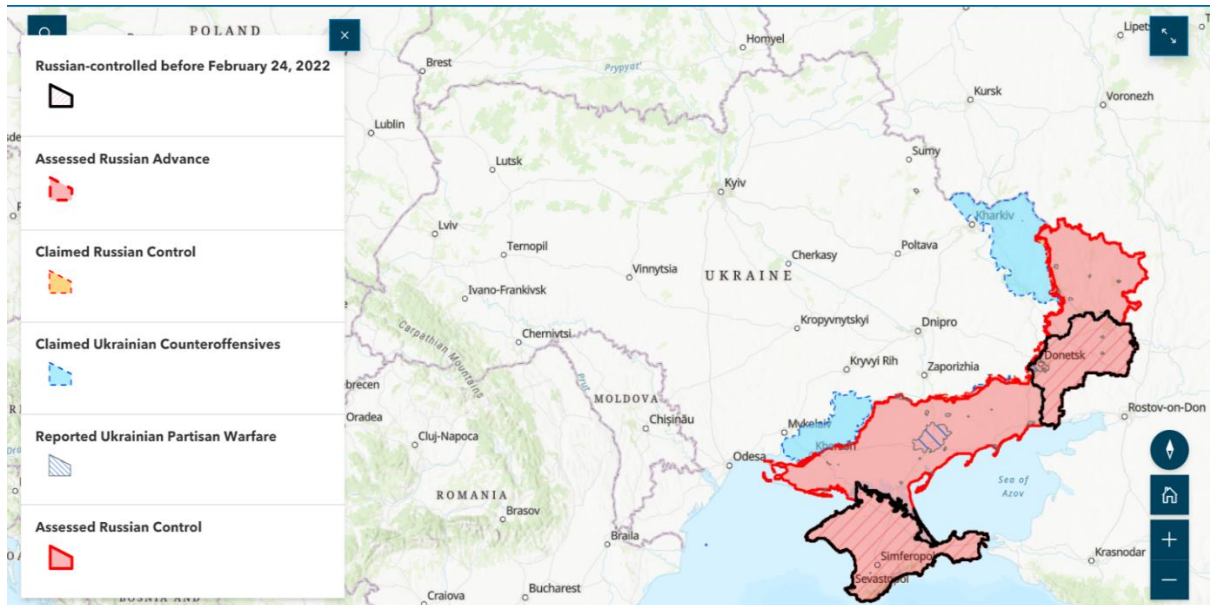

Figure 2. Assessed Control of Terrain in Ukraine as of April 11, 2023, 3:00 PM ET
 Sursa: <https://storymaps.arcgis.com/stories/36a7f6a6f5a9448496de641cf64bd375>

Agresiunea Federației Ruse din data de 24 februarie 2022 împotriva Ucrainei, scoate din amorțeală statele Europene, care de fapt reușesc în scurtă perioadă de timp, să se solidarizeze cu poporul ucrainean, prin susținerea militară și financiară. De recunoscut, că rădăcina pivotantă în susținerea Ucrainei ca stat rezistent împotriva agresiunii ruse, revine în primul rând SUA. De reamintit, că în primele faze incipiente militare, provocate de Rusia în Ucraina, SUA au stat în expectativă și numai după eroizmul și rezistența opusă de ucraineni, față de agresor a obligat administrația americană de a acorda ajutor dezinteresat Ucrainei.

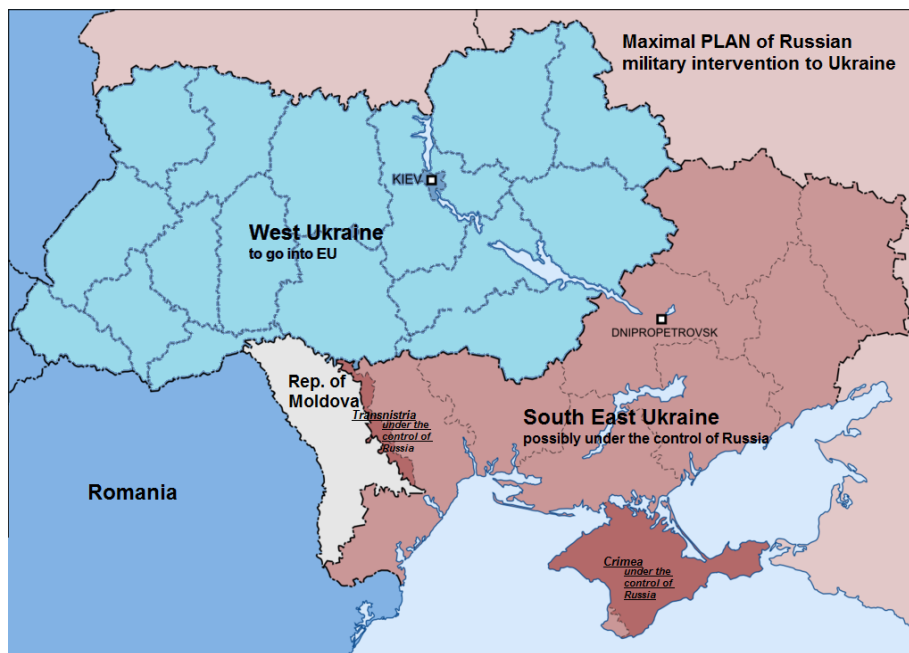

Figure 3. The Maximal Plan of Russia's military intervention in Ukraine.

Sursa: <http://www.eode.org/eode-think-tank-geopolitics-putin-moves-his-pawns-on-the-grand-chessboard-and-proposes-the-neutralization-of-kiiev-and-moldova/>

Efectele social-economice și militare dezastruoase din cadrul Rusiei (declanșate de embargourile politice, economice și financiare) susținute de majoritatea statelor lumii occidentale prin solidarizarea cu Ucraina, demonstrează incapacitatea militară a celei de a doua armate din lume, condusă de regimul agresiv putinist.

Căderea regimului politic putinist se poate realiza numai în cazul în care Ucraina va continua să fie susținută sub aspect militar, economic și financiar până la sfârșitul războiului cu victoria finală de partea ucraineană. De menționat, că viitorul UE în particular și a Europei în general, cu noi modificări calitative de pe harta politică este strâns legată de înfrângerea regimului putinist de la Moscova.

Substituirea regimului totalitar din Rusia cu un regim democratic poate fi realizat numai în condițiile în care populația majoritară va realiza că războiul provocat împotriva Ucrainei este în detrimentul Rusiei, iar continuarea acestui conflict armat poate declanșa, în ultimă instanță, destrămarea ultimului imperiu existent pe harta politică. Riscul dezintegrării Rusiei poate provoca apariția pe harta politică a unor noi entități politice statale, atât în cadrul spațiului geografic asiatic, cât și eurocaucazian din actuala Federație Rusă.

Autorul american Thomas E. Graham, în cadrul unui articol cu titlul “The prospect of Russian disintegration is low” încearcă să demonstreze anumite similitudini dintre ex-URSS și Federația Rusă în vederea eventualei dezmembrări. Se încearcă impunerea anumitor argumente de ce nu poate fi tratată Rusia ca fostul spațiu sovietic. Astfel în conformitate cu constituția sovietică, republicile unionale aveau dreptul de a părăsi uniunea (în realitate această prerogativă era imposibil de realizat). Ucraina și Belarusia aveau un statut special în cadrul ONU, fapt care stimula o poziție autonomă aparentă în cadru URSS.

Statele Baltice au fost tratate de majoritatea statelor Occidentale, ca spațiu geopolitic anexat, iar structurile statale interbelice se aflau în exil, fapt pentru care încercau să-și demonstreze existența și viabilitatea în calitate de opozanți ai regimului sovietic. Autorul mai sus amintit demonstrează vulnerabilitatea hotarelor existente de astăzi în cadrul Federației Ruse, fapt care nu poate fi considerat drept o prerogativă în vederea accelerării dezintegrării (pretenții teritoriale reciproce mai cu seamă în cadrul spațiului caucazian, având drept exemplu relațiile dintre Cecenia și Ingușetia).

Un alt argument, deși nu pare plauzibil, este dominarea ethnosului autohton de către populația rusofonă, fapt care poate stopa fenomenul secesionist (în Republica Bureată ethnosul autentic alcătuiește 25%, iar 75% revine rușilor). În spațiul geografic din Saha Iacuția ethnosul autentic alcătuiește 60%, rușii fiind la un nivel de 40%. Această entitate federală poate servi drept un eventual subiect nou pe harta politică. Nu sunt excluse apariția altor entități noi statale pe harta politică în care etnosul rus să fie dominant. Existența acestor state, din punct de vedere geopolitic, pot îndeplini funcția de “state tampon” raportate la alte puteri geoeconomice cum ar fi Japonia și China. Astfel în anii 1920-22 pe teritoriul Federației Ruse a existat un subiect cu tentă statală cu denumirea de Republică a Extremului Orient.

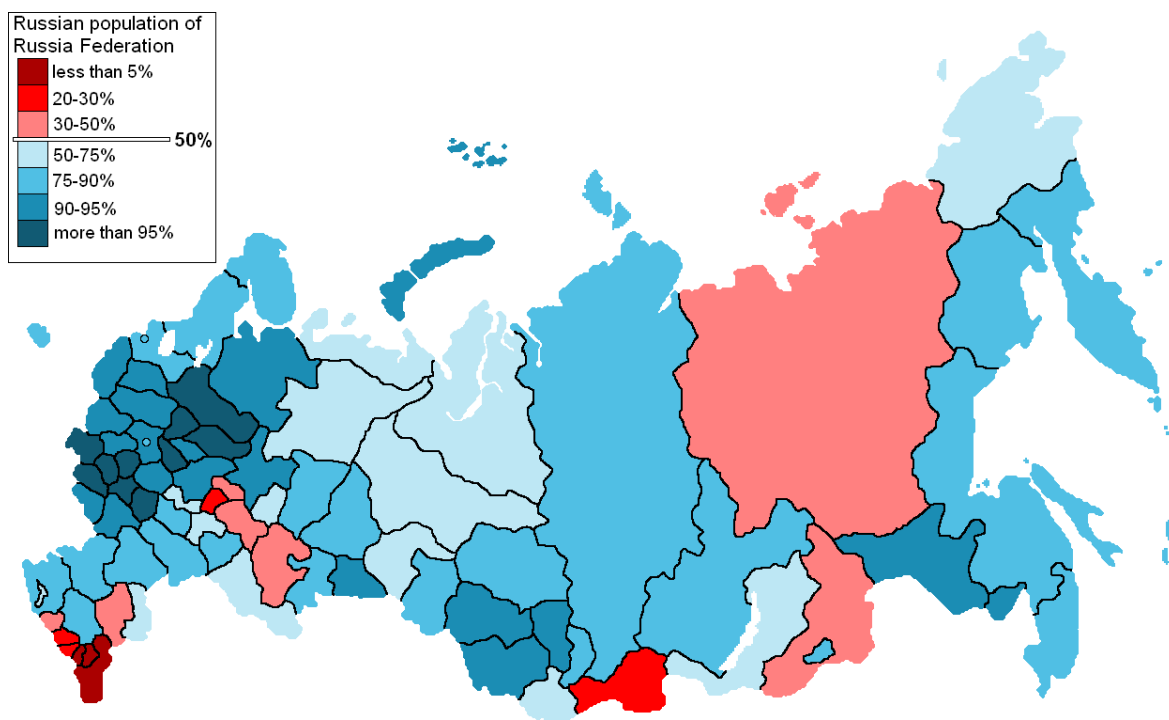

Figure 4. Distribution of Russians, 2010

Sursa:

https://en.wikipedia.org/wiki/Ethnic_groups_in_Russia#/media/File:Ethnic_Russian_population_in_the_Russian_Federation.png

Cea mai sensibilă zonă cu pretenții secesioniste este considerat Daghestanul, ce reprezintă un spațiu eterogen, cu o populație polietnică, în care avarii sunt majoritari cu peste 635 de mii, darghinții peste 357 de mii, cumâcii peste 300 mii, lezghinii peste 275 mii, rușii sunt peste 140 mii, azerii alcătuiesc în jur de 90 mii, cecenii peste 75 mii, nogaii peste 30 mii. Este cunoscut faptul, că majoritatea populației daghestaneză nu acceptă regimul fundamentalist islamic, fapt care-i unește în condiție de criză sau risc de conflicte cu substrat religios.

Tatarstanul poate să-și demonstreze entitatea statală în condițiile în care dezmembrarea Rusiei este iminentă. Pe parcursul anilor '90 se încerca impunerea cunoașterii istoriei tătarilor de către alolingvi, în special de ruși, la fel și limba, care se vroia trecută la grafia latină.

De asemenea este important de menționat faptul, că unele noi entități statale se pot forma și în regiuni unde ethnosul autohton este minoritar față de cel rusesc, Kazahstanul, care la cucerirea independenței avea în propria componență puțin sub 40% din populație de etnie kazahă, fiind precedentul istoric care confirmă această posibilitate.

Figure 5. O interpretare a unei posibile destrămări a Federației Ruse
 Sursa: <https://i.redd.it/51bqkpkzd3q71.png>

„Rusia se va dezintegra sau va deveni un stat eșuat până în 2033?”. Aceasta a fost întrebarea pusă unui grup de 167 de experți ai *Consiliului Atlantic* din Statele Unite, 77 răspunzând “Da” acestei întrebări (aproape 50%).

Inviaza rusească pe scară largă a Ucrainei a eșuat să îndeplinească obiectivele majore ale Kremlinului și a accelerat procesul de dezintegrare statală. Analistul fundației “Jamestown”, Janusz Bugajsky, considerând că Rusia este aproape de sfârșitul ciclului său imperial și că formula sa curentă își pierde drastic din avânt. Nu a mai existat o perioadă, de la colapsul Uniunii Sovietice, unde Rusia să se confunde cu un număr așa de mare de crize simultane. Care la momentul de față includ inadmisibilitatea guvernului de a garanta o dezvoltare economică sustenabilă, disparități crescânde dintre Moscova și periferiile țării și nu în ultimul rând perspectiva unei înfrângeri (sau cel puțin un impas) în domeniul militar ce va rezulta în sancțiuni economice exponențial de severe.

Concluzii. Argumentele ce sugerează colapsul inerent a Federației Ruse nu este doar un scenariu abstract. Cu siguranță acesta nu este un eveniment de proximitate finalitate, însă mărimea gigantului rusesc, resursele sale umane, militare și naturale fac din această perspectivă un prognostic real. Implicațiile haosului militar, politic și economic din ultimele zile, sugerează un eventual colaps a Federației Ruse cu un scenariu al dezmembrării statului imperial într-o multitudine de state.

BIBLIOGRAFIE

Maxim V., „Unele aspecte geopolitice legate de infrastructura căilor de transport din Basarabia”, în *Politica Marilor Puteri în Balcani și Europa Centrală - Materialele simpozionului internațional*, Chișinău 2014, In Honorem Gheorghe Gonța, p.404-409. ISBN 978-9975-115-14-8. Chișinău, 2013.
 Maxim, V., „Aspecte de integrare economică prin prisma rețelelor de transport din cadrul Republicii Moldova”, în *Progrese în teoria deciziilor economice în condiții de risc și incertitudine*, Iași, Tehnoprogres, România 2013, Vol. XXIII, pp. 68-74. ISBN 978-606-687-043-6.

Maxim V., „Fenomene integraționiste din cadrul Europei de Sud - Est: aspecte Geopolitice”, în cadrul lucrărilor Seminarului Geografic Internațional „Dimitrie Cantemir”, din 16-18 octombrie 2015 Iași, România.

Maxim V., Buga O., „Similitudini între Geografia Politică și Geopolitică cu referință la Republica Moldova” în *Teoria și practica administrării publice*. Materiale ale conferinței științifico-practice cu participare internațională 20 mai 2016 pp.173-176. ISBN 978-9975-3019-6-1. Chișinău 2016.

Maxim V., „Similitudini Economice și Politice între cele două state Românești”, în cadrul lucrărilor Seminarului Geografic Internațional “Dimitrie Cantemir”, 20-23 octombrie 2016 Iași, România.

<https://storymaps.arcgis.com/stories/36a7f6a6f5a9448496de641cf64bd375>

<http://www.eode.org/eode-think-tank-geopolitics-putin-moves-his-pawns-on-the-grand-chessboard-and-proposes-the-neutralization-of-kiev-and-moldova/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Ethnic_groups_in_Russia#/media/File:Ethnic_Russian_population_in_the_Russian_Federation.png :

<https://i.redd.it/5lbqpkzd3q71.png>

Opere literare care - și corespund (I) Corresponding literary works (I)

Burghelia Ionelia¹¹⁴

Rezumat. Articolul este o abordare paralelă a două personalități ale literelor din culturi total diferite și din perioade diferite care au marcat literaturile țărilor lor. Dominanta comună a operelor analizate are reverberații care trimit spre interdisciplinaritate și mondializare a societății actuale.

Cuvinte-cheie: *literatură, cultură, Amos Oz, Ion Creangă*

Abstract. This article is a parallel approach to two personalities from totally different cultures and periods of time who marked the literatures of their countries. The common dominance of the analyzed works has reverberations that send towards interdisciplinarity and globalization of today's society.

Keywords: literature, culture, Amos Oz, Ion Creangă

Ion Creangă și Amos Oz, doi scriitori care au trăit în perioade de timp diferite, aparținând unor popoare și unor culturi diferite – română și evreiască - au abordat în scrierile lor, „Dănilă Prepeleac” , respectiv „Sumki” , aceleași teme: familia, societatea, norocul, devenirea, aventura.

Procedeele de realizare a personajului principal, în fiecare din cele două creații epice menționate, este similar: fața și reversul, perspective prezentate în manieră plină de inventivitate și de savoare. În prima parte a celor două opere, cea dintâi fiind o poveste spumoasă, iar cealaltă un micro-roman, protagoniștii sunt naivii lumii în care trăiesc, fie că este vorba de propriile familii, fie că ne raportăm la mediul social din care fac parte, în care actanții se străduiesc să se integreze; în partea a doua a textului, fiecare din cei doi protagoniști, Dănilă și Sumki, depășesc eticheta sub semnul căreia se află existența lor, descoperindu-și adevărata identitate, profunzimile lor sufletești, mentale și morale. Și, nu în ultimul rând, aceștia află și își asumă că pot fi diferiți de ceilalți oameni, având dreptul să nu se simtăamnați din acest motiv.

Idea de a da un nume atât de inspirat eroului poveștii sale, reflectă marea inspirație a celui mai talentat dintre povestitorii literaturii române – Ion Creangă. „Prepeleacul” nu este altceva decât un par, așadar un ram desfrunzit, înfipt în pământ, în care se pun, la țară, oalele spălate, spre a se usca; prăjina aceasta bifurcată, înfiptă în pământ, constituie axul în jurul căruia se clădește căpița de fân, aceasta fiind o altă menire a „prepeleacului” . De asemenea, sârma pe care se întind rufele spălate este înălțată cu un prepeleac. Etimologia termenului este necunoscută, dar din conținutul cuvântului rezultă că obiectul acesta „ cu crăcane” este amplasat, după cum se manifestă voința altcuiva, într-un loc al curții sau, poate, chiar în spatele casei, unde femeile pun hainele la zvântat. Cel de-al patrulea sens al cuvântului este de „scară rudimentară formată dintr-un stâlp prin care sunt trecute cuie lungi de lemn, care servesc drept trepte”. Acest înțeles ni-l dezvăluie, iarăși, pe Dănilă, ca pe un ins călcat în picioare de ceilalți,

¹¹⁴profesor de limba română la Școala Gimnazială „O.D. Renea” – Focșani, județul Vrancea, e-mail: ioneliaburghelia@yahoo.com

obișnuiți să nu le pese de sentimentele sau de frământările lui. Fratele cel căpătuit al personajului nu se mai obosește să înțeleagă de ce *istalalt* acționează numai anapoda. Acest lucru arată că de la cea mai mică vârstă, Dănilă a fost catalogat, după care familia / comunitatea nu s-a mai chinuit să-și dea explicații despre faptele lui, realizate „pe dos” față de normă. Răspunsul fratelui mai mare, cel „harnic, grijuliv și chiabur”, când mezinul îi împărtășește pășaniile sale, este de fiecare dată la fel: „Mă, da drept să-ți spun, că mare nătărău mai ești!”. Dezaprobarea rămâne la stadiul de verbalizare, însă întâiul născut nu propune o cale de ameliorare a situației, lăsându-l pe Dănilă „să se scalde în apele lui”.

„Sumki” este tot o poreclă, așa că personajele își corespund și prin acest aspect. Protagonistul din micro-romanul (apărut în anul 1977) aparținând lui Amos Oz este copilul unic al unei familii evreiești, crescut în spiritul unei rigurozități și cu o prea mare severitate din partea tatălui. Întâmplările sunt plasate în Ierusalimul ocupat de britanici încă, după Al Doilea Război Mondial. Băiatul are unsprezece ani, iar la sărbătoarea Shavuot primește de la unchiul său excentric, Tzemah, care întrupează spiritul liber al omului, depășind regulile inutile și procustiene pentru ființa umană, o bicicletă. Acest dar îl va pune pe copil în situația de a experimenta aventuri care altfel i-ar fi fost complet inaccesibile. Cognomenul cu care se pricopsește i se trage de la aceea că le împărtășește colegilor săi o dorință pe care o are: aceea de a porni într-o aventură de explorare a unor zone îndepărtate, la muntele Moab, pe care să-l escaladeze, să vadă culmile Himalayei, iar apoi să se îndrepte spre deșerturile Africii. Izvoarele râului Zambezi, din Obangi-Shari, reprezintă punctul *terminus* al călătoriei, întrucât înseamnă de fapt întâlnirea cu sine, cel care s-a lepădat de formalități, de conveniențe și de toate aspectele induse, neautentice ale personalității sale.

Este de remarcă faptul că atât Dănilă, cât și Sumki, se confruntă cu frica de familia în fața căreia greșește, cu rușinea de a nu fi făcut lucrurile conform așteptărilor oamenilor din jur, cu abandonul – căci primului i se sugerează de către fratele său să ia calea călugăriei, iar pe cel de-al doilea tatăl îl palmuiește, fără a aștepta vreo mărturisire sau o explicație din partea fiului, care apare acasă deposedat de bicicleta sa marca Raleigh. Reacția lui Sumki este să fugă cât mai departe. De asemenea, cititorul intuiește la personajul lui Creangă bullyingul pe care acesta l-a îndurat, chiar dacă ne raportăm doar la porecla pe care el a primit-o din partea consătenilor. Se știe însă că aproape niciodată „agresorii” nu se limitează doar la etapele incipiente ale bullyingului, trecând cu rapiditate de la vorbe, la fapte. Iar Dănilă al nostru devine PREPELEACUL tocmai fiindcă este tratat ca un obiect pe care-l muți de colo, colo și căruia i se dă o utilitate sau rămâne la stadiul de lucru de decor.

Ne aflăm tot în limitele primei părți a fiecăreia din cele două scrieri. Să urmărim puțin cum anume ajung protagoniștii să piardă ceea ce au ei pe lume mai scump și, mai ales, să înțelegem de ce. Dănilă este îndemnat de fratele mai mare să vândă perechea de boi „mari și frumoși” și să-și cumpere „alții mai mici”, iar cu banii rămași să obțină și un car. Însă fiindcă lui „îi mâncau câinii din traistă”, face în repetate rânduri troc și ajunge să dea boii pe un car fără animale de povară, apoi să schimbe carul pe o capră, după care dă cornuta pe un gânsac, pe care-l oferă în schimbul unei sacoșe goale. Ajuns la poarta celui cu care s-a sfătuit, nevenindu-i nici lui a crede cât de păgubos a judecat și a acționat, protagonistul îi oferă fratelui punga: „ - Îți dau și dumatiale punga asta, că eu n-am ce face cu dânsa. ” . Însă „ Gura păcătosului adevăr grăiește”, căci, la finalul întâmplărilor, mucalitului sătean chiar nu-i va trebui punga, primind de la diavoliile ale căror domenii voia a le transformate în lăcaș dedicat divinității - „ un burduf de bivoli plin cu bani”. Grație acestei victorii asupra vrăjmașului, protagonistul „s-a desfătat până la adânci bătrânețe, văzându-și pe fiii fiilor săi împrejurul mesei

sale. ” . Poate că învingerea diavolilor nu e altceva decât biruința lui Dănilă asupra mentalității lumii sătești în care trăiește. El, PREPELEACUL, a înălțat culmea de rufela o distanță considerabilă, lăsându-i pe toți să-l privească, admirativ de astă dată: a reușit să-și asigure o bunăstare considerabilă, biruind cele mai inveterate forțe din această lume, anume cele care te mutilează lăuntric. Ar mai fi ceva de precizat. De multeori, familia și lumea căreia aceasta îi este subscrisă, te învață aproape mereu să încerci *să ai*, dar nu și să te străduiești *să fii*. Personajului eponim îi reușesc ambele, ordinea fiind inversă, fiindcă Dănilă *este* din ce în ce mai mult *el însuși*, cu cât se îndepărtează de mediul care l-a stigmatizat. Și, *fiind*, ajunge în mod fericit și la *a avea*.

În paralel, personajul eponim din romanul „Sumki” este înșelat de cei din jur, mai întâi de prietenul Aldo, care încheie chiar un contract, potrivit căruia bicicleta primită cadou de protagonist devine proprietatea lui, el necedând o întregă jucărie, ci doar o parte din trenulețul electric și din șinele acestuia. Desigur, cu o locomotivă mică, de rezervă, nu cu aceea maiestuoasă care fascina pe orice privitor. Sumki își modifică planurile de călătorie, imaginația fără frâu îl face să vizualizeze drumul străbătut în uluitoarea jucărie, căci și închipuirea e o formă de a te deplasa în spațiu și timp. Huliganul clasei, Goel Germanski, îl lasă fără prețioasa jucărie, obligându-l să accepte un câine-lup, al cărui nume, Paznic, ar fi trebuit să-i dea de gândit lui Sumki. Desigur că mârșăvia lui Goel este și mai mare, fiindcă îl șantajează pe băiat că îi va face publice textele scrise pentru fata de care este îndrăgostit. Apoi îi promite că îl va primi în frăția RĂZBUNĂTORILOR, îi vorbește la persoana a doua și-l face să se simtă cel mai fericit om: „numai sufletul din pieptul meu ciripea ca o pasăre nebună, am un lup, am un lup, am un lup tânăr...” . Imaginația îl face pe Sumki să se vadă pornit în călătoria prin junglă, către izvoarele râului Zambezi, luptând cu un trib de canibali și salvat de Paznic al său, care în realitate, la primul șuiert scos de adevăratul și singurul stăpân, Goel, scapă din șnurul cu care fusese legată cutia cu trenulețul, dispărând fără urmă și lăsându-l pe exploratorul nostru închipuit „singur și cu mâinile goale” . „Mie ce mi-a rămas?” , se întreabă el. „Doar o bucățică din panglica cu care Aldo Castelnuovo a legat cutia trenulețului, iar Goel Germanski, gâtul câinelui. Asta-i viața. ” . Cum nici Dănilă nu s-a întors cu mâna goală de la târg, nici băiatul acesta nu rămâne chiar fără nicio comoară, fiindcă în curtea sinagogii în care se dusese pentru a reflecta, găsește o ascuțitoare metalică, căreia mintea copilului îi va atribui nu doar ascuțirea creioanelor, ci o vede „pe post de tanc în timpul luptelor cu nasturi pe care le purtam pe covor” .

Tatăl, însă, nu va înțelege și nici nu-i va da copilului șansa să se justifice. Va clarifica situația cu palma, iar copilul își va dori să fugă de acasă, din oraș și să nu se mai întoarcă niciodată. În ziua aceea suferise prea multe abuzuri, unul de la prietenul său chiar, Aldo, pe care el nu concepe, însă , a-l trăda, întrucât acest lucru ar fi însemnat ca fiul afaceriștilor Castelnuovo să fie drastic pedepsit.

În partea a doua a celor două creații literare narative lucrurile iau o întorsătură neașteptată, iar protagoniștii vor avea prilejul să-și arate adevărata identitate. Unul va găsi în sine puterea, răspunsul de a nu mai fi nătărăul satului. Acesta este mucalitul, versatul Dănilă Prepeleac. Vom vedea și cum se explică această nouă ipostază a personajului. Sumki, fiind un copil de doar unsprezece ani, va avea nevoie de un model uman, echilibrat, care să-l trateze ca pe un egal de o vârstă mai fragedă. Și poate că tocmai naivitatea lui, pe care nici el nu și-o explică prea bine, alături de generozitatea și de asumarea urmărilor (pedepsei din partea tatălui) , vor constitui pentru el o șansă. Iar aceasta va veni din partea tatălui fetei de care el este

îndrăgostit, Esti. Ipostaza celor doi protagoniști de ființe reabilite va fi prezentată în partea a doua a acestui studiu.

V.
MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE GEOGRAFICE. PROIECTE ȘI
PROGRAME. GEO-TURISM

La Wieliczka, în universul unic al celei mai cunoscute saline din Polonia At Wieliczka, in the unique universe of the most famous Polish salt mine

EpureTeodor¹¹⁵

Rezumat. La doar 10 km S de Cracovia, într-un spațiu de un pitoresc aparte se află cel mai reprezentativ obiectiv turistic din Polonia, cel puțin așa este considerat acest spațiu subteran de o extindere remarcabilă. Această salină are o vârstă care se apropie de un mileniu, lungimea totală a galeriilor depășește 300 km, un ansamblu de șantiere subterane, care au fost cândva active, 3000 de camere. Adâncimea maximă până la care se coboară este de 327 m. Coborând, cu ajutorul ghizilor în acest spațiu unic ai posibilitatea să te familiarizezi atât cu modul în care se exploata sarea în diferite momente ale istoriei, să cunoști puțin din istoria Poloniei, să te reculegi în capelele subterane și să încerci anumite stări specifice traiului din adâncuri terestre. Localitatea în care se află salina este deosebit de cochetă iar peisajul este plăcut.

Cuvinte cheie: *Wieliczka, salină, univers subteran, puțuri de exploatare, turism.*

Abstract. Only 10km S of Krakow, in a particularly picturesque environment, there is the most representative tourist attraction in Poland, at least that's how this remarkable underground area is considered. This salt mine has an age approaching a millennium, the total length of the galleries exceeds 300 km, a set of underground construction sites, which were once active, 3000 rooms. The maximum depth is 327 m. By descending, with the help of the guides in this unique space, you have the opportunity to familiarize yourself with how salt was exploited in different historical eras, to know a little about the history of Poland, to relax in the underground chapels and to experience certain states specific to living in the depths of the earth. The town where the salt mine is located is particularly charming and the landscape is nice.

Keywords: *Wieliczka, salt mine, underground universe, mining wells, tourism.*

Introducere. Mina de sare de la Wieliczka este una dintre cele mai cunoscute din Polonia, dată fiind și vârsta sa venerabilă de peste 900 de ani, extinderea excepțională a galeriilor și numeroasele provocări la care ești supus odată cu pătrunderea în acest spațiu unic. Mina a fost inclusă în anul 1978 pe lista UNESCO, care include cele mai valoroase obiective naturale și culturale ale umanității. Practic, la fiecare pas ai ocazia să studiezi modul în care se extrăgea sarea în diferite perioade istorice, să cunoști uneltele rudimentare din perioada medievală și utilajele moderne din perioada actuală. Alături de acest aspect pur tehnologic, parcursul galeriilor îți oferă și marea șansă să te reculegi în capelele subterane, respectiv capela Sfânta Kinga, unde se află și o statuie dăltuită în sare a papei Ioan Paul al II-lea, capela Sfânta Cruce și capela Sfântu Ioan, numeroase culoare și galerii, lacuri subterane. Când traseul subteran este aproape de final ai și surpriza unui mic concert simfonic, care coboară parcă pe o scară care vine de nicăieri și se termină în adâncuri. Coborârea în mină se face prin puțul Danilovicz, iar dintre cele mai interesante spații amenajate în subteran menționăm sala Ursula, din care se desprind mai multe galerii, aici exploatarea s-a făcut începând din anul 1649 timp de aproape 40 de ani, camera Cazimir cel Mare, unde putem remarca folosirea cailor în exploatarea sării, sala Kunegunda, unde putem remarca macheta unei așezări neolitice, primii

¹¹⁵ Profesor de geografie și limba franceză în Școala Gimnazială *Adrian Porumboiu* din Muntenii de Jos, județul Vaslui / Liceul Teoretic *Emil Racoviță* Vaslui, e-mail: epureteodor67@yahoo.com

locuitori ai acestor locuri, capela Sfânta Cruce, cu o impresionantă icoană dăltuită în sare, capela Sfintei Kunegunda, un spațiu generos, cu candelabre pe schelet din lemn și elemente din cristale de sare, este un loc amenajat pentru slujbe, cu bănci și spații de rugăciune, camera Erasm Baracz, unde se află un lac salin de un albastru-turcoaz, surprinzător dar și camera Weimar cu un lac salin mai mare de formă rectangulară, camera Warszawa (Varșovia) un spațiu foarte vast în care se organizează diferite evenimente culturale. Pentru că parcursul este destul de lung (cel puțin 2 ore, fără timpii de așteptare) aproape de ieșire se află un restaurant subteran și o sală cu suveniruri și bănci pentru odihnă sau pentru servirea unui sandwich. Revenirea la suprafață se face cu ajutorul unui lift iar sus te așteaptă un mare spațiu din care poți cumpăra suveniruri sau poți admira istoria salinei. În prezent salina este aproape exclusiv spațiu turistic, deși se mai extrag mici cantități de sare. Anual peste un milion de turiști vizitează mina iar tururile ghidate pentru turiștii străini este programat în limbile engleză, germană, franceză, italiană, rusă și spaniolă, în sezonul cald între 7:30 și 19:30 iar în sezonul rece între orele 8:00 și 17:00.

Fig. 1 Panouri de informare

Fig. 2 Intrarea principală pentru turiști individuali

Discuții. Este a doua zi din anul 2023, după un minunat, dar scurt sejur la Cracovia, ne pregătim să părăsim Polonia dar mai avem un important obiectiv, Mina Wieliczka. Plecăm la ora 9 din Cracovia și ajungem foarte repede, deoarece între cele 2 localități nu sunt mai mult de 10 km. Încă de la primii pași îmi place foarte mult locul, este o curățenie de farmacie, un mare parc pe care îl traversăm într-un urcuș ușor, apoi avem în față construcțiile care prevestesc existența unui vast spațiu de lucru atât subteran cât și de suprafață. Așteptăm, pentru că sunt foarte multe grupuri, dar, iată, că ne preiau cei 2 ghizi Martyn și Ursula (fig. 3), ni se atașează instrumente de ascultare pentru că trebuie să fim atenți atât la explicații cât și la unele reguli importante privind circulația în astfel de spații subterane (fig. 1 și 2). Ne adunăm în fața unei uși masive din lemn, parcurgem un culoar și apoi începem circuitul, dincolo de culoarele înguste ne așteaptă surprize plăcute, camere-muzeu, ansambluri sculpturale, machete și utilaje în mărime naturală, scări din lemn de urcat sau coborât. Dacă întâlnim alte grupuri așteptăm pentru a nu aglomera parcursul apoi repornim, spațiile de reculegere și rugăciune nu lipsesc, unele sunt chiar foarte generoase, dar avem ocazia să ascultăm și sunetele indicibile ale unei muzici care pare că ar coborî de undeva din neant pentru a ne încânta simțurile. Nimic nu lipsește pentru ca spectacolul să fie total, avem și camere în care cândva se exploata sarea, avem spații de odihnă, avem spații comerciale, dar mai presus de toate avem ocazia să ne exersăm capacitățile noastre motrice. Ne oprim demai multe ori dar cel mai mult stăm în capela Sfânta Kinga (fig. 4), un spațiu destul de vast în care nu știi ce să admiri mai mult, frumusețea

tablourilor votive, statuetele din sare ale unor personalități sau sfinți, sau candelabrele cu elemente din cristale de sare. Mai avem puțin și ne pregătim să ieșim, urcăm în grupuri mici cu un lift care ne scoate într-un magazin de suveniruri (fig. 5) apoi ne pregătim să părăsim și aceste locuri în așteptarea altor minunate surprize ale acestei ierni atât de atipice.

Fig. 3 Ghida noastră

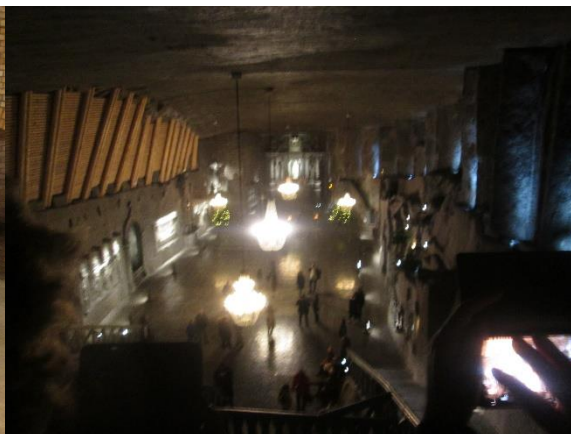

Fig. 4 Capela Sf. Kinga

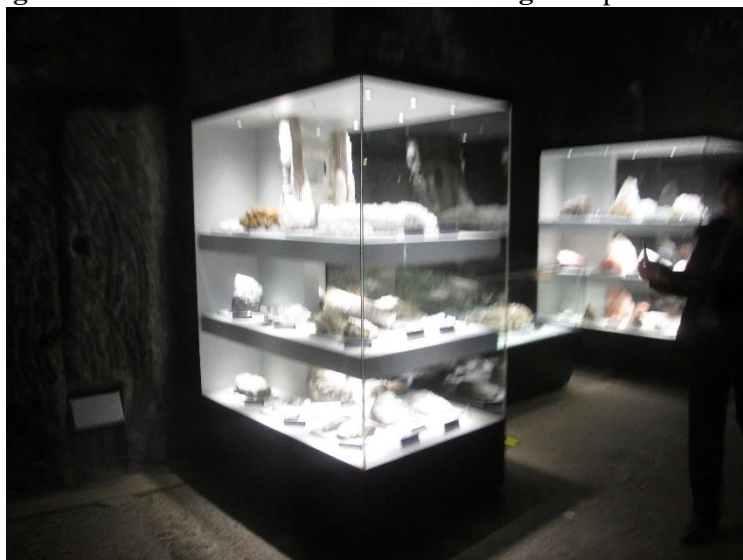

Fig. 5. Magazin de suveniruri..... picante

Odată ajunși din nou la lumină avem timp să admirăm, din mers, locurile, clădiri cu acoperișuri colorate, străzi bine conturate și o vreme de primăvară. Trecem prin locul de baștină a lui Karol Woityla (Papa Ioan Paul al II lea), apoi ne apropiem de Munții Tatra dar putem zări și piscurile mai scunde ale Beskizilor și cunoscuta stațiune Zakopane, la Nowy Targ oprim pentru a ne cheltui eventualii zloți, dar și pentru a admira crestele semețe ale Munților Tatra împodobiți cu zăpada unei ierni parcimonioase (fig. 6).

Fig. 6. Zăpada de la granița dintre Polonia și Slovacia

Concluzii.Unul dintre reperele cele mai căutate din Polonia este și ocna Wyeliczka situată la mică distanță de minunatul oraș Cracovia. Este un spațiu deosebit de bogat în elemente de tot interesul care ne introduc în atmosfera unui univers subteran unde munca era deosebit de solicitantă. Este un loc demn de tot interesul pentru că este bine amenajat, pentru elementele inedite pe care le adăpostește, pentru amai vedea și altceva, pentru a te informa. Situaarea la mică distanță de Cracovia, face din acest obiectiv o destinație foarte căutată. În cele peste 3000 de camere poți descoperi lucruri care îți trezesc mereu interesul deși parcursul turistic nu cuprinde decât o mică parte din acestea.

BIBLIOGRAFIE

Agnieszka Wolanska, *Wieliczka- ancienne mine de sel-itineraire touristique*- Maison D'Edition KarpatyAndrzejLaczynski, Krakow, 2016

Simpozioane geografice omagiale internaționale la Iași, în 2023 International tribute geographical symposia in Iasi (2023)

Paraschiv Viorel¹¹⁶, Voicu Cristina Georgiana¹

Rezumat. În acest an post-pandemic s-au reluat cu participarea directă două simpozioane de tradiție pentru lumea geografică ieșeană, în organizarea Departamentului de Geografie al Facultății de geografie și Geologie din Universitatea „Alexandru Iona Cuza” din Iași. Aceste două evenimente științifice au fost dedicate mentorilor acestor simpozioane în timp, respectiv profesorii emeriti Ioan Donisă și Liviu Apostol.

Cuvinte-cheie: *GIS, mediu, cercetare, devotament științific*

Abstract. In this post-pandemic year, two traditional geographical symposia in Iași were resumed with direct participation, organized by the Department of Geography at the Faculty of Geography and Geology of Alexandru Iona Cuza University of Iași. These two scientific events were dedicated to the mentors of these symposia over time, the emeritus professors Ioan Donisă and Liviu Apostol respectively.

Keywords: *GIS, environment, research, scientific commitment*

Simpozionul Internațional de Sisteme Informaționale Geografice și Teledetecție, ediția a XXIX-a, 30 martie 2023 - In memoriam Prof. Univ. Emerit dr., DHC Ioan Donisă -.

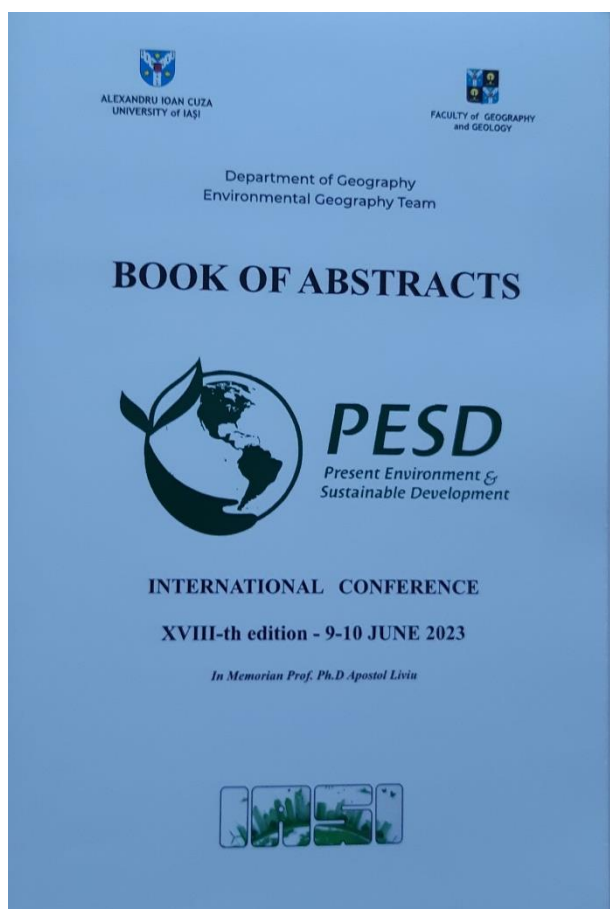
S-a desfășurat sub denumirea „Backup Edition SIG 2023” și a fost organizat de către Departamentul de Geografie din Facultatea de Geografie și Geologie, în parteneriat cu Asociația *Envirogis*.

Au fost înscrise 38 de lucrări științifice, realizate 120 de cercetători grupați grupați pe 4 secțiuni. Participanții au provenit majoritar din instituțiile partenere ale simpozionului, ce a fost organizat pentru prima dată la Iași de profesorul Ioan Donisă în 28 octombrie 1993. Partenerii consecvenți ai simpozionului sunt: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și fosta Universitatea de Stat din Tiraspol cu sediul la Chișinău, Institutul de Ecologie și Geografie al Academiei Moldovei, Academia România Filiala Iași, Universitatea Tehnică „Gh. Asachi” din Iași, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj Napoca, Universitatea Agrară de Stat din Republica Moldova, Asociația Geo-Spațial București. Din

partea familiei profesorului Ioan Donisă, a doamnei profesoare Angelica Donisă, a fost transmis un

¹¹⁶ Redacția revistei, e-mail: paraschiv03@gmail.com și voicucristina2004@yahoo.fr

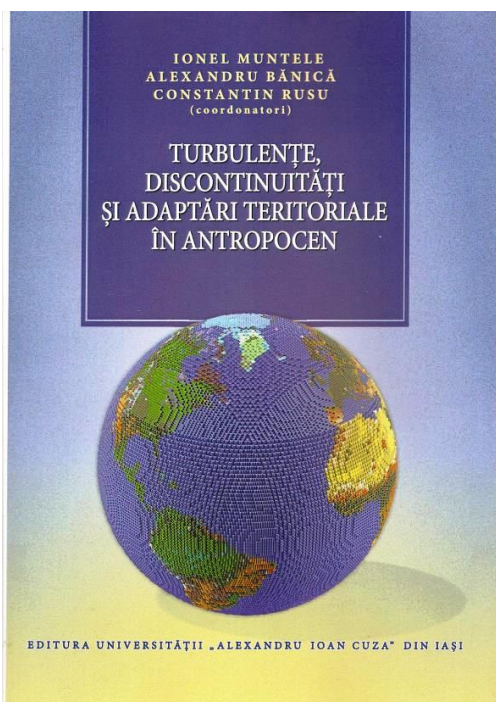
mesaj de susținere pentru evenimentul științific, însoțit de mulțumirile adresate organizatorilor pentru faptul că nu au uitat de activitatea depusă de soțul său în universitatea ieșeană.

Conferința Internațională *Present Environment and Sustainable Development*, ediția a XVIII-a, a fost dedicată memoriei **Prof. univ. dr. emerit Liviu Apostol** de numele căruia se leagă evoluția manifestării științifice și a revistei conferinței, indexată internațional ISI.

Din partea familiei profesorului Liviu Apostol a fost prezentă și a rostit un mesaj emoționant fiica acestuia, Livia Farcaș. Conferința a fost organizată în zilele de 9-10 iunie 2023 și a avut o aplicație de teren de o zi în județul Neamț. Au fost înscrise 83 de comunicări pe secțiuni, realizate individual sau în echipă de 221 de cercetători. Participarea internațională a fost mai ales din Republica Moldova și Ucraina, acolo unde profesorul Apostol a avut numeroase și rodnice contacte științifice, dar și din India. O secțiune foarte densă a fost cea de „postere”, cu numeroase cercetări interdisciplinare și de actualitate, cu o prezentare încântătoare din punct de vedere grafic și cartografic.

**VI.
RECENZII. NOTE**

**Ionel Muntele, Alexandru Bănică,
Constantin Rusu (coordonatori)**
***Turbulențe, discontinuități și adaptări
teritoriale în Antropocen***
**Editura Universității „Alexandru Ioan
Cuza” din Iași, 2022, 197 pag., ISBN 978-
606-714-731-5**

Acest volum cuprinde comunicările susținute la Simpozionul de Geografie organizat la Filiala Iași a Academiei Române, în cadrul Zilelor Academice Ieșene din octombrie 2021, dedicat aniversării a 80 de ani de către Prof. univ. dr. membru corespondent al Academiei Române, Alexandru Ungureanu.

Volumul cuprinde 9 articole, care analizează subiecte de actualitate științifică pentru geografie și

societate în general:

- *Rolul inovației în creșterea capacității și capabilităților de reziliență la dezastre*, de Alex. Bănică și Ionel Muntele;
- *Transformări ale conceptului de multi-hazard și ale manifestărilor sale sub impactul pandemiei Covid-19*, de Andra-Cosmina Albulescu, A. Grozavu și Daniela Larion;
- *Impactul pandemiei Covid-19 în România: context, disparități teritoriale și reziliență*, de I. Muntele, A. Bănică, Simona-Andreea Ursache (Dumitriu);
- *Discontinuități ale incidenței principalelor cauze de deces în Europa, în perioada 1990-2017*, de Simona-Andreea Ursache (Dumitriu), V.R. Gabor, I. Muntele;
- *Turbulențe, disparități și factori determinanți în dinamica aglomerațiilor urbane din Europa*, de I. Muntele, A. Bănică, Marinela Istrate;
- *Moștenirea industrial-minieră, factor de dezvoltare locală*, de Marinela Istrate, A. Rusu, Alina-Violeta Munteanu
- *Capital uman din România: tipare teritoriale și importanța economică*, de Daniela-Andreea Damian, M. Eva, C. Iașu;
- *Analiza solurilor cu exces de săruri din șesul Bahluiului în sectorul Banu-Brătuleni*, de Cristina-Oana Stan, R.G. Pârnău, B. Roșca.

Ionel Boamfă i-a dedicat un emoționant articol Profesorului Alexandru Ungureanu la 80 de ani.

Cuvântul înainte semnat de profesorul univ. emerit Constantin Rusu susține ideile propagate din prezentul volum, realizând o succintă trecere în revistă a noțiunii ”Antropocen” cu toate determinările și derivațiile sale spațiale și temporale.

Dr. Paraschiv Viorel
- Redacția -

Ioan MĂRCULEȚ (coordonator), *România – 32 de superlative fizico-geografice*, Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București, ISBN 978-973-0-38081-1, București, 2023, 51 pag.

Lucrarea „România – 32 de superlative fizico-geografice” – apărută în anul 2023, a fost realizată prin contribuția a 13 elevi din clasele a IX-a și a X-a ale Colegiului Național „Ion Luca Caragiale”, București, sub coordonarea prof. dr. Ioan MĂRCULEȚ și cu sprijinul cercetătoarei dr. Cătălina MĂRCULEȚ – constituie un volum ce prezintă 32 dintre cele mai relevante recorduri și singularități aparținând geografiei fizice: munți, podișuri, dealuri, câmpii, defileuri, peșteri, păduri etc. din România.

La conceperea și finalizarea lucrării au contribuit prof. dr. Ioan MĂRCULEȚ (Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București), cercet. dr. Cătălina MĂRCULEȚ (Institutul de Geografie al Academiei Române), Halil Ibrahim ARTUT (cl. a X-a I), Antonia Maria BLEBEA (cl. a X-a I), Bianca-Elena BURLACU (cl. a X-a I), Matei COMĂNESCU (cl. a X-a I), Diana Alexandra Corneanu (cl. a X-a I), Filip ENACHE (cl. a X-a I), Natalia IORDACHE (cl. a X-a H), Sara IORDACHE (cl. a X-a H), Medeea-Ana MITROI (cl. a X-a J), Maria Gabriela PÂRVU (cl. a X-a H), Mircea POPESCU (cl. a IX-a J), Alessia Maria VASILACHE (cl. a X-a I) și Maria Theodora ZEVEDEI (cl. a X-a I).

Volumul, prin cele 32 de recorduri și singularități geografice naționale, se adresează atât persoanelor pasionate de geografie, cât și celor interesate de a afla mai multe aspecte despre țara noastră, România, iar pentru realizarea sa autorii au consultat numeroase cărți și articole de specialitate, site-uri pe internet ș.a. ce se regăsesc în capitolul *Bibliografie*.

La realizarea în forma actuală a lucrării, autorii au fost sprijiniți de un colectiv alcătuit din editor și referenți: Prof. gr. I. Andreia Bodea (Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București), Conf. univ. dr. Marius-Laurențiu Lungu (Universitatea „Ovidius”, Constanța), Prof. gr. I. Ramona Costache (Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București), Prof. dr. Liliana Matasariu (Colegiul Național „Sfântul Sava”, București) și Prof. gr. I. Cristiana Mihaela Miron (Școala Gimnazială nr. 7, București).

Lucrarea se încheie cu un rezumat în limba engleză, tradus de prof. dr. Anca Vulcanescu-Florea și prof. dr. Daniela Tănăsescu, din Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București.

**Artut Halil Ibrahim, elec în clasa a X-a I
Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București**

PE MALURILE PRUTULUI

- *revistă bianuală de educație geografică* -

DRAGI PRIETENI,

Revista noastră este un proiect de educație și cultură geografică prin intermediul unei publicații a românilor din țară și diaspora! Prutul, din nefericire, pentru istoria ultimilor 200 de ani, a reprezentat o barieră naturală împotriva poporului român și, tocmai de aceea, proiectul nostru trebuie să dea un imbold al regăsirii noastre ca neam...!

Revista va fi patronată pentru început de Societatea Geografică „Gheorghe I. Năstase”, dar și de ONG-uri din România care se oferă să sprijine activitatea redacției. Va apărea în format electronic pe o pagină proprie și va fi administrată de un colectiv editorial și un consiliu de administrație. Vor funcționa redacții la Iași, Chișinău și Cernăuți. Comitetul științific al revistei va cuprinde personalități științifice ale geografiei românești. Un număr de cca 10 corespondenți și colaboratori externi va fi afiliat redacției (din SUA, Canada, Australia, Italia, Marea Britanie, Spania, Franța, Grecia ș.a.)

TERMENELE LIMITĂ DE PRIMIRE A ARTICOLELOR ÎN REDACȚIE sunt **15 iunie și 15 noiembrie**. Cele două numere/an vor apărea având drept reperele temporale: Ziua națională a tuturor românilor (1 decembrie) și solstițiul de vară.

Vă rugăm să ne trimiteți articolele numai în format electronic pe adresa de e-mail: **paraschiv03@gmail.com**, respectând următoarele cerințe de tehnoredactare:

- a) textul se scrie cu diacritice, pe format A4 standard, font *Times New Roman*, mărimea 12, margini egale 2 cm, distanța dintre rânduri va fi de 1.15. Preferabil ca lucrările să aibă un număr par de 2 - 10 pagini;
- b) titlul lucrării va fi scris cu font mic *Times New Roman* 14 pt, bold, centrat, urmat de două rânduri libere;
- c) numele și prenumele fiecărui autor se va scrie cu *Times New Roman* 12 pt, bold, centrat, la două rânduri sub titlu (exemplu: Voicu Cristina¹, Marin Viorel²).
- d) textul va fi însoțit de un scurt rezumat în limba română (maxim 150 cuvinte) și de 3-5 cuvinte-cheie, *Times New Roman* 11 pt, la 1,15 spațiere, care vor fi traduse de redacție în limba engleză;
- e) elementele foto, cele grafice și cartografice, vor fi color/alb negru și înserate explicativ în text, cu trimitere directă la informația letrică (figura/foto/tabelul nr.....). Definirea lor se face cu *Times New Roman* 10 pt., bold doar titulatura, cum ar fi: Figura sau Fotografia. Pentru *Tabel* folosim italic simplu, TNR 10 pt;

Exemplu:

Fig. nr. 1. Tip de sat risipit în Culoarul Rucăr - Bran (Măgura). Foto: arhiva personal/Ch. Ottley – preluare din...

Atenție: în textul articolelor acolo unde sunt menționate informațiile despre imagine/tabel/grafic se face trimitere la acestea, direct –foto nr. 1- sau în paranteză rotundă (foto nr. 5/fig. 3/tabel 2)...

f) în subsolul primei pagini se vor menționa datele despre autor/autori: ocupația și titlul academic (după caz), instituția de proveniență, adresa instituției, numărul de telefon și adresa de e-mail pentru corespondență.

g) Bibliografia se va alcătui conform normelor internaționale ISO 690-2:2004 și ISO 690:2010, după următorul model de ordonare alfabetică:

BIBLIOGRAFIE

(scris cu majuscule, bold, corp 11, centrat, câte un spațiu liber între litere), apoi un rând liber.

Model de întocmire- font 11 TNR, la 1,15 spațiere -:

- Cărți cu ISBN:

Paraschiv, V., *Evoluția spațială și temporală a peisajului în Depresiunea Giurgeului*. Editura Pim, Iași, 2014, 359 pag.

- Articole publicate în periodice (cu ISSN)

Niculița, G. ” Probleme de metodică a geografiei matematice, cu aplicare la teritoriul Republicii Moldova”, în revista *Pe malurile Prutului* nr. 1 (1), Iași, 2023

- Teze de doctorat nepublicate

Covăsneanu, A., *Regiunile de dezvoltare în România europeană. Între deziderat politic și realitate teritorială*. Teză de doctorat, Universitatea ”Al. I. Cuza” Iași, 2011

Pagini web

Model:

Titlu. Editor sau organizație, dacă se cunosc, data publicării, dacă este disponibilă [data vizitării]. Disponibil la: <URL>

- Nu preluați informații din surse web fără autor deoarece există riscul ca în acele texte să nu fie citate corect sursele, sau informațiile respective să nu aibă valoare științifică reală!

h) În cazul studiilor ample sau teme de doctorat acceptăm și lucrări mari, de peste 10 pagini;

i) structura articolelor științifice trebuie să fie cea clasică: Introducere, Discuții și Concluzii

j) la terminarea redactării lucrării verificați dacă ați menționat concluziile, bibliografia și rezumatul + cuvintele cheie (3-5).

- *Suntem interesați și de articole integral realizate în limbi străine prin intermediul acestora calitatea revistei noastre va crește și articolele dvs vor deveni și mai cunoscute.*

- Dacă un articol a fost susținut la o manifestare științifică nu uitați să precizați acest aspect în text (sau în nota de subsol) sau în poșta electronică de înaintare către noi, urmând să facem precizările care se impun în revistă. O condiție a publicării este ca dumneavoastră să acceptați faptul că redacția revistei își rezervă dreptul de a face o rearanjare în pagină și corecturile tehnoredacționale care se impun. Nu intervenim științific în text fără acordul autorului/autorilor!

- Redacția noastră vă poate trimite, *la cerere*, pe adresa dv. de e-mail, un atestat sau adeverință care atestă depunerea și apariția articolului pe care trebuie doar să-l listați.

-Nu excludem faptul ca, în cazul unor evenimente geografice importante la care suntem parte, să tipărim revista la o editură acreditată CNCSIS.

- Nu publicăm articolele care nu respectă condițiile anunțate în prezentul document.

- Revista „Pe malurile Prutului” publică gratuit articolele și nu condiționează în vreun fel apariția acestora.

Notă:

există probabilitatea ca redacția să vă trimită spre revizuire articolele! Asta nu înseamnă că acesta este nepublicabil, dar revizuirea autorului este o certitudine a unui management functional!

Coordonator proiect,
Viorel Paraschiv

Nr. 12 / 01 februarie 2023